robert graves comitete belizarie

CAPITOLUL XIII *GREUTĂŢI ÎN AFRICA ŞI ÎN SICI LI A*

Priviţi situaţia din punct de vedere al goţilor. De care primejdie trebuiau, în mod raţional, să se teamă, când nu îi ameninţa decât o forţă de douăsprezece mii de oameni, în mare parte infanterie? Italia era a lor şi de două generaţii trăiseră în raporturi de bună prietenie cu populaţia băştinaşă. Aveau provizii de hrană mai mult decât suficiente, o flotă, bani, şi antrepozite militare; puteau mobiliza cu uşurinţă o sută. De mii de călăreţi şi o sută de mii de arcaşi pedeştri; erau în. Posesia unui număr de oraşe cu ziduri foarte puternice. Mai adăugaţi că ostaşii imperiali debarcaţi în Sidlia, deşi declaraţi campioni ai credinţei ortodoxe, erau, în cea mai mare parte, creştini din politeţe şi nici măcar nu se puteau face înţeleşi de italienii de baştină, care vorbeau latina, nu greaca; şi veţi înţelege de ce, îndată ce goţii aflară despre răscoala din **Africa** şi despre moartea lui Mundus, conteniră să considere că numele lui Belizarie constituie un factor caro trage greu în cumpănă.

Să vă povestesc despre răscoală, A izbucnit de Paşti, în anul Domnului 536. Câteva zile mai târziu, Solomon a debarcat la Siracuza dintr-o barcă deschisă, cu câţiva însoţitori ’epuizaţi şi, împleti- cindu-se, a urcat de pe chei spre cartierul general al lui Belizarie, instalat în palatul guvernatorului. Se întâmplase ca în după amiaza aceea să mă aflu într-o odaie mică, împreună cu stăpâna mea, cu Belizarie şi cu Teodosie; ne retrăseserăm aici după prân-z şi era cât pe ce să izbucnească ceva ce nu se deosebea prea mult de o ceartă. Teodosie făcuse o glumă cam prea ascuţită la adresa unei dogme oarecare din credinţa ortodoxă, ceea ce o amuzase pe stăpâna mea Antonina.

Belizarie nu zâmbise ci îl întrebase pe Teodosie, pe un ton din care reieşea că se simte nedumerit, dacă s-a reconvertit la eunomianism.

— Nu, răspunse Teodosie. De fapt niciodată nu am nutrit această credinţă eu seriozitate.

— Foarte bine. Dar din moment ce te-ai convertit la adevărata învăţătură, nu înţeleg de ce glumeşti pe seama ei.

Antonina îl apără pe Teodosie, zicând că a râde pe seama unor lucruri care-ţi sunt dragi nu contravine loialităţii faţă de ele. Când Belizarie nu se declară de acord, ea ieşi din defensivă şi porni Ia atac, întrebându-l de ce, dacă ortodoxia are atât de mare însemnătate pentru el, îngăduie unor eretici de toate nuanţele să se înroleze în Regimentul său de casă.

Belizarie răspunse:

— Asta este cu totul altă chestiune. Orice om are dreptul la eonvingerea religioasă care li este pe plac, şi are datoria, faţă de el însuşi, să nu se lase îndepărtat de ea prin constr îngere; dar nu are dreptul să jignească sensibilitatea vecinului său, afirmându-şi această credinţă într-im fel jignitor pentru alţii. Eu m-am născut în credinţa ortodoxă şi m-am închinat ei cu zel. Mă jigneşte să-i aud învăţătura batjocorită fără temei, precum la rândul meu nu aş batjocori fără temei credinţa nici unui om cinstit.

— Şi dacă te-ai fi născut arian?

Aş fi rămas, neîndoielnic, arian.

— În cazul acesta, toate părerile religioase: constituie doctrină adevărată, dacă sunt nutrite cu: sinceritate? îl înghesui stăpâna mea.

— Părerea aceasta nu o accept. Dar spun că este bine să-ţi păstrezi credinţa şi este bine să respecţi sentimentele altora.

Teodosie nu se scuză pentru gluma care-l jignise pe naşul său. Spuse numai atât:

— N u pledez pentru nicio erezie. Sunt de, acord eu tine că credinţa ortodoxă poate fi apărată:’ logic împotriva tuturor ereziilor – îndeosebi având fei. Vedere anumite premise mistice, bunăoară! că papa de la Roma deţine cheile Cerului, ca urmaş al Sfântului Petru.

Belizarie răspunse înţepat:

Nu cred ca logica să aibă vreun rol în. Adevărata religie.

Teodosie râse:

Un comentariu sceptic de-a binelea, naşulf.

Belizarie explică, fără a-şi pierde încă răbdarea:

— Religia e credinţă, nu filosofie. Grecii ionieni au inventat filosofia, ca să ia locul religiei; ceea re îi transformă într-o seminţie laşă, de oameni vicleni.

Atunci, stăpâna mea Antonina întrebă:

— Dar oare filosofia nu este necesară, pentru a: te oţeli împotriva unor eventuale nedreptăţi?

Este oare bine să rămâi credincios celor ce te pot nedreptăţi?

— Este bine să-ţi păstrezi credinţa şi să ierţi nedreptăţile. A-ţi încălca credinţa înseamnă a păcătui împotriva ta.

Teodosie remarcă:

— Dar cu cât este mai slabă credinţa unui om, cu atât va păcătui mai puţin împotriva lui însuşi, încălcând-o.

Belizarie răspunse amabil:

— Asta nu ne priveşte, finule. Toţi câţi ne aflăm aici suntem oameni de onoare., în clipa aceasta am surprins o privire fulgerătoare pe care o schimbară stăpâna mea şi Teodosie, de parcă şi-ar fi spus: „Ah, dragă Belizarie, ne măguleşti. Poate că simţul nostru al onoarei nu este chiar atât de fanatic ca al tău.”

Nu am uitat niciodată această. Conversaţie şi această privire, în lumina raporturilor care intervenim mai târziu între stăpâna mea şi Teodosie. În orice caz, un lucru este sigur: că Teodosie acceptase botezul numai ca un mijloc pentru a-şi îmbunătăţi situaţia personală şi nu era mai creştin decât eram eu sau stăpâna mea. A mărturisit o dată stăpânei mele:

— Singurul autor, dintre cei care au scris despre creştinism, a cărui lectură mi-a făcut plăcere este Celsus,

Acest Celsus este anatema. A trăit în vremuri păgâne şi a scris despre creştinii timpurii cu un haz necruţător. S-a dus chiar până în Palestina, ca să cerceteze neamurile lui Isus şi

susţinea că l-a găsit înscris în rolurile militare, ca fiu al unuia Pantei'us, un soldat grec din Samaria.

— Şi este demn de remarcat, adăugă Teodosie că, după Ioan Evanghelistul, Isus nici nu şi-a negat obârşia samariteană, când preoţii-au acuzat de ea.

Fiecare este îndreptăţit să-şi aibă propriile sale credinţe şi păreri, precum afirmase Belizarie. Dar Teodosie îşi ascundea gândurile de toţi, în afară de stăpâna mea Antonina – dacă, într-adevăr, le dezvăluia în faţa ei. Deşi eu nu dădeam crez bârfelilor stupide ale servitorimii despre stăpâna mea şi Teodosie – cum că ar fi fost văzuţi o dată sărutându-se pe după un paravan sau, cu un alt prilej, ieşind împreună dintr-o pivniţă întunecoasă – aveam totuşi un puternic presentiment, în sensul că într-o bună zi stăpâna mea şi tânărul vor fi cuprinşi de patimă şi în felul acesta îl vor nenoroci atât pe Belizarie, cât şi pe ei înşişi. Căci fiind ateu sau, cel puţin, sceptic, ce scrupule morale avea Teodosie? în ce o priveşte pe stăpâna mea, ea trăise în zilele de odinioară o viaţă foarte liberă, şi faţă de primul ei soţ, negustorul, nu fusese nicidecum credincioasă, considerându-şi trupul ca o proprietate a ei, de care era liberă să dispună după bunul plac. Dragostea ei faţă de Belizarie era de netăgăduit; dar nu puteam prevedea clacă această dragoste va fi în stare să o reţină de la a da curs unei pasiuni faţă de Teodosie, pasiune care se putea isca oricând.

Când Belizarie zise: „Toţi câţi ne aflăm aici suntem oameni de onoare”, m-am întristat. Îl iubeam, ca pe un erou nobil ce era, dar loialitatea mea faţă de dânsul venea numai în al doilea rând, fiind subordonată loialităţii faţă de stăpâna mea, datorită recunoştinţei pentru marea consideraţie cu care ea mă tratase dintotdeauna.

Acesta a fost deci momentul în care se anunţă sosirea lui Solomon. Intră în încăpere gâfâind, abia în stare să vorbească. Stăpâna mea mă trimise după o cupă de vin care săs-l mai învie ş *o* şi' deşertă imediat. Discreţia mea

fiind dincolo de orice îndoială, mi se îngădui să rămân şi să ascult povestea pe care avea a o relata.

Solomon afirma că în spatele tulburărilor se află femeile vandaie. Acestea îi convinseră pe noii lor soţi că împăratul i-a înşelat pur şi simplu, privându-i He zestrea care li se cuvenea prin căsătorie – în speţă casele şi pământurile care le reveneau de drept. Aceleaşi femei aţâţaseră şi indignarea faţă de edictele religioase opresive ale lui Justinian: arienii nu puteau primi sfintele taine şi nu li se dădea nici măcar puţină apă sfinţită cu care să-şi stropească pruncii, ca să-i boteze. Exista acum o întreagă prăsilă de copii recent născuţi, toţi arieni, care, dacă se întâmpla să moară nebotezaţi, erau osândiţi pe vecie; ceea ce pricinuia mare grijă taţilor goţi din Traeia şi huni herulieni. Răscoala fusese fixată pentru Duminica Paştilor, care în anul acela cădea în ziua de douăzeci şi trei martie. Conspiratorii hotărâseră să-l asasineze pe Solomon, în timpee el va lua parte la o ceremonie în cinstea învierii lui Hristos, în Catedrala Sfintuim Ciprian, Solomon nu bănuia deloc primejdia care-l ameninţa, deoarece secretul fusese extraordinar de bine păstrat, în ciuda faptului că jumătate din soldaţii propriei sale gărzi erau implicaţi în complot, fiind căsătoriţi cu femei vandaie şi dorind să aibă parte la împărţirea pământurilor şi caselor.

Momentul ales pentru asasinat era cel al inăfţării hostiei în faţa altarului mare (o acţiune* despre care se crede că îiconferă însuşiri miraculoase); căci întreaga adunare se va afla atunci prosternată cucernic şi se putea da o lovitură bruscă, ucigătoare. Dar când soldaţii arieni intrară, cu mâinile pe garda pumnalelor, meurajându-se unul: pe *ah*~ tul -din cap şi înghiontindu-se., îi e-iţprinse deodată un sentiment de groază, amestecat eu respect. Proporţiile, ample şi jhqgăţia. Catedralei, cântecul încet, solemn., al corului, luminările. Şi tămâia, prapurii şi ghirlandele de flori. Primăvăratece, preoţii venerabili, în odăjdiile lor brodate, adunarea neînarmată, în straie de sărbătoare, care se ruga

– toate acestea Şi impresionară profund pe arieni. Brau în stare să ucidă, dar nu să comită un sacrilegiu. Când se opriră, nehotărâţi,. Slujitorii bisericii şi ai Domnului, călcând fără zgomot, veniră, parcă lunecând, la ei, trăgându-i imperios de mineri în jos şi îndemnându-i să se prosterneze la fel ca şi ceilalţi. Unul câte unul se supuseră şi luară parte la restul ceremoniilor, de parcă ar fi ost cir credinţă ortodoxă. Când se aflară însă din nou afară, lieeare il acuză pe vecinul săy de laşitate şi ide moliciune şi jură că el însuşi ar fi săvârşit isprava, dacă cel puţin încă un singur om ar fi slat alături de el.

Declaraţiile acestea şi certurile. Avură loc în piaţa pwbli: a şi în curând Solomon auzi de toată povestea; dar când ordonă arestarea conspiratorilor, oamenii din garda lui person-ală nu seigrăbiră de fel să-i dea ascultare. Apoi, conspiratorii, cărora li se alipi încă un număr de soldaţi nemulţumiţi, părăsiră Cartagina şi începură să jefuiască suburbiile.

Solomon se trezi neputincios în faţa acestor nemulţumiţi: trupele lui refuzară să mărşăluiască împotriva lor. În cea de a cincea zi, convocă o adunare generală Ia Hipodrom, unde se adresă soldaţi lor, marinarilor şi ofiţerilor de poliţie adunaţi, meercând să obţină de la ei un. Nou jurământ de loialitate. Aceştia însă îl huiduiră, azvirliră bolovani după el şi apoi începură să-şi bată şi să-şi ucidă ofiţerii, Tăiară gitul şefului de stat major al lui Solomon; apoi Pharas, herulianul, care se declară cu hotărâre loial faţă de fratele său de sânge, Belizarie, fu rănit mortal de săgeţile propriilor săi oameni. Herulienii fermentau acum din nou *kavasse,* deoarece albina le fusese restituită.

în felul acesta răscoala deveni generală, întreaga armată începu să prade cartierul prăvăliilor din centrul Cartaginei şi antrepozitele din port. În momentul acela, te puteai crede la Constantinopol, în timpul „Răzmeriţei Victoriei”, cu deosebirea că nu incendiau case şi nu purtau cocarde Albastre sau Verzi – şi nu exista la îndemână un Belizarie

care să o înăbuşe. Solomon găsi pentru moment azil în Capela Doamnelor din palatul lui Geilimer, dar de îndată ce i se ivi ocazia, fugi şi se îndreptă spre docuri. Acolo, rechiziţionă o barcă şi după zece zile de vâslit, iată-l, în sfârşit, aici.

După ce Belizarie îi puse lui Solomon câteva întrebări, o anunţă pe Antonina:

— Plec imediat la Cartagina. Este ceea ce ar aştepta împăratul de la mine. Tu rămâi aici şi iei hotărâri ca locţiitor al meu.

— Câte trupe iei cu tine?

— O sută de cuirasieri.

— Au să te omoare, nebunule.

— Mă voi întoarce aici, sănătos şi nevătămat, înainte de sfârşitul lunii.

— Trebuie să vin cu tine, Belizarie.

— Numai în tine am încredere pentru a conduce treburile de aici.

— Dar eu nu pot avea încredere în mine. Lasă-mă să vin cu tine. Nu vreau să fiu refuzată.

— Antonina, în privinţa aceasta trebuie să mă asculţi. Îţi poruncesc, în numele împăratului.

În felul acesta se întâmplă ca – fără voia ei – stăpâna mea să rămână la Siracuza, cu Teodosie;

şi nu se mai aştepta să-l revadă pe Belizarie în viaţă. Dacă este adevărat că a încălcat vreodată jurământul rostit la căsătoria cu Belizarie, atunci în această împrejurare l-a încălcat. Dar ea a negat până la urmă, şi nimeni nu o putea contrazice, căci a fost dintotdeauna o femeie foarte discretă. Ca istoric, am sarcina de a spune adevărul dar, de asemenea, este de datoria mea, ca servitor credincios ce mă aflu, să nu o trădez pe stăpâna mea. Spre norocul meu, această misiune şi această datorie nu sunt în conflict. Pot jura că nu ştiu nimic sigur.

La Cartagina, răsculaţii jefuiseră oraşul după pofta inimii şi puseseră mâna pe casele şi pământurile care le-au

plăcut; apoi ieşiră în marş ca să-şi unească forţele cu un alt grup de răzvrătiţi, alcătuit din trupele acelei coloane căreia Solomon

ii încredinţase asediul plicticos al Muntelui Aures. Curând, escadroanele lor reunite se cifrară la şapte mii de oameni, şi pe deasupra li se mai alipiră o mie de vandali. I’atru sule tlinire aceştia erau prizonieri fugiţi, cari’ nu de mult fuseseră pe drum de la Conslantinopol spre graniţa persană; dar iu dreptul insulei I.esbos atacaseră şi biruiseră echipajele navelor de transport şi se îndreptaseră nu spre Anliohia, ci înapoi, spre Africa de Nord, unde debarcaseră intr-un punct izolat, aproape de Muntele Pappua, şi mărşăluiseră spre Muntele Aures. Intenţionaseră să se alieze cu maurii rebeli, dar în loc de asta se raliară răsculaţilor din armata imperială, care îi primiră cu căldură. Ceilalţi vandali erau refugiaţi ce stătuseră ascunşi prin locuri obscure, încă de la cucerirea Cartaginei şi acum, în sfârşit, îndrăzniseră să iasă la lumină. La staţiile de poştă se găsiră cai pentru ei.

Răsculaţii aleseră drept comandant un soldat simplu, un trac energic şi capabil, numit Stotzas, şi-apoi se îndreptară iarăşi spre Cartagina, proclamând întreaga dioceză o Republică a Soldaţilor. Din partea cetăţenilor nu trebuiau să se aştepte la niciun fel de rezistenţă. Sosiră în dreptul zidurilor în amurg, în cea de a şaptea zi a lui aprilie şi făcură bivuac, plănuind să intre în oraş în dimineaţa următoare. Dar în aceeaşi seară Belizarie sosi pe mare, însoţit de o sută de cuirasieri aleşi,. Şi începu neîntârziat să caute prin toată Cartagina câteva unităţi loiale; înainte de a se crăpa de ziuă, găsi două mii de oameni. Dintre aceştia şase sute erau recruţi din rândurile romanilor africani, înregimentaţi cu forţa de poliţia călare, iar cinci sute erau vandali, oameni trecuţi de cumpăna vârstei, cărora Belizarie le îngăduise să trăiască nestingheriţi la casele lor şi care acum se prezentară voluntar, din recunoştinţă, ca să-l ajute. Şi mai era un număr de mauri prieteni. Soldaţi

care să nu se fi răzvrătit nu se găsiră mai mult de cinci sute. Dar pe atunci exista o vorbă, cum că numele lui Belizarie face cât cincizeci de mii de soldaţi. Când răzvrătiţii aflară de sosirea lui neaşteptată, se considerară într-o inferioritate numerică ca de la cincizeci şi două de mii la opt mii, îşi ridicară imediat tabăra şi fugiră spre interior. Se îndreptară spre Muntele Aures, unde intenţionau să-şi lege soarta cu cea a maurilor. Belizarie îi urmări şi-i ajunse la cincizeci de mile depărtare, la Membresa, un oraş fără ziduri, pe râul Bagrades. Aici i se ivi prilejul de a da o bătălie de o factură inedită: împotriva propriilor săi soldaţi.

în popor, cinstea victoriei i se atribuie acum, îndeobşte, Sfântului Ciprian – căruia legenda îi acordă şi o apariţie personală. În catedrală, în acea memorabilă dimineaţă de Paşti (travestit în stingător de luminări, dar cu aureola vizibilă) în scopul de a-i dezarma pe asasini şi a-i sili să «se prosterne. Căci la Membresa, vântul Sfântului Ciprian se stârni iarăşi pe neaşteptate şi în anotimp nepotrivit, suflând puternic în faţa răsculaţilor, tocmai în clipa în care cele două armate erau pe punctul de a angaja bătălia. Stotzas îşi dădu seama ca, din pricina vântului, săgeţile oamenilor săi vor pierde din viteză; de aceea ordonă ca jumătate din cavaleria lui să vireze spre o poziţie adăpostită, de pe flancul drept, şi să-şi folosească arcurile de acolo. Manevra aceasta fu executată încet şi în dezordine. Belizarie, aflându-se în fruntea cavaleriei sale, şarjă imediat împotriva punctului în care stăruia cea mai mare confuzie, şi anume împol n va eseadromilui vandal. Căci vandalii, nefiitxd arcaşi, nu erau siguri dacă li se cere să se deplaseze sau să stea locului. Şarja subită îi frânse şi anuala răsculaţilor fu tăiată în două părţi; amhulouă codară când coloana lui Belizarie se împărţi în două şi coti, în plin galop, împotriva spatelui fiecăruia.

Aşa se întâmplă ca multe femei vandaie să-şi schimbe pentru a doua oară soţii. Când răsculaţii se împrăştiară în deşert – fiecare pe socoteala lui femeile fură lăsate în urmă,

în tabără, şi capturate de oamenii lui Belizarie, împreună cu restul prăzii. Cei mai mulţi morţi erau vandali; îndată ce victoria deveni incontestabilă, Belizarie ordonă oamenilor săi să nu-i mai atace pe rebeli, care acum s-ar putea întoarce la supunere 5 în-
I r-adevăr, o mie de fugari se predară bucuroşi şi li se acordă iertare.

Belizarie ar fi continuat urmărirea şi chiar chemă garnizoana loială de la Hippo şi trupele staţionate în Maroc ca să-l ajute să înfrângă răscoala. Dar având un singur trup, şi acesta nefiind divin, nu putea fi concomitent şi în Sicilia şi în Africa, şi tocmai sosise un mesager al stăpânei mele Antonina, raportând izbucnirea unei alte răscoale, la Siracuza. N-avea încotro, fu nevoit să-l lase pe Hildiger, viitorul său ginere, la comanda provizorie a armatei din Africa, şi se întoarse cu cei o sută de oameni ai săi la Cartagina şi apoi, pe mare, la Siracuza.

Totuşi, precum se dovedi ulterior, în Sicilia nu avusese loc o răscoală a soldaţilor, ci numai un incident şi anume: un general de infanterie, numit Constantin, refuzase să accepte ordine de la stăpâna mea Antonina, în calitate de locotenentă a lui Belizarie. Declară că nu face parte din îndatoririle sale să dea ascultare unei alte femei, decât împărătesei, în anume probleme civile a căror conducere împăratul i-o încredinţase prin delegaţie: după obiceiul roman, imemorabil, femeile nu puteau fi numite la vreo comandă militară. Stăpâna mea îl puse’pe Constantin sub arest sever; ceilalţi generali, camarazii săi, fiind solidari cu dânsul, conteniră să-i trimită stăpânei mele rapoartele zilnice, trimiţându-le, în schimb, celui mai vârstnic ofiţer din rândurile lor, care era Ioan Sângerosul. Întorcându-se, Belizarie îl eliberă pe Constantin, dar îi vorbi cu multă severitate şi lui şi celorlalţi generali; le spuse că socoteşte acţiunea lor ca datorându-se ignoranţei, şi jignitoare la adresa lui. S-a dovedit de mult că o femeie cu minte şi curaj nu numai că este în stare să comande cu autoritate trupele

(precum o făcuse soţia lui, Ilustra Doamnă Antonina, în timpul marşului asupra Cartaginei), dar chiar să le ducă şi la victorie. Oare

Zenobia de Palmyra, * călărind îmbrăcată în zale, în fruntea trupelor ei, nu salvase Imperiul de Răsărit de invazia lui Sapor Persanul? Pe deasupra, Doamna Antonina era reprezentanta lui investită, deţinând şi sigiliul său. Prin această nesupunere, venită la timpul cel mai nepotrivit, l-au forţat să se întoarcă din Africa şi l-au împiedicat să-şi ducă la bun sfârşit acţiunea împotriva răsculaţilor. Soldatul Stotzas continua să fie liber şi va pricinui probabil noi încurcături.

îi răspunseră în puţine cuvinte, dar Constantin făcu o aluzie, cum că Belizarie nu cunoaşte ambele feţe ale poveştii. Nedând ascultare unei femei care nu ţinea seama de adevăratele lui interese, nu avusese intenţia de a-l insulta pe Belizarie, ci mai degrabă de a-l onora. Constantin nu voia să pună mai multe şi-l lăsă pe Belizarie tulburat.

Dar în aceeaşi seară, o fată încasă numită Macedonia, veni în secret la Belizarie şi-l preveni că stăpâna mea Antonina şi Teodosie sunt amanţi şi ca situaţia aceasta a devenit un scandal public. Afirmă că nu încape nicio îndoială că acesta este motivul pentru care atât Constantin cât şi ceilalţi Henenili se vădiseră atât de puţin dispuşi să dea ascultare.. Lăpânei melc*. Macedonia făcu aceste dezvăluiri clin răzbunare, deoarece cu două zile mai înainte stăpâna mea o legase de piciorul unui pat şi o biciuise, pentru purtare proastă. „Purtarea proastă1* consta dintr-o legătură amoroasă ruşinoasă, cu Fotius, care avea acum şaptesprezece ani şi care venise cu noi în Sicilia. Macedonia socotea

1 y. Onobia, regină a Palmyrei (26fi—272 e.n.) Profitând ele cri/a imperiului roman, s-a emancipat de sub autoritatea acestuia, extinzând dominaţia regatului Palmyrei asupra Siriei, Egiptului şi a unor teritorii din Asia Mică.

nedrept ea stăpâna noastră, care era o femeie căsătorită,

să comită un adulter, totuşi pe ea să o biciuiască necruţător, pentru un simplu păcat trupesc. Dar Macedonia nu deţinea nicio dovadă că stăpâna mea este vinovată, de aceea era obligată să născocească dovezi. Convinse doi paji mititei, ostateci regali mauri, să-i susţină povestea. Aceştia doreau să se răzbune pe stăpâna mea, deoarece, ca ostateci, se aşteptaseră să fie trataţi princiar; dar când părinţii lor se răsculaseră, stăpâna mea îi puse să lucreze cu mâinile şi, de asemenea, ordonase să fie biciuiţi, ori de câte ori fuseseră prinşi că fură sau că se poartă urât. Erau nişte mincinoşi atât de desăvârşiţi, sau Macedonia îi învăţase atât de bine, încât Belizarie nu avea cum să nu dea crezare poveştii lor, elaborată extrem de amănunţit; şi se simţi dintr-o dată de parcă s-ar fi aflat pe o corabie căreia i s-a sfărâmat lanţul ancorei, într-o furtună stârnită din senin. Dar Macedonia îl legase cu jurământ să nu dezvăluie în faţa soţiei sale de unde a venit învinuirea, nici să-i cheme pe dânsa sau pe paji, ca martori ai acuzaţiei de adulter. Mâinile lui Belizarie erau astfel legate. Eu însumi habar n-aveam de ce se petrece, clar băgai de seamă că Belizarie pare dintr-o dată profund nefericit şi, totodată, mânios peste măsură. Totuşi izbuti să-şi ascundă sentimentele, pretextând că i-ar fi rău de la stomac şi că este îngrijorat de mersul treburilor de la Cartagina şi de nesupunerea generalilor.

Nu pot spune ce gânduri mocneau în cugetul său, dar pot ghici cu aproximaţie. În primul rând, cred că voia să-l ucidă pe Teodosie pentru ingratitudinea şi trădarea de care dăduse dovadă, şi din inima lui nu putea lipsi nici fireasca gelozie. Apoi, cred că dorea să o ucidă pe stăpâna mea Antonina

18 pentru necredinţa ei, îndeosebi pentru că el avusese încredere desăvârşită într-însa şi trăise o viaţă. Astă. Apoi, dorea să se sinucidă, de ruşine: Teodosie era fiul său adoptiv, de aceea crima comisă constituia un incest. Pe de altă parte, datoria lui de creştin era să-şi ierte duşmanii.

Stăpâna mea fusese până atunci cea mai desăvârşită dintre soţii şi el continua să o iubească cu pasiune; şi-şi aduse aminte că, de curând, ea pledase să-i dea voie să-l însoţească la Cartagina, deşi s-ar fi putut prea bine să piară acolo. Mai mult, ea îi declarase făţiş ’ă nu are suficientă încredere în ea însăşi să rămână singură la Siracuza, aşa că i se. Păru că Teodosie o sedusese prin vreun meşteşug diabolic, împotriva dorinţelor ei.

Nu-l voi nedreptăţi pe Belizarie sugerând ideea i. I mai exista un considerent care să fi avut o. Mumii, i pondere, deşi acesta ar fi ocupat primul loc în mintea oricărui alt bărbat aflat în poziţia lui: anume ca slapiiia mea va l’i susţinută de Teodora, care nu va şovăi să-i pedepsească pentru „a-şi li luat aere”, dacă se răzbună pentru adulterul ei. Cea mai nucă dintre pedepsele la care se putea aştepta în eventualitatea aceasta, era o pătură azvirlilă peste cap. Dar teama de Teodora nu l-ar l’i aliatul niciodată de pe o cale pe cart’ o considera
■ nr. Lila; este însă posibil ca până şi în acest chin.il cugetului său să-şi fi adus aminte de loialitatea sa fala de Justinian, care-i ordonase să poarte război împotriva goţilor. Orice fel de acţiune pripită sau violentă ar fi provocat duşmănia Teodorei; şi dacă ar fi fost rechemat, Africa de Nord şi Sicilia ar fi din nou, şi încă foarte curând, pierdute pentru imperiu. Îşi dădea prea bine seama că niciunul dintre subalternii săi – deşi mulţi dintre ei erau oameni viteji – nu vedea ansam-

*t**

Mul situaţiei strategice şi nu avea aptitudini de conducător.

În aceeaşi seară trimise după mine şi-mi vorbi între patru ochi, zicându-mi:

— Eugeniu, tu ai fost mai mult decât un servitor, ai fost un bun prieten al stăpânei tale şi al meu. Pot să-ţi încredinţez o misiune secretă? Dacă nu este îndeplinită repede, de o persoană discretă, cred că am să înnebunesc.

I-am răspuns:

— Da, stăpâne. Dacă e vorba de bunăstarea ta sau a stăpânei mele.

Sub nişte ameninţări teribile, îmi interzise să dezvălui misiunea; şi apoi mă învăţă ce am de făcut. Trebuia să mă duc la Teodosie şi să-i spun:

— Iată rasa unui călugăr, şi iată nişte foarfeci cu care să-ţi tai părul după tipicul călugărilor, şi iată o pungă cu bani; în docuri există o corabie care în zori ridică pânzele în direcţia Efesului. Numele căpitanului este cutare. Dacă nu te îmbarci imediat, vei fi un om mort. La Efes trebuie să intri într-o mănăstire şi să depui votul castităţii veşnice.

Dar cu niciun preţ nu trebuia să rostesc numele lui Belizarie.

Mi se făcu frică. De când îl cunoşteam, nici măcar în acea dimineaţă timpurie, la Tricamaron, în tabăra ocupată, nu-l văzusem pe. Echilibratul Belizarie atât de agitat. Dar în. Acelaşi timp mi-era frică de stăpâna mea. Dacă Teodosie îi va spune de la cine a primit acest avertisment, ea mă va suspecta de conspiraţie împotrivă-i şi poate mă va ucide. A-i transmite lui Teodosie un asemenea mesaj fără a i-l raporta întâi ei, era extrem de primejdios; nu puteam refuza, totuşi, misiunea; şi apoi, eram de părere că îndepărtarea lui Teodosie de pe scenă, fără niciun alt scandal, este spre folosul stăpânei mele. M-am dus, tremurând, la Teodosie, şi i-am comunicat mesajul, dându-i să înţeleagă cât de puţină plăcere îmi face să fiu mesager în această chestiune. Cunoscându-mi caracterul, mă crezu şi-şi dădu seama că avertismentul este serios.

Ghici din partea cui vine şi zise:

— Spune-i naşului meu că într-adevăr nu ştiu de ce este mânios, afară de cazul că am fost calomniat pe nedrept. Am conştiinţa curată, dar am mulţi duşmani.

Când l-am implorat să nu-i divulge stăpânei mele Antonina că mesajul i-a parvenit prin mine, jură **că** n-o să-i spună. Trebuie să recunosc că şi-a respectat **cu** cinste

jurământul. Luă rasa şi foarfecele şi banii şi se clust' drept la docuri, fără a-i trimite' vorbă Antoninei. Aşa că m-am dus înapoi şi i-am raportat lui Belizarie spusele lui Teodosie.

V; i puteţi închipui că, de grijă, stăpâna mea îşi ieşi din minţi, când scumpul ei Teodosie dispăru fără un cuvânt: se temu, fireşte, că a fost ucis – poate de către Constantin – şi era neconsolată. N ('bănuindu-l pe Belizarie, îi ceru să pornească imediat cercetări pentru a-l căuta pe Teodosie, coca ce el acceptă; chiar eu am fost însărcinat să.» 1111 t ind şi unde fusese văzut ultima oară. Nu fu de fel greu să liniştesc cugetul stăpânei mele, ştiind unde trebuie să caut. Am găsit repede câţi va soldaţi în docuri, gata să jure că-l văzuseră pe Teotlosie; căci se pare că nu îmbrăcase straiele de cillugăr înainte de a ajunge pe bordul corăbiei. Aşa e. I ea se convinse, cel puţin, că plecase de bună voie, Dar era hotărâtă să dea de capătul întregii chestiuni. Bănuielile ei fură trezite de un anumit aer triumfător arborat de Fotius, despre care ştia că este gelos pe Teodosie; era lesne de dedus că Macedonia fusese amestecată 'ân dispariţia iţii Teodosie. Până la urmă, reuşi să-i sperie atât de rău pe cei doi paji, încât aceştia făcură mărturisiri depline.

între timp Fotius, necugetat, îi încredinţa lui Constantin secretul; iar Constantin, pe care-l ustura încă tratamentul aplicat de Antonina, era încântat de prilejul de a râde pe seama ei şi a lui ibelizarie, în dimineaţa celei de a doua zile după dispariţia lui Teodosie, întâlnindu-l pe Belizarie în Piaţa Principală,. Îl salută şi-i zise, rânjind:

— Bine ai făcut că l-ai izgonit pe acest Paris trac, mare Menelaos; dar vina este mai degrabă a «reginei Elena.

Belizarie găsi că nu-i de demnitatea lui să-i. Răspundă, de aceea îi întoarse lui Constantin spatele. Mai mulţi soldaţi îl văzură, şi cum nu auziseră observaţia iniţială, le făcu o impresie penibilă.

Stăpâna mea Antonina vorbi acum pe faţă cu Belizarie. Ce se petrecu între ei doi, nu ştiu. Dar îl convinse că

Macedonia minţise şi ste limpede că el se simţi deopotrivă uşurat şi ruşinat. Trimise
0 corabie rapidă să-l cheme îndărăt pe Teodosie; şi Macedonia fu biciuită, înfierată şi trimisă la o mănăstire de maici unde să-şi petreacă restul zilelor. Şi băieţii-paji fură biciuiţi şi înfieraţi şi trimişi să lucreze în minele de argint. Că stăpâna mea ar fi smuls, cu ajutorul meu, limba Macedoniei, că a tăiat-o bucăţi-bucăţi şi a aruncat bucăţile în mare, este o minciună răspândită mulţi and mai târziu de secretarul Procopius, cu intenţia de a o discredita. Nu spun că Macedonia nu ar fi meritat această pedeapsă, sau -că stăpâna mea, în furişa ei, nu a ameninţat-o.

Curând, toate erau în bună regulă Intre stăpâna mea şi soţul ei. Dar Teodosie nu se întoarse, corabia care a fost trimisă în urma lui neizbutind să-lt ajungă din urmă. Totuşi, Belizarie îi scrise la Efes îndemnându-l să se întoarcă şi în ziua judecării Macedoniei făcu şi o mărturisire publică a greşelii sale. Toate gurile tăcură, de frică.

Belizarie aştepta acum ordinul lui Justinian pentru a invada Italia; dar acesta întârzie mult, deoarece împăratul era dezorientat de moartea lui Munte. Belizarie primi instrucţiuni să nu întreprindă deocamdată nimic, dar să se ţină gata de acţiunt? până ce va primi vestea căderii oraşului Spalato atunci să pornească marşul asupra Romei. Armata din Iliria, reîntărită, ocupă Spalato în septembrie;, în octombrie. Belizarie află vestea şi fu deci în situaţia de a-şi începe marşul. Stăpâna mea îl ajutase mult în înfăptuirea planurilor, căci în tinapai absenţei sale în Africa purtase negocieri secrete 11 ginerele regelui Teudahad, care comanda forţele goţilor din Italia de Sud. Reuşi să facă cunoştinţă cu acesta şi-l puse să-i promită că în-ziua în care va începe invadarea teritoriului său de către armata noastră, va dezerta. De aceea, când Belizarie – lăsând în urmă câte o garnizoană la Palermo şi Siracuza, oraşe ale căror întărituri le îmbunătăţise simţitor – trecu strâmtoarea Messinei şi mărşălui asupra oraşului Reggio (unde sunt

aşezate minele de aur) acest vandal laş dezerta la noi, cu câţi va dintre camarazii săi, şi-şi lăsă oamenii fără căpetenie. Ulterior plecă la Constantinopol, unde, după ce renunţă la credinţa ariană,
i se acordă rang de patrician şi i se dădură mari proprietăţi. Aflând aceste veşti, regele Teudahad îl invidie.

Invadarea Italiei de Sud nu se transformă deci într-o bătălie desfăşurată, ci într-o simplă înaintare, goţii risipindu-se în toate direcţiile.

Inaintând spre nord, de-a lungul coastei, însoţiţi de flotă, nu întâlnirăm niciun fel de rezistenţă, până devreme în luna noiembrie, când ajunserăm la Neapole. Acest nobil oraş era puternic întărit şi apărat de o garnizoană de goţi, despre care se spunea că are aproape acelaşi efectiv ca şi armata noastră.

Pe patru căi se poate acţiona în faţa unei fortăreţe vestită ca de necucerit. Prima este de a o lăsa în voia ei şi a ataca inamicul într-un punct mai slab. A doua este de a o înfometa. A treia e de a forţa capitularea prin mită, ameninţare sau viclenie. A patra de a o lua prin surprindere, după ce se descoperă că, la urma urmelor, are totuşi, undeva, un punct vulnerabil pe care inamicul, în exagerata lui încredere de sine, l-a neglijat. Belizarie nu putea lăsa Neapole necucerit şi înainta mai departe; dacă proceda astfel, oraşul ar fi slujit ca punct de adunare pentru toate forţele risipite ale goţilor, pe o rază de o sută de mile. De după adăpostul zidurilor masive ar fi fost detaşate mereu noi şi noi coloane pentru a recuceri Italia de Sud – iar micile garnizoane, pe care le lăsaseel în urmă, în oraşele principale, ar fi fost covârşite de număr. Nici nu putea înfometa Neapole, deoarece oraşul era extrem de bine aprovizionat cu cereale, principalele silozuri ale negoţului cu grâne africane fiind aşezate în incinta zidurilor; afară de asta, dacă zăbovea prea mult la Neapole, dădea goţilor prilejul de a aduna împotriva lui, în nord, o mare armată. Dar nu era exclus ca oraşul să fie convins să capituleze,

printr-o ameninţare care să-i înspăimânte.

Întâi îşi ancoră flota în port, dincolo de raza de acţiune a maşinilor de asediu de pe zidurile oraşului şi făcu tabără în suburbii, unde, prin escaladare în zori, cuceri cu uşurinţă o parte exterioară, înaintată, a fortificaţiilor. Apoi trimise o scrisoare către Părinţii oraşului Neapole, informându-i pe scurt că aşteaptă ca ei să-i predea oraşul, fără altă tergiversare.

Primarul italian veni la el, apărat de un steag de armistiţiu, dar cu doi goţi ca martori; nu se vădi de fel binevoitor, mai-mai să-i spună lui Belizarie în faţă că încearcă să creeze impresia falsă a unei forţe militare covârşitoare, când în fapt forţele sale sunt foarte slabe.

— Consider că este o acţiune foarte puţin prietenoasă, zise primarul, să ne impui nouă, italieni de baştină, povara unui răspuns la mesajul tău. Soldaţii din garnizoană sunt goţi şi noi nu îndrăznim să-i înfruntăm, deoarece suntem neînarmaţi. Iar ei nu se vor preda, nici mituiţi, nici ameninţaţi, deoarece regele Teudahad abia deunăzi i-a trimis aici, cu ordinul de a se apăra până la ultimul om – luându-le întâi soţiile şi copiii ostateci şi ameninţând să-L.ucidă, dacă oraşul cade. Îţi propun să nu-ţi pierzi vremea aici, ci să înaintezi mai departe spre Roma. Căci, dacă iei Roma, Neapole se va preda neîndoielnic, şi dacă nu vei izbuti să iei Roma, Neapole nu-ţi va fi de niciun folos.

Belizarie răspunse pe scurt:

— Nu-ţi cer lecţii de strategie. Dar am să-ţi spun atât: sunt soldat de mulţi ani, şi am văzut lucruri cumplite când s-au jefuit oraşe care nu s-au predat când li s-a cerut. Doresc din toată inima să evit o experienţă asemănătoare la Neapole. Dacă convingi garnizoana de goţi să se predea, toate străvechile voastre privilegii vor fi eonfirmate şi extinse, iar garnizoana va avea libertatea fie să intre în rândurile forţelor imperiale, fie să iasă încolonată din oraş, cu trecere liberă. Dar (şi se întoarse spre martorii goţi) vă previn pe voi, goţilor, dacă alegeţi lupta, soarta voastră va

fi cea a regelui Geilimer şi a vandalilor săi.

Unul dintre goţi spuse:

— Nu este oare adevărat că oraşul Cartagina, care a trăit fericit sub vandali şi care s-a supus fără condiţii armatei tale, a fost de curând1 prădat de soldaţii împăratului?

Belizarie răspunse:

— Nu de soldaţii împăratului, ci de cei ai diavolului.

Gotul replică:

— Pentru noi, este acelaşi lucru.

Conferinţa se, întrerupse în punctul acesta; dar primarul îl asigură pe Belizarie, în taină, că va face tot ce-i stă în putinţă pentru a-i convinge pe concetăţenii săi să deschidă porţile, sfidându-i pe goţi, care în fapt nu numărau decât 0 mie cinci sute de oameni. Totuşi, trei sute de soldaţi iscusiţi ar fi fost de ajuns pentru a apăra un oraş atât de puternic, chiar şi faţă de treizeci de mii de asediatori, iar Belizarie nu avea mai mult de zece mii, fiind obligat să detaşeze două mii de oameni, pentru misiuni de garnizoană, în Sicilia şi Italia de Sud.

Neapole nu s-ar fi supus nici sub apăsarea foametei sau setei. Negustorii evrei, care controlau comerţul cu cereale, îşi puseră grânarele la dispoziţia publică şi oferiră serviciile unui număr de marinari şi paznici evrei din slujba lor; aceştia erau cu toţii instruiţi în mânuirea armelor. Dacă Belizarie tăia apeductul oraşului – precum procedă curând după aceea – înlăuntru se aflau destule izvoare şi fântâni pentru a asigura apă tuturor nevoilor gospodăreşti. Părinţii oraşului expediară lui Teudahad un mesaj prin care îl asigurară de loialitatea lor, dar îl rugară să trimită o armată pentru a-i despresura.

Singura speranţă de a cuceri Neapole consta acum dintr-o acţiune de surpriză. Dar unde se putea găsi punctul vulnerabil al fortificaţiilor?

CAPITOLUL XIV

: asedierea oraşului neapole

Belizarie studie întăriturile de la Neapole din toate

unghiurile posibile. Nu izbuti să’ descopere în toată circumferinţa niciun punct slab în care berbecele de asediu sau galeria ar fi putut fi folosite cu spor, dar încercă un asalt prin surprindere, dinspre port, în timpul nopţii; trimise un grup de munteni isaurieni, care sunt căţărători înnăscuţi, să escaladeze zidurile semeţe într-un punct în care mortarul putrezit îngăduia priză mâinilor şi picioarelor. Un om ajunse sus, pe creneluri, şi legă în linişte o frânghie de parapetul dintre două ambrazuri, şi apoi tovarăşii săi porniră în sus, căţărându-se pe această frânghie; dar fură descoperiţi de un străjer evreu, care îi trezi pe ceilalţi evrei dintr-o gheretă de gardă apropiată. Abia patru sau cinci munteni ajunseseră să prindă picior, când frânghia fu tăiată de evrei şi toţi ceilalţi îşi găsiră moartea, prăbuşindu-se din înălţimea întăriturilor. Aceeaşi soartă o avu şi o tentativa întreprinsă dinspre uscat. Aici, într-un amurg, Belizarie izbuti să petreacă o funie lungă, groasă, peste o turelă avansată – trase întâi peste ea o săgeată care purta un fir de mătase, de care fusese legată şi trasă o sfoară, care, la rândul ei, trase o coardă, ce sluji, în sfârşit, pentru a trage funia. Cele două capete ale funiei fură apoi legate şi oamenii se căţărară de ambele părţi, contrabalansându-se unul pe celălalt. Dar sentinelele erau şi aici la datorie şi tăiară funia, aşa că oamenii se prăbuşiră şi se prăpădiră. Belizarie încercă, de asemenea, să dea foc unei porţi, îngrămădind lângă ea butoaie cu ulei şi răşină, dar poarta era flancată de două turnuri puternice şi oamenii noştri fură izgoniţi cu pietre şi suliţi şi mulţi rămaseră morţi în dreptul porţii.

Asediul dura de optsprezece zile, când un fost membru al Regimentului de casă, un isaurian care slujea acum ca ofiţer în infanteria isauriană, veni la Belizarie şi-l întrebă:

— Stăpâne, cât preţuieşte Neapole pentru tine?

Belizarie răspunse, zâmbind:

— Dacă mi-ar fi oferit acuma, aşa îneât să pot porni marşul asupra Romei înainte de sosirea iernii, ar preţui un

milion în aur. Dacă darul ar fi amânat pentru la primăvară, mi-ar fi de puţin folos.

Isaurianul zise:

— O sută de monezi aur pentru fiecare om din compania mea, cinci sute pentru fiecare dintre ofiţerii mei, o mie pentru mine şi două mii pentru soldatul care a găsit punctul slab, pe care ne-ai cerut să-l căutăm!

— Aş da de două ori pe atât, strigă Belizarie, tresărind. Dar numai când voi avea cheile oraşului în mână.

— De acord, răspunse isaurianul. Apoi îl aduse, pe soldat.

Acest om, un ins eu înfăţişare grosolana, neîngrijită, îi spuse lui Belizarie povestea lui. I se năzărise să se strecoare de-a lungul conductei secate a apeductului, din punctul în care fusese întrerupt – o milă sau ceva mai mult de la ziduri – până unde intră în oraş. Voia să vadă dacă la capăt este închis cumva printr-un grătar sau prin vreun alt obstacol. A făcut drumul uşor – a putut umbla aproape drept, iar în bolta de cărămidă, deasupra, erau multe coşuri de ventilaţie. Până la urmă ajunsese într-un loc în care tunelul se îngustează, devenind o gaură în stâncă, destul de largă ca să treacă un copil, dar un soldat în armură completă nu ar fi putut trece. Stânca aceasta nu era de granit, ei o rocă vulcanică oarecare, moale, care putea fi tăiată uşor eu un târnăcop. La câţi va metri, de partea cealaltă, văzuse pătrunzând lumină, de parcă acolo apeductul nu ar mai fi fost acoperit, şi desluşise chiar câteva măsline doborâte de vânt, o basma zdrenţuită şi câteva cioburi de oale. Se întorsese atunci şi a doua zi o luase de-a lungul drumului paralel cu apeductul, căutând urma unui măslin undeva deasupra acoperişului, dar nu găsi niciunul. De aici conchise că stânca se află undeva în interiorul oraşului,

Belizarie împărtăşi secretul la douăzeci de oameni din compania în care slujea acest ostaş, dar nimeni altul nu află de el. Le dădu ciocane, dălţi învelite în cârpe, şi coşuri, şi îi puse să lărgească gaura, pe care în prealabil o inspectase

personal. Trebuiau să lucreze, pe cât se putea, în linişte. Spre amiază, i se raportă că gaura era destul de mare ca să îngăduie trecerea unui om în armură completă, că dincolo de ea tunelul apeduetului are înălţimea de trei staturi de om şi că în locul acela o parte a acoperişului de cărămidă se prăbuşise. Rădăcinile unui măslin crăpaseră ’partea superioară a construcţiei ele cărămidă şi pătrunseseră, trăgând, în timpuri normale, umezeală din apa conductei. Copacul însuşi se afla îr afara apeductului, dar una din crengile sale se întindea de-a curmezişul, peste gaura clin acoperiş, Aduseră cu ei basmaua zdrenţuită şi câteva măsline. Belizarie examină obiectele şi zise:

— Basmaua de bumbac a fost de curând spălată şi luată de vânt, din locul unde fusese agăţată ca să se usuce, şi purtată până aici; şi acestea sunt măsline cultivate, nu sălbatice. Fiţi siguri că măslinul creşte undeva, în curtea din dos a casei vreunei bătrâne.

Apoi trimise un alt avertisment Părinţilor oraşului Neapole: „Dacă nu predaţi oraşul în seara aceasta, mâine îl veţi pierde, căci ştiu cum să-l iau. Jur pe onoarea mea, pe care nu am obiceiul să o angajez de pomană. Dacă nu mă credeţi, voi fi jignit. Când vom asalta zidurile, nu pot făgădui că nu va fi vărsare de singe.”

Dar ei nu-l crezură.

în noaptea aceea, trimise şase sute de oameni, îmbrăcaţi în zale, de-a lungul apeductului, deşi la început soldaţii nu voiră să se ducă, spunând că sunt oşteni, nu şobolani de canale. Fiul stăpânei mele, Fotius, solicită onoarea de a-i conduce, dar Belizarie nu voia să încredinţeze o misiune atât de grea unui băietan; aşa că îi îngădui să acţionezeca ariergardă şi să acopere înaintarea. Belizarie îşi dădu seama că, oricât de prudent ar călca şase sute de oameni în zale, înaintând de-a lungul apeductului întunecos, vor face inevitabil mare zgomot; aşa că hotărî să-l înăbuşe printr-o diversiune.

Avea cu el o cunoştinţă veche – Bessas, gotul din Tracia

care fusese de faţă la banchetul lui Modestus. Era acum un veteran de vreo cincizeci de ani, dar încă viguros şi plin de combativitate. Belizarie îi ordonă lui Bessas să iasă, împreună cu câţiva goţi ai săi, la un punct situat în apropierea intrării în oraş a apeductului şi aici să angajeze cu sentinelele duşmane o discuţie în limba lor maternă, ca şi cum ar încerca să-i miluiască să predea oraşul. Oamenii lui Bessas trebuiau să facă pe cât se putea de multă hărmălaie, împleticindu-se printre pietre, în întuneric, şi să înceapă tot soiul de jocuri zgomotoase, de parcă ar fi fost beţi.

Şiretlicul izbuti. Se schimbară înjurături, strigăte, urale, glume, se cântară balade de-ale goţilor. Bessas îşi proclamă sus şi tare loialitatea faţă de împăratul Justinian, sentinelele-, goţilor loialitatea lor faţă de regele Teudabad; şi cei şase sute de oamer; trecură prin apeduct, fără să fie auziţi. Purtau cu ei lanterne, ca să le dea curaj.

Omul din faţă, isaurianul care descoperise drumul, nu purta armură şi era înarmat numai cu un pumnal. Când ajunse în locul în care acoperişul era prăbuşit, se căţără pe umerii unui camarad, şi, de acolo, pe peretele din marginea apeductului. Găsind o cărămidă ieşită, de care să se prindă, se urcă mai sus şi, după oarecare strădanie, ajunse la gaui'ă. I se aruncă o chingă lungă; o legă de creanga măslinului şi apoi petrecu un picior dincolo şi se uită împrejur. Precum prevăzuse Belizarie, se afla în curtea unei case. Nu era nimeni împrejur. Făcu un semn cu mâna şi patru oameni în armură, inclusiv un ofiţer, îl urmară curând în curte. Apoi omul se strecură în casa care era ruinată, dar locuită. Trecuse de miezul nopţii.

Când pătrunse în casă, pe fereastră, nările îi fură izbite de mirosul acru al sărăciei. Se trezi în bucătărie; la lumina lunii, se zărea o singură ceaşcă şi o singură farfurie, pe masa şchioapă pe care proprietarul cinase. Oprindu-se locului, auzi o tuse înceată din odaia alăturată şi un murmur, care nu putea proveni decât de la o femeie

bătrână, cufundată în rugăciune. Înainte ca femeia să poată ţipa, se şi năpusti asupra ei, cu pumnalul ridicat; dar asta dură numai o clipă. Scoase de la piept aceeaşi basma zdrenţuită pe care i-o arătase şi lui Belizarie, şi i-o dădu îndărăt, cu un zâmbet prietenos. De asemenea, îi oferi o bucată de brânză, pe care femeia o adulmecă şi apoi începu să o mănânce cu îneântare. Acum intră ofiţerul. O întrebă pe latineşte unde anume este aşezată casa şi cine sunt vecinii ei. Ea îi descrise aşezarea casei şi-i spuse că vecinii sunt oameni săraci, asemenea ei; din partea acestora nu aveau de ce se teme. Li se făcu semn celor şase sute de oameni să se urce. Ajunseră în curte – care era largă – unul câte unul, grupându-se apoi în formaţie. Fotius se întoarse să-i raporteze lui Belizarie că până acum totul se desfăşurase bine.

într-o livadă de lămâi, nu departe de apeduct, Belizarie ţinea pregătită o unitate înzestrată cu scări, pentru escaladarea zidurilor. Îndată ce auzi cele două sunete de goarnă dinspre oraş şi, după legănarea lanternelor, îşi dădu seama unde anume exact pe partea de nord a zidului circular, îşi făcuseră loc isaurienii, aduse degrabă scările şi ordonă escaladarea. Constantin, căruia îi încredinţase misiunea de a pregăti scările, subestimase înălţimea zidurilor, aşa că nu ajungeau până sus, lipsind vreo douăzeci de picioare. Le prelungi însă, Legându-le două câte două, şi astfel se pierdu numai puţină vreme. Isaurienii cuceriră două turnuri şi o lungă bucată de zid între ele, aşa că nu dură mult până ce două mii de oameni se căţărată sus şi li se alăturară acolo, Neapole era ca şi cucerit.

Singurii apărători care se luptară intr-adevăr curajos fură evreii. Ştiau că au prea puţină speranţă de libertate dacă vor fi prinşi, Justinian persecutându-le religia; îi acuza pe toţi evreii de complicitatea strămoşilor lor la răstignirea lui Isus Hristos. Dar, până la urmă, fură şi ei copleşiţi de numărul atacanţilor. Porţile fiind între t. Imp deschise de unii cetăţeni, restul armatei dădu buzna.

Neapole fu lăsat pradă jafului pe restul nopţii, şi se făptuiră multe acte de violenţă, pe care Beli za rie nu avea cum să le prevină. Deosebit de sălbatic se purtară cele două sute de huni massageţi, păgâni, care hotărâseră să nu se întoarcă în ţara lor, ci să slujească mai departe sub Belizarie. Aceştia sparseră biserici, jefuiră comorile şi uciseră preoţi chiar şi în dreptul altarelor – un sacrilegiu care, când i se raportă, stârni deznădejdea lui Belizarie, îndeosebi pentru că era vorba de biserici de rit ortodox. Dimineaţa proclamă o amnistie şi puse capăt jafului. Soldaţii trebuiau să se mulţumească cu prada în bani şi bijuterii Şi tacâmuri de argint; căci le luă femeile şi e opiii napolitani pe care îi capturaseră ca sclavi şi-i restitui familiilor. Apoi ţinu o şedinţă de tribunal, precum făcuse odinioară la Cartagina, după ce o cucerise. Îi informă pe cei opt sute de prizonieri goţi că vor fi trimişi la Constantinopol şi acolo li se va da prilejul de a alege între a deveni fie muncitori manuali neplătiţi, fie soldaţi plătiţi ai împăratului, pe graniţa persană. Goţii îl asigurară că vor alege viaţa de soldat, iar el îi lăudă.

În timp ce această şedinţă de tribunal era în toi, fu înfăţişat lui Belizarie un curier oficial al Administraţiei de stat italiene – cu faţa cadaverică, epuizat, împroşcat, cu noroi. Purta asupra lui o scrisoare a regelui Teudahad către Honoriu, guvernatorul Romei. Nu rupsese sigiliile, dar credea că este un mesaj de cea mai mare însemnătate şi de mare taină; căci fusese trezit din somn, mult după miezul nopţii, şi fusese lăsat să aştepte Vreme de şase ore, până ce epistola fu scrisă. Fiind un roman loial, care îi detesta pe goţii eretici, trecuse deghizat, cu preţ de mari primejdii, în jos pe Via Appia, aducând această scrisoare chiar lui Belizarie, cuceritorul, vicerege al Maiestăţii-sale Sacre, împăratul Justinian, care era vicerege a3 lui Dumnezeu însuşi. Trecând în amurg prin oraşul Terracina, fusese interogat de un ofiţer got; pentru a evita să fie prins sau să piardă vreme, i3 înjunghease pe got în burtă şi-l

lăsase, muribund, pe drum.

Belizarie rupse sigiliile scrisorii şi curând începu să râdă atât de tare, încât ne temurăm că îşi ieşise din minţi. Până la urmă, regăsindu-şi aerul grav, citi cu glas tare, în faţa întregii adunări, următorul document:

„Regele Teudahad către Ilustrul Honoriu, Gu/ vernator al Urbei Eterne Roma, salut!

Cu părere de rău aflăm din raportul tău că elefanţii de bronz, aşezaţi pe Calea Sacră (numită astfel după numeroasele superstiţii cărora fusese consacrată în trecut), sunt aproape în ruine.

Este foarte regretabil că în vreme ce aceste animale trăiesc, în carne şi oase, mai bine de o mie de ani, efigiile lor din bronz să se fărâmiţeze atât de curând, devenind ruine. În consecinţă, vezi ca mădularele desprinse să fie întărite cu cârlige de fier şi burţile lor, care s-au încovoiat, să fie susţinute prin grinzi masive.

Elefantul viu, când cade la pământ – ceea ce se întâmplă adesea când îi dă ajutor omului la doborârea copacilor – nu se poate ridica fără a fi sprijinit. Asta pentru că nu are încheieturi la picioare; şi, în consecinţă, în ţările toride, populate de aceste animale, ai adeseori prilejul să vezi mulţi elefanţi zăcând de parcă ar fi morţi, până ce se apropie oameni care îi ajută să se ridice. Aşa încât această făptură, atât de teribilă prin proporţiile, ei, în fapt nu este înzestrată de natură nici măcar cât măruntа furnică.

Dar că elefantul depăşeşte în inteligenţă orice alt animal, este dovedit prin adoraţia pe care o vădeşte faţă de El, înţolegând că El este Atotputernicul Cârmuitor a tot ce există. Mai departe, elefantul acordă prinţilor buni un omagiu, pe care-l refuză tiranilor.

Elefantul îşi foloseşte trompa, această mână cu nas pe care Natura i-a acordat-o în compensaţie pentru gâtul foarte scurt, spre folosul stăpânului, acceptând numai acele daruri care îi vor fi de cel mai mare folos. Umblă întotdeauna cu precauţie, aducându-şi aminte de căderea

în groapa vânătorului, care a fost preludiul prizonieratului său. La porunca stăpânului, elefantul îi va sufla în faţă – ceea ce se spune că ar fi un leac împotriva durerii de cap a omului, îndeosebi când sti’ănută.

Când elefantul ajunge la apă, suge o mare cantitate în trompă, şi apoi, la un ordin, o stropeşte de jur împrejur, asemenea unui duş. Dacă cineva l-a tratat cu dispreţ, va turna asupra lui un asemenea şuvoi de apă murdară, încât ai crede că un râu i-a năpădit casa. Căci acest animal are o memorie minunat de lungă, atât în privinţa jignirilor, cât şi a amabilităţilor. Ochii lui sunt mici, dar se mişcă solemn. În înfăţişarea sa se remarcă o anumită demnitate regească, şi în vreme ce recunoaşte cu plăcere tot ce este onorabil, dispreţuieşte făţiş glumele proaste. Pielea sa este străbătută de lungi canale, asemenea pielii victimelor bolii din ţările depărtate, denumită după el, *elefantiasis.* Regii persani folosesc elefantul în război, din cauza impenetrabilităţii învelişului său.

Este foarte de dorit să păstrăm modelele acestor creaturi şi cetăţenii noştri să se familiarizeze astfel cu imaginea progeniturilor ţărilor străine. De aceea, nu îngădui ca ele să dispară, deoarece gloria Romei sporeşte prin adunarea tuturor mostrelor de strădanii prin care arta meşteşugurilor a imitat producţiile îmbelşugatei Naturi, din colţuri îndepărtate ale lumii.

Rămâi cu bine!”

Mesagerul se întristă şi se înfurie că scrisoarea era atât de prostească; dar Belizarie îl mângâie, « complimenlându-l pentru curajul şi loialitatea lui. Îi dădu o răsplată de cinci livre de aur, ceea ce înseamnă trei sute şi şaizeci de monezi, şi-l înrolă curier la propriul sau stal major. Belizarie zicea că scrisoarea are o valoare mult mai ridicată decât s-ar părea la prima vedere: ea indica limpede că regele Teudaliad se ocupă eu fleacuri cărturăreşti, în loc de a se ingriji de apărarea regatului său.

— Acum xi porni fără grijă împotriva Romei, ne

spuse el.

Dacă acest rege ar fi continuat să comande armatele goţilor, misiunea lui Belizarie ar fi fost într-adevăr uşoară. Căci el nu făcuse niciun fel de pregătiri de război, asigurându-i pe nobilii săi că totul merge cum nu se poate mai bine; un căţeluş corcit care latră la o haită de lupi va fi repede înfulecat. Teudahad considera că nu este necesar să trimită o armată de sprijin la Neapole, deoarece zicea că oraşul putea rezista unui asediu de două ori mai lung decât al Troiei de odinioară. Nu lua în seamă niciun fel de obiecţii. „Lasă-l pe Belizarie să-şi sfărâme întâi măselele de Neapole; după aceea, îi vom înfunda gura cu noroi.”

Apoi, când veni ştirea că Neapole a căzut, răbdarea nobililor săi ajunse la capăt. Declarară că, în mod evident, Teudahad vânduse împăratului oraşul; că singurul lucru pe care-l râvneşte de aici încolo în viaţă este să trăiască în voia lui, eărturăreşte, indiferent unde, îmbogăţit prin vânzarea şi trădarea supuşilor săi. Convocară o adunare la Lacul Regillus, nu departe de Terracina, la care însă nu-l invitară. Aici îl ridicară pe scuturi pe unul dintre generalii cei mai viteji, Wittig pe nume, şi-l aclamară ca rege. Acest Wittig, care era de obirşie umilă, câştigase câţiva ani mai înainte o mare victorie pentru Teodoric, împotriva gepizilor, pe malurile râului Sava. Era atât de puţin învăţat, încât abia ştia să-şi semneze numele.

Regele Teudahad, care se afla pe drum de la Tivoli la Roma, ca să consulte nişte lucrări în biblioteca publică de acolo, nu pierdu nicio clipă când auzi veştile – pornind-o în grabă spre palatul său din Ravena. Ravena este cel mai sigur loc de refugiu din toată Italia, fiind protejată de mlaştini (străbătute de două drumuri uşor de apărat) şi de o mare prea puţin adâncă, ce nu îngăduie corăbiilor să se apropie de întărituri. Dar Wittig trimisese pe urmele lui un om, pe care dorul răzbunării îl mină mai repede decât îl mâna frica pe Teudahad – omul fusese nu de mult privat, din ordinul lui Teudahad, de o frumoasă moştenitoare, care-

i fusese promisă în căsătorie. Acest trimis galopă zi şi noapte şi până la „urmă îl ajunse pe Teudahad, după o cursă de două sute de mile, chiar în faţa porţilor Ravenei. Îl apucă de guler, îl trase de pe cal şi-i tăie gâtul, de parcă ar fi fost un porc sau un batal.

Regele Wittig porni în marş şi ajunse la Roma înaintea lui Belizarie. Aici anunţă că fusese ales rege şi convocă un mare consiliu al goţilor. La acest consiliu deveni limpede că treburile goţilor erau încurcate de-a binelea. Nu numai că forţele lor defensive fuseseră împrăştiate pe toată suprafaţa Italiei, dar principala forţă tactică a armatei plecase spre nord-vest, peste Alpi, pentru a proteja posesiunile goţilor din această parte a Ronului împotriva francilor, pe care Justinian îi mituise ca să-i atace. O altă armată se afla în Dalmaţia, în faţa oraşului Spalato. Când Wittig inventarie forţele pe care le avea în acea clipă la dispoziţie, găsi că acestea nu numărau mai mult de douăzeci de mii de oameni instruiţi; şi faptul de a-l depăşi pe Belizarie la număr doar în proporţie de doi la unu, nu-i prea inspira încredere în victorie.

De aceea, hotărî să lase la Roma o garnizoană suficient de puternică pentru a o apăra împotriva unui asalt, să încheie pace cu francii, să-şi organizezi' forţele la Ravena şi apoi, după câteva săptămini, să se întoarcă în fruntea unei forţe covârşitoare, capabilă de a ne arunca în mare. Senatul roman îl asigură pe regele Wittig de loialitatea sa, asigurare pe care el o întări, luând cu sine ostateci distinşi; însuşi papa Silveriu, care fusese bănuit de Teudahad că purtase cu Constantinopolul o corespondenţă secretă, depuse un legământ solemn, de supunere faţă de dânsul. Apoi Wittig mărşălui la Ravena, unde se căsători (deşi împotriva voinţei ei) cu Matasonta, singura fiică a Amalasontei, înrudindu-se astfel, prin alianţă, cu casa lui Teodoric. De la Ravena îi trimise mesaje de prietenie lui Justinian, cerându-i să-şi retragă armatele; căci moartea Amalasontei fusese răzbunată prin cea a lui Teudahad.

Justinian nu-i acordă nicio atenţie, având încredere că, în curând, toată Italia va fi a lui. În ce-i priveşte pe franci, Wittig încheie pace cu ei, plătindu-le o sută cincizeci de mii în aur – suma promisă anterior de Teudahad – şi cedându-le teritoriile dintre Aipi şi Ron, cu condiţia ca francii să-i trimită trupe, care să-l ajute împotriva lui Belizarie. Dar francii, dorind să continue, cel puţin în aparenţă, raporturile bune cu noi, nu voiau să-i promită trupe; îi vor trimite, în timp util, armate ale unor aliaţi.

Intre timp noi mărşăluiam asupra Romei, şi anume pe Calea Latină, care trece prin Capua şi este paralelă cu coasta, cam la treizeci de mile spre interior; căci Via Appia, mai scurtă, părea uşor de apărat, atât la Terracina cât şi în alte câteva puncte, iar Belizarie nu-şi putea îngădui să mai piardă vreme sau oameni. Băştinaşii, şi mai ales preoţii, ne salutară pretutindeni cu bucurie. Soldaţii primiseră ordine severe să-şi plătească peste tot proviziile de care puteau avea nevoie şi să se poarte cuviincios. Pentru noi, servitorii, priveliştile italiene, atât cele ale aşezărilor străvechi cât şi cele moderne, erau de mare interes;

dar stăpâna noastră nu avea ochi pentru ele şi ne făcu să suferim de pe urma depresiunii ei sufleteşti. Sosise, în sfârşit, o scrisoare de la Teodosie, care devenise călugăr la Efes, făcând întocmai cum îi indicase Belizarie. În scrisoare, Teodosie îşi reafirma dragostea’ şi gratitudinea faţă de Belizarie, dar îşi cerea iertare că nu se întoarce pe dată. „Nu pot veni, dragii mei naşi, eâtă vreme fiul vostru Fotius se află cu voi: căci îmi spuneţi că Macedonia a fost. Pedepsită, iar eu mă tem de răzbunarea amantului ei. Nu-l acuz că a îndemnat-o să mă calomnieze, dar trebuie să ştiţi că m-a urât chiar şi înainte de toate acestea. Căci mi-ai dat multe daruri, dragă naşă Antonina; iar el considera darurile acestea ca fiind furate din moştenirea lui.”

Belizarie dorea să o trezească pe stăpâna mea din melancolie şi, în acelaşi timp, să-i ofere lui Teodosie generoase reparaţiuni pentru bănuielile sale anterioare. De

aceea îl trimise pe Fotius îndărăt, la Constantinopol; Fotius îi duse lui Justinian cheileoraşului Neapole, prizonierii goţi şi o scrisoare, prin care cerea întăriri, neîntârziat. Apoi Belizarie îi scrise lui Teodosie, comunicându-i că acum se poate întoarce fără teamă. Dar slăpânei mele i se părea foarte lungă aşteptarea.

La Roma, garnizoana goţilor fu surprinsă de sosirea noastră: avangarda lor, postată pe Via Appia, ne credea că zăbovim în continuare la Neapole. Şi din nou numele lui Belizarie îşi dovedi valoarea. Poporul roman era convins că Roma o să-i cadă inevitabil în mână, şi era dornic să scape de soarta de care avusese parte Neapole. Atunci papa Silveriu îşi încălcă jurământul faţă de Wittig, invocând motivul că l-ar fi prestat sub constrângere şi faţă de un eretic. Îi trimise lui

Belizarie o scrisoare, poftindu-l să intre fără teamă în Urbe, deoarece va convinge garnizoana goţilor să o părăsească. Când coborârăm de-a lungul crestei lungi a munţilor Albani şi intrarăm în Urbe prin Poarta Asinariană, garnizoana goţilor ieşea pe cea Flaminiană, spre nord. Numai comandantul refuză să-şi părăsească postul., Belizarie îl prinse de viu şi1 trimise Ia Constantinopol, împreună cu cheile Urbei.

Trebuie să mărturisesc că priveliştea Romei m-a dezamăgit. Este venerabilă şi vastă, intradevăr, şi cuprinde multe clădiri frumoase, cele mai mari dintre ele depăşind, de departe, tot ce putem arăta noi la Constantinopol. Dar în cugetul meu, ea este cel puţin în trei privinţe inferioară chiar şi Cartaginei; a pierdut mult din fosta ei bogăţie şi din populaţie, nu este aşezată la mare şi ai e o climă foarte nesănătoasă.

Senatul roman şi clerul ne salutară foarte călduros şi ne Îndemnară să trecem mai departe, înaintânrl spre Ravena, ca să-l distrugem pe uzurpatorul Wittig, fără să-i dăm răgaz să-şi adune forţele. Dar fură deznădăjduiţi când Belizarie le răspunse că preferă să rămână o vreme în Urbe, profitând

de ospitalitatea ei şi, îndeosebi, când începu să repare fortificaţiile defensive, care se aflau în stare de ruină. Însuşi papa Silveriu veni în taină la stăpâna mea şi-i spuse – am fost de faţă:

— Prea Virtuoasă şi Ilustră Fiică, poate vei fi în stare să-l convingi pe victoriosul Belizarie, soţul tău, să renunţe la intenţiile sale necugetate. Se pare că vrea să se lase asediat aici, în Sfânta noastră Roma, care (deşi mult bineeuvântată de Dumnezeu), este urbea cel mai greu de apărat din lume şi, în toată istoria ei de *o* mie -două sute de ani. Nu a rezistat nici o singură dată, cu succes, unui asediu îndelungat. Zidurile circulare, precum poţi vedea prea bine, au o lungime de douăsprezece mile şi se ridică dintr-un şes neted; nu are hrană îndestulătoare pentru sutele de mii de suflete care trăiesc înlăuntrul lor şi nici nu poate fi uşor aprovizionată dinspre mare – ca Neapole bunăoară. Cum forţele voastre sunt insuficiente, de ce să nu vă întoarceţi la Neapole şi să ne lăsaţi pe noi romanii, în pace? ’

Stăpâna mea Antonina răspunse:

— Iubite întru Hristos, Preasfinte şi Eminente Silveriu, îndreaptă-ţi cugetul mai degrabă asupra Cetăţii Cereşti, iar soţul meu şi cu mine ne vom ocupa cu aceasta pământeană. Îngăduie-mi să te previn, Sfinţia la, că este spre folosul tău să nu le amesteci în treburile noastre.

Papa Silveriu plecă jignit, neacordându-i stăpânei mele nici măcar obişnuita binecuvântare

— Ceeace, precum vă puteţi lesne imagina, nu a neliniştit-o prea mult. Începură să se duşmănească şi papa regretă că salutase mica noastră armată. Era convins că vom fi covârşiţi şi că Wittig îl va demite, pentru încălcarea jurământului pe care i-l prestase.

Belizarie, după ce îi trimise pe Constantin şi pe Bessas, în fruntea unei forţe mici, ca să câştige Toscana de partea noastră, îşi puse restul trupelor la lucru în vederea întăririi străvechilor fortificaţii ale Urbei, curăţind şi adâncind şanţurile astupate şi întărind porţile. Din vremea

începuturilor domniei lui Teodoric nimeni nu avusese grijă să repare întăriturile. Erau alcătuite din tradiţionala terasă largă, de pământ, cuprinsă între două ziduri cu creneluri, cu turnuri de strajă la intervale. Belizarie prevăzu acum zidurile cu creneluri, adăugind la stingă fiecăruia câte o aripă de apărare; aşa că păsărilor sau îngerilor care priveau în jos, din ceruri, le apăreau astfel; F, F, F, F, parcă ar fi litera *Gamma,* scrisă ele multe ori. Folosi la această lucrare toţi dulgherii şi muncitorii disponibili în Urbe, precum făcuse la Cartagina. De asemenea, umplu grânarele Romei cu cereale aduse din Sicilia şi rechiziţionă toate stocurile de cereale existente, pe o rază de o sută de mile de Urbe, plătind pentru toate un preţ cinstit.

Intrasem în Roma în ziua de zece decembrie; trecură trei luni, înainte ca regele Wittig să-şi aducă armata împotriva noastră. Dar devenise între timp o armată foarte puternică, adunată din toate părţile Italiei şi de peste Alpi – constând în cea mai mare parte din cavalerie grea. Toscana se supusese armatelor noastre, dar acum Belizarie rechemă toate trupele, afară de garnizoanele pe care le aşezase la Perugia şi Narni şi Soleto, în total o mie de oameni. Împreună cu infanteria marină, pe care o debarcase, dispunea, de zece mii de oameni ca să înfrunte pe cei o sută cincizeci de mii ai goţilor. Astfel începu asediul Romei.

Wittig veni spre sud, călare, în capul armatei, care se înşirui în spatele său, pe Calea Flaminiană, pe o lungime de o sută de mile, cu foarte puţină distanţă între o divizie şi alta. Nu departe de Roma întâlni un preot, purtat într-o litieră, care venea din Urbe şi era în drum spre nord, pentru a lua în primire o episcopie.

— Ce veşti, Preasfinţite? Belizarie se mai află la Roma? Crezi că-l mai prindem înainte de se retrage la Neapole?

Preotul, care era un bărbat perspicace, răspunse

— Nu există niciun motiv de grabă, Mărite Wittig. Doamna Antonina, soţia acestui Belizarie, aşază tocmai la loc geamurile unui palat în care vor locui, pune balamale

noi la uşi, cumpără mobilă şi picturi, replantează grădina cu trandafiri şi clădeşte o nouă arcadă pe aripa dinspre nord. Belizarie însuşi face cam acelaşi lucru la fortificaţiile Urbei – când vei ajunge la Tibru, vei da de o poartă nouă, către nord, pe care a clădit-o la Podul Mulvian.

Există multe poduri peste Tibru. Cel Mulvian este singurul de lângă Roma care nu este cuprins în fortificaţiile Urbei, fiind la două mile mai spre nord. Belizarie clădise aici două puternice turnuri de piatră şi pusese în garnizoană o sută cincizeci de cavalerişti pe care îi înzestrase cu catapulte şi scorpioni, ca să scufunde orice barcă cu ajutorul căreia goţii ar încerca să treacă râul şi să le cadă în spate. Prin întărirea acestui pod, intenţionase să întârzie înaintarea lui Wittig, obligându-l fie să facii un mare oc: ol, fie să-şi trimită oamenii peste r'iu, câte zece sau câte douăzeci, pe câteva bărcipontoane mărunte – toate bărcile şi ambarcaţiunile mai mari fiind îndepărtate în prealabil. Oricare cale ar fi ales-o Wittig, armata lui era atât du mare încât Belizarie ar fi câştigat vreo douăzeci de zile, necesare pentru a completa lucrările de fortificaţie întreprinse în Urbe; şi în acele douăzeci de zile puteau să sosească prea bine întăririle pe care le aştepta de la Constantinopol. Şi era posibil să izbutească a întârzia trecerea peste apă a duşmanului şi într-un alt punct al râului.

Garnizoana de la Podul Mulvian se dovedi a fi fricoasă. Când oamenii îi zăriră pe luptătorii goţi apropiindu-se cu sutele şi miile şi zecile de inii

— Încălecaţi pe caii lor frumoşi, soarele de primă vară scânteind pa coifurile, armurile, vârfurile de lance, diademele şi., pieptarele lor – îşi ziseră unii altora: „De ce să stăm aici şi să ne lăsăm ucişi pentru Belizarie? Nici el însuşi nu ar sta să înfrunte o şansă de unu la mie.” Unii dintre ei erau goţi din Tracia, care îşi dădură seama dintr-o dată că această armată impresionantă este alcătuită din neamurile şi coreligionarii lor. Ce aveau de împărţit cu ceilalţi? în amurg, garnizoana fugi: goţii din Tracia

dezertară la Wittig, restul porni în direcţia Campaniei, fiindu-le ruşine sau temându-se să se întoarcă la Roma.

în dimineaţa următoare, Belizarie ieşi călare în direcţia Podului Mulvian, cu o mie de oameni din Regimentul de casă, ca să afle ce veşti au mai sosit; obişnuitul j-aport din zorii zilei, ai ofiţerului comandant al garnizoanei Podului, nu-i parvenise. Era încălecat pe Balan, armăsarul de asalt, cu chipul alb, pe care i-i dăruise Teodora după Daras, şi se afla la distanţă de numai o milă de pod când, ieşind cu statul său. Major dintr-o pădure, dădu deodată peate un spectacol neaşteptat şi neplăcut patru sau cinci escadroane de goţi, gata trecute peste riu, veneau în trap spre el, în formaţie strânsă, peste o câmpie acoperită cu iarbă. Fără să şovăie o clipă, şarjă drept spre ei, strigând trupei din frunte să-l urmeze. Când ostaşii săi îl ajunseră, revărsându-se din spate, trăgând cu arcul din şa, în plin galop, găsiră atât pe Belizarie, cât şi statul său major, prinşi în îndeletnicirea sân geroasă a soldatului de rând; şi nici atunci nu se retrase, ci-şi. Deschise calea mai adine, spre inima bătăliei.

Printre duşmani se aflau dezertorii din rândurilc goţilor din Tracia, care-l recunoscură pe Belizarie şi strigară tovarăşilor lor; „Ţintiţi armăsarul şi veţi isprăvi războiul dintr-o singură lovitură!”

Şi „Ţintiţi armăsarul!” fu strigătul pe care-l reluară toţi goţii.

Avu loc o ciocnire chiar mai crâncenă decât înfruntarea cu persanii, de pe malul Eufratului. Nu numai că escadronul lui Belizarie se lupta împotriva unei superiorităţi numerice covârşitoare, dar fiecare dintre goţi era ahtiat să dobândească un renume nepieritor, ucigându-l pe „grecul de pe armăsarul cu botul alb”, precum îi ziceau. Cred că de la începutul lumii n-a fost bătălie mai încrâneenată. Statul major al lui Belizarie se lupta cu disperare, alături de el, ferinrâu-l de lovituri de lance şi de aruncături de suliţă; Belizarie însuşi, tăind şi împungind şi partnd cu sabia,

înainta necontenit, spre inima duşmanului. Calul său, Palan, se lupta împreuna cu el, fiind învăţat să se cabreze şi izbească cu copilele din faţă şi să zdrobească duşmanul. Ţipetele în limba gotă continuam: „Ţintiţi armăsarul! Ucideţi grecul de pe armăsarul eu botul alb!" Belizarie strigă, cerând o sabie nouă, căci a lui se ciobise. Un servitor care trăgea să moară, pe nume Maxenţiu, i-o dădu pe a lui. Belizarie rupse curând de la strajă, această sabie de dar, şi i se găsi o a treia, luată de la un nobil got care căzuse; noua sabie îl ţinu până la sfirşitul bătăliei acesteia şi a multor altora. După trei ore şi mai bine de luptă, goţii se săturară şi se întoarseră să fugă, lăsind în urmă, pe câmpie, peste o mie de morţi (în bătălie fusese angajat de patru ori numărul acesta.) Se spune că singur Belizarie putea fi trecut ia socoteală cu şaizeci de morţi sau mai bine. Era stropit de sângele care ţâşnise spre el din mădularele retezate şi gâturile tăiate, dar datorită unui miracol nu fusese nici măcar zgâriat de vreo armă. Când se lupta, Belizarie nu zâmbea şi nu glumea, precum făceau cei mai mulţi dintre oamenii săi; considera un lucru foarte serios să ucizi un om, îndeosebi un frate creştin. Şi niciodată nu se lăuda cu isprăvile sale din bătălie.

Oamenii răniţi călăriră îndărăt, spre Roma, în grupuri mici. Ultimii care sosiră aduseră vestea că Belizarie fusese omorât; căci atunci când Maxenţiu murise, servitorul fusese confundat cu stăpînul. Toţi câţi ne aflam în Urbe ne considerarăm pierduţi, afară de stăpâna mea Antonina care nu voia să dea crezare ştirilor şi făcea dovada unei tării morale extraordinare. După ce făcu rondul sentinelelor de pe ziduri şi inspecta garnizoanele de la porţi, ca să încurajeze oamenii şi să prevină orice trădare, se stabili la Poarta Flaminiană. Stăpâna. Mea era iubită de oameni – curajul este o însuşire lăudată în orice împrejurare. De asemenea, nu se dădea în lături să schimbe cu oamenii glume piperate, nu se zgârcea la bani şi ştia cum să încalece un cal şi cum să întindă un arc.

Intre timp, Belizarie urmări inamicul care fugea în direcţia podului, sperând să-l arunce îndărăt peste râu şi în felul acesta să despresoare detaşamentul care, după câte credea a şti, continua să se menţină cu deznădejde în turnurile ce flancau podul. Dar până la ceasul acela trecuse peste pod şi o puternică unitate de infanterie a goţilor. Aceasta îşi deschise pentru o clipă rândurile ca să-i primească pe cavaleriştii fugari, apoi şi le închise la loc şi se menţinea pe poziţie, primindu-i pe oamenii noştri cu o ploaie de săgeţi. Belizarie întoarse escadronul, acum mult redus la număr, şi ocupă un deal din apropiere, de pe care putea vedea limpede dacă stindardul imperial continua să mai fluture pe turnuri. Stindardul dispăruse. Apoi zece mii de cavalerişti goţi porniră, ca un tunet, împotriva lui şi fu forţat să părăsească poziţia. Oamenii săi mai aveau tolbele pline de săgeţi, căci lupta se dăduse corp la corp. Acum se aflau în situaţia de a le folosi, ţintind călăreţii din primele rânduri ale inamicului, dând astfel o foarte utilă luptă de ariergardă, pe tot drumul îndărăt spre Roma.

Belizarie sosi a Poarta Salariană, la asfinţit; il urmăreau mari forţe ale inamicului, menţinui— du-se însă în afara razei de săgetare.

Precum spusesem, stăpâna mea Antonina se afla la Poarta Flaminiană, la o milă întreagă spre vest de cea Salariană; la aceasta din urmă se afla o gardă de infanterie marină. Oamenii auziseră şi aici despre moartea lui Belizarie şi acum nu le venea să creadă că cel care cere să i se deschidă, strigând de jos, este într-adevăr el. Bănuiră că-i vorba de un şiretlic. Belizarie traversă podul de peste şanţ şi veni până la Poartă, strigând:

— N u-l cunoaşteţi pe Belizarie? Deschideţi imediat, marinarilor, sau am să vin primprejur, prin Poarta Flaminiană, şi am să biciuesc pe fiecare al doilea dintre voi.

Faţa lui era de nerecunoscut, din cauza sângelui şi a noroiului; dar unii dintre oameni îi cunoşteau vocea şi erau de părere să fie lăsat să intre. Alţii se temeau ca nu cumva

să intre goţii. Porţile rămaseră închise, Belizarie şi garda’ lui de corp fiind îngrămădiţi între ele şi cele două turnuri care le flancau. Goţii se opriră, în dezordine, de partea cealaltă a podului şi începură să se încurajeze unii pe alţii să şarjeze. Atunci Belizarie, care nu se pierdea niciodată, îşi înfipse pintenii în Balan, scoase strigătul său de luptă şi şarjă eu sălbăticie, împreună cu oamenii săi epuizaţi, peste "pod. În Întunericul din ce în ce mai dens, goţii crezură că -o nouă unitate inamică întreprinde o ieşire. Fugiră înspre toate zările.

Văzând asta, marinarii în sfârşit deschiseră. Îi cerură, cu umilinţă, iertare, iar el le-o acordă; şi curând o îmbrăţişa pe Antonina şi o întreba despre noutăţile zilei. Ea îi comunică ce măsuri luase din proprie iniţiativă pentru apărarea Urbei, Când sosise zvonul despre moartea lui, întărise străjile de pe ziduri: înzestrase cu târnăcoape muncitori romani de rând şi-i împărţise la datorie, câţiva de fiecare turn de strajă. Le spusese:

— E o misiune simplă. Ţineţi-vă ochii deschişi, Când zăriţi un got căţărându-se în sus, pe zid, strigaţi, cu glas tare: „Gardă, afară 1” şi în acelaşi moment loviţi-l cu târnăcopul!

Do asemenea, înrolase pe toţi meseriaşii nefolosiţi până acum: dulgheri şi fauri cu baroasele, timpi ari şi măcelari cu satirele, barcagii cu cârligele. Le spuse:

— Nu trebuie să vă învăţ cum să vă mânuiţi armele.

Dar le dădu coifuri, ca să le aducă aminte că sunt oşteni. Belizarie încuviinţă întru totul cele întreprinse de ea.

Apoi, obosit cum era şi nemâncat de dimineaţă, mai făcu un rond al întăritorilor ca să vadă dacă totul era în ordine şi fiecare om la datoria lui. Există patrusprezece porţi principale de acces în Roma şi alte câteva porţi de poştă: se făcu miezul nopţii până îşi isprăvi rondul. Făcuse turul de inspecţie spre dreapta, adică urmând drumul soarelui; dar când ajunse la Poarta Tiburtină, în partea de răsărit a Urbei, un mesager al lui Bessas îl ajunse din urmă, venind în goană de la Poarta

Praenestină, pe care Belizarie tocmai opărăsise. Aducea veşti alarmate. Bessas auzise că goţiipătrunseseră de partea, cealaltă a Urbei, peste Dealul Ianicul, şi se aflau aproape de Capitoliu.

Ştirea prieinui panică printre isaurienii var? păzeau Poarta Tiburtină: dar Belizarie, interogându-l pe mesager, începu curând să se îndoiască de toată istoria, îndeosebi pentru că singura sursă de informaţie a lui Bessas fusese un preot de laCatedrala Sfântului Petru. Trimise îndată cercetaşi ca să constate situaţia; aceştia se întoarseră curând, raportând că nu fusese zărit niciun got. Aşa că Belizarie dădu un ordin către toţi ofiţerii, în sensul că nu trebuie să dea crezare zvonurilor puse în circulaţie de duşmanii dinlăuntru! zidurilor, în scopul de u-i speria şi a-i împiedica.

— V la îndeplinirea datoriei. Dacă se va ivi vreo primejdie, se angaja să-i informeze el însuşi: cier trebuie să siţină (are, fiecare având încredere ca vitejii săi camarazi, pe celelalte porţiuni aje zidului, fac ia fel. Ordonă să se aprindă focuri de-a lungul întregului circuit al zidurilor, astfel incit goţii să vadă că Roma este bine păzită şi cetăţenii să poată dormi mai liniştiţi.

Cinci ajunse clin nou la Poarta Salariană, găsi: mulţime de soldaţi şi de cetăţeni romani ascultând discursul unui nobil got. Gotul se adresa cetăţenilor într-o latină bună (pe care marinarii nu o înţelegeau), reproşându-le infidelitatea, vădită prinadmiterea în Urbe a unei hoarde de greci de *la* Constantinopol

— Greci! striga el cu dispreţ. Ce salvare aşteptaţi din partea unei hoarde de greci? Ştiţi, fără îndoială, ce sunt grecii, după cei pe care i-a ţi văzut – trupele de actori greci vagabonzi, şi dan satorii lubrici de pantomimă şi marinarii hoţî şi laşi!

Belizarie se întoarse către marinari şi le zise, zâmbind:

— Aş fi dorit să înţelegeţi latineşte.

Ei îl întrebară:

— Ce spune?

— Înjură în mod deosebit marinarii şi unele din spusele sale sunt chiar adevărate.

Stăpâna mea îl convinse să mănânce puţină pâine şi carne şi să bea o cupă de vin. În timp ce mânca, cinci dintre senatorii de frunte veniră la el, tremurând, şi-l întrebară:

— Mâine, generale, ai să cedezi?

Belizarie râse:

— Trataţi-i pe goţi cu dispreţ, iluştrii mei prieteni, căci sunt ca şi bătuţi.

îşi întoarseră privirile de la el şi se uitară uimiţi unul la altul. Belizarie continuă:

— Nu glumesc şi nici nu mă laud, căci azi m-am convins că victoria va fi a noastră, dacă ne vom purta cu prudenţa obişnuită.

— Dar Ilustre Belizarie, săgeţile infanteriei lor te-au gonit din faţa Podului Mulvian, iar cavaleria lor, unităţi imense, te-a gonit tot drumul îndărăt, până la Roma.

Belizarie îşi şterse buzele cu un şervet şi zise:

— Iluştri fraţi patricieni, aţi descris întocmai ce s-a petrecut, şi chiar acesta este motivul pentru care vă spun că goţii sunt ca şi bătuţi. Mormăiră, indignaţi, ca pentru sine, că trebuie să fie nebun. Dar orice om care avea cât de cât bun simţ şi-ar fi dat seama imediat la ce se referise Belizarie. Înfruntându-l, infanteria lor vădise numai calităţi defensive, iar cavaleria, la rândul ei, se dovedise incapabilă de a-l strivi când venise peste el, deşi avusese o enormă superioritate numerică şi cai proaspeţi. Căci, nefiind arcaşi, fuseseră obligaţi să se ţină la distanţă. Noi ne mai aduserăm aminte de o altă observaţie a lui Belizarie, făcută la Daras: „Mai rar general care să ştie a mânui patruzeci de mii de oameni, şi mai rar cel care ştie a mânui optzeci de mii”. Care va l’i atunci soarta lui Wittig, cel ce adusese împotriva noastră aproape de două ori numărul acesta?

Prima noapte a Apărării Romei trecu, şi în zori nu se lansă niciun atac.

CAPITOLUL XV

APĂRAREA ROMEI

Prima acţiune pe care o înttreprttnseră goi împotriva Urbei a fost construirea a şase tabere întărite, fiecare cu şanţul, cu valul şi cu palisada sa. Fură aşezate la intervale, de-a lungul traseului nordic, la distanţă variabilă de ziduri, de la trei sute de paşi până la o milă. Următoarea lor acţiune fu întreruperea tuturor celor patrusprezece apeducte, care vreme de veacuri aprovizionaseră din abundenţă Urbea cu apă curată, adusă de la mare distanţă. Totuşi existau puţuri alimentate cu apă de ploaie, iar zidul apusean cuprindea o porţiune a râului Tibru, aşa că nu rămăseserăm nicidecum fără apă; dar cetăţenii mai bogaţi ne-o luară în nume de rău că sunt nevoiţi să bea apă de ploaie şi să se scalde în nu pentru a-şi păstra curăţenia, fiind lipsiţi de băile comode din casele lor. Belizarie fu destul de prudent ca să înfunde conductele apeductelor cu grinzi, în puncte bine alese. De asemenea, construi ecrane semicirculare, apărând dinspre interior unele dintre porţile Urbei, lăsând la fiecare numai o uşă mică, bine păzită; scopul acestora era să-i împiedice pe («tăţeni să dea buzna într-o bună zi. Şi să deschidă inamicului porţile. O tabără a goţilor ameninţa de atât de aproape Poarta Flaminiană, încât trebui să fie blocată integral. Belizarie inspectă întreaga lungime a fortificaţiilor, atât dinăuntru cât şi din afară, în căutarea vreunui punct slab, mteresându-se îndeosebi de canalele de scurgere ale Urbei; dar găsi că acestea se varsă în Tibru sub nivelul apei, aşa că nimeni nu putea pătrunde prin ele.

Inconvenientul cel mai mare de care am suferit la început a fost oprirea morilor publice de pf Dealul Ianicul, puse de obicei în mişcare cu apa din apeductul lui Traian. (’um în Urbe nu aveam nici cui, nici boi di’ prisos, caro să învirtească roţile, ritva timp am Pont nevoiţi să folosim sclavi. Dur nu peste mult, IVIizarie puse morile din nou iu mişcare, folosind forţa apei. Legă imediat după Podul

Aurelian doua frmghii groase de-a curmezişul riului. Le sirinse cu lui vinci şi le folosi pentru a ţine intr-o poziţie stabilă două bărci mari, cu prora contra curentului, la distanţă de numai două picioare una de cealaltă. Puse câte o moară

iii fiecare dintre bărci, cuplindu-le cu o roată de moara suspendată între bărci; şuvoiul apei de sub arcul podului ţinu roata în mişcare „împrumutin«lu-i chiar o viteză bunicică. Când văzu că metoda oslo potrivită. Întări frânghiile;' şi patruzeci d alte bărci, perechi-perechi, cu roţi de moară între ele, fură legate de perechea iniţială, intr-un şir lung, în aval. De aici încolo nu mai avurăm greutăţi la măcinatul cerealelor; cu excepţia unui moment, câteva zile mai târziu, când goţii, aflânc! de la dezertori despre existenţa morilor, expediam trunchiuri de copaci, plutind în jos pe râu; câteva buturugi nimeriră roţile de moară, rupin-

«5

du-le. Belizarie, folosindu-se de pod, construi atunci o plasă din lanţuri de fier, de-a curmezişul, asemănătoare cu un năvod de pescari pentru apă puţin adâncă. Trunchiurile se prinseră în plasa aceasta şi barcagiii le traseră la mal; fură îmbucătăţite şi folosite la cuptoarele din brutăriile publice.

Până acuma, cetăţenii Romei nu fuseseră în niciun fel obişnuiţi cu încercările şi primejdiile războiului, dar Belizarie le dădu curând să înţeleagă că nu trebuie să se aştepte nicidecum că vor sta sa privească inactivi, ca publicul la un spectacol; privaţiunile de care suferă soldaţii vor trebui să le sufere şi civilii. Pentru a strânge o forţă de rezervă, alcătuită din combatanţi, care să poată fi dusă în grabă în orice parte a zidului unde ameninţa un atac, mai înrolă ca străjeri şi pe o serie de muncitori, ce nu aveau de lucru. Unii făceau instrucţie zilnic, pe Câmpul lui Marte, ca arcaşi, în vreme ce alţii erau instruiţi ca suliţaşi. Dar erau soldaţi fără tragere de inimă şi până la urmă rămaseră tot numai o gloată, oricât de mult se străduiră cu ei ofiţerii şi sergenţii.

Oriunde se ducea Belizarie prin Urbe, romanii de ambele sexe şi din toate clasele sociale îi aruncau numai priviri sumbre. Erau porniţi împotriva lui pentru că îndrăznise să înceapă campania împotriva goţilor înainte de a primi de la împărat trupe suficiente; astfel îi implicase într-un asediu care ameninţa să se isprăvească în foamete şi masacru. Dezertorii îi comunicară regelui Wittig că Senatul era pornit în mod deosebit împotriva lui Belizarie; auzind acestea, Wittig trimise în Urbe ambasadori, cu scopul de a exploata lipsa de armonie.

Acestor goţi, care fură aduşi cu ochii legaţi la palatul Senatului, li se îngădui să se adreseze senatorilor, în prezenţa lui Belizarie şi a statului său major. Ambasadorii uitară însă politeţea obligatorie în asemenea împrejurări şi vorbiră aspru patricienilor răsfăţaţi, acuzându-i de a fi fost necredincioşi faţă de armata gotă de apărare naţionala,. Şi de a fi admis ocuparea fortificaţiilor de cairo o forţă pestriţă, alcătuită din „intruşi greci”. Tu numele lui Wittig, oferiră o amnistie generală, cu condiţia plecării neîntârziate a lui Belizarie din Urbe; searătară dispuşi chiar să-i ofere zece zile de graţie, înainte de a porni în urmărirea lui, ceea ce era extrem (Ir1 generos, ziceau oi, având în vedere
< a forţele pe cari’ Ic arc la dispoziţie sunt cu totul insuficiente pentru a apăra o atât de enormă lungime de ziduri.

IJeli/ario răspunse că patricienii romani nu avi trădat, ci pur şi simplu au admis în Urbe patricioni, asemenea lor, împreună cu forţele imperiale pe care aceşti nobili le comandă în mod legal.

Nobili goţi, sunt împuternicit să răspund cu glasul acestui Senat loial – fiind de rang înalt în sinul lui ca şi cu cel al Prea Luminatului meu stapm. Va răspund, deci, că cei ce au clădit, la început această Urbe şi aceste ziduri nu au fost nici jiţoţi, nici alţii de neam german, şi că nici măcar nu aţi fost în stare să le întreţineţi cum secii vi ne! Aşa că voi sunteţi intruşi şi fără niciun titlu de proprietate. Wittig,

regele vostru, nu este recunoscut de Prea Luminatul meu Stăpân nici măcar ca vasal. Aşa că vă sfătuiesc să plecaţi, nobili goţi, şi să vă folosiţi elocinţa pentru a-i convinge pe compatrioţii voştri de sminteala lor; sau de nu, vă previn că va veni vremea când şi voi şi ei veţi fi bucuroşi să vă ascundeţi capetele în tufe de mărăcini, şi în smocuri de ciulini, ca să scăpaţi de lăncile noastre. Intre timp, luaţi aminte că Roma nu poate îi cucerită decât prin asediu meşteşugit şi luptă grea. Meşteşugul asediului este o artă la care, spre norocul nostru, niciun got nu s-a priceput vreodată; de aceea forţele noastre, deşi mici în momentul de faţă, sunt mai mult decât suficiente pentru a apăra zidurile clădite de strămoşii noştri şi pe care voi, goţii, le-aţi abandonat fără luptă.

Regele Wittig era dornic să afle, la întoarcerea ambasadorilor, ce fel de om este acest Belizarie. Ambasadorii îi spuseră: „E un leu de om, bărbos, nu se teme, nu prea foloseşte cuvinte inutile; la trăsături, la culoarea pielii şi la construcţia trupească seamănă cu noi (decât doar că are părul închis şi că ochii, pe care îi are albaştri, ca şi noi, sunt aşezaţi adânc în orbite). Privirea lui tăioasă şi ţinuta binevoitoare impun respect tuturor celor din jurul său. Am văzut-o şi pe Antonina, soţia lui, o leoaică de aceeaşi prăsilă, cu părul roşu. Rege Wittig pregăteşte-te să te lupţi din răsputeri.44

Trecură două săptămâni, până ce Wittig Isprăvi pregătirile în vederea asaltului. Când, într-o dimineaţă, la mijitul zorilor, Belizarie văzu de pe creneluri din ce anume au constat aceste pregătiri, începu să râdă; ceea ce pricinui din nou scandal în rândurile cetăţenilor. Se întrebară, indignaţi: „Râde oare pentru că aceste bestii de arieni o să ne înfulece?”

Trebuie să mărturisesc că nici eu nu vedeam în ce constă gluma, deoarece privind, puteam desluşi, la distanţă de un sfert de milă, un număr de construcţii formidabile, din schele montate pe roţi, trase spre noi de multe perechi de

boi şi es**cartate** de roiuri de lăncieri goţi. Semănau cu nişte turnuri, fiecare avind o scară interioară ce urca **la o** platformă în vârf şi păreau a fi de aceeaşi **înălţime** cu zidurile noastre. De asemenea, infanteria lor aducea şi un număr de scări de asalt şi **de** căruţe, încărcate vârf cu ceea ce părea a fi legături de lemne, precum şi alte căruţe, încărcate **cu** scânduri. Era evident că voiau să umple cu **aceste** lemne o parte a şanţului, apoi să tragă **turnurile** peste şanţuri, pe drum de. Scânduri

— Care urmau să se reazime pe lemne – şi să ia **zidurile** prin escaladă. Se apropiau şi patru con**strucţii** mai mici, tot pe roţi, acoperite cu piele de **cal,** din care ieşea câte o grindă cu cap de fier. Pe **acestea le** cunoşteam: erau berbecii de spart zi**duri**; grindu e manevrată dinăuntrul turnului, cu **ajutorul** unor **fnnghii** şi, prin izbituri repetate, **sparge** o gaură până **şi** în zidul cel mai gros. **Aleseră** Poarta Salariană ca punctul principal al **atacului** şi Belizarie concentra neîntârziat în tur**nurile** învecinate toată artileria defensivă pe care **o avea** la îndemână. Armele acesteia constau din **scorpioni,** care sunt mici maşini pentru aruncat **pietre,** acţionate prin răsucirea strânsă **a** unei **fnngliii** de cânepă, căreia i se dă apoi brusc dru**mul;** şi măgari sălbatici, un soi de scorpioni mai **mari**; şi catapulte, adică nişte arcuri mecanice, acţionate pe baza aceluiaşi principiu ca şi celelalte, şi prin a căror crestătură se trag săgeţi groase, cu pene de lemn, care au destulă putere ca să bată mai departe decât orice arc obişnuit» Aveam, de asemenea, câţiva lupi – maşini care prind în cârlige capetele berbecilor, în clipa când izbesc, şi cu ajutorul unui scripete le smucesc într-o parte, astfel încât turnul care-i adăposteşte se răstoarnă.

Calm, Belizarie îl strigă pe scutierul său, Chorsomantis, un hun massaget şi-i spuse:

— Adu-mi arcul de vânătoare şi două săgeţi de cerb, Chorsomantis.

Acestea erau armele lui de precizie. Un nobil got –

precum se dovedi mai târziu, un văr al regelui Wittig – supraveghea înaintarea maşinilor de asalt. Era îmbrăcat cu armură aurită şi purta o pană purpurie, înaltă. Dar încă pe când se afla în afara bătăii obişnuite a arcurilor, credea el, moartea îl ajunse din urmă: Belizarie, ţintind cu luare aminte, îl nimeri cu o săgeată de cerb în gât, aşa că nobilul căzu mort de pe cal. Distanţa era de cel puţin două sute de paşi. Nedându-şi seama că aceasta era precizia obişnuită a lui Belizarie când trăgea la ţintă, goţii fură impresionaţi, socotind că e un semn foarte rău. Urale batjocoritoare se înălţară de pe ziduri şi goţii se opriră un timp – suficient pentru a transporta mortul în spatele liniilor. Un alt nobil, fratele celui mort, preluă comanda; dar în clipa în care dădu semnalul de înaintare, Belizarie ţinti din nou şi dovedi – oricui, care se mai îndoia – că prima săgeată nu fusese pur şi simplu trasă la noroc. De astă dată săgeata lovi gotul în gură, în timp ce sti'iga ceva şi vârful de fier îi ieşi prin ceafă; căzu şi el, mort. Începui să ţopăi de bucurie şi să strig:

— Oh, bravo, stăpâne! Dă-ne voie să tragem şi noi!

Căci ţineam şi eu un arc în mână, la fel ca toţi colegii mei, servitori.

Belizarie zise:

— Aşteptaţi până ce goarna sună semnalul. Atunci, toţi cei din jurul meu să ţintească boii.

Goarna sună, întinserăm cu toţii arcurile şi dădurăm drumul la săgeţi. Căzură mai bine de o mie de goţi şi toţi boii, bietele dobitoace. Se înălţă un răcnet teribil. Apoi, mi-aduc aminte, am ţintit un infanterist înalt, care dădea buzna înainte cu o legătură de lemne; dar am greşit ţinta şi săgeata nimeri în crupă un cal care se cabră şi-şi azvârli călăreţul.1 Am ţintit călăreţul, pe când zăcea fără cunoştinţă; cea de a treia săgeată îi sărută umărul şi ricoşă. Deoarece continua să zacă locului, ca mort, mă uitai împrejur după alte ţinte, dar nu mai vedeam niciuna; căci goţii se retrăseseră consternaţi, regrupându-se dincolo de

bătaia săgeţilor.

() mare unitate de goţi, de toate1 **urmele, se puse iicum în mişcare şi dispăru din câmpul nostru de vedere Alunei mea nu ştiam că li se ordonase să atace Ţarcul Fiarelor Sălbatice, lângă Poarta Praeneslină, la duna mile spre dreapta noastră. Dar** cum **patruzeci de mii de oameni rămaseră, ca o ameninţare, în dreptul Porţii Salariene, Belizarie** nu **se putea lipsi de nicio unitate de aici, pentru a o trimite ca întărire în altă parte.**

în! re timp, primejdie mare se iscă şi la poarta Aeliană, dincolo de râu, unde comanda Constantin.

I . A depărtare de numai o azvârlitură de piatră de ziduri, exact în dreptul Podului Aelian care duce la catedrala Sfântul Petru, e aşezat mausoleul de marmură al împăratului Hadrian. Este o clădire pătrată, peste care e aşezată o tobă cilindrică, de jur împrejurul căreia se întinde o colonadă acoperita; toba este acoperită cu o cupolă rotundă. La construirea acestui edificiu minunat nu s-a folosit de fel mortar, ci numai bucăţi de marmură albă, încheiate între ele. De-a lungul colonadei, la intervale, se înşiră statui ecvestre, tot din marmură albă; cred că îi reprezintă pe generalii care slujiseră sub Hadrian, în războaiele sale. Mausoleul se folosea ca fortificaţie exterioară, podul fiind o extindere a zidului Urbei. Aici stăteau de gardă eei trei sute de oameni ai lui Constantin, cu catapulte, şi arcaşi de precizie, şi un mic detaşament de potcovari ai armatei, înarmaţi cu ciocane grele.

Comandantul got al unităţilor cărora Îi se ordonase să dea în punctul acesta asaltul, era un om cu discernământ. Dându-şi seama că părţile zidului care, de o parte şi de alta a Podului Aelian, sunt protejate de râu vor fi apărate mai slab, ţinu un număr de bărci gata pregătite pentru un atac într-un punct favorabil, la jumătate de milă mai sus. Acest punct era o porţiune netedă, nămoloasă, dar suficient de tare şi de lată pentru a putea susţine scările de asalt.

Plănuia să trimită aici un grup de escaladare, cu ajutorul bărcilor, îndată ce atacul împotriva mausoleului va fi fost lansat.

Puse la cale destul de abil atacul împotriva mausoleului. Oamenii săi – infanterie cu armură grea şi cu scări de asalt – se deplasară sub conducerea lui de-a lungul gangului boltit, acoperit, care pornea de la catedrala Sfântului Petru şi ajungea până foarte aproape de mausoleu. Oamenii lui Constantin, aflaţi în colonada statuilor, deşi erau în stare de alarmă, nu puteau întreprinde nimic până ce goţii nu ieşeau de sub gang. Atunci se apărară însă cu vigoare, dar numai cu săgeţi şi suliţi: catapultele nu puteau fi declanşate, pentru că unghiul era prea ascuţit. Apoi. Unităţi mari de arcaşi goţi, acoperind toate cele patru colţuri ale mausoleului şi protejaţi de scuturi mari, deschiseră asupra colonadei un tir încrucişat, foarte stingheritor, pricinuind apărătorilor mari pierderi. Situaţia deveni primejdioasă.

Constantin, anunţat despre iminenţa atacului de pe malul milos, fu nevoit să plece. Într-acolo în rabă, luând cu el douăzeci de oameni ca să-l respingă. Nu exista niciun ofiţer capabil care să preia comanda.

Curând fură plantate scări de asalt împotriva zidurilor mausoleului şi goţii începură să se urce, în armură completă de zale. Săgeţile şi suliţele apărătorilor îi impresionau prea puţin. Roma ar fi fost pierdută chiar atunci, dacă unui sergent viteaz, din rândurile potcovarilor, nu i-ar fi venit o idee salvatoare. Izbi cu ciocanul într-una din statui şi rupse un picior. Vecinul său apucă această bucăţii grea de marmură şi o rostogoli în jos, pe «cură Colul din frunte căzu, zdrobit, antrenând în prăbuşirea. A un şii întreg de oameni, care se cfitaran în urma lui Acelaşi sergent potcovar mai rupse un picior şi toată statuia se prăbuşi; o sparse, liicrmd nebuneşte, în bucăţi de mărime convenabila pe (are vecinii săi le distribuiră celor ce aveau nevoie. Astfel că goţii fură striviţi cu mădularele şi trunchiurile mutilate ale acestor «soi antici şi ale

armăsarilor lor. Fugiră ţipând, spre un loc deschis, urmăriţi de săgeţi, şi curând ajunseră în raza catapultelor. Sfârâitul săgeţilor mari, care pot străpunge un om sau un copac, îi sili sa alerge şi mai repede. Constantin respinse 11 uşurinţă atacul de pe terenul mâlos, aşa că aici, pe latura apuseană, speranţele goţilor rămaseră neîmplinite, precum rămăseseră neîmplinite în răsărit, la Poarta Tiburtină, şi ia nord, la cea Flaminiană, unde zidurile se ridică pretutindeni dintr-un. Şanţ adine, nepotrivit pentru asalt.

I , a Poarta Salariană, principala forţă a goţilor continua să ne ameninţe, dar acum se menţinea mult dincolo de bătaia arcurilor, văzând ce se întâmplase uneia dintre căpetenii; acesta stătuse cocoţat pe craca unui pin, aproape de trunchi, trăgând asupra noastră, celor care ne aflam pe creneluri. Stăpâna mea Antonina mânuia o catapultă, căci învăţase cum să ţintească cu aceste maşini. Doi oameni trebuiau să răsucească manivela, până ce conducătorul făcea semn „de-ajuns"; în vreme ce el îşi studia ţinta, un ajutor aşeza săgeata în şanţul din corn de bou şi când primea semnalul, trăgea de opritor. Acţionam ca ajutor pentru stăpâna mea, în vreme ce doi meşteşugari romani -se aflau la manivelă. Antonina îl ţinti cu grijă pe acest got, trăgător de precizie, şi apoi semnală „daţi drumul". Apăsai manivela şi săgeata plecă, vâjâind. Atunci se văzu ceva îngrozitor. Săgeata, izbind gotul drept în mijlocul pieptarului, îl străpunse şi se înfipse, cu jumătate din lungimea ei, în copac; omul era ţintuit de pin asemenea unei ciori ţintuită de uşa unui hambar – ca un avertisment pentru celelalte ciori.

5 Comiteie Belizarie – voi DE

Stăpâna mea comanda aici în calitate de locotenent al lui Belizarie, care plecase în grabă să-l ajute pe Bessas şi pe oamenii săi la Ţarcul Fiarelor Sălbatice – un loc apropiat de Poarta Praenestină – unde se lansase un atac viguros. Acest ţarc avea formă de triunghi şi era alcătuit din două ziduri mai slabe, exterioare, în unghi drept unul faţă de celălalt,

proptite de zidul principal; înainte vreme fusese folosit ca ţarc pentru leii destinaţi jocurilor din Colosseum. Zidurile exterioare nu aveam cum le apăra, fiind joase şi de o grosime insuficientă pentru a putea construi pe ele o palisadă. Pe deasupra, Wittig îşi dăduse seama că zidul principal pe care-l închideau era deteriorat şi că ar ceda repede în faţa izbiturilor unui berbec de asediu. Infanteria goţilor se caţără peste şanţ, înarmată cu târnăcoape, ca să sape la baza unuia din zidurile exterioare, care, între timp, o apăra întrucâtva împotriva atacurilor eu săgeata, lansate ! «’ pe creneluri. Ţarcul o dată capturat, puteau trage nădejde de victorie. Lemne şi scânduri aşteptau gata pregătite şi turnuri de escaladare şi scări, la fel ca la Poarta Salariană. Stătea pregătită şi o mare unitate de lăncieri goţi.
< de dincoace de şanţ îşi mânuiau târnăeoacu nădejde; şi, după o vreme, o porţiune a /iilujui se prăbuşi în afară cu un bubuit, iar ei năvăliră în ţarc. Belizarie trimise imediat două unităţi puternice, de isaurieni, care coborâră cu. (mi i de pe zidul principal şi ajunseră la zidurile
• ". U’riouiv. De aici, săriră între goţii înghesuiţi
i încinseră trecerea în ţarc; şi apoi îi măcelăriră în voie (’ud în vreme ce isaurienii aveau cuţite scurte, e. reni de potrivite pentru lupte în spaţii; i/; Itmierale, geţii av eau săbii grele, ce trebuiau mî~ miile cu ambele numi, şi având nevoie de spaţiu. Implu pentru a l’i eficiente. În pas alergător, se apropiam alţi infanterişti goţi ca să-şi ajute câni, na/n, dar deodată se deschise Poarta Praenesim. I, din imediata apropiere, şi o coloană de cuirasieri din Regimentul de casă al lui Belizarie ieşi în galop împreună cu câţiva goţi din Tracia. Şarjară împotriva lăncierilor barbari, care nu stăteau în niciun fel de ordine de bătaie, şi-i goniră îndărăt, în debandadă, cu pierderi grele, până în tabăra lor, la jumătate de milă distanţă. Apoi euirasierii se întoarseră şi dădură foc turnurilor de escaladare, berbecelor şi scărilor, provocând un incendiu în toată regula; după care se

întoarseră în siguranţă.) ieşire bruscă avu loc şi Ia Poarta Salariană, din. Ordinele stăpânei mele, şi cu acelaşisucces; goţii fugiră şi aici., iar maşinile fură arse. După care, oamenii noştri ieşiră în grabă şi-i despuiară pe morţi. Cu permisiunea stăpânei mele am ieşit cu ei şi am găsit omul pe care l-am ucis: avea gâtul frânt. I-am luat colanul de aur şi pumnalul cu plăsea de aur, de Ia centură – un sclav de casă, eunuc, făcând pe eroul!

După amiază târziu, deveni limpede că atacul eşuase pretutindeni. Trăgând împotriva unei mulţimi atât de dense, cum se înfăţişaseră goţii, chiar şi cei mai răi arcaşi din lume cu greu ar fi izbutit să nu le pricinuiască mari pierderi; iar noi aveam în rândurile noastre un număr de ţintaşi cu tir rapid şi provizii suficiente de săgeţi. Am apreciat pierderile inamicului, din ziua aceea, la peste douăzeci de mii de morţi şi răniţi. Goţii se retraseră trişti în taberele lor şi toată noaptea auzirăm cântatuP psalmilor şi bocetele, pe când îşi înmormântau morţii. Dimineaţa următoare eram gata să-i înfruntăm iarăşi; dar nu se mai lansă nicăieri vreun atac nou, nici în ziua aceea, nici multe zile de atunci încolo.

Belizarie îi mai scrise o dată lui Justinian, explicându-i că arfe nevoie de treizeci de mii de oameni ca întărire şi insistând ca cel puţin zece mii să pornească la drum fără o clipă de întârziere. Înainte ca scrisoarea să fi putut ajunge la Constantinopol, ne sosiră ştiri că întăririle se şi aflau pe drum. Se părea însă că se cifrează la numai două mii de oameni şi că fuseseră obligaţi să ierneze în Grecia din pricina vremii rele, neputând să străbată Marea Adriatică. Nu exista niciun indiciu că ar fi avangarda unei armate de proporţii mai considerabile. Belizarie îşi dădu acum seama că va fi obligat să stea cel puţin încă trei sau patru luni între zidurile Romei. Proviziile continuau să fie aduse în Urbe noaptea, prin Porţile de pe latura de miazăzi, dar nu în cantităţi suficiente pentru a hrăni vreme mai îndelungată şase sute de mii de oameni. De aceea, ordonă evacuarea grabnică, spre Neapole, a tuturor femeilor, copiilor şi

oamenilor vârstnici, şi a tuturor celorlalţi civili, cu excepţia preoţilor, senatorilor şi a celor capabili să poarte arme.

între amurg şi zori, goţii rămâneau acum închişi în taberele lor, apărate de palisade; acesta era ceasul când porneau la luptă maurii, care erau scutiţi de serviciul obişnuit, dar îşi petreceau nopţile în afara zidurilor Urbei. Ieşeau călare, în grupe de trei sau patru, purtând straie de culoarea noi’ohilui; şi, priponindu-şi caii în câte un cârlig, se ascundeau în gropile de lângă drum sau pe după luIV. Săreau apoi asupra unor soldaţi singuratici, le tăiau gâtul, îi jefuiau şi plecau în galop. Câteodată, adunându-şi grupurile, nimiceau unităţi destul de mari de goţi. În mod deosebit obişnuiau sa stea la pindă în dreptul latrinelor de campanie ale noţilor, «are fuseseră peste tot săpate dincolo de şanţ; prindeau oamenii pe care îi apucau nevoile noaptea. Vânau, de asemenea, caii. Precum va spun, de spaima acestor mauri, goţii s-au învăţă! să stea în timpul nopţii în tabere. Aşa că luncile coloane de civili evacuaţi, ieşiră noapte de noapte, nestânjenite; şi pe drumul pe care apucară mi se nl’la nicio tabără a goţilor.

Primul grup fusese trimis la Portul Romei, unde se afla flota noastră; de acolo se îmbarcase pen~
Ini Neapole. Dar restul fu nevoit să străbată tot drumul pe jos, cărând baloturi sau împingând că-
i m ioarele pe care era îngrămădită zestrea gospodăriilor. Procesiuni de câte cincizeci de mii şi mai line plecară în fiecare noapte, şerpuind în jos, pe Via Appia. Era. O privelişte jalnică să-i vezi plecând, şi Ia Poarta lui Appius fură vărsate multe lacrimi de către aceşti bieţi oameni, ca şi de bărbaţii rămaşi în urmă. Dar cel puţin aveau un drum bun pe care să călătorească. Via Appia este clădită din lavă aspră, şi e tot atât de dură şi de întreagă ca atunci când a fost pavată prima dată, cu sute de ani în urmă, în timpul Republicii. Mai mult decât atât, Belizarie asigură fiecărui grup, pentru prima etapă a călătoriei, o escortă de cavalerie şi dădu grupurilor destulă hrană ca să le ajungă

până la Neapole.

în ziua de după plecarea primului grup din Portul Romei, care este aşezat la optsprezece mile de Urbe, regele Wittig ocupă fortificaţiile de acolo; noi nu am fost în stare să ne dispensăm de trupe pentru a le apăra, iar marinarii nu sâni luptători. Până acum, dinspre port ajunseseră la noi convoaie cu provizii, încărcate în bărci, şi trase la edec de boi. Acum însă, legătura cu marea era tăiată şi flota noastră se întoarse la Neapole. Asta se petrecu în aprilie. În mai, furăm reduşi la jumătate de raţie de grâu. În iunie, sosiră întăririle* din Grecia, sub conducerea unui general numit Martin: o mie şase sute de slavi păgâni şi huni bulgari.

Aceşti slavi care, în mod ciudat pentru un neant atât de sălbatic, au trăsături europene, apăruseră de curând în număr mare pe malurile Dunării, deposedându-i pe gepizi. Sunt arcaşi-călări, nişte luptători excelenţi, dacă sunt bine hrăniţi, bine plătiţi şi bine conduşi; şi sunt, de asemenea, oameni de cuvânt, dar teribil de murdari în ţinuta lor. Justinian îi înzestrase cu armură de corp şi cu coifuri – în mod obişnuit poartă numai cojoace de piele şi pantaloni de călărie. Plătise în contul lor o sumă considerabilă de bani preoţilor din tribul’ lor: căci slavii posedă toate lucrurile în comun şi preoţii, care fac slujbe întru preamărirea Zeului Trăsnetului, au şi rolul de vistiernici. Când slavii aceştia aflară că Belizarie este de neamul lor şi chiar cunoaşte câteva cuvinte din limba lor, deveniră binevoitori faţă de dânsul; la fel şi hunii (pe care i-am descris mai înainte), când descoperiră t’âţiva fraţi de trib. Foarte apreciaţi, în Regimentul de casă.

Belizarie îşi propuse acum să ia ofensiva împotriva goţilor, deşi o mie şase sute de oameni nu sunt zece mii. Nu dorea ca noii veniţi să aibă sentimentul de a fi ţinuţi închişi, prizonieri în Urbe, ea intr-un coteţ; îndată ce fură repartizaţi la posturi şi îi se dădură instrucţiunile respective în privinţa îndatoririlor care le reveneau în gărzi, organiză o demonstraţie pentru orientarea lor. Ziua în amiaza mare

trimise afară, prin Poarta Salariană, două sute dintre cuirasierii săi de casă, sub comanda unui ilir numit Traian, un comandant de unitate, minunat de calm. Potrivit ordinelor primite, aceşti oameni se îndreptară în galop spre un leal mic, vizibil de pe ziduri, şi acolo se aşezara în cerc. Goţii indignaţi dădură buzna din latura lor cea mai apropiată, punând mâna pe arme şi incaleeând foarte zeloşi pentru a-i ataca. Cât
ii trebuie unui creştin ca să rostească foarte încet mi Tatăl Nostru, oamenii lui Traian traseră patru mii de săgeţi în coloana dezordonată a goţilor şi uei~ seră sau răniră opt sute de călăreţi; dar îndată ce sosi avangarda infanteriei goţilor, oamenii lui Traian plecară în galop, trăgând cu arcul din şa. Înainte de a se întoarce în Urbe, mai făcură seama la încă două sute de goţi fără a avea un singur om pierdere; ajunseră la adăpostul porţii, sub tirul de acoperire al unei întregi baterii de ca tapulte, concentrată acolo. Băgaţi de seamă: călăreţii goţi erau înarmaţi numai cu lance şi sabie, iar acei dintre infanteriştii lor care erau arcaşi nu purtau armură de corp şi nu se deplasau fără acoperirea unor suliţaşi în armură de zale, care umblau foarte încet. Nu este deci de mirare că oamenii lui Traian izbutiseră să-şi înfăptuiască planul în întregime. Câteva zile mai târziu, ieşi o a doua unitate, tot de două sute de cuirasieri, dar cu o sută de slavi ataşaţi lor, în scopuri de instrucţie. Ocupară şi de astă dată un deal mic, doborâră goţi cu sutele, apoi se retraseră. Câteva zile mai târziu, o altă forţă, alcătuită de astă dată din cuirasieri de casă şi bulgari, izbuti aceeaşi manevră, în aceste hărţuieli goţii pierdură patru mii de oameni; totuşi, Wittig nu trase concluzia evidentă în privinţa inferiorităţii armamentului său, crezând că succesul oamenilor noştri se datorează exclusiv vitejiei lor. Dădu ordin ca cinci sute dintre proprii săi lăncieri regali să facă o demonstraţie similară, pe un deal aproape de Poarta Asinariană. Belizarie trimise împotriva lor o mie de cavalerişti traci, sub comanda lui Bessas; goţii fură făcuţi

ferfeniţă de săgeţi, abia o sută dintre ei scăpând îndărăt, în tabără. Ziua următoare, Wittig, care îi dezavuase pe supravieţuitori ca pe nişte laşi, trimise un alt escadron de lăncieri, de proporţii asemănătoare. Belizarie îi porni pe slavi şi pe bulgari împotriva lor şi toţi goţii fură ucişi sau luaţi prizonieri.

Vara înainta încet. Intr-o noapte, pe drumul dinspre Terracina se apropie un convoi, aducând bani pentru a plăti trupele şi un tezaur de altă natură pentru gospodăria stăpânei mele – şi anume persoana lui Teodosie. Trebuie să consemnez că, deşi îl salută foarte amabil, stăpâna mea era atât de ocupată cu organizarea treburilor militare, încât tânărul nu mai părea să însemne jumătate din viaţa ei; avea acum prea puţină vreme pentru eufemisticele sale vorbe de duh şi pentru graţiile sale. Era mai mândră ca oricând că este nevasta lui Belizarie: în gura fiecărui soldat de rând şi aproape a fiecărui ofiţer răsunau mereu laudele adresate lui, iar numele ei era mereu legat cu respect de al său. Teodosie, pe de altă parte, era un personaj de prea puţină însemnătate. Nu era nici măcar ţintaş bun cu arcul şi numai un călăreţ mediocru – în vremurile acelea stăpâna mea judeca oamenii în primul rând după aceste criterii, luându-şi obligaţiile foarte în serios. Dar ea îi găsi

0 întrebuinţare – investindu-l cu calitatea de secretar juridic al soţului ei. Curând îmi ajunse la urechi că Constantin reluase povestea vechiului scandal, în rândurile camarazilor săi ofiţeri; şi clerul catolic se folosi de scandalul acesta în mod subtil, pentru a discredita casa noastră în rânduifli populaţiei. Dar nu am spus nimic, deoarece şi aşa aveam încurcături destule.

Acelaşi convoi mai adusese şi un număr de căniţi’ încărcate cu grâne. Erau ultimele care ajunseră la noi, căci acum goţii începuseră să blocheze îndeaproape drumurile. La şapte mile spre sud de

1 ir) e, două apeducte mari se intersectau, închi/înd un spaţiu considerabil cu arcadele lor imense, de cărămidă;

umplând intervalele goale cu lut şi cu pietre, goţii prefăcuseră locul acesta într-o puternică fortăreaţă, căreia îi mai construiră şi apărări exterioare. Aşezaseră aici o garnizoană de. Şapte mii de oameni şi în felul acesta stăpâneau atât Calea Latină cât şi cea Appiană. Chiar înainte de a se lăsa iarna, Roma fu cuprinsă de mare deznădejde, din cauza lipsei de hrană. Cetăţenii rămaşi locului, deşi impresionaţi de succesele frecvente ale lui Belizarie, refuzară să se înscrie ca voluntari, în serviciul activ; deveniseră mai nemulţumiţi decât fuseseră vreodată, îndeosebi după un insucces parţial pe care-l înregistrarăm şi pe care-l voi descrie curând..

Datorită vigilenţei stăpânei mele Antonina, a fost demascată trădarea papei Silveriu. Belizarie o împuternicise cu acordarea către civili a permiselor de ieşire din Urbe, pentru diferite treburi personale. Se dovedi extrem de iscusită când trebuia descoperită vreo fraudă sau alta; înainte ca ea să-şi asume această sarcină, un mare număr de romani izbutiseră să scape, sub diverse pretexte, deşi aveam nevoie de ei la lucrările de fortificaţie. Intr-o zi, i se înfăţişă un preot cu vorba blândă şi ceru permisiunea de a lipsi două sau trei nopţi; lăsase o carte în scrinul sacristiei din biserica sa parohială, lângă Podul Mulvian şi dorea acum să o consulte. Stăpâna mea întrebă:

— Ce carte?

Preotul răspunse că este vorba de scrisorile Sfântului Ieronim. Ea îşi dădu seama că niciun preot teafăr la minte nu ar risca să treacă prin liniile goţilor numai ca să pună mâna pe aceste scrisori demodate, furibunde – din care, pe deasupra, se găseau cu certitudine copii în orice bibliotecă bisericească din Roma. Dar îşi ascunse bănuielile şi-i acordă documentul de trecere. În seara aceea, preotul fu arestat pe când ieşea prin Poarta Pinciană. Cusută în sutana lui, se găsi o scrisoare adresată regelui Wittig, semnată de toţi senatorii de frunte şi de însuşi papa. Oferind să deschidă Poarta Asinariană, pentru a primi armata goţilor, în noaptea

pe care o va indica Wittig.

îS

Trebuie să explic; mai departe, că Belizarie, pentru a se elibera, pe cât era cu putinţă, de lucrările judiciare care l-ar fi putut stingheri în îndeplinirea îndatoririlor sale militare, dăduse delegaţie Antoninei şi pentru coordonarea afacerilor civile, ca şi pentru pedepsirea tuturor infractorilor civili; conflictele şi crimele de ordin militar continuau să-i fie înfăţişate lui. Stăpâna mea ţinea zilnic şedinţe de tribunal, la reşedinţa ei din Palatul Pincian. Când ea îi comunică lui Belizarie numele trădătorilor şi-i arătă scrisoarea, el se mînie, dar nu se arătă nicidecum surprins: ştia că Wittig ameninţase să-i ucidă ps ostateoâi romani pe care îi ţinea la Ravena, în cazul în care Italia continua să-i reziste. Dar Belizarie socoti că ar l'i nedrept ca trădătorii aceştia să fie judecaţi de el însuşi şi nu de dânsa, numai pentru motivul ciî erau persoane atât de suspuse. De fapt era bucuros că acest caz cădea în jurisdicţia Antoninei: ca un creştin pios ce se afla, i-ar fi fost ruşine să-l judece pe capul spiritual al creştinătăţii. Stăpâna mea nu avea, pot afirma cu certitudine, asemenea scrupule, fiind şi acuma păgână în străfundul inimii. Ea zise: „Un trădător cu tiară sau un trădător cu coif – care este deosebirea?” Totuşi, Belizarie asistă la judecată, dorind;; a nu creeze impresia că fuge de răspundere, Stăpâna mea, nesimţindu-se bine în ziua aceea, stătea culcată pe o canapea; el şedea la picioarele ei, în calitate de adjutant.

Papa Silveriu, citat în faţa Curţii, apăru în ţinută completă, cu aur şi purpură şi mătase albă, ca şi cum ar fi voit să o strivească pe stăpâna mea prin simpla lui înfăţişare, Purta pe deget inelul Pescarului, ţinea în mână toiagul de păstor, avea pe cap tiara cea mare, bătută cu pietre. Era

n

urinat de o suită de episcopi şi diaconi, toţi îmbrăcaţi magnific. Dar stăpâna mea Antonina dădu ordin ca aceştia

să aştepte în prima şi a doua anticameră, conform rangului.

Papa Silveriu izbi cu toiagul în duşumea şi o întrebă pe stăpâna mea:

— De ce, Ilustră Antonina, soră întru liristos, ne-ai adus aici, întrerupând brutal, prin chemarea ta imperioasă, reculegerea noastră? Ce suferinţă te încearcă, de ce nu ai venit la palatul nostru, precum cere eticheta?

Ea îşi încruntă sprâncenele în stilul Teodorei şi, neluând în seamă întrebarea lui, îl întrebă, la rândul ei, direct:

— Papă Silveriu, ce ţi-am făcut noi de ne trădezi goţilor?

El se prefăcu indignat:

— Ai fi gata să-l acuzi pe succesorul miruit al Sfântului Apostol Petru de o ticăloşie ordinară?

Atunci ea:

— Crezi că fiind împuternicit de tradiţie cu Cheile Cerurilor, ai putere şi asupra cheilor Porţii Asinariene?

— Cine ne acuză de trădare?

— Propria ta semnătură şi propriul tău sigiliu.

Îi arătă scrisoarea interceptată:

— Adultero, este un fals! tună el la dânsa.

— Fii respectuos faţă de tribunal, papă, altminteri vei fi biciuit, ameninţă ea.

Apoi îl confruntă cu preotul de mir, care făcuse mărturisiri complete fără a fi nevoie să se recurgă la niciun fel de tortură.

Papa Silveriu tremură de ruşine, dar continuă să-şi nege vinovăţia. Cei nouă senatori, care semnaseră şi ei scrisoarea, fură înfăţişaţi acum ca martori împotriva lui. Senatorii aşteptau milă din partea stăpânei mele şi, cu lacrimi în ochi, îl învinuiră făţiş pe papă că-i sedusese, abătându-i de la îndatorirea lor de loialitate.

Stăpâna mea dădu verdictul după o scurtă consfătuire cu Belizarie:

— Cu toate că sentinţa pe care o prevede legea pentru cei ce trădează în timpul apărării unui oraş constă în mutilarea feţei celui vinovat, în purtarea lui pe străzi pentru

a fi batjocorit în public, şi apoi o moarte ruşinoasă, pe rug, avem totuşi suficientă consideraţie faţă de renumele Bisericii. Pentru a nu ne ţine strict de litera legii. Totuşi, unui păstor care-şi vinde lupului arian turma, nu i se poate îngădui să păstreze toiagul. Eugeniu, dezbracă-l pe preotul acesta de straie şi el; i-i sutana de călugăr, care atârnă în cui, dincolo. Silveriu, eşti demis din episcopatul tău şi în noaptea asta ai să părăseşti Urbea.

Deşi, ci iul li o comunică sentinţa, clericii din Miila papala lină uluiţi de sacrilegiu, ei nu puteau (. Mie, ia dreptatea ei pământească. M-am apropiat de papa şi i-am luat toiagul de păstor, inelul şi tiara, aşezându-le pe o masă. Apoi l-am condus intrîncăpere în care aştepta subdiaconul ref. M’iial. Acesta îndepărtă toate veşmintele preoţeai ale lui Silveriu, până ce rămase în faţa noastră numai în cămaşă – şi nici aceasta nu era o cămaşa aspră, ci una fină, de mătase, brodată cu flori, asemenea unei cămăşi de femeie. Apoi îi dădurăm rasa călugărească, îi traserăm gluga peste cap si-i legarăm cordonul peste mijloc; toate acestea se petrecură fără o vorbă.

Când îl aduserăm îndărăt, în tribunal, stăpâna mea i se adresă, spunându-i:

— Petrece-ţi restul zilelor în căinţă, frate Silveriu, precum a făcut ilustrul tău precursor, pri mul episcop al Romei, după ce şi-a încălcat şi el jurământul de credinţă faţă de Stăpânul său. Până la urmă însă, el şi-a răscumpărat fapta prin martiriul suferit în Hipodromul lui Caligula, în apropierea Urbei – dar la atâta sfinţenie noi nu ne aşteptăm de la tine.

în tot timpul acesta, Belizarie nu spuse nimic şi părea foarte puţin la largul său.

Silveriu fu escortat din palat de doi huni massageţi, care-l duseră până la camera de gardă de la Poarta Pinciană şi, în aceeaşi noapte, plecă din Urbe în direcţia Neapole şi apoi spre răsărit.

Cei din subordinea lui se întruniră ca să aleagă un nou

papă. Candidatul ce izbândi fu diaconul Vigiliu: – care-şi dăduse osteneala de a mitui electorii cu suma de cincisprezece mii de monezi de aur. Aurul era acum mai preţuit de aceşti eterici lacomi decât oricând înainte. Populaţiei civile I se acorda numai o raţie foarte mică de grâu, pe care oamenii o completau cu varză şi cu ierburi, ca urzici şi păpădie; dar hrană bună, îndestulătoare, numai cu aur se putea cumpăra. În timpul verii, soldaţii se apucară să facă incursiuni nocturne pe ogoarele din spatele liniilor goţilor, tăind cu secerile spicele de grâu, câte un snop de fiecare dată, pe care apoi le îndesau în sacii aruncaţi pe spinarea cailor lor. Un sac de grâu valora de o sută de ori preţul din timp de pace.

Pe măsură ce se apropia iarna, aprovizionarea pe căile acestea încetă: cârnaţii din carne de catâr erau singurul supliment comestibil la raţia de grâu, minusculă, pe care o mai putea achiziţiona până şi cea mai ghiftuită dintre pungi. Se mâncară pisici, şobolani şi unsoare de osie. Numai de vin nu era prea mare lipsă, deoarece Belizarie rechiziţionase toate stocurile din pivniţele particulare, pentru a le împărţi poporului. Urbea se afla în pragul foametei; totuşi, oricât de ciudat pare, niciodată nu am văzut vreun preot subnutrit.

— Ah, zise stăpâna mea, când i-am împărtăşit această remarcă, îi hrănesc ciorile, precum l-au hrănit, în mod miraculos, pe profetul Ilie, în ce-i priveşte pe cei nouă senatori care-şi puseseră numele pe scrisoarea interceptată, Antonina, dacă voia să fie dreaptă, nu-i putea pedepsi mai aspru decât pe papă. Îi exilă, le confiscă bunurile şi-i scoase din Urbe, în tovărăşia fratelui Silveriu. Belizarie tot nu se simţea însă în siguranţă: alţi romani puteau sa fi fost de asemenea implicaţi în complot. De aceea angajă lăcătuşi care să modifice şi să înlocuiască mereu lacătele tuturor porţilor, de două ori pe lună, aşa încât eventualii trădători sa mtimpine greutăţi în a obţine o cheie care să stpotrivească. De asemenea, numi ofiţerii «lc

gardă la porţi după o ordine neregulată, pentru a i pune în imposibilitatea de a fi mituiţi anticipat, ca să deschidă o anumită poartă, într-o noapte dinainte convenită. Pentru a face străjile mai puţin plictisitoare, stăpâna mea alcătuise trupe

• Ic muzicieni de la teatru, care dădeau adeseori concerte, la toate porţile; dar pentru vigilenţă sporită în asemenea împrejurări, Belizarie trimitea avanposturi, dincolo de şanţuri, îndeosebi mauri, şi fiecare avanpost avea un dune de pază, dresat să mârâie la cel mai mic zgomot de paşi.

Trebuie să mă întrerup aici, numai pentru ’a vă arăta cât de iscusit îi conducea stăpâna mea Antonina pe aceşti muzicieni. Dacă vreun muzician cinta greşit, stăpâna mea îi lua instrumentul şi-i arăta:

— Melodia e aşa. Şi-l certa: O, nenorociţi romani, nu ştiţi să luptaţi şi nu ştiţi nici să cântaţi din lăută. La ce sunteţi buni?

La asta, un muzician necăjit, mai curajos decât ceilalţi, îi răspunse o dată, încercând să o ruşineze cu obscenităţi:

— Suntem mari meşteri ai procreării.

Dar ea îi răspunse, cu răceală:

— Măcar în privinţa aceasta să-l depăşeşti pe tatăl tău.

Gluma fu repetată din gură în gură şi deveni poate cea mai vestită dintre numeroasele ei vorbe de duh.

Insuccesul despre care am promis că vă voi povesti s-a datorat entuziasmului trupelor noastre, în urma succeselor repurtate în cursul hărţuielilor de cavalerie. Oamenii deveniseră nerăbdători faţă de tactica de uzură treptată a forţelor şi a curajului duşmanului, aplicată de Belizarie, şi ţipară, cerând o înfruntare generală. Dintotdeauna, Belizarie aplicase politica de a nu lăsa să slăbească în nicio împrejurare, spiritul combativ al oamenilor săi, dar nu credea că timpul este copt pentru o bătălie deschisă. Continua să stăruie o disproporţie enormă între armate, iar goţii, deşi deprimaţi, continuau să se lupte cu mult curaj.

Încercă să-şi ţină oamenii ocupaţi cu operaţiuni mai dese. Dar în două sau trei ocazii descoperi că goţii îl aşteaptă, dezertorii prevenindu-i de intenţiile sale. Începu şi populaţia romană să vocifereze, solicitând o bătălie

— Sau, cel puţin, un sfârşit rapid al asediului, într-un fel sau altul. Nu mai putea refuza: nu trebuia să piardă respectul oamenilor săi, nici să îngăduie populaţiei civile să devină intratabilă.

Cea mai mare tabără a goţilor era aşezată la o milă dincolo de mausoleul lui Hadrian, în ceea ce se cheamă Câmpia lui Nero. Belizarie era îngrijorat ca nu cumva atacul său principal – care urma să se îndrepte împotriva taberelor din dreptul Porţilor Pinciană şi Salariană – să fie împiedicat de întăririle duşmane, ce puteau fi aduse în grabă de aici. De aceea, ordonă cavaleriei maure să mimeze un atac împotriva goţilor din această tabără, îndată ce va angaja bătălia; urmau să iasă călare prin Poarta Aeliană, sub comanda unui ofiţer numit Valentin. După ei va urma o mică unitate de infanterie orăşenească, care trebuia să ia poziţie defensivă, la distanţă mică, dincolo de Poartă. Le indică acestor romani să arate pe cât se poate de războinici, dar nu se aştepta ca ei să dea vreo luptă serioasă. Voia să-şi dezlănţuie atacul principal numai cu cavaleria. Îşi sporise efectivul cavaleriei cu o mie de oameni: în luptele recente fusese capturat un mare număr de cui fără călăreţi şi o parte din infanteria isauriană se transforma1.» 1 " mult succes – în cavalerie. II.. Tul i’. Amirnilor eoni, la rândul său, să fie lăsat

■ , i i. U ti 11»la bătălie. Nu-i putea refuza, dar stabili i. I unii dintre ei trebuie să rămână pe ziduri

i la porţi, ca să întărească recruţii din oraş şi:, a mirmiască scorpionii, catapultele şi măgarii sălbatici.

Într-o dimineaţă de toamnă, Belizarie îşi scoase

■ Ic timpuriu cavaleria prin Porţile Salariană şi l’im iană; infanteria isauriană îl urmă. Wittig îl aştepta, prevenit ca de obicei. Adunase toţi oamenii săi disponibili, din cele patru

tabere dinspre nord, aşezându-şi infanteria în centrul liniei şi cavaleria pe aripi; stătea la distanţă de jumătate de milă de Urbe, ca să aibă mai mult spaţiu de urmărire, după ce va fi frânt atacul nostru.

La ora nouă bătălia se declanşă şi la început Belizarie făcu exact ce plănuise, căci goţii rămaseră în defensivă. Îşi împărţi cavaleria în două coloane, fiecare pe un flanc, şi se traseră mii de săgeţi în mulţimea goţilor. Dar pentru a distra infanteria lor, câteva mici unităţi de suliţaşi isaurieni veniră în faţă, între flancuri, până aproape de centrul got şi provocară la bătălie unităţi similare de goţi; isaurienii fură victorioşi în fiecare întâlnire. După o vreme, cavaleria duşmană începu să se retragă, infanteria ţinând pasul. Spre amiază, oamenii noştri îi împinseseră îndărăt până la taberele cele mai depărtate. Dar aici, în sfârşit, arcaşii lor intrară în acţiune şi, apăraţi de scuturi mari, începură să tragă de pe palisade asupra cailor noştri. Nu trecu multă vreme şi atât de mulţi dintre cavaleriştii noştri fură răniţi sau lipsiţi de cai, încât nu mai rămaseră decât patru escadroane complete, care trebuiau să reziste la cincizeci de-ale lor. Dar a întrerupe acum bătălia ar fi însemnat, totuşi, să ne lăsăm infanteria în voia soartei. În sfârşit, aripa dreaptă a goţilor îşi făcu cux-aj şi şarjă. Bessas, care comanda cavaleria de pe aripa noastră stingă, fu împins îndărăt, peste infanterie; infanteria nu îşi ţinu poziţia şi întreaga linie începu să se retragă. Pentru cavaleria noastră era destul de uşor să întreprindă o acţiune de ariergardă, dar infanteria, care se mişca mai greu, suferi pierderi grele. În total pierdurăm o mie de oameni – de care nu prea ne puteam lipsi – înainte ca tirul de acoperire al maşinilor de asediu de pe ziduri să oprească înaintarea rapidă a duşmanului. Unii dintre soldaţii romani închiseră Poarta Salariană în faţa oamenilor care se întoi-ceau, dar stăpâna mea şi cu mine ne aflam acolo, cu câţiva suliţaşi de încredere. Îi asaltarăm, omorând câţiva, şi deschiserăm iarăşi’Poarta.

între timp, pe Câmpia lui Nero, celelalte două’ armate stătuseră vreme îndelungată faţă în, faţă

80’

recruţii din oraş aliniaţi într-o linie care părea formidabilă, numărând câteva mii, cu un ecran de

•’a vaier ie maură, în faţă. Goţii aveau o frică superstiţioasă de mauri, care au faţa neagră; maurii ştiau asta şi continuau să-i spei’ie cu şarje neaşteptate, azvârlindu-şi suliţele şi retrăgându-se în hohote de râs. La amiază, maurii întreprinseră o şarjă în masă. Goţii care erau mai numeroşi, în proporţie de unu la treizeci, întoarseră caii şi se refugiară pe Dealul Vatican, lăsându-şi tabăra nepăzită. Valentin puse toată armata în mişcare, înainte? de-a curmezişul Câmpiei, intenţionând să ocupe tabăra goţilor şi să lase infanteria romană să o păzească, în vreme ce el şi maurii urmau să întreprindă un raid spre nord, ca să distrugă Podul Mulvian. Daca planul acesta izbutea, Wittig .11 li l’osl obligai sa şi abandoneze taberele din nord, deoarece ţoale proviziile sale de hrană veneau în jos, pe t’alea Flaminiană şi peste Pod. Dai i ind cioatele de infanterie romană începură.. I d masca tabăra goţilor, maurii se înfuriară, socoiind că sunt lipsiţi de partea ce li se cuvine din pradă şi se alăturară la această veselă îndelelnicire. Câţiva cercetaşi duşmani îndrăzniră acum a coboare de pe Dealul Vatican şi observară ce se petrece. Îi convinseră pe ceilalţi să i’eocupe tabără. Curând, goţii veniră îndărăt, şarjând cu miile şi Valentin nu fu în stare să refacă la timp dispozitivul de luptă; fu izgonit din tabără şi silit să se retragă până la-ziduri, cu pierderi grele.

Aceasta fu ultima bătălie deschisă pe care Belizarie acceptă să o dea, în timpul îndelungatei apărări a Romei.

Nici acum nu ne sosiră de la Constantinopol alte întăriri. Pe vremea aceea încă nu ştiam că Ioan de Capadocia era cel ce împiedica expedierea lor

8»

se pare că a insistat pe lângă Justinian să nu mai trimită

niciun om în Italia, situaţia neîngăduind-o. Stăpâna mea voia să-i scrie Teodorei, dar Belizarie socotea că nu este potrivit ca soţia lui să apeleze la împărătească într-o chestiune militară, care nu privea nemijlocit nici pe una, nici pe alta. Totuşi, Antonina scrise în taină, spre sfârşitul lui noiembrie, în ziua în care Silveriu fu demis, făcând din cererea ei un *post-scriptum* la descrierea colorată a judecăţii. Stăpâna mea ştia că Teodora va fi încântată să afle că Silveriu fusese umilit, deoarece el o mâniase de curând refuzând o rugăminte a ei – ce nu fusese sprijinită de autoritatea lui Justinian – şi anume de a reinstaura pe un patriarh care, deşi un om foarte energic şi valoros, fusese îndepărtat din scaunul episcopal pentru simpatiile sale monofizite. „Papa cel nou promite să fie mai îndatoritor44, scrise Teodorei stăpâna mea.

Lui Belizarie îi venea acum foarte greu să menţină populaţia civilă într-o dispoziţie favorabilă, deoarece oamenii se hrăneau aproape exclusiv cu ierburi. Izbucnise ciuma, care răpi douăsprezece mii de suflete; dar soldaţii aveau şi pe mai departe asigurată raţia zilnică de grâu, vinul şi puţină carne sărată, aşa că dintre ei muriră mai puţini. La două sau trei zile o dată avură loc ieşiri, deoarece deveni evident că goţii nu mai erau atât de zeloşi încât să angajeze lupta cu arcaşii noştri călare. Nimeni nu este încântat să se tragă asupra lui şi să nu fie în stare să răspundă; dar Wittig nici acum nu se gândi să-şi alcătuiască o unitate proprie de arcaşi călări.

Despre incidentele mai mărunte care s-au petrecut în cursul asediului aş putea scrie la nesfârşit. Sunt câteva întâmplări legate de răniri, care nu trebuie să rămână nepovestite. În ziua în care Teodosie intră cu convoiul în Roma, Belizarie abătuse atenţia inamicului prin hărţuieli neaşteptate la celelalte porţi. Regimentul de casă fusese angajat din plin şi, întorcându-se în seara aceea, doi dintre cuirasieri oferiră o privelişte extraordinară. Unul dintre ei, Arzes, un persan care înainte vreme făcuse parte dintre

Nemuritori, veni îndărăt cu o săgeată înfiptă în faţă, aproape de nas; un altul, un trac numit Cutilas, se întoarse cu o suliţă atârnându-i din cap şi fâlfâind asemenea unei pene. ŢNici unul nici altul nu acordase vreo atenţie acestor răni, ci continuaseră să lupte, neobosiţi, spre oroarea şi groaza goţilor, care strigaseră: „Ăştia nu sint oameni, **sunt** demoni!”

Un chirurg extrase mai târziu suliţa din capul lui Cutilas; ilar rana se inflamă şi el muri în două zile. Arzes fu şi el examinat de acelaşi chirurg, care îi apăsă ceafa. Şi-l întrebă: „Când apăs ai i t* doare? 11,. L) a”, răspunse Arzes. Atunci chirurgul deschise pielea de pe ceafă. Găsi vârful săgeţii, o prinse cu un cleşte şi, după ce întâi tăie trunchiul săgeţii, aproape de nas, trase săgeata de a curmezişul, cu armătura de fier cu tot. Arzes leşină de durere, dar sângele său era sănătos: rana se vindecă fără să supureze. Conduse următoarea ieşire din oraş şi supravieţui războiului.

Într-o altă împrejurare, Traian, comandantul de unitate ale cărui isprăvi le-am mai menţionat, fu st răpuns – aproape de ochiul drept şi lângă nas – de vârful de fier al unei săgeţi. Săgeata propriuzisă nu fusese fixată cu suficientă grijă de vârf, aşa că în momentul izbiturii, căzuse. Traian continuă să lupte. Camarazii săi se aşteptară, din clipă în clipă, zile şi luni de-a rândul, să cadă mort; dar el continua să trăiască şi nu avu nicio durere şi nicio neplăcere, deşi vârful ţepos continua să stea îngropat în carne. Cinci ani mai târziu, începu să reapară încet. După alţi doisprezece ani. Traian fu în stare să-l extragă ca pe un spin.

Dar o poveste mai stranie decât oricare este cea a rănii lui Chorsomaritis, scutierul lui Belizarie. Nu era o rană adâncă sau deosebită, ci numai o simplă împunsătură de suliţă în fluierul piciorului, dar ea îl ţintui câteva zile în casă, cu cataplasme şi ierburi de leac. În consecinţă, lipsise de la bătălia deschisă în cursul căreia un număr dintre camarazii

săi se distinseseră. Când se înzdrăveni, jură să se răzbune pe goţi pentru această „insultă adusă piciorului său”, precum se exprima. Iapa lui albă fătase de curând, aşa că avea acum laptele necesar pentru a fermenta *kavasse;* şi *kavasse* fermentă. Intr-o zi, după ceşi luă prânzul şi consumă o cantitate considerabilă din această licoare, Chorsomantis se înarmă, se sui pe iapă şi se duse la Poarta Pinciană, la ieşirea cea mică. Spuse sentinelei care era de strajă că Ilustrul Belizarie i-a încredinţat o misiune în tabăra duşmană. Cum se ştia că Chorsomantis se bucură de încrederea deplină a lui Belizarie, sentinela nu se îndoi de cuvântul său; i se deschise.

Sentinela îl urmări cu privirea pe Chorsomantis, pe când acesta traversă câmpul la pas, până ce îl zări un avanpost al goţilor, o unitate alcătuită din douăzeci de oameni.. Crezând că este un dezertor, goţii, zeloşi, dădură pinteni cailor, venind în întâmpinarea lui: fiecare nădăjduia să obţină iapa. Ca pradă personală. Chorsomantis îşi trase arcul. Bang! Bang! Bang! şi trei goţi se prăbuşiră, iar ceilalţi o luară la fugă. Doborî alţi trei în timp ce fugeau, apoi se întoarse spre oraş, cu acelaşi pas încet, reţinându-şi iapa înfocată. O unitate de şaizeci, de goţi veni acum şarjând în goană, dar el se întoarse şi galopă în jurul lor, într-un semicerc. Omorî alţi doi oameni, răni doi şi completă cercul, măcelărind alţi patru. Se întâmplă să mă aflu pe metereze şi să văd ce se petrece; am fugit repede s-o chem pe stăpâna mea, care se afla într-o consfătuire cu ofiţerii din casa de gardă, din apropiere, şi am implorat-o să vină ca să nu piardă un asemenea spectacol extraordinar.

— Priviţi un om care a înnebunit! am stricat eu.

Ea recunoscu iapa:

— Nu, nu e nebun, dragul meu Eugeniu. E numai Chorsomantis, care-şi răzbună fluierul piciorului,

Apoi Chorsomantis fu prins între două unităţi inamice; dar el şarjă net de-a curmezişul celei mai apropiate, folosindu-şi de astă dată lancea şi sabia. Izbucnirăm în

urale zgomotoase, deoarece vedeam că, dacă ar dori, s-ar putea întoarce în siguranţă. Stăpâna mea ordonă deschiderea unui puternic tir de acoperire din catapulte, ca să-i ajutam reintrarea, dar uralele noastre îl determinară .1 continue lupta. Se întoarse iarăşi şi dispăru din impui nostru de vedere, gonind câţiva dintre duşmani în faţa sa dar urmărit de alţii. Încă mult timp tlupa aceea auzirăm din depărtare strigăte şi ţipete pe măsură ce lupta continua, apropiindu-se de tabăra lor.

Până la urmă uralele goţilor, venite din apropierea pa li sadei lor, ne vestiră qă Chorsomantis numai există. În vreme ce mulţi creştini făcură semnul crucii şi rostiră o rugăciune pentru sufletul său, stupina mea izbucni cu un blestem păgân cumplit:

Pe trupul lui Bachus şi pe ciomagul lui Heroide, ăsta a fost un bărbat vârtos!

CAPITOLUL XVI *RETRA G E RE A GOŢILOR*

Ştirile care sosiră clin Africa în primăvara acestui an erau, intr-adevăr, sumbre. De curând, Solomon trimisese din Numidia o coloană de trupe imperiale împotriva lui Stotzas, dar acesta convinsese oamenii să se alăture răscoalei, în ciuda pierderii de prestigiu pe care o suferise de pe urma înfrângerii sale de către Belizarie, Cu excepţia oraşelor Cartagina, Hippo Regius şi Hadrumentum, justinian pierduse iarăşi întreaga dioceză. Totuşi, un lucru e să fii căpetenia unei răzmeriţe izbutite, şi altul să guvernezi o dioceză: Stotzas descoperi că are foarte puţină autoritate asupra oamenilor săi, care se plângeau că nu le asigură raţii regulate, nici nu-i plăteşte şi nici nu se îngrijeşte de bunăstarea lor şi că abia dacă o duc mai bine decât înainte. Mai târziu, în cursul anului, aflarăm că Justinian îl trimisese pe nepotul său, Germanos, ca să proclame în numele său o amnistie pentru toţi dezertorii; şi că răzvrătiţii considerară oferta ca foarte bună, deoarece includea plata soldei, retroactiv, pe toate lunile cât durase răscoala. Forţele lui Stotzas se topiră treptat. Până la urmă, auzirăm că

Germanos îl învinse pe Stotzas şi pe aliaţii săi mauri întx-o bătălie deschisă şi că Stotzas fugise spre interiorul Marocului, însoţit de câţiva vandali; şi totul se linişti, deşi întreaga dioceză era teribil de sărăcită. Belizarie îi scrise lui Germanos, propunându-i să-i trimită, în chip de întăriri, herulienii şi goţii din Tracia, care fuseseră printre răsculaţi; în Italia nu existau legi care să interzică oficierea tainelor pentru arieni, iar el se afla în situaţia de a folosi aceşti oameni viteji.

La Roma era acum foamete în toată legea. Cetăţenii deznădăjduiţi veniră din nou la Belizarie ca să pledeze pentru încă o bătălie deschisă, sperând că în felul acesta asediul se va isprăvi intr-un fel sau altul, dintr-o singură lovitură. Ei se încumetară să-i zică: „Mizeria noastră a ajuns atât de cumplită, încât în fapt ne-a inspirat un soi de curaj şi, dacă stărui, suntem gata să luăm armele şi să mărşăluim cu tine împotriva goţilor. Mai bine să murim de lovitura izbăvitoare a săbiei ori de împunsătura lancei, decât să îndurăm chinurile încete şi sfâşietoare ale foamei.”

1 .ni Belizarie îi era ruşine să audă o mărturiile atât de degradantă din gura unor oameni care continuau să poarte mândrul nume de romani. În înclieinva discuţiei le spuse că, dacă s-ar fi prezentat voluntari cu douăsprezece luni mai devreme, ca să-şi însuşească meseria armelor, acum le ar l’i putut găsi o utilizare potrivită; dar aşa cum r. E aflau, nu avea ce face cu ei. Îşi dădea în ama ca goţii au ajuns ei înşişi într-o situaţie ap, î:, alean ciuma se întinsese în taberele lor, ’arc nu cran de fol igienice, şi multe mii se prăpădiseră. De asemenea, se prăbuşise şi sistemul lor de aprovizionare dinspre nord, datorită unor revărsări de ape, cât şi proastei organizări. Dar poziţia lui era şi mai rea; şi dacă nu sosea curând forţa de despresurare, despre care se zvonea că ar fi pe drum, era pierdut.

întreprinse acum un pas cutezător: trimise două coloane, fiecare alcătuită din cinci sute de oameni încercaţi şi o mie de recruţi romani, ca să surprindă şi să ocupe oraşele

întărite Tivoli şi Terracina. Dacă ambele acţiuni reuşeau, nu numai că. Şi-ar fi ameliorat aprovizionarea, dar din asediat ar fi devenit asediator: Tivoli şi Terracina dominau drumurile pe care soseau acum convoaiele cu merinde ale goţilor. O îndemnă pe stăpâna mea, Antonina, să plece din Roma o dată cu unitatea trimisă împotriva Terracinei şi de acolo să-şi continue drumul spre Neapole şi să grăbească pornirea spre Roma a întăririlor, îndată ce vor sosi. În realitate era îngrijorat din pricina sănătăţii ei, deoarece marile eforturi şi hrana proastă o slăbiseră Considerabil; şi avea dese accese de leşin. Afară de asta, a fi singura femeie dintr-un oraş asediat nu este o situaţie prea fericită. După oarecare ezitări, ea se învoi să plece, hotărâtă să reaprovizioneze Urbea, prin orice mijloace, în mai puţin de o lună.

în ultima noapte a lunii noiembrie ne strecurarăm din Urbe prin Poarta Appiană – o mie cinci sute de oameni. În ce mă priveşte, eram atât de fericit că plec, încât începui să cânt un cântec de Hipodrom – „Carul zboară” – uitând de ordinul de tăcere complota; un ofiţer mă lovi brutal pe umăr cu latul săbiei, întrerupându-mi cântecul la jumătatea unui vers. Trecurăm nevătămaţi de fortăreaţa de la apeduct, deoarece goţii o abandonaseră din cauza ciumei; câteva zile mai târziu ocuparăm Terracina, fără niciun incident: văzând stindardul nostru, mica garnizoană de goţi fugi. Aici ne umplurăm pântecele cu brânză şi unt şi peşte de mare proaspăt – pentru prima dată după multe luni.

Stăpâna mea, eu şi Procopius, secretarul, care venea cu noi, pornirăm de la Terracina cu o escortă de douăzeci de soldaţi; totuşi, când ajunserăm la Neapole număram mai mult de cinci sute! Drumul nostru ne purtă pe lângă tabăra cavaleriştilor care dezertaseră la Podul Mulvian, cu multă vreme în urmă. De atunci încoace li se alăturase un număr de alţi dezertori. Când stăpâna mea le oferi tuturor graţierea completă, se înşiruiră în urma ei. Iar la Baiae găsirăm un număr dintre răniţii noştri, trimişi pentru a

beneficia de efectul tămăduitor al apelor termale; erau acum destul de înzdrăveniţi ca să poată lupta din nou. La Neapole însă – unde vulcanul Vezuviu bubuia ameninţător şi a/virlea cenuşa ce aduce atâta fer-
I iii laic viilor peste care cade – la Neapole ne aşteptau veşti îmbucurătoare. Tocmai sosise din răsurii o flotă cu trei mii deinfanterişti isaurieni la bord şi care era ancorată în golf; afară de asta, la Otranto debarcaseră două mii de cavalerişti, sub Toan Sângerosul, şi se deplasau în sus, spre noi, în etape rapide.

Curând, armata noastră, numărând cinci mii de oameni, fu gata să pornească în marş, pentru a despresura Roma. Adunasem mari cantităţi de cereale, ulei, rimaţi şi vin, pe care urma să le luăm cu noi. Trecând prin Calabria, loan Sângerosul adunase un număr considerabil de căruţe de ţară, rechiziţionate cu atelaje cu tot; încărcarăm grâui în acestea. Loan se angajă să escorteze convoiul până la Roma, de-a lungul Văii Appia; dacă goţii îl atacau, căruţele urmau să slujească drept bari cadă, în stilul barbar. Stăpâna mea preluă personal comanda flotei isauriene, îngrămădind în~ tr-însa tot restul de provizii. Timpul fiind frumos, ridicarăm imediat pânzele, îndreptându-ne spre Ostia; convenisem să-l întâlnim pe loan acolo, patru zile înainte de ziua de Crăciun.

La gura râului Tibru există o insulă, lungă de două mile şi lată tot de două mile. La nord este aşezat Portul Romei, puternic întărit şi legat de Urbe printr-un drum bun, de-a lungul căruia, în timp de pace, se trag în susul apei bărcile, cu ajutorul boilor. La sud este Ostia, care odinioară fusese mai importantă decât Portul Romei, dar care îşi pierduse de mult însemnătatea comercială şi decăzuse până devenise un simplu sat deschis, din cauză că drumul ce duce de aici la Roma nu este potrivit pentru remorcare; se găsise că este mai ieftin să tragi la edec mărfurile în susul apei, în bărci, decât să le transporţi în care, de-a lungul drumului. Afară de asta, portul Ostia devenise prea puţin adânc

pentru a putea fi folosit în mod curent, întrucât râul aducea la vale o mare cantitate de nămol pe care insula artificială, clădită la gura portului, o reţinea. Totuşi, goţii ocupau acum Portul Romei şi în apropiere nu mai era alt port decât Ostia; aşa că ne îndreptarăm spre Ostia şi o găsirăm neapărată.

Intre timp, Belizarie, informat de apropierea noastră, se hotărî să dea goţilor o lovitură grea în direcţia nord, ca să le distragă atenţia; nu trebuiau să bage de seamă ce se petrece pe râu. Intr-o bună dimineaţă, devreme, ordonă unei unităţi de o mie de cavalerişti uşori, sub comanda lui Traian, să iasă prin Poarta Pinciană împotriva taberei celei mai apropiate a goţilor şi să tragă săgeţi peste palisadă, provocând o ciocnire. Cavaleria goţilor se adună repede, venind şi din alte tabere. Traian se retrase, conform ordinelor, îndată ce goţii şarjară, şi fu urmărit îndărăt, până la zidurile Urbei. Dar aceasta fu numai începutul bătăliei. Goţii nu ştiau că oamenii noştri lucraseră toată noaptea ca să îndepărteze zidul de susţinere cu care fusese blocată pe dinăuntru Poarta Flaminiană. Din acest loc cu totul neaşteptat ţâşni acum însuşi Helizarie, în fruntea Regimentului său de casă şi, deschizându-şi drum peste un avanpost care încercă să intervină, şarjă din flanc coloana dezorganizată a goţilor. La rândul lor, oamenii lui Traian se întoarseră şi goţii fură prinşi între două forţe. Foarte puţini scăpară cu viaţă.

Regele Wittig fu foarte descurajat de această bătălie cât şi de mesajele care-i parveniră acum din partea câtorva dintre spionii săi din Urbe. Căci scurt timp înainte dia pleca, stăpâna mea prinsese o reţea de spionaj şi Teodosie, care îi preluase înr. Mnea pe durata absenţei ei, îi silise pe spioni, prin ameninţai i eu tortura, să trimită lui Wittig sei e. Ori cu ştiri false. Potrivit acestora, avangarda unei armate imense – de cel puţin şaizeci de mii de oameni – avansa dinspre Neapole. Forţele lui Wittig fuseseră reduse, prin bătălii şi boli, la cincizeci de mii de oameni; două convoaie mari, cu grâu, de care avea nevoie urgentă, fuseseră capturate de

garnizoana din Tivoli; dezertările deveniră frecvente. Se hotărî să iniţieze tratative de pace.

Trimise, în consecinţă, trei ambasadori la Roma. Belizarie îi primi, la fel ca şi prima dată, cu ochii legaţi, şi-i puse să-şi comunice mesajul de faţă cu el, în Casa Senatului. Purtătorul lor de cuvânt, un roman care era prieten cu goţii, expuse cu abilitate şi destul de pe larg cauza lui Wittig. Problema în discuţie se reduce în întregime, zicea el, la întrebarea dacă goţii au sau. Nu un drept în Italia.

)) acu au un drept, precum se află în situaţia de a dovedi, atunci Justinian, trimiţând o armată împotriva lor, acţionează nedrept faţă de ei, goţii neaducându-i, personal, niciun prejudiciu. Faptele sunt următoarele: Teodoric, fostul lor rege, care avusese la Constantinopol rang de patrician, fusese însărcinat de împăratul Răsăritului să invadeze Italia şi să ia conducerea din mâna unor anumiţi generali barbari, care-l destituisei’ă pe colegul său, împăratul Apusului. Teodoric dusese la capăt cu succes această însărcinare;. Şi în tot decursul îndelungatei sale domnii, păstrase şi respectase Constituţia Italiană, în integritatea ei. Nu făcuse legi noi şi nu abrogase pe cele vechi, lâsând toată guvernarea civilă în mâinile italienilor şi acţionând exclusiv în calitate de Comandant Suprem al forţe-, lor care protejează ţara de franci, gepizi, burgunzi’ şi alţi barbari asemănători. Mai mult decât atât, deşi arieni, Teodoric şi succesorii săi se purtaseră cu nobilă toleranţă faţă de creştinii ortodocşi şi manifestaseră respect faţă de sanctuarele lor; de aceea ar fi ridicol să se pretindă că actuala invazie, în sine de neiertat, ar fi un război de eliberare religioasă.

Belizarie răspunse:

— Cu siguranţă că Teodoric a fost trimis în Italia ca să recâştige ţara pentru împăratul Răsăritului, şi nu pentru a pune mâna pe ea. N-ar fi fost spre avantajul împăratului de atunci, ca Italia să fie guvernată de acest uzurpator barbar, în locul adversarului acestuia.

Ambasadorul replică:

— Hai să trecem peste acestea. Oamenii eu scaun la cap nu se ceartă pentru pricini întunecate, din trecut. Am venit ca să-ţi spun următoarele: dacă vei consimţi să-ţi retragi armata din Italia, regescul meu stăpân va ceda împăratului tău, de bună voie, întreaga şi rodnica insulă triunghiulară a Siciliei.

Belizarie râse şi răspunse cu dispreţ:

— Ce-i drept e drept. Şi noi vă vom ceda de bună voie întreaga şi rodnica insulă triunghiulară a Britaniei, care este mult mai mare decât Sicilia şi era e. Îndva o sursă de mare bogăţie pentru noi

— Înainte de a o pierde.

— Să presupunem că stăpânul meu este de acord să păstraţi Neapole şi toată Campania?

— Ordinul pe care l-am primit este să recuceresc toată Italia, pentru stăpânul ei de drept, şi-mi propun să Îndeplinesc acest ordin. Nu sunt împuternicit să închei niciun fel de acord care ar aduce prejudicii revendicărilor împăratului asupra întregii peninsule şi a tuturor celor ce depind de ea.

Vei accepta un armistiţiu de trei luni, până când regele Wittig trimite propuneri de pace la Constantinopol?

Nu voi sta niciodată în calea unui duşman care, în mod sincer, vrea să încheie pace cu ’l nălţimea-sa Prea Luminată, Stăpânul meu.

Drept urmare, se conveni asupra unui armistiţiu şi asupra unui schimb de ostateci. Dar înainte de ratificarea înţelegerii, Belizarie primi vestea sosirii noastre la Ostia, pe uscat şi pe mare. Nu se putu reţine, ci ieşi într-un amurg, călare, cu o sută de oameni, ca să ureze bun venit. Antoninei sale. Trecu nevătămat prin liniile goţilor şi cină în seara aceea cu noi, în tabăra apărată de şanţuri şi baricade. Promise ca în ziua următoare. În timp ce noi vom veni pe drum cu căruţele, să întreprindă o ieşire, dacă va fi nevoie, pentru a ne ajuta. La miezul nopţii porni îndărăt,

evitând avanposturile duşmane, ca şi la venire.

Din cauza bucuriei de a-l revedea şi de a-i auzi relatarea despre bătălia din faţa Porţii Flaminiene, omiseserăm să-i vorbim despre greutăţile noastre de transport. Dimineaţa următoare, însoţind-o pe stăpâna mea, am fost de faţă la un consiliu de război la care se discutară aceste greutăţi. Drumul Ostiei era în stare proastă – de fapt era un şleau înglodat – şi boii de la carele noastre erau atât de epuizaţi de îndelungatul marş forţat, din Calabria şi până aici, încât şi la ceasul acesta mai zăceau pe jumătate morţi, în locul în care se opriseră în scara anterioară, prea vlăguiţi ca să mănânce măcar iarba cosită pe care conducătorii le-o puseseră în faţă. Nici cu biciui, nici cu îndemnul, nu puteau fi convinşi să tragă în ziua aceea carele. Stăpâna mea Antonina propuse să încărcăm cerealele pe galerele mai mici, cu vâsle, să. Le acoperim pentru a le feri de săgeţile şi suliţele duşmane şi să le echipăm cu pânze foarte mari. Vântul bătea destul de tare şi necontenit dinspre apus şi, ajutându-ne cu vâsle la cotitura râului, nu era deloc exclus să putem înainta împotriva curentului, până sus, în Urbe. Cavaleria putea să ne urmeze de-a lungul malului şi, ocazional, să tragă de odgoane, în locurile în care nici pânzele, nici vâslele nu ajungeau pentru a naviga împotriva curentului.

Planul izbuti: după o călătorie care dură o zi întreagă, navele ajunseră în amurg, nevătămate, la Roma. Goţii nu încercară să ne pună piedici, nedorind să prejudicieze semnarea armistiţiului. Vântul nu-şi schimbă direcţia şi navele se întoarseră a doua zi la Ostia, pentru a mai aduce o încărcătură. În numai câteva zile, toate proviziile fură aduse la Roma, foametea încetă, flota se întoarse la Neapole ca să ierneze, iar armistiţiul – care lega ambele părţi, să se abţină „de la orice fel de ameninţare sau acte de violenţă14 – fu semnat şi sigilat. Ambasadorii lui Wittig porniră spre Constantinopol; dar Belizarie trimise lui Justinian o scrisoare, îndemnându-l să nu acorde niciun fel

de atenţie condiţiilor propuse, afară de cazul în care ele ar echivala cu capitularea.

Ginerele stăpânei mele, Hildiger. Sosi de la Car tagina în ziua de Anul Nou, cu restul unităţilor de herulieni şi de goţi din Tracia – şase sute de bărbaţi viguroşi, cărora le stătea scris pe faţă că le este ruşine. Belizarie le ură bun venit, fără să facă vreo aluzie lâ participarea lor la răscoală. În aceeaşi zi, garnizoana goţilor abandonă Portul Romei, Wittig fiind în imposibilitatea de a mai aproviziona acest punct; unitatea de isaurieni amplasată de noi la Ostia îl ocupă. Oraşul toscan Civila Vecchia fu abandonat de garnizoana sa din acelaşi motiv şi fu, de asemenea, ocupat de noi. Wittig protestă cum că actul acesta ar constitui o încălcare a armistiţiului, dar Belizarie nu ţinu seama de proteste; căci el nu se folosise nici de arme, nici de ameninţări. Trimise acum o coloană puternică de cavalerie, sub comanda lui loan Sângerosul, ca să ierneze în apropiere de Lacul Fucine, cam la şaptezeci de mile la răsărit de Roma; loan trebuia să rămână acolo, liniştit, până la noi ordine, instruindu-şi trupele în tragerea cu arcul şi manevrarea rapidă. Dacă goţii încercau să încalce’ armistiţiul, s-ar fi aflat într-o poziţie din care le-ar fi putut provoca mari pagube.

Wittig, a cărui armată continua să ocupe aceleaşi tabere pe care le organizase de la început, încercă în trei rânduri să captureze Urbea prin surprin dere, încălcându-şi euvântul. Prima metodă pe care o încercă a fost cea prin care Belizarie capturase Neapole: pătrunderea printr-un apeduct. O unitate de goţi se strecurară de-a lungul conductei uscate de la Apele Virgine, până ce dădu de blocul de zidărie, departe în interiorul Urbei, lângă Băile lui Agrippa, şi începu să-l demonteze. Dar acest apeduct trece peste Dealul Pincian la nivelul pământului şi o sentinelă de gardă ia palat văzu Jntâmplător lumina torţelor străbătând prin două găuri în zidul de cărămidă. Traian, făcând rondul sentinelelor, îl întrebă:

Ai ceva neobişnuit de raportat?

Sentinela răspunse:

Da, domnule. Am văzut ochii unui lup, scânteind roşu, în întunericul de dincolo.

Traian nu înţelegea cum să fi putut intra un lup în Roma, prin porţile strict supravegheate. Îi veni în minte, de asemenea, că ochii unui lup apar scânteind roşu în întuneric numai dacă în ei se reflectă o rază de lumină, iar sentinela stătea într-un punct deosebit de întunecos. Dar omul era foarte categoric în afirmaţia că văzuse ceva scânteind alături de apeduct, şi ce altceva ar fi putut fi decât ochii unui lup? Traian pomeni incidentul a doua zi de dimineaţă când luă masa cu noi, la cartierul general. Stăpâna mea Antonina, care se afla de faţă, îi spuse lui Belizarie:

— Dacă ar fi fost un lup, câinii-lup ar fi dat glas, din cuşti. Ei simt lupul de la distanţă de o milă. Traian, ai grijă să se clarifice acest mister!

7 – – Corniţele Belizarie – voi JJ

Traian puse sentinela să-i arate locul exact în oare văzuse lupul. Intr-un punct în care cândva fusese bătută o scoabă lungă în cărămidă, descoperi cele două găuri. Se făcu imediat o spărtură în apeduct şi se găsiră resturile torţelor folosite *de* goţi, cu dovezi limpezi că se lucrase la demontarea blocului de grinzi. Spărtura fu din nou astupată dar când, în noaptea următoare, goţii veniră. Eu intenţia de a-şi relua lucrul, găsiră în faţă o pancartă pe care scria: „Cale închisă. Din ordinul lui Belizarie/’ Făcură în grabă cale întoarsă, temându-se de o ambuscadă.

Următoarea încercare a lui Wittig fu o incursiune de cavalerie, prin surprindere, împotriva Porţii Pinciene, într-o zi la amiază. Oamenii săi aduseră cu ei scări de asalt şi, de asemenea, numeroase butelii conţinând un amestec inflamabil, pe care intenţionau să-l folosească împotriva Porţii, care era de lemn. Dar straja din turnul de veghe semnalase o activitate neobişnuită în tabăra duşmană.

Hildiger, care se afla în drum spre palat ca să ia prânzui cu noi, văzu întâmplător semnalul. Alarmă imediat un escadron ai Regimentului de casă, ieşi cu el călare în întâmpinarea goţilor şi înăbuşi atacul înainte ca el să fie lansat de-a binelea.

A treia şi ultima încercare a lui Wittig fu îndreptată împotriva acelei părţi a zidurilor care sint spălate de Tibru şi nu au turnuri de apărare chiar în locul în care Constantin respinsese unul dintre atacurile declanşate în decursul luptei de la mausoleu. Urma să fie un atac nocturn, întreprins cu forţe considerabile. Wittig miluise doi ţârcovnici de la Catedrala Sfântului Petru ca să-i pregătească drumul. Aceştia aveau misiunea de a se împrieteni cu străjerii de serviciu pe această porţiune singuratică a zidurilor; apoi, în noaptea convenită, să-i viziteze cu un burduf de vin, să-i îmbete şi să toarne în cupele lor de vin un somnifer, dat de el. Când ţârcovnicii aveau să semnalaze cu o torţă că drumul este liber, goţii aveau să treacă râul în bărci, să-şi fixeze scările pe terenul nămolos şi să ocupe Urbea. Era un plan ce ar fi putut izbuti prea bine, dacă unul dintre ţârcovnici nu l-ar fi trădat pe celălalt, care mărturisi de îndată ce fiola cu somnifer fu descoperită în casa lui. Belizarie pedepsi trădătorul în felul tradiţional, tăindu-i nasul şi urechile şi încălecându-l invers pe un măgar. Dar în loc de a-l expune înjurăturilor mulţimii, în stradă – cum se făcea de obicei – fu trimis de-a lungul drumului până în tabăra lui Wittig.

După aceste încălcări flagrante ale armistiţiului, Belizarie îi scrise lui Ioan Sângerosul: „Invadează teritoriile goţilor din Picenum; ia cu tine tot ce găseşti de valoare; prinde femeile şi copiii goţilor, dar nu-i supune la nicio violenţă. Prada urmează să fie împărţită în rândurile armatei întregi, de aceea păstreaz-o intactă. În niciun chip să nu pierzi bunăvoinţa italienilor de baştină. Capturează câte locuri întărite poţi şi lasă în ele garnizoane, sau demolează-le dar, pe măsură ce înaintezi, nu lăsa în urma ta în mâinile

duşmanului niciun oraş întărit.”

Misiunea lui Ioan Sângerosul fu uşoară, deoarece aproape toţi goţii capabili să poarte arme erau plecaţi la asediul Romei şi în oraşele întărite nu se aflau decât garnizoane mici. Prada lui fu enormă. Nemulţumindu-se să invadeze numai Picenum, înaintă încă două sute de mile spre nord, de-a lungul coastei răsăritene. Încălcă în felul acesta ordinele lui Belizarie; căci lăsă în urma sa oraşele întărite Urbino şi Osimo. Dar un subordonat are dreptul de a încălca ordinele, dacă le înţelege bine şi-şi dă seama că în împrejurările date ele sunt depăşite; şi acesta era chiar cazul. Căci garnizoana goţilor de la Rimini, auzind de apropierea lui Ioan, fugi la Ravena, care este la depărtare de numai o zi de marş şi Părinţii oraşului Rimini îl invitară pe Ioan să intre. Loan Sângerosul socoti că, îndată ce Wittig va afla că romanii deţin Rimini, va ridica asediul Romei şi va mărşălui înapoi, de teamă să nu piardă şi Ravena; şi previziunea lui se vădi justă. De asemenea, soţia lui Wittig, Matasonta, care se afla la Ravena şi nu contenise niciodată să nutrească sentimente potrivnice căsătoriei la care fusese silită, începuse o corespondenţă secretă cu Ioan Sângerosul, oferindu-i orice fel de ajutor care ar contribui la înfrângerea şi moartea soţului ei. Aşa că, procedase bine înaintând până la Rimini. O dată ce Wittig ar recunoaşte eşuarea planurilor sale – ceea ce ar l’i devenit evident printr-o retragere din faţa Romei – sfârşitul domniei sale era aproape.

Intre timp, Constantin se mâniase pentru că Toan Sângerosul îi fusese preferat la comanda acestei expediţii. Constantin se luptase curajos şi destul de energic în decursul asediului, dar nutrea faţa de Helizarie o gelozie mereu crescândă, atribuindu-i victoriile exclusiv norocului. Cu trei ani mai înainte, vă veţi aduce aminte, fusese unul dintre semnatarii unei scrisori secrete, în care Belizarie era acuzat, în mod absurd, în faţa lui Justinian, că râvneşte la conducerea Africii de Nord. Belizarie nu-i spusese lui

Constantin niciodată că scrisoarea fusese interceptată, dar stăpâna mea Antonina îi dăduse de curând a înţelege că ştia că un exemplar al scrisorii ajunsese la împărat. Constantin era convins că, încă de la debarcarea în Sicilia, Belizarie îi dăduse întotdeauna misiunile cele mai grele, cele mai lipsite de glorie şi cele mai neprofitabile, cu intenţia de a se răzbuna pentru această scrisoare. De aceea, îi scrise din nou lui Justinian. Acuzându-l pe Belizarie de a fi falsificat dovezile pe temeiul cărora papa fusese demis şi – ceea ce era şi mai absurd – de a fi luat mită de la regele Wittig ca să semneze un armistiţiu în condiţii mult mai favorabile decât ar fi fost goţii îndreptăţiţi să pretindă.

Solicită o permisie ea să se ducă să vâneze în

■ preajma Portului Romei, urmând să nu se întoarcă până a doua zi. Dimineaţa la postul său, de la Poarta Aeliană. În Portul Romei, dădu scrisoarea comandantului unei corăbii de marfă, care trebuia să pornească încă în aceeaşi zi spre Constantinopol, spunându-i că ar fi o scrisoare personală a lui Belizarie către împărat. Dar în ziua următoare, îndată ce se întoarse, i se înmână o citaţie prin care era convocat la tribunalul militar al hfi Belizarie din Palatul Piiician. Constantin trase, fireşte, concluzia că îl urmărise vreo iscoadă şi că scrisoarea s-ar afla acum în mâinile lui Belizarie; dar se duse, păşind sfidător, spre palat, gata să-şi justifice acţiunea; căci avea o însărcinare secretă, semnată de însuşi Justinian, ca să raporteze neîntârziat orice acţiune a lui Belizarie care i s-ar părea neloială. Această însărcinare îi fusese trimisă la Cartagina, cu doi ani mai înainte, ca răspuns la raportul său iniţial. Şi continua să fie valabilă.

’SOJ

,199

Se întâmplă însă că citaţia prin care fusese convocat să se refere numai la un caz juridic, iscat în jurul a două pumnale cu plăsele de ametist şi o teacă dublă, de aur, aparţinând unui locuitor italian al Ravenei, numit

Praesidius. Praesidius, care fugise la Roma o dată cu izbucnirea ostilităţilor,. Preţuia aceste pumnale, ele fiind nişte obiecte de familie, dar unul dintre servitorii personali ai lui Constantin îl jefuise, luându-i-le; Constantin însuşi purta acum pumnalele, în văzul lumii. În decursul asediului, Praesidius făcuse mai. Multe demersuri pentru redobândirea lor, dar primise ca răspuns numai insulte. Nu introdusese acţiune civilă împotriva lui Constantin, neaşteptându-se ca, în asemenea vremuri, un simplu refugiat civică poată dobândi satisfacţie în faţa unui atât de distins comandant de cavalerie. Dar când se semnă armistiţiul, Praesidius făcu în sfa-şit cerere la tribunal, solicitând permisiunea de a depune jurământ, pentru obţinerea unui mandat împotriva lui Constantin, acuzat de furt. Teodosie, care în calitate de secretar juridic al lui Belizarie fusese însărcinat să rezolve cât mai multe pricini, înainte ca ele să ajungă în faţa tribunalului, îl convinse să nu urmărească procedura. Totuşi, ku Constantin i se. Trimise o notă, în numele lui Belizarie, cerându-i-se să restituie pumnalele – dacă, într-adevăr, erau proprietate furată. Constantin nu băgă în seamă nota, încrezător că acuzaţia nu va fi împinsă mai departe. Ca răspuns la o a doua notă, semnată de stăpâna mea şi con«cputâi pe mi ton mai peremptoriu, răspunse în n i';, afinnând că nu ştie nimic despre acest caz. I'ind Teodosie îi arătă această scrisoare, Praesidius se înfurie peste măsură. Era de ziua Sfântului Anton (aceeaşi zi în care Constantin se dusese să vâneze în preajma Portului Romei) şi aşteptă în Piaţă până ce Belizarie veni călare, în drum spre biserica Sfântului Anton, unde urma să participe la slujbă. Atunci, ţâşnind din mulţime, Praesidius puse mâna pe căpăstrul calului lui Belizarie şi strigă cu glas tare:

*»Oare legile Sacrei Sale Maiestăţi, Justinian, îngăduie ca soldaţii greci să-i fure unui refugiat italian obiectele sale de familie?

Suita lui Belizarie îl ameninţă pe Praesidius şi-i – spuse să

se retragă; dar el strigă şi ţipă şi nu dădu drumul căpăstrului până ce Belizarie nu îi promise că va cerceta personal cazul, chiar în ziua următoare. Constantin, neştiind nimic despre toate acestea, sosi la palat purtând la centură chiar pumnalele reclamate, despre care afirmase că nu ai-e niciun fel de cunoştinţă.

Acuzaţia fu citită cu glas tare. Belizarie cercetă întâi documentele cazului, inclusiv scrisoarea de negaţie a lui Constantin. Apoi ascultă mărturia personală a lui Praesidius şi apoi mărturia prietenilor săi. Reieşi că, pumnalele fuseseră luate cu forţa, chiar de la Praesidius, de către servitorul lui Constantin, Maxentiolus; şi că apoi Constantin le purtase el însuşi şi refuzase cu îndărătnicie să le restituie, pretinzând că le-ar fi cumpărat de la Maxentiolus, care le-ar fi găsit pe un cadavru got.

— Este adevărat că ai făcut această declaraţie, nobile Constantin?

— Da, stăpâne, şi o menţin. Acest ins obraznic, Praesidius, greşeşte de-a binelea, socotindu-le ale sale.

— Praesidius, vezi pe cineva în acest tribunal, purtând acum pumnalele tale?

Praesidius răspunse:

— Iată-le, Ilustre Belizarie, generalul le poartă, ca de obicei.

— Poţi dovedi că sunt ale tale?

— Pot. Numele tatălui meu, Marcus Praesidius, este încrustat în aur, pe lama fiecăruia.

— Nobile Constantin, apare vreun astfel de nume pe pumnalele pe care le porţi? întrebă Belizarie.

Constantin se înfurie.

— Şi ce-i dacă apare? Pumnalele sunt ale mele, fiind cumpărate. Mai degrabă le-aş arunca în Tibru decât să le dau unui om care m~a insultat în public, făcându-mă hoţ.

— Doresc să-mi înmânezi pumnalele, ca să le examinez.

— Refuz.

Belizarie bătu din palme. Intrară zece soldaţi din garda

de corp, înşiruindu-se în dreptul uşii. Din rpspect faţă de rangul lui Constantin, până acuma nu fusese admis nimeni în tribunal (în afară de cei doi martori), cu excepţia lui Hildiger, Bessas şi trei alţi generali, de rang egal cu dânsul.

Constantin strigă:

— Intenţionezi să mă ucizi, nu-i aşa?

Avea conştiinţa încărcată din pricina scrisorii către Justinian.

Nicidecum. Dar am de gând să veghez ca omul tău, Maxentiolus, să restituie acestui cetăţean italian pumnalele pe care i le-a furat – dacă sunt acestea.

Constantin apucă unul din pumnale şi, cu un lac net puternic, se năpusti asupra lui Belizarie, care nu purta armură. I-ar fi spintecat pântecul, ilar Belizarie făcu un pas în lături, asemenea unui boxer, şi se adăposti în spatele lui Bessas, care purta o haină de zale. Furios, Constantin îl împinse pe Bessas deoparte şi se năpusti a doua oară asupra lui Belizarie. Atunci Hildiger şi Valerian, un alt general, îl prinseră pe la spate şi-l dezarmară. Fu dus la arest.

Mai târziu, acelaşi Maxentiolus, cercetat de stupina mea Antonina, îi spuse că în ziua anterioară îl văzuse pe Constantin înmânând o scrisoare unui căpitan de corabie şi-l auzise spunându-i că este din partea lui Belizarie. Cum vremea fusese nepotrivită pentru ridicarea pânzelor, corabia se afla şi acum încă în doc; şi scrisoarea se află în curând în mâinile Antoninei. O citi şi ajunse la concluzia că în persoana lui Constantin avea de a face cu un duşman prea primejdios ca să i se îngăduie să mai rămină în viată. Fără să-i spună nimic lui Belizarie, trimise pe unul dintre colegii mei servitori să-l omoare pe Constantin în celula lui din închisoare, a cărei cheie o avea. Apoi sugeră să se răspândească zvonul că a fost o sinucidere. Dar Belizarie, care era stingherit şi uşurat totodată, nu spunea asemenea minciuni. Preferă să ia în întregime asupra sa răspunderea pentru executarea lui Constantin şi să o justifice. În raportul

său către Justinian, ca pe o necesitate de ordin militar. Bessas, Hildiger şi Valerian contrasemnară raportul, depunând mărturie în privinţa cuvintelor de răzvrătire rostite de Constantin şi în privinţa atacului ucigaş. Apoi, la sugestia stăpânei mele, Hildiger adăugă (spunând chiar adevărul) că în ultima vreme Constantin vânturase în privinţa Naturii Fiului unele păreri care nu numai că erau peste măsură de eretice, dar nu puteau fi atribuite învăţăturii nici unei secte – fiind, într-adevăr, prea ilogice ca să fie considerate drept altceva decât produse ale propriei sale minţi nesăbuite, notoriu dezaxată, de când suferise de insolaţie în Africa Aşa că Justinian ratifică sentinţa. Dar fu o mare ruşine pentru Belizarie să afle, din însărcinarea scrisă ce s-a găsit asupra cadavrului lui Constantin, că Justinian se îndoia de buna lui credinţă şi folor; ea agenţi care să-l spionaje. Era de acord cu Antonina că, deşi Constantin fusese un luptător viteaz, moartea lui constituia un profit pentru obşte.

, în ziua de douăzeci şi unu martie expiră armistiţiul. În zorii aceleiaşi zile, regele Wittig – care primise ca răspuns numai un scurt cuvânt al lui Justinian, cum că „Am primit scrisoarea ta şi cumpănesc ce acţiune urmează să întreprind11 – ridică asediul şi porni în marş, îndărăt, peste l'odul Mulvian, cu resturile armatei.

Dând foc tuturor colibelor, maşinilor de asediu, palisadelor şi altor materiale lemnoase din tabere, îl prevenise pe Belizarie în privinţa intenţiilor sale. Unu din principiile strategice ale lui Belizarie era să nu înghesuie prea tare duşmanul aflat, în retragere, dar pe de o parte aceste ruguri aprinse păreau o sfidare, pe de altă parte diviziile goţilor continuau să mai fie destul de disciplinate. Nu ar t i fost recomandabil să-i lase să scape lata o ultima lovitură. Dar în vremea din urmă forţele lui Belizarie se reduseseră atât demult, din cauza trupelor aşezate în garnizoane şi a unităţilor de incursiune spre diferitele puncte ale Italici, încât nu îndrăzni să rişte o bătălie de la

egal la egal.

(’oucentră în consecinţă toate unităţile bune care-i rămăseseră Ia îndemână şi le ţinu pregătite la Poarta Pinciană, până ce străjile de pe ziduri raportară că aproape jumătate din armata goţilor trecuse podul. Atunci le conduse repede afară şi întreprinse un atac violent împotriva goţilor aliniaţi în dreptul podului, care-şi aşteptau rândul ca să treacă. De ambele părţi căzură mulţi oameni, căci bătălia se dădu corp la corp, până ce o şarjă a Regimentului de casă frânse liniile goţilor. Toată mulţimea lor descurajată porni dintr-o dată, în şuvoi, spre pod, oamenii având un singur gând – să apuce să treacă intr-un fel oarecare. Confuzia şi măcelul fură atât de cumplite, încât nu pot fi uşor descrise. Cavaleria goţilor călcă sub copite propria lor infanterie şi orice om care alunecă sau căzu fu aproape inevitabil strivit. Pe deasupra, tirul arcaşilor noştri se concentra acum asupra Podului, care curând fu acoperit de muşuroaie de cadavre; un mare număr de oameni îmbrăcaţi în zale căzură sau fură. Împinşi peste arcade în apă, unde se înecară din pricina greutăţii armurii. În dimineaţa aceea muriră la Podul Mulvian zece mii de goţi.

în felul acesta se isprăvi apărarea Romei, pe care Belizarie o începuse, împotriva tuturor sfaturilor, în luna decembrie, cu un an şi jumătate înainte. Nu cred că în tot cuprinsul istoriei să mai existe cazul unui oraş atât de mare, apărat atât de îndelungă vreme, de o garnizoană într-o inferioritate numerică atât de covârşitoare.

Regele Wittig se retrase în linişte spre Ravena, detaşând, în cursul deplasării sale, mari garnizoane pentru apărarea oraşelor Osimo, Urbino şi a altor fortăreţe mai mici. Belizarie simţi nevoia prezenţei lui loan Sângerosul şi a celor două mii de cavalerişti, şi-l trimise în grabă mare pe Hildiger la Rimini, pe un alt drum, ca să-i ordone să se retragă. Rimini putea fi apărat cu mai mult succes de un detaşament de infanterie care tocmai debarcase la Ancona

– un port nu prea îndepărtat – venind din Dalmaţia. (Dalmaţia era acum din nou a noastră, Wittig retrăgând în Italia unităţile care asediaseră oraşul Spalato; de aceea, unele trupe prisoseau.) Dar loan Sângerosul refuză să se retragă.

De astă dată nu avea temei să nu dea ascultare ordinelor. Adevărul e că adunase din oraş o mulţime de comori cle-ale goţilor pe care intenţiona să şi le reţină pentru el, în loc de a le împărţi cu toată armata. Hildiger lăsă deci la Rimini infanteria pe care o adusese de la Ancona; dar îi convinse pe cei opt sute de oameni din Regimentul de casă, pe care Belizarie îi împrumutase lui loan Sângerosul, să se retragă împreună cu el. Regele Wittig, hotărât să dobândească aici succesul care nu-i surâsese la Roma, se aşeză în toată legea să asedieze oraşul; şi lui loan Sângerosul începu foarte curând să-i pară rău că nu dăduse ascultare ordinelor, căci la Rimini proviziile erau foarte rare şi Wittig asedia cu mare hotărâre.

Intenţia mea, însă, nu este să scriu o istorie a războaielor, ci să relatez povestea lui Belizarie. Mă abţin deci de la o descriere amănunţită a asediului; totuşi, am să vă spun că Wittig a atacat u turnuri de escaladare, acţionate pe dinăuntru u mâinile, şi nu trase de boi; că loan Sângerosul îi împiedică înaintarea, săpând în grabă şanţuri; şi că, drept urmare, Wittig se hotărî să-l înfometeze.

Curând, situaţia ajunse la Rimini mai deznădăjduita decât îşi dădea seama Belizarie. Şi nici nu se alia în situaţia de a porni la despresurarea locotenentului său neascultător, deoarece trimisese o parte considerabilă a forţelor spre Italia de nord, împreună cu flota, ca să captureze Pavia şi Milanul; în afară de asta, trebuiau întâi capturate oraşele întărite Todi şi Chiusi, aşezate pe drumul dintre el şi Rimini. Totuşi, ştirea că Wittig asediază Rimini îi pricinui atâta îngrijorare încât, lăsând în Urbe doar recruţii romani în chip de garnizoană, porni spre nord, în ajutor; şi, în fapt, Todi şi Chiusi se supuseră numai de spaima numelui său. Trimise

sub escortă garnizoanele de goţi la Neapole şi spre Sicilia, şi îşi continuă drumul. Dar totalul forţelor noastre nu se ridica nici la trei mii, în vreme ce regele Wittig îşi sporise forţa Ja o sută de mii, aducând unităţi noi, din Dalmaţia.

Noroc că scrisoarea pe care stăpâna mea o adresase Teodorei avu în sfârşit efect. Primirăm vestea îmbucurătoare că alte întăriri, însumând şapte mii de oameni, debarcaseră la Fermo în Picenum, pe coasta de răsărit. Şi cine altul comanda această armată, decât eunucul Narses!

— Ah, zise stăpâna mea Antonina, râzând către Belizarie, sunt bucuroasă că în cursul călătoriei noasti’e comune, spre Daras, am arătat simpatie faţă de ambiţiile lui militare. Şi cred că se va dovedi un ofiţer capabil, în ciuda vârstei, dacă va şti să înveţe puţină umilinţă. Dar la Curte s-a obişnuit să nu primească ordine decât de la împărat şi de la împărăteasă; tu şi cu mine, amândoi, trebuie să umblăm cu el cu tact.

’408

r’

Hildiger ni se alătură la Chiusi şi mărşăluirăm de-a curmezişul Italiei, până ce dădurăm cu ochii de Marea Adriatică. La Fermo (care este aşezat la distanţă de o zi de marş de Osimo) ne unirăm forţele cu cele ale lui Narses, pe care Belizarie şi stăpâna mea îl salutară în modul cel mai prietenos cu putinţă: Printre oamenii casei se făcu însă mult haz pe seama înfăţişării lui Narses. Că era pitic şi avea burtă mare, că era saşiu şi avea buzele răsfrânte nu păruse prea ridicol pe vremea când se strecura pe coridoarele palatului, ţinând în mână nelipsitul sul de documente şi purtâhdu-şi uniforma de mătase roşie şi albă şi un colan de onoare. Dar să-l vezi pe Narses, care trecuse de mult de cumpăna anilor, umblând ţanţoş de colo până colo, cu armura de platoşă de cea măi recentă modă (cu intarsii de peşti şi cruci şi alte simboluri creştine), coiful cu pană înaltă de struţ şi mantia brodată, de purpură, târând după el o

sabie de proporţii obişnuite, care i se prindea mereu între picioare şi de care se poticnea într-una, vă asigur că era o privelişte care ar fi stârnit un zâmbet chiar şi pe faţa unui om ce trage să moară de holeră. Stăpâna mea, deşi cu greu îşi lua un aer serios, ne preveni discret ca nu cumva să jignim într-un fel sau altul sensibilităţile lui Narses; căci se bucura de încrederea împăratului şi putea fie să ajute mult. Fie să strice mult cauzei lui Belizarie, după cum ar fi poftii – şi cauza lui Belizarie era cauza noastră. Împreună cu Narses sosi şi Justin, fiul lui Germanos, strănepotul împăratului.

Regele Wittig trimisese douăzeci şi cinci de mii de oameni în garnizoană ia Osimo, şi această armată bara drumul spre Rimini. Se ţinu imediat un consiliu de război, la care Belizarie îi invită pe ofiţerii cu rang ele general, aflaţi de faţă. Să-şi tlea părerea în ordinea ereseândă a vârstei. Valerian. Şi Hildiger vorbiră întâi, exprimând părerea că, deoarece loan Sângerosul refuzase în două rânduri să dea ascultare ordinelor, înaintând întâi dincolo de Osimo fără a nimici fortăreaţa şi apoi neretrăgându-se de la Rimini când i se ceruse, trebuie lăsat să se descurce singur, după cum va şti mai bine. A porni într--acolo, pentru a-l despresura, înconjurând Osimo, ar însemna periclitarea întregii armate, de dragul a două mii de oameni. Intre goţii din Osimo şi armata de câmp a lui Wittig, care se afla în tabără în faţa oraşului Rimini, puteam fi prinşi ca între ciocan şi nicovală. Bessas încuviinţă şi adăugă, pios, că avariţia lui loan Sângerosul merită orice fel de pedeapsă pe care Dumnezeu ar crede de cuviinţă să i-o dea. Dar Narses interveni; arătă, de parcă Belizarie s-ar fi declarat de acord cu cele rostite înainte, că nesupunerea lui loan Sângerosul faţă de ordine nu este un motiv pentru a condamna soldaţii viteji de sub comanda lui la un masacru sau la sclavie.

— A proceda astfel, înseamnă a aduce prejudicii propriei voastre cauze sau celei a împăratului. Puteţi râde de mine, socotindu-mă un simplu teoretician al războiului, dar nu voi consimţi la niciun plan de acţiune care sacrifică Rimini de

dragul unei răzbunări personale.

La auzul acestei izbucniri, Belizarie îşi ridică sprâncenele. Răspunse:

— Distinse şambelan, oare nu este mai caritabil să te reţii de la condamnarea unui delict, atâta timp cât delictul nu a fost încă săvârşit?

Fu pe punctul de a-şi da propria lui părere despre calea potrivită ce trebuie urmată, când. Consfătuirea fu întreruptă de un mesaj sosit din partea lui loan Sângerosul, strecurat prin liniile goţilor de un viteaz soldat isaurian. Mesajul spunea că Rimini nu poate să reziste decât cel mult încă şapte zile, după care se va preda din cauza foametei.

Belizarie îşi dădu atunci părerea: şi anume că Osimo trebuie mascat cu o unitate mică – nu ne putem lipsi de mai mult de o mie de oameni – care trebuie aşezată într-o tabără, la douăzeci de mile distanţă; restul armatei urmând să zorească înainte, pentru a-l despresura pe loan Sângerosul şi pe oamenii săi. Singura speranţă pentru a-l forţa pe Wittig să abandoneze asediul, este de a-l înşela în privinţa numărului nostru şi în acest scop trebuia să ne împărţim în trei armate şi să înaintăm, convergent, spre Rimini, cu toată viteza. Una din armate trebuia să înainteze în sus, de-a lungul coastei, sub comanda lui Martin, un general de curând sosit, iar flota, sub Hildiger, trebuia să ţină pasul cu el. Narses şi el însuşi, însoţiţi de cea mai valoroasă parte a cavaleriei, trebuia să o ia pe drumul ce duce de-a lungul orestei Apeninilor, mult în interior. Toată lumea încuviinţă acest plan; şi încă în aceeaşi dimineaţă trupele se puseră în mişcare. Stăpâna mea îi întovărăşi pe Belizarie şi pe Narses, iar eu pe dânsa, călărind pe un catâr, îndărătul calului ei. A fost într-adevăr un drum aspru şi torid – căci eram în iulie, iar printre stânci şi pini nu se simţea nici urmă de adiere de vânt. Satele de munte prin care trecurăm erau locuite de sălbatici pe jumătate înfometaţi, eare-ţi inspirau un sentiment de jale; nu numai că nu erau creştini, dar nu fuseseră convertiţi nici măcar la credinţa iu

Zeii olimpici, continuând să-şi adore zeităţile obscure, străvechi. Dar în văi era mult vânat şi cercetaşii noştri făcură mult exerciţiu. Unul dintre ei răpuse chiar şi un urs, un animal despre care crezusem că dispăruse din Italia de mult, din vremurile împăratului August. În cea de a cincea zi, după ce parcursesem vreo două sute de mile, hrana constând în cea mai mare parte din pesmeţi militari şi porc sărat, ajunserăm la Sarsina, care se află la distanţă de numai o zi de marş de Osimo, spre interior. Aici, cercetaşii noştri dădură pe neaşteptate peste o unitate a goţilor, pornită la pradă, şi o izgoniră, cu pierderi. Aflându-se în avangardă, Belizarie i-ar fi putut prinde uşor pe toţi, dar preferă să-i lase să scape, ca să răspândească vestea alarmantă a apropierii noastre.

Regele Wittig, căruia fugarii îi prezentară un raport foarte exagerat despre proporţiile forţelor noastre, se aşteptă să eoborâm în valea Rubiconului şi să-l atacăm din nord-vest. Dar în seara următoare văzu sclipind în depărtare, spre apus, focurile noastre de tabără – şi erau foarte numeroase: fiecărui soldat i se dăduse ordin să aprindă câte un foc şi să-l ţină aţâţat, cu lemne, toată noaptea. Spre sud-est, zări focurile de tabără a ceea ce părea a fi o altă mare armată, care de fapt; era numai brigada lui Martin. Şi când se crăpă de ziuă, marea era acoperită de corăbii, şi galere armate se îndreptau, ameninţătoare, spre port. Armata goţilor îşi părăsi tabăra, în panică. Nimeni nu mai ascultă de ordine şi nimeni nu mai avu alt gând decât de a porni primul în sus, pe Calea Emiliană, spre Ravena. Dacă loan Sângerosul ar fi fost în stare să întreprindă în clipa aceasta o ieşire, rezultatul ar fi putut fi decisiv; dar oamenii săi erau atât de slăbiţi de foame, încât abia puteau să-şi mai încalece caii care, la rândul lor, nu erau mult mai mult decât nişte saci cu ciolane, deoarece la Rimini nu exista practic nimic de păscut.

Hildiger, cu un batalion de infanterie marină debarcă şi captură tabăra duşmană, care conţinea multe comori şi

cinci sute de goţi, grav răniţi. Belizarie nu sosi până la amiază. Lăudărosul şi indiscretul de Uliaris, care-l însoţise pe Hildiger, îi spuse lui loan Sângerosul că Belizarie, furios pe el că nu dăduse ascultare ordinelor, se răstise aspru la Narses, pentru că acesta ar fi insistat asupra despresurării imediate a celor din Rimini. Acesta era felul de a glumi al lui Uiiai'is; loan Sângerosul luă în serios afirmaţia, ea venind din partea unuia dintre cei mai vechi prieteni ai lui Belizarie, şi se necăji foarte rău.

Belizarie îl salută oarecum reţinut, dar văzând cât de palid arată şi cât de slăbit este, nu-i spuse, ea dojană, decât atâta:

— Li eşti foarte îndatorat lui Hildiger, Distinse loan!

loan Sângerosul răspunse, posac:

— Nu, mai degrabă lui Narses.

Salutând, se întoarse pe călcâie, fără a mai scoate o vorbă.

În ce priveşte tezaurul pe care loan Sângerosul îl. Adunase pentru sine şi-l depozitase la Rimini, Belizarie îl împărţi egal trupelor care slujiseră sub el înainte de sosirea lui Narses. Asta îl înfurie şi mai rău pe loan Sângerosul. Se duse la Narses, pe cart' îl cunoştea de câţiva ani, înirucât comandase cândva o companie de Gărzi la Palat şi se plânse că Beli/arie îl tratase mizerabil. Narses i sr alătură şi cei doi deveniră prieteni la cataramă, alcătuind o coaliţie împotriva lui Belizarie. Narses credea că este umilitor pentru un om de stat, bătrân, cu experienţă, de seama lui, care mai împărtăşea pe deasupra şi tainele împăratului, sa primească ordine de la un om care avea doar jumătate din vârsta sa, un simplu general: şi, de asemenea, socotea că merită o răsplată pentru faptul de a fi renunţat la postul său sigur şi confortabil de la palat şi anume aceea de a împărţi gloria campaniei cu Belizarie. Prin aceasta, înţelegea să împartă comanda cu Belizarie. Loan Sângerosul sublinie că aproape toate trupele proprii ale lui Belizarie se aflau acum în garnizoană în diverse oraşe ale

Italiei şi Sieilxei – două sute de oameni aici, cinci sute dincolo, o mie într-alt loc – şi că, în felul acesta, armata lui propriu-zisă de campanie se reducea la două mii de săbii; în vreme ce Narses şi loan însuşi comandau de cinci ori atâtea.

Acum, după ce Rimini fusese despresurat, Belizarie se simţi liber să atace Osimo; dar Narses începu să se opună acestui plan, ca şi oricărui alt proiect propus, de Belizarie, încercând să-l forţeze fie să-şi împartă comandamentul, fie să demisioneze. În felul acesta se irosi timp preţios, deşi ştirile care soseau din alte părţi ale Itaiiei erau dintre cele mai neliniştitoare şi impuneau acţiune imediată. Până la urmă, la propunerea stăpânei mele, Belizarie convocă un consiliu al generalilor şi le vorbi deschis. Zise:

— Sunt întristat să aflu, domnii mei, că ne aflăm în dezacord în ce priveşte conducerea cea mai potrivită a acestui război. Vreau să spun că cei mai mulţi dintre voi au impresia că goţii sunt complet înfrânţi. Nu este deloc aşa. Regele Wittig este la Ravena cu şaizeci de mii de goţi; alţii, aproape treizeci de mii, se găsesc după zidurile de la Osimo; între punctul acesta şi Roma mai sunt alte câteva oraşe întărite, apărate viguros. Wittig a trimis acum o armată, condusă de nepotul său Uriah, împotriva micii noastre garnizoane de la Milano, iar Liguria este din nou a lui. Mai rău: o mare armată de franci, sau cel puţin de burgunzi, care sunt aliaţi ai francilor, a trecut de curând Alpii Ligurieni şi ni se raportează că îşi unesc forţele cu acest Uriah. În repetate rânduri v-am îndemnat să luaţi în seamă părerea pe care am cumpănit-o mult: să pornim împotriva oraşului Osimo fără altă întârziere, mascând între timp Ravena cu o forţă mică şi, de asemenea, să trimitem o puternică unitate pentru a despresura Milanul. V-aţi opus în tăcere acestor planuri.

Acum îmi voi exercita autoritatea, transformându-le în ordine categorice.

Câtva timp nu răspunse nimeni. Apoi vorbi Narses:

— Nu se poate să ne împărţim forţele în felul acesta, domnul meu. Cea mai sănătoasă strategie ar fi să mărşăluim spre nord, trecând de Ravena şi să ocupăm toată coasta veneţiană, gonindu-l în felul acesta pe Uriah de la Milano; şi, în acelaşi timp, să blocăm Ravena, atât dinspre mare cât şi dinspre uscat. A ataca Osimo înseamnă a risipi energie, deoarece Osimo va cădea, dacă Ravena va cădea. Dar n-ai decât să-ţi duci propriile tale forţe, puţine câte sunt, la Milano, la Osimo, sau pe lună, sau oriunde doreşti. Eu intenţionez să procedez precum am spus, cu oamenii pe care i-am adus cu mine.

Belizarie întrebă:

— Şi garnizoana noastră de la Milano, Distinse şambelan? Ce va fi cu ea?

Narses răspunse:

Să se descurce cum vor şti – la fel cum ar fi fost silit să facă Ioan Sângerosul. La Rimini, dacă nu aş fi insistat eu.

Belizarie îşi stăpâni indignarea pe care o simţea crescând mereu.

— Distinse Narses, zise el cu blândeţe, uiţi unde te afli şi uiţi adevărul.

Apoi îl chemă pe secretarul său Procopius:

— Unde este documentul care mi-a venit de curând din partea împăratului?

Procopius găsi documentul. Era un act pe care Justinian îl semnase fără cunoştinţa lui Narses, fiind silit de Teodora să procedeze în felul acesta. Belizarie citi cu glasul său adânc, egal:

„L-ani trimis ’astăzi” pe Marele nostru Şambelan, Distinsul Narses, la Picenum, eu unele dintre regimentele noastre. Dar el va avea autoritate asupra armatelor noastre din Italia numai dacă. Va fi. Numit anume la un comandament de către Ilustrul Belizarie, care a deţinut şi trebuie să deţină în continuare-autoritatea supremă, sub noi. Este datoria tuturor ofiţerilor imperiali care servesc în Imperiul de Apus, să dea implicit ascultare numitului

Belizarie, spre binele obştesc al imperiului nostru.”

Faţa ludă a lui Narses deveni şi mai hâdă, pe măsură ce asculta. Când Belizarie isprăvi, îi smulse scrisoarea din mână şi o reciti singur, sperând să descopere vreun sens care de fapt nu se afla în scrisoare. Avea mintea bine formată de ani întregi de intrigărie meschină; de aceea nu-i fu prea greu să găsească un cusur în formulare.

— Iată! strigă el triumfător, arătând ultimele cuvinte. „Trebuie să-ţi dăm ascultare implicit, dar numai spre binele obştesc al imperiului Luminăţiei-sale.” Ilustre Belizarie, planurile tale militare sunt complet nesănătoase şi nu aduc niciun fel de bine obştesc. În ce mă priveşte, nu mă socotesc nicidecum legat prin acest document să-ţi dau ascultare. Şi dumneata, Distinse Ioan?

Ioan Sângerosul răspunse:

— Şi eu cred că a trimite o altă expediţie spre Milano, şi a ataca Osimo cu forţe reduse, este un plan deosebit de primejdios, îndeosebi cu Wittig postat la Ravena.

Hildiger exclamă, indignat:

— Atâta vreme cât noi suntem stăpânii mării, regele Wittig este ţinut strâns, prizonier, la Ravena. Singura cale de acces este cea a potecilor care străbat mlaştinile. O mie de oameni le pot bloca. Sunt alături de domnul meu, Belizarie.

Dar partidul lui Narses câştigă.

Atunci stăpâna mea Antonina îi spuse, mânioasă, lui Narses:

— Eunucule, Luminăţia-sa, împărăteasa Tee~ dora, te va biciui pentru isprava de azi când te vei întoarce – dacă vei fi destul -de norocos să te întorci.

CAPITOLUL XVII *O DIADEMĂ REFUZATĂ*

Belizarie îi scrise împăratului, fâcându-i cunoscute, sec, „scrupulele loiale” ale lui Narses, care, chipurile, îl împiedică să se supună raţionamentelor sale militare; ceru un nou ordin scris, confirmând autoritatea de Comandant Suprem al Armatelor din Italia. Stăpâna mea Antonina

scrise în acelaşi timp Teodorei, folosind cuvinte mai, puţin diplomatice pentru calificarea purtării ruşinoase a lili Narses.

Intre timp, Belizarie îşi păstră cumpătul şi reuşi chiar să-l convingă pe Narses să i se alăture la asediul oraşului Urbino. Acest oraş este clădit pe un deal abrupt şi are un singur acces de la nivelul şesului, şi anume dinspre nord, unde, în schimb, zidurile sunt înălţate mai sus. Garnizoana de goţi, încrezătoare în tăria zidurilor şi în grânarele bine garnisite, refuză o somaţie de a se preda; Belizarie trebuia să cucerească oraşul prin asalt sau printr-o stratagemă. Nu exista nicio intrare de apeduct care să poată fi cercetată, locuitorii fiind aprovizionaţi cu apă de la un izvor care nu seca, din perimetrul interior al oraşului; de aceea, trebuia să încerce să spargă zidurile. În acest scop, puse să se construiască un tunel, supraveghind el însuşi lucrările. Un asemenea tunel constă dintr-o serie de şoproane, legate între ele, construite pe roţi, fiecare şopron fiind clădit dintr-un schelet gros, de scândură, acoperit cu împletitură de răchită, de felul acelora pe care le folosesc ciobanii pentru saivanele de oi, împletiturile fiind acoperite cu piei netăbăcite. Acest tunel trebuia împins înainte, până la zidurile porţiunii nordice a fortificaţiilor şi, sub protecţia lui, un mare număr de soldaţi urma să înceapă subminarea zidului, cu târnăcoape şi lopeţi. În mod obişnuit, stâlpii unui asemenea tunel au opt picioare înălţime, dar Belizarie mai adăugă un metru, ca să îngăduie spaţiu şi pentru un al doilea acoperiş, spre mai mare siguranţă. Acoperişul unui tunel se construieşte într-un unghi foarte ascuţit, astfel încât pietrele ricoşează fără a pricinui pagube; pieile sunt menţinute în permanenţă umede, ca să nu poată fi aprinse. Belizarie încorporă în tunel o jumătate de duzinii de berbece de asediu.

Zidurile oraşului Urbino erau foarte, solide şi terenul foarte stâncos; ceea ce explică de ce nu exista şanţ în faţa zidului. Narses şi loan Sângerosul îşi pierdură răbdarea,

Ioan Sângerosul jurând că locul este de necucerit – nu a întreprins oare el însuşi o încercare neizbutită, pe drumul său spre Rimini, şi încă într-un moment în care oraşul fusese apărat de numai câţiva oameni? Aşa că în cea de a zecea noapte a asediului îşi puseră diviziile în marş, fără a-l informa pe Belizarie încotro se îndreaptă. Narses se duse să apere Rimini; Ioan Sângerosul încercă să pătrundă de-a lungul coastei, dincolo de Ravena, râvnind să se îmbogăţească: căci în teritoriile de nord-est ale regiunilor Emilia şi Veneţia nu exista nicio fortăreaţă puternică, în care goţii s-ar fi putut retrage în siguranţă, cu comorile lor. Belizarie fu lăsat să continue asediul oraşului Urbino cu o mie opt sute de oameni. Cei două mii de goţi din garnizoană, dându-şi seama de ce se petrecuse, râseră şi-şi bătură joc de el. Dar tunelul fu adus curând pe poziţie, în vreme ce arcaşii săi cei mai buni, cocoţaţi pe un eşafodaj din dosul tunelului şi protejaţi de un ecran de scândură, ocheau sentinelele de pe metereze.

Deşi minerii lucraseră cu vigoare, până în ziua a treia încă nu izbutiseră să sape nici până la. Fundaţia zidurilor, iar berbecii cu care se izbea în acelaşi timp încă nu făcuseră nicio spărtură vizibilă. Apoi goţii izbutiră să rostogolească peste acoperişul tunelului o porţiune întreagă de meterez. Aceasta sparse acoperişul, dar nimeni nu fu ucis deoarece arcaşii de pe eşafod dăduseră la timp semnalul de alarmă. Belizarie socotea că vor trece cel puţin două luni până ce zidul se va prăbuşi şi nu făcu din asta niciun secret în faţa ofiţerilor care rămăseseră cu el. Judecaţi deci cât de surprins trebuie să fi fost, şi el şi noi, când. În cea de a patra zi, după ce în cele două zile precedente goţii din garnizoană fuseseră suspect de liniştiţi, apărură printre ambrazurile meterezelor cu mâinile ridicate, în semn că se predau! Până la amiază, condiţiile fură acceptate atât de Belizarie cât şi de comandantul lor şi Urbino era al nostru.

Ceea ce s-a petrecut trebuie curat atribuit norocului, dar

curat noroc era ceea ce merita Belizarie, în împrejurările acestea. Narses nu ar fi fost de acord cu această afirmaţie. Intr-adevăr, când primi ştirea, la Rimini, fu atât de covârşit de gelozie, încât zile în şir nu se aşeză să fnănânce' la masa comună din popotă, de teamă să nu-şi trădeze adevăratele sentimente şi să pară neloiaî faţă de împărat. Narses, în paranteză fie zis, căra pretutindeni cu el, într-o cutie aurită, o mică imagine pe sticlă a Sfintei Fecioare, pe care o consulta înainte de a întreprinde orice pas mai important. Obişnuia să spună ofiţerilor săi: „Maica Domnului m-a prevenit să nu dau ascultare planului pe care-l propuneţi”. Sau: „Maica Domnului este de acord cu mine că proiectul pe care l-am elaborat este sănătos”. Cu acest prilej însă, Fecioara nu-i spusese 'nimic. Ar fi putut prea bine să-i comunice că aprovizionarea perpetuă cu apă a oraşului Urbino va conteni brusc şi garnizoana se va preda de sete; în cazul acesta nu s-ar fi pus într-o postură atât de caraghioasă.

Săpând obişnuitul şanţ pentru tabără, Narses dăduse întâmplător peste un izvor şi, urmânci sfatul lui loan Sângerosul, l-a dirijat prin jgheaburi spre conovăţul cailor pentru a-i adăpa mai comod la fel cum făcuse, odinioară, Belizarie, la Capoudia. Captarea izvorului şi această dirijare intr-o parte a apei sale avea o legătură nebănuită cu încetarea aprovizionării cu apă a oraşului. Ironia destinului era ca adevăratul autor al căderii oraşului l ibino fusese Narses – şi, pe deasupra, el m: ; uşi nu a aflat asta niciodată! Reîndreptând apa spre locul de unde izvorâse până atunci, furăm în stare să stingem setea oraşului. Nu împărtăşirăm nimănui secretul; afară de mine îl aflară numai alţi doi servitori, camarazi cu mine, zidari de meserie, care mă însoţiră în tabăra abandonată şi executară sub conducerea mea lucrările necesare. Primisem ordin să ascundem din nou izvorul sub un muşuroi de bolovani, căci Belizarie într-o bună zi putea să ajungă în situaţia de a apăra Urbino împotriva duşmanului.

Motto-ul „Răbdare şi sărăcie”, de pe strachina Sfântului Bartimeu – pe care Justinian o dăduse lui Belizarie şi Belizarie o împrumutase călugărilor – îmi reveni în minte. Forţele noastre fură şi mai mult reduse, datorită faptului că a trebuit să-l trimitem pe Martin, cu o mie de oameni, în ajutorul Milanului. Belizarie (cu stăpâna mea Antonina mereu alături de el) începu asediul oraşului Orvieto cu numai opt sute de oameni instruiţi şi cu câţiva recruţi italieni: oraşul era aşezat prea aproape de Roma ca să li se poată îngădui goţilor să-l păstreze.

Martin nu era un erou. Când ajunse pe malul drept al râului Pad, i se făcu frică să-l traverseze cu o forţă atât de mică, înfruntând armata lui Uriah, alcătuită din burgunzi şi goţi – care număra nu mai puţin de şaptezeci de mii de oameni. Uliaris, care îl însoţea pe Martin, comandând o jumătate de escadron din Regimentul de casă, fu de acord cu el că disproporţia de forţe e prea mare, pentru a primi lupta. Guvernatorul Milanului trimise lui Martin un mesaj – mesagerul trecuse deghizat prin liniile goţilor şi apoi râul, înot – implorând să se trimită neîntârziat o armată ân ajutor. Milanul, care este un oraş de trei sute de mii de locuitori şi, după Roma, cel mai frumos şi cel mai prosper din toată Italia, înfrunta foametea. — „Suntem nevoiţi să mâncăm câini şi şobolani şi şoareci; s-au şi raportat unele cazuri de canibalism.41

Martin formulă nişte scuze: nu avea bărci cu care să-şi transporte proviziile peste râu. Dar se angajă că asediul va fi ridicat în decurs de trei săptămâni, dacă Milanul putea să reziste atâta. Trimise lui Belizarie, la Orvieto, un curier, cu ordinul de a călări zi şi noapte: îl implora pe Belizarie să-l trimită pe Ioan Sângerosul, care se afla la Emilia, spre interior, în susul văii râului Pad. „Cu ajutorul lui Ioan, scria Martin, poate izbutim să scăpăm Milanul.”

Belizarie trimise un curier rapid lui Ioan Sângerosul, înfăţişându-i ananghia în care se aflau milanezii şi ordonându-i să-şi unească forţele cu cele ale lui Martin şi să

despresoare oraşul.

Ioan Sângerosul răspunse în scris, refuzând net

— Nu primea ordine decât de la Narses. Şi adăugă, cu nepăsare: „Deci milanezii mănâncă şoareci? Am citit în *Istoria naturală* a celebrului Pliniu, că romanilor de odinioară le fusese interzisă de către Cato Cenzorul consumarea acestor crcaturi mărunte, fiind socotite o delicatesă prea luxoasă pentru masa lor."

Belizarie îi scrise atunci lui Narses, la Rimini, amintindu-i că diviziile unei armate seamănă cu mădularele unui corp omenesc şi că trebuie stăpînite şi conduse de către o singură autoritate – capul. „Aş abandona asediul Orvietoului şi m-aş grăbi spre Milan cu cei opt sute de cuirasieri ai mei, dar sunt silit să rămân în apropierea Romei nu pot lăsa apărarea Urbei numai pe seama recruţilor romani. De asemenea, un marş forţat de trei sute de mile de-a curmezişul Toscanei, pe vremea rea care stăruie, ar însemna să-mi prăpădesc caii. Te implor, în numele lui Dumnezeu, trimite-ţi prietenul, Ioan, cât şi pe Justin, strănepotul împăratului, Stăpânul nostru, cu toate forţele disponibile, ca să ajute Milanul. Sau du-te tu însuţi şi dobândeşte din această campanie toată gloria pe care ai dori-o."

Fiind rugat în felul acesta – care semăna cu o implorare – Narses dădu lui Ioan Sângerosul permisiunea necesară: dar era prea târziu. Gândiţi-vă. Mesagerul lui Martin avusese trei sute de mile de parcurs, de la Pad la Orvieto; şi mesagerul lui Belizarie alte trei sute de mile până la Ioan Sângerosul, care se afla la Padova. Şi mesagerul lui Ioan Sângerosul către Belizarie, la fel, trei sute de mile – fără să se grăbească de fel; apoi mesagerul lui Belizarie către Narses, la Rimini, aproape încă două sute de mile, O altă întârziere se produse datorită faptului că Ioan Sângerosul avu un acces – neobişnuit în sezonul acesta – de malarie. Până ce îşi reveni şi fu gata să pornească spre Milan, cu patru mii de călăreţi şi cu bărci încărcate pe nişte care

trase de boi, pentru trecerea râului Pad, oraşul căzuse. Asta se petrecu la începutul anului 53.9, anul cometei cu coadă.

Când intrară în oraş, goţii şi burgunzii cruţară viaţa garnizoanei, alcătuită din o mie de oameni de-ai lui Belizarie; dar din ordinul lui Uriah:, toţi bărbaţii civili (e.11 excepţia copiilor), în număr de o sută de mii, fură măcelăriţi chiar şi în altarele bisericilor, în sanctuarul cărora se refugiaseră. Soldaţii îşi făcură voia cu femeile, dintre care cele ce puteau fi folosite într-un fel sau altul fură luate sclave; burgunzii avură dreptul de a alege primii, ca o recunoaştere a serviciilor aduse de ei, Bătrânele, urâtele şi infirmele fură lăsate în voia soartei, pradă foametei. Toţi copiii fură luaţi de goţi. Fortificaţiile Milanului fură demolate şi bisericile rase, de pe faţa pământului: bisericile catolice de către goţii arieni, cele ariene de către burgunzii catolici. Izbucniră mari incendii, pe care le lăsară să se întindă în voie, astfel că mai bine de jumătate din clădirile oraşului se prăpădiră.

Martin şi Uliaris se întoarseră la Orvieto. Când Belizarie află de soarta Milanului, fu atât de zdruncinat încât nu-i mai admise în prezenţa sa şi, cât mai dură campania nu-i mai adresă lui Uliaris niciun cuvin! Exceptând ordinele necesare, Uliaris, zicea-el, ar fi putut face măcar un’gest mărunt, de dragul onoarei Regimentului de casă – ar fi putut, cel puţin, stânjeni comunicaţiile goţilor.

În sfârşit, sosi un mesaj din partea împăratului Justinian, reehemându-l pe Narses pe motiv că nu se mai poate lipsi de el ca Şambelan al Curţii şi confirmându-l pe Belizarie Ia Comanda Supremă a Armatelor din Italia, sub propria sa comandă. Justinian nu-l dezavua pe Narses, nici chiar când află de masacrul de la Milano, pe care Narses l-ar fi putut preveni, ei continuă să manifeste mare prietenie faţă de el. Narses luă din Italia o mie dintre oamenii pe care îi înrolase pentru a servi aici. De asemenea, plecarea lui prilejui răscoala a două mii de cavalerişti herulieni care fuseseră sub comanda lui directă. Refuzară să primească ordine de

la Belizarie şi intrară în Laguna, pt ădând regiunea deschisă, pe măsură ce înaintam; aici încheiară un tratat de pace cu Uriah, vânzându-i toţi sclavii pe care-i aveau, cât şi bunurile care le prisoseau; li se acordară terenuri rodnice în vecinătatea lacului Como, pe care să st: aşeze. Dar, schimbându-şi deodată gândul, precum se petrece cu aceşti barbari în aceeaşi măsură ca şi cu o gloată orăşenească, se căiră şi mărşăluiră toată calea îndărăt, spre Constantinopol, trecând prin Macedonia; sperau să fie iertaţi de împărat, prin intervenţia lui Narses. (Narses, intr-adevăr, îi susţinu.)

Astfel Belizarie fu într-adeyăr lăsat la Comanda

Supremă, dar cu o armată de campanie care cine ar crede? — nu depăşea şase mii de oameni instruiţi. Totuşi, rechemă acum garnizoanele lăsate în Sicilia şi în sudul Italiei şi le înlocui cu recruţi romani; de asemenea, izbuti să facă soldaţi cât de cât acceptabili din ţărani italieni, aşa că avu la dispoziţie douăzeci şi cinci de mii de oameni pentru a desfăşura campania. Trimise cinci mii, sub comanda lui Justin, să asedieze Fiesole. Îndrepta trei mii, sub loan Sângerosul, împreună cu alte trei mii sub un alt loan, zis Epicureanul, în susul văii râului Pad, ca să reziste oricărei încercări a lui Uriah de a-şi uni forţele cu Wittig, la Ravena. Belizarie însuşi, cu unsprezece mii de oameni, se aşeză să asedieze Osimo, oraşul-capitală al provinciei Picenum.

în punctul acesta, hotarele povestirii mele se lărgesc din nou. În direcţia apusului, ele trec râul Ron, în Franţa, în răsărit, trec Eufratul, în nord Dunărea, în sud deserturile Africii. Regele Wittig continuă să se afle la ’ Ravena. Garnizoana din Osimo făcu acum apel la ajutorul său, dar el răspunse numai cu vorbe şi cu asigurări deşarte, cum că Dumnezeu este de partea goţilor. Nu îndrăzni să-şi scoată trupele din oraş, deoarece avanposturile noastre de infanterie, aşezate după baricade puternice, păzeau potecile care traversează mlaştinile. Rimini se afla, de asemenea, în mâinile noastre; în cazul în care goţii lui

Wittig ar fi încercat să forţeze baricadele, cavaleria putea fi chemată de acolo cu ajutorul semnalelor de focuri, într-un răstimp scurt. Drumul de întoarcere al lui Uriah, de la Milano, era blocat de forţele de sub comanda lui Ioan Sângerosul şi Ioan Epicureanul, iar aliaţii săi burgunzi se întoarseră în ţara lor. Wittig se simţea ca o făptură vie prinsă în capcană.

în aceste împrejurări veni la el un vechi negustor din marea colonie siriană, care locuia la Ravena, şi-i zise:

— Cum se face că împăratul Justinian a putut dispune de forţe pentru cucerirea Africii şi atâtor domenii de-ale tale? Neîndoielnic pentru că întâi a cumpărat pacea de la persani, şi în felul acesta l-a avut la dispoziţie pe Belizarie, Comandantul Armatelor din Răsărit, pentru a sluji aici, în apus. Dacă l-ai putea convinge pe Marele Rege să treacă Eufratul cu forţe suficient de puternice, Belizarie ar fi în curând rechemat în răsărit, ca să facă faţă noii ameninţări. Căci împăratul nu-l are decât pe acest singur general de geniu şi trebuie să-l treacă de colo până colo prin ţinuturile sale, asemenea unei suveici prin urzeala un, ui război de ţesut. Rege Wittig. Trimite o ambasadă la Marele Rege şi, în acelaşi timp, o altă ambasadă la Teudebert, regele francilor. Informează-i pe fiecare dintre cei doi monarhi că celălalt a promis să întreprindă un atac din flanc, cu forţe puternice, asupra imperiului roman.

Wittig întrebă:

Dar cum poate vreunul dintre noi, goţii, să se ducă într-o ambasadă de-a curmezişul întregului Imperiu de Răsărit? Oamenii împăratului i-ar aresta neîndoielnic pe oamenii mei. Mai mult, niciunul dintre noi nu cunoaşte limba persană.

Sirianul răspunse:

— Trimite preoţi. Ei nu vor fi bănuiţi. Pune-i să călătorească împreună cu sirieni, care circulă pretutindeni, cunosc toate limbile şi au prieteni în toate ţările.

Wittig îmbrăţişă această idee. Se găsiră preoţi dispuşi

pentru îndeplinirea misiunii şi ghizi sirieni, preotul destinat să se ducă în Persia asumând, temporar, rangul de episcop, pentru mai mare siguranţă. Cele două ambasade plecară împreună, pe mare, în două vase mici, folosindu-se de maree în prima noapte iără de lună şi izbutiră să evite flotila noastră. La Ravena există maree, un fenomen obişnuit pe ţărmul oceanelor, dar nevăzut în altă parte, în Mediterană. (S-a observat de curând că mareele sunt determinate de lună.) Corăbiile pot naviga de-a lungul canalului numai în anumite ore, străbătând'porţiunile întinse de ape scăzute. Şi intrând în oort; ceea ce protejează Ravena foarte bine împotriva unui atac dinspre mare.

O lună mai târziu, examinând încă o dată chestiunea, regele Wittig mai trimise alte două ambasade, alcătuite în mod similar, la maurii din Africa şi la lombarzi – o rasă germanică, sosită de curânc! pe malul de dincolo al Dunării Superioare – propunindu-le, de asemenea, să lovească simultan cu francii şi cu persanii. Toate patru ambasadele izbutiră să ajungă la destinaţie. În toate cazurile, cu excepţia lombarzilor, răspunsul fu: „Da, îi vom ataca, şi încă foarte curând". Lom barzii răspunseră, precauţi: „Noi nu vom întreprinde nimic până ce armatele celorlalte neamuri nu se pun în mişcare; căci în clipa de faţă suntem aliaţii de încredere ai împăratului".

Niciunul dintre noi nu l-ar fi bănuit pe regele Wittig de suficientă perspicacitate în înţelegerea politicii mondiale, pentru a aţâţa tulburări la graniţe îndepărtate ale imperiului nostru; căci nu există niciun precedent, în care vreun german să se fi gândit la o astfel de acţiune. Dar el se afla la mare strâmtoare şi era gata să primească până şi sfatul sirienilor, pe care în mod obişnuit îi dispreţuia, socotindu-i nişte, eretici orientali şi nişte mincinoşi.

9 – Cornitele Belizarlo – voi *îl*

Trecea anul. Ei'a al cincilea de la debarcarea noastră în Sicilia. Fiesole şi Osimo refuzau să capituleze. Garnizoanele

goţilor fiind mari şi întăriturile puternice, singura noastră speranţă rămânea în a birui aceste fortăreţe prin înfometare. Belizarie nu îngădui ca armata lui să slăbească şi să descrească la număr în timpul asediului, precum se petrecuse cu armata lui WTittig în timpul asediului Romei. Dimpotrivă, se folosi de lunile acestea pentru a-şi instrui recruţii italieni, punându-i la exerciţii şi manevre continui; le stabili solda după iscusinţa pe care o dobândiră în mânuirea armelor şi în alte meşteşuguri militare. De asemenea alcătui câteva batalioane noi, în fruntea lor punând ofiţeri din rândurile Regimentului de casă

— Printre „mâncătorii săi de pesmeţi” se aflau mulţi traci şi iliri, al căror dialect de baştină este un soi de grai latin. Dar recruţii noi nu erau cu mult mai breji decât trupele recrutate din Urbea Romei. Pământul italian, cândva atât de prolific în eroi, se epuizase. În cursul secolelor: italianul nu are gustul bătăliei, cu toată fanfaronada şi lăudăroşenia lui. Belizarie regretă că nu-i putea folosi pe prizonierii săi goţi, căci aceştia erau oameni puternici, curajoşi, uşor d6 instruit. Erau trimişi, în schimb, în x~ăsărit şi în Africa, pentru a apăra acolo cauza împăratului.

Îmi aduc aminte de puţine întâmplări din cursul asediului de la Osimo, care să merite a fi relatate. Mulţi soldaţi bătrâni mi-au confirmat cele ce am simţit eu: întâmplările de la începutul unei campanii” revin în memorie cu limpezime, dar pe măsură ce anii de război se lungesc, omul bagă tot mai puţine în seamă şi devine indiferent, cu excepţia împrejurărilor deosebite în cax~e atenţia lui este prinsă de o întâmplare extraordinară.

În vara aceea avură loc hărţuieli dese pe panta dealului care se întindea între zidurile oraşului Osimo şi tabăra noastră. Goţii se strecurau afară,

În amurg, ca să taie nutreţ pentru cai. Şi patrulele noastre îi atacau; în nopţile cu lună avură loc ciocniri foarte violente. Intr-o dimineaţă, goţii rostogoliră pe această pantă – împotriva unui batalion din infanteria noastră, care înainta

– roţi de căruţă, de spiţele cărora erau legate cuţite şi seceri. Noroc că niciun om dintre ai noştri nu fu rănit; goţii calculaseră greşit direcţia pantei şi roţile se duseră, sfârâind şi fără a face vreo pagubă, până într-o pădure, de unde le recuperarăm mai târziu. Tot pe panta asta se întâmplă într-o dimineaţă să fiu martorul unei privelişti de neuitat, pe când o însoţeam, călare, pe stăpâna mea. Un număr de goţi, comandaţi de un ofiţer, erau afară, pe coasta dealului, tăind nutreţ în plină zi; o companie de mauri, descălecaţi, se duse să-i urmărească, strecurându-se în sus, de-a lungul unei râpe năpădită de iarbă. Dar grupul care tăia nutreţ era numai o nadă, mascând o ambuscadă: când maurii ţâşniră din râpă, cu un răcnet puternic, sări în picioare un alt grup de goţi ca să-i întâmpine şi avu loc o ciocnire corp la corp în decursul căreia căzură mulţi oameni, de o parte şi de alta. Ofiţerul care comanda grupul ce strângea nutreţ purta armură şi platoşă aurită, dar nu avea coif; o izbitură de suliţă de maur, dată de jos în sus, în pântece, îl omorî, căci armura de platoşă, concepută pentru a fi folosită de călăreţi, are aici un punct slab. Maurul care-l izbise şi-l nimerise scoase un ţipăt triumfător şi, apucând cadavrul de părul galben, începu să-l târâie după el. Atunci veni în zbor o suliţă şi străpunse cu precizie ambele gambe ale maurului, la câţiva centimetri deasupra călcâielor, la fel cum se spintecă picioarele dinapoi ale unui iepure, petrecându-se apoi prin ele o crenguţă, ca să fie mai uşor de dus acasă. Dar maurul nu-şi scăpă prada din mâna. Coborî încet în jos pe coastă, ca o omidă, arcuindu-se şi apoi întinzându-se, târând cadavrul după el. Stăpâna mea şi cu mine urmărirăm toate acestea, adăpostiţi pe după un copac scorburos. Unul dintre gorniştii noştri sună acum alarma şi o unitate de huni bulgari trecu în galop în susul coastei, ca să vină în ajutor maurilor. Hunul din frunte îl săltă pe maur cu suliţă cu tot şi-l azvârli de-a curmezişul, peste crupa calului. Dar maurul tot nu voia să dea drumul cadavrului, care se izbea şi se

hurduca, în vreme ce ei călăreau îndărăt, spre tabără.

O altă împrejurare memorabilă fu lupta de la cisternă. Cisterna era clădită pe un teren abrupt, la nord de Osimo, aproape de ziduri. Constituia principala, dar nu singura sursă de aprovizionare cu apă a garnizoanei; era alimentată de un fir subţire de apă curată, protejat de o boltă, ca să se păstreze rece. Goţii obişnuiau să-şi umple aici ulcioarele în timpul nopţii, cu o unitate puternică postată de jur împrejur pentru a-i acoperi. Cinci isaurieni se prezentară voluntar ca să o distrugă, dacă li se dau dălţile, ciocanele şi răngile necesare şi dacă vor fi protejaţi în timp ce lucrează, în’dirnineaţa următoare ofertei, Belizarie îşi scoase foarte de timpuriu întreaga armată şi o postă într-un cerc, cu intervale, de-a lungul întregului zid. Se ţinură pregătite scări lungi, mimând intenţia de escaladare. După ce se va suna înaintarea şi atenţia goţilor va fi captată de atac, cei cinci isaurieni trebuiau să se strecoare pe neobservate în cisternă şi să-şi înceapă munca de demolare.

Inamicul aşteptă liniştit atacul şi nu începu să tragă, pentru ca oamenii noştri să ajungă în bătaia lui. Gorniştii sunară, oamenii noştri începură să strige şi să tragă, dar scările fură aduse în faţă numai într-un singur punct, Ia trei sute de paşi distanţă de cisternă; goţii se înghesuiră aici, ca să respingă atacul. În ciuda acestei diversiuni, isaurieni i nu scăpară atenţiei când se căţărară sus pe stâncă şi apoi se furişară în cisternă. Goţii îşi dădură seama că sint victimele unui şiretlic şi făcură o ieşire furibundă prin poarta din dos, care se afla foarte aproape, intenţionând să-i prindă pe cei cinci. Belizarie porni imediat un contraatac şi îi ţinu departe. A fost o treabă crâncenă, deoarece goţii erau mai numeroşi şi aveau avantajul dealului abrupt; dar oamenii lui Belizarie erau isaurieni siguri pe picioare şi armeni din munţi, cărora le plăcea acest fel de luptă. Belizarie se lupta şi el pe jos, purtând numai o manta de piele de bivol şi fiind înarmat cu două suliţi şi un pumnal. Nu conteni să-i îndemne pe oameni la noi eforturi, deşi avură pierderi

grele. Cu cât vor putea cei cinci isaurieni să lucreze mai multă vreme nestingheriţi în cisternă, socotea el, cu atât va fi asediul mai scurt.

Goţii se retraseră cam spre amiază. Când Belizarie se năpusti să-i urmărească, un suliţaş de sentinelă pe turnul învecinat îl ţinti; suliţa venea în jos, cu precizie. Belizarie nu o vedea, deoarece soarele îi bătea în ochi dinspre sud, chiar de deasupra meterezelor. Suliţaşul Unigatus, postat lângă el, fu cel ce-i salvă viaţa. Fiind mult mai scurt de stat decât stăpânul său, el se afla în umbra zidului şi putu deci vedea cum vine suliţa. Sări înainte, puţin lateral, şi o prinse. Vârful lung îi străpunse. Palma şi-i tăie toate tendoanele degetelor, aşa încât rămase pe restul vieţii ologit la această mână. Dar el spuse: „Pentru a-l salva pe stăpânul meu Belizarie, l-aş fi apărat bucuros, chiar şi cu. Pieptul raeu.w

Belizarie coborî el însuşi în cisternă. Deşi isaurienii ciocăniseră şi făcuseră pârghie cu rângile, din toate puterile, încercând să disloce bolovanii mari, nu izbutiseră să urnească nici măcar o pietricică. Oamenii de odinioară aveau obiceiul de a nu clădi pentru un an, şi nici măcar pentru o durată de viaţă, ci pentru totdeauna. Pietrele erau încheiate atât de strâns şi golurile dintre ele implute cu un ciment atât de tare, încât spaţiul cisternei părea scobit în stâncă vie. Nu rămânea altceva de făcut, decât ceea ce îi repugna din fire lui Belizarie: spurcă apa curată, azrvârlind în cisternă hoituri de cai şi var nestins şi ciuperci otrăvite. Goţii, care fuseseră încă dinainte siliţi să mănânce iarbă, trebuiau acum să se folosească de un singur izvor dinlăuntru întăririlor, şi de apă de ploaie, adunată în ciubere. Dar era un an secetos şi nu ploua.

Fiesole se supuse, tic foame, în luna august; Belizarie aduse căpeteniile prinse, la vedere, în faţa garnizoanei din Osimo, sperând să o convingă să cedeze. Până la urmă goţii cedară într-adevăr, căci Belizarie le oferi condiţii generoase. Nu îi făcea sclavi, dar trebuiau să renunţe la legământul faţă de regele Wittig şi să j ure loialitate faţă de împăratul

Justinian şi, în acelaşi timp, să renunţe la jumătate din avuţia lor, cedând-o oamenilor noştri în chip de pradă. Goţii se mâniaseră pe Wittig pentru că îi abandonase în voia soartei, în vreme ce armatele sale continuau să fie mult mai numeroase decât cele ale lui Belizarie – care era un. Oştean aşa cum le plăcea lor. Se prezentară cu toţii, voluntari, să servească în Regimentul de casă. ICrau oameni aleşi şi Belizarie îi înrolă bucuros, în felul acesta căzu în mâinile noastre ultima fortăreaţă de la sud de Ravena.

Intre timp. Nepotul regelui Wittig, Uriah, stătuse în tabără la Pavia, pe cursul superior al râului Pad, împiedicat de cei doi Ioani să mărşăluiască în ajutorul unchiului său, la Ravena. Intr-o zi, în iunie, el primi veşti bune – ambasada către regele Teudebert avusese efect şi o sută de mii de franci trecuseră Alpii şi mărşăluiau acum de-a curmezişul Liguriei, ca să-i vină în ajutor. Aceşti franci sunt catolici numai după nume şi continuă să păstreze multe din obiceiurile lor germanice, sângeroase; pe deasupra, sunt renumiţi – mai mult decât Orice alt neam din Europa – pentru perfidia lor. Nu sunt călăreţi, asemenea goţilor şi vandalilor, rudele lor îndepărtate; doar câţiva lăncieri îi însoţesc pe principii lor şi fiecare conducător de *gau* merge călare, ca un semn al autorităţii sale. Sunt infanterişti, foarte curajoşi şi foarte’ nedisciplinaţi, şi înarmaţi cu săbii grele, scuturi şi temutele lor *franciscas.* Aceste *franciscas* sunt nişte securi scurte, cu dublu tăiş, pe care, când şarjează, le aruncă simultan, ca un roi; izbitura unei asemenea securi zdrobeşte un scut şi ucide omul adăpostit în spatele lui.

Curând, forţele regelui Teudebert ajunseră la capul de pod de la Pavia, de peste Pad, ţinut de Uriah; şi goţii le urară din toată inima bun venit. Dar în momentul în care primele batalioane de franci trecură nestingherite râul, pe Uriah îl aşteptă o surpriză îngrozitoare. Francii rupseră rândurile şi începură să alerge de colo până colo, vânând

femei şi copii goţi; şi pe cei pe care îi prinseră, îi sacrificară, în chip de prime roade ale războiului, azvârlindu-i, cu capul în jos, în râu! Era un vechi obicei, din epoca lor precreştină, pe care îl justificară pe temeiuri ortodoxe: ar fi, cică, tratamentul potrivit pentru arieni eretici, care fv*

neagă că Isus Hristos este egalul Atotputernicului Său Tată; goţii lui Uriah fură atât de îngroziţi de oroarea acestei privelişti, încât, gonind nebuneşte, fugiră înapoi în tabăra lor. Urmăriţi de norii de securi ameninţătoare, nici nu se opriră să-şi apere ţabăra – se porni o năvală generală, în debandadă, de-a lungul drumului spre Ravena. Dădură buzna, cu zecile de mii, peste avanposturile lui îoan Sângerosul; şi multe sute fură doborâţi de săgeţi când trecură pe lângă tabăra lui.

Ioan Sângerosul îşi adună garda de corp şi porni în galop spre tabăra goţilor, erezând că Belizarie întreprinsese o manevră surprinzătoare de-a curmezişul Toscanei şi că el îi pusese pe goţi pe goană. Până ce-şi dădu seama de eroarea de judecată, francii veniră, valuri-valuri, în jos, pe drum; Ioan dădu o luptă crâncenă şi fu bătut. Îşi abandonă, tabăra, cu toată prada ultimilor doi ani pe care o strânsese aici, şi se retrase spre Toscana. Regele Teudebert câştigase dintr-o singură lovitură toată partea apuseană a Liguriei.

Fusese un an secetos; şi datorită primejdiilor din acele timpuri, în nordul Italiei contenise orice muncă a pământului. Puţinele grâne care fuseseră semănate se uscaseră înainte de a se pârgui, iar stocurile din grânare şi silozuri fuseseră de mult rechiziţionate de regele Wittig pentru aprovizionarea armatelor sale, sau de milanezii care se revoltaseră împotriva lui, sau de herulieni, în cursul raidului lor. În consecinţă, după ce francii consumară proviziile găsite în cele două tabere capturate, fură nevoiţi să trăiască din carne de bou, fiartă în apa râului Pad, care era foarte scăzut în anul acela şi spurcat de cadavre. O armată alcătuită în întregime din infanterie are o rază de aprovizionare mult mai mică decât o armată de cavalerie, şi

francii sunt pe deasupra mari mâncăi. Aşa că suferiră privaţiuni grele. Când veni luna august, fură atacaţi de dizenterie şi nu mai puţin de treizeci şi cinci de mii dintre ei muriră.

Belizarie scrise regelui Teudebert o scrisoare în care îi impută că-şi încălease cu vântul faţă de aliatul său, împăratul Justinian; îşi exprimă convingerea că molima este o pedeapsă pentru acest fapt şi pentru masacrul brutal al femeilor şi copiilor goţi. Teudebert nu-l contrazise, ba chiar se şi întoarse acasă. Dar Liguria de vest rămase un pustiu în urma lui şi se apreciază că cincizeci de mii de ţărani italieni au murit de foame în vara cicgecl,

Maurii din Africa fură şi ei bătuţi în acel an de către Solomon; de aceea, lombarzii socotiră că este mai nimerit să stea locului, afară de cazul în care persanii ar da lovitura promisă şi Justinian ar fi nevoit să-şi retragă toate armatele apusene ca să salveze Siria şi Asia Mică de invazie. Atunci, nechemat, un neam puternic lovi dintr-altă parte imperiul – hunii bulgari, uniţi pentru prima oară de treizeci de ani sub un Han dibaci. Izbutiră fără nicio greutate să forţeze trecerea Dunării Inferioare. Ani de-a rândul, Justinian golise de oameni fortăreţele de la graniţa de nord ca să trimită întăriri armatelor sale din apus, şi asta fără să recruteze un singur batalion sau un singur escadron nou; şi lăsase ca fortăreţelepropri u-zise să se degradeze şi să cadă în ruină, considerând că a clădi biserici este o faptă mai glorioasă decât a cârpi nişte metereze vechi. Trebuie să-mi întrerup aici relatarea despre marele raid al hunilor, pentru a descrie un paradis pe care. Cu cheltuieli enorme, Justinian îl clădise pentru Teodora şi pentru el, pe coasta asiatică a Mării

Marmara, nu departe de oraş, pe locul unui templu al Herei, Palatul de vară din acest paradis, împrejmuit de copaci, şi viţă, şi flori, a fost îndată recunoscut drept cea mai frumoasă clădire particulară din lume, tot aşa cum Sfânta Sofia este cea mai frumoasă clădire sacră. Marmura

şi metalele preţioase fură folosite cu risipă, şi băile şi colonadele depăşiră în lux tot ce constituise înainte de cutremur fala Corintului. Din pricina greutăţilor provocate de curenţii din strâmtoare, Justinian clădi două diguri. Lungi – scufundând nenumărate lăzi cu ciment în apa adâncă, pentru a construi un port particular. Această mare întreprindere este demnă de' menţionat în punctul acesta al povestirii mele, nu numai pentru că însemna o nouă împovărare a vistieriei, ci şi pentru că a constituit limita de sud a raidului hunilor.

Deci bulgarii năpădiră întreg Ualcanul, pătrunzi nd în sud chiar până la Istmul Corintului, captm itul pe parcurs nu mai puţin de treizeci şi două de fortăreţe; şi întreaga dioceză a Traciei, până la Constantinopol chiar, unde făcură o spărtură prin zidul lung al lui Anastasie şi fură opriţi numai de zidul interior, clădit de împăratul Teodosie, pe care Narses îl apără cu dârzenie. Unii dintre ei trecură Helespontul, de la Sestos la Abydos, şi
i ntreprinseră un raid în Asia Mică, fiind respinşi cu greutate de la porţile „Paradisului lui Justinian”. Două sute de mii de prizonieri, cinci sute de mii de morţi, imense comori, nimicirea a cincizeci de oraşe prospere: acesta fu preţul pe care bulgarii îl stoarseră de la Justinian, pentru economiile sale eronate în materie de trupe şi întărituri. Se întoarseră acasă, nestingheriţi.

Belizarie îşi concentră toate forţele pentru asediul Ravenei; o altă armată imperială, puţină la număr, trecu marea dinspre Dalmaţia ca să-l ajute. Dar Ravena este oraşul cel mai greu de cucerit din câte oraşe există pe lume, din cauza aşezării sale geografice. Marele Teodoric îl asediase, fără succes, timp de trei ani; dinspre uscat, mlaştinile îl ţinuseră departe, iar dinspre mare, apele scăzute şi fortificaţiile; cucerirea oraşului fusese până la urmă o victorie diplomatică, nu una militară. Se părea că şi Belizarie va trebui să se mulţumească cu o aşteptare de trei ani. Regele Wittig avea în oraş mari stocuri de grâne,

ulei, vin şi, la cererea lui, Uriah trimise de la Mantua în jos, pe Pad, noi provizii suplimentare.

Dar câteva săptămâni mai târziu, în ciuda tuturor acestor premise favorabile, Wittig ajunse într-o poziţie foarte grea tocmai din pricina aprovizionării cu hrană. În primiri rând, seceta scăzuse atât de mult apele râului, încât ambarcaţiunile cu grâu, trimise de Uriah, eşuară în apele scăzute de ia gura râului şi nu mai putură înainta spre sud, prin şirul de lagune legate între ele care constituie drumul pe apă spre Ravena; întreg convoiul fu capturat de Hildiger, ale cărui patrule erau foarte active şi vigilente prin aceste părţi. Apoi Wittig primi o a doua lovitură, chiar în Ravena, din partea propriei sale soţii, Matasonta, În timpul unei furtuni cu trăsnete, ea reuşi să dea foc, în taină, la două grânare, cele mai mari din oraş. Paguba fu atribuită trăsnetului. Wittig ajunse la concluzia că Dumnezeu îl dispreţuieşte şi că îi tăvăleşte faţa în colb.

Regele Teudebert al francilor trimise acum soli la Ravena, la Wittig. Cum francii continuau să fie presupuşi aliaţi, Belizarie le îngădui să treacă prin liniile sale, dar numai cu condiţia ca propriii lui soli să aibă permisiunea de a-i însoţi şi de a asculta ce au de spus lui Wittig şi, totodată, să pledeze cauza împăratului. Belizarie îl alese ca reprezentant al său pe Teodosie şi acesta se achită cu succes de misiune.

Trimişii franci propuseră goţilor o alianţă ofensivă şi defensivă, fălindu-se că sunt în situaţia de a trimite jumătate de milion de oameni peste Alpi,care să-i îngroape pe „greci” sub un munte de securi. Şi mai spuseră că s-ar mulţumi să ia drept răsplată pentru ajutorul lor numai jumă. Tate din Italia.

Teodosie arătă atunci că francii sunt un aliat în care nu se poate avea niciun fel de încredere, deoarece acceptaseră subvenţii de la ambele părţi şi apoi se războiseră cu ambele părţi; că gloatele de infanterie nu au niciun fel de şansă de victorie în faţa unor corpuri

disciplinate de cavalerie; şi că a-i oferi unui franc o jumătate de pâine înseamnă a-i dărui pâinea întreagă, laolaltă cu cuţitul de luiat pâinea şi cu strachina. Dacă regele Witlig încheie pace cu împăratul va obţine cel puţin ceva după prăbuşirea speranţelor sale. Ambasadorii goţi, trimişi la Constantinopol în timpul armistiţiului de la sfârşitul asediului Romei, ceruseră condiţii neîntemeiate nici de drept, nici de situaţia militară; Wittig ar proceda acum înţelept, dacă s-ar lăsa în voia mărinimiei împăratului, a cărui generozitate faţă de duşmanul prăbuşit fusese dovedită în cazul regelui Geilimer şi a multor căpetenii mai mici.

Regele Wittig îl ascultă pe Teodosie cu atenţie?
ii concedie pe franci şi trimise noi ambasadori la Constantinopol. În vreme ce aştepta întoarcerea lor, garnizoanele sale din Alpi se supuseră lui Belizarie; iar armata lui Uriah, coborând dinspre Mantua, fu atât de redusă din pricina dezertări lor, încât nu mai era în situaţia de a întreprinde ceva pentru a ajuta Ravena; Uriah fu nevoit să facă drum întors, urcând până departe, la Como.

Ne-am organizat în tabără, în afara Ravenei, şi iarna trecea. Lupte nu avură loc, dar vigilenţa străjilor şi patrulelor noastre nu slăbi. Nici, un singur sac de grâu nu pătrunse în Ravena şi nici o singură navă nu sparse blocada noastră. În timpul acestei perioase, stăpâna mea înnoi intimitatea ei de odinioară cu Teodosie, pentru a mai scăpa de plictiseala vieţii cotidiene. Teodosie avea o frumoasă voce de cântăreţ, şi se dezvălui a fi un talent în materie de compoziţie muzicală; cântau foarte frumos duete şi se acompaniau cu o liră şi o lăută. Unul din cântecele lui Teodosie schiţa motivele pentru care italienii trebuiau să-i iubească pe greci: acest război de eliberare le oferise vremuri intr-adevăr vesele – masacre, violuri, incendii, sclavie, foamete, ciumă, canibalism. Versurile erau atât de frumoase încât nimănui nu-i dădu prin minte că sentimentele pe care le exprimă sunt neloiale. În tot acest

răstimp, Teodosie şi stăpâna mea se purtară cu cea mai mare discreţie unul faţă de celălalt.

În vara aceasta s-a întâmplat ca Sittas, cumnatul Teodorei, care comanda în răsărit ca succesor al lui Belizarie, să fie ucis într-o hărţuială de frontieră, oarecare, în Armenia. Era singurul general de renume care se mai afla prin părţile acelea şi moartea lui fu un prilej de mare bucurie pentru persani. Regele Khosrou se hotărî să încalce în primăvara următoare Pacea Veşnică. Clericii ambasadori ai lui Wittig îl asiguraseră, prin intermediul tălmacilor, sirieni, că francii şi maurii îi vor sprijini pe goţi, deelanşând campanii în apus. Primul răspuns al lui Khosrou fusese: „Dacă noi lovini dinspre răsărit, vărul nostru regesc Justinian îşi va abandona cuceririle din apus şi-l va aduce împotriva noastră pe Belizarie, cu toate forţele sale. Căci Roma este foarte departe de capitala lui, dar Antiohia este aproape. Asta va sluji goţilor voştri, dar nu nouă.”

Preoţii nu găsiră un răspuns. Convingător. Dar tălmaciul era la înălţimea împrejurării. Trebuie să dezvălui acum o împrejurare, de care mi-am dat seama abia după ce acest complot sirian s-a maturizat, dar de care nu am să vă lipsesc acum, deoarece va spori probabil interesul vostru pentru cele ce am a relata despre toate acestea: tălmaciul nu era altul decât fostul meu stăpân Barak! într-o audienţă particulară la Marele Rege, Barak îl asigură că nu are de ce se teme din partea lui Belizarie. Este o taină deschisă, zicea el, că Belizarie intenţionează să rămână în Italia. În anul următor ol se va dezice de legământul faţă de Justinian, se va declara împărat al Lumii din Apus şi va l’ace cauză comună cu goţii şi cu francii; Africa de Nord va fi cuprinsă în domeniile sale.

— Când vom avea ştiri că Belizarie s-a proclamat împărat, vom invada neîntârziat Siria, răspunse Khosrou, îneântat,

Dar Barak zise:

— Rege al Regilor, neîndoielnic s-ar potrivi mai mult cu

demnitatea ta să loveşti fără a aştepta ca Belizarie să acţioneze. Căci, în cazul acesta, actul lui de a lua diadema va apărea ca fiind încurajat de tine prin invadarea Siriei, mai degrabă decât invers.

Argumentul acesta păru că-l impresionează pe Khosrou şi, rechemându-i pe trimişii lui Wittig, le făgădui că va întreprinde ceea ce îi ceruseră, întorcându-se în Italia, aceşti preoţi reintrări în Ravena, pretinzând că ar fi fost plecaţi numai într-un pelerinaj la locurile sfinte, şi-i dădură lui Wittig aceste veşti promiţătoare. Dar Barak se duse la Pavia şi acolo îi repetă lui Uriah – ca pe o glumă – această minciună ingenioasă, pe care o născocise special pentru Khosrou,

Justinian avea pretutindeni spioni, chiar şi la curtea persană, şi auzise povestea mult înainte de Uriah. Crezând că Belizarie este într-adevăr pe punctul de a-l trăda, se simţi deodată foarte tulburat. Convocă imediat la o consultaţie pe Narses, pe Ioan de Capadocia şi pe Teodora.

Teodora zise:

— E o simplă poveste, născocită de sirieni, lipsită de orice temei. Pentru că ai preferat să te înconjuri la Curte cu mincinoşi, lichele şi trişori, refuzi să crezi că există în rândurile ofiţerilor armatelor tale ceva ce se cheamă onoare.

Dar Narses interveni:

— Eu am şi bănuit că va avea loc această întorsătură, Maiestate. Din cauza aceasta am refuzat să mă supun lui Belizarie.

Şi Ioan de Capadocia:

— O plănuieşte de mulţi ani. De ce altminteri a împovărat pe Clemenţa-ta cu răspunderea respingerii condiţiilor de pace ale lui Wittig, în timpul asediului Romei? Parte pentru a atrage şi mai multe întăriri sub stindardele sale, parte pentru a discredita pe Clemenţa-ta; aşa încât atunci când, în cele din urmă, se va proclama împărat, blândeţea lui să fie opusă severităţii Tale.

Narses adăugă:

— Recruţii italieni pe care îi încorporează constituie o altă dovadă a intenţiilor sale.

Şi loan de Capadocia: ’ – Plănuise această revoltă de acum şase ani, când era la Cartagina, aşa cum au scris Constantin şi camarazii săi ofiţeri ca să prevină pe Clemenţa-ta. Apoi a amânat-o, din considerente strategice, considerând că atâta vreme cât Sicilia şi Italia sunt în mâinile goţilor, Africa nu poate fi apărată. Dar acum când goţii sunt atât de aproape de înfrângere, ţinteşte mai sus.

Justinian întrebă:

— Ce să facem, prieteni? Sfătuiţi-mă. Mă tem foarte mult.

Narses răspunse:

— Fără pierdere de vreme, oferă-i regelui Wittig condiţii atât de uşoare, încât să fie îneântat să le accepte. Atunci Belizarie nu va îndrăzni să se proclame împărat, fiind în imposibilitate de a supralicita mărinimia Clemenţei-tale faţă de goţi. În ce-i priveşte pe propriii noştri ofiţeri din Italia, sunt obosiţi de război. Le este cu desăvârşire indiferent ce tratat semnezi cu regele Wittig.

loan de Capadocia fu de acord.

— Ingăduie-i regelui Wittig să-şi păstreze jumătate din tezaurul său şi toate posesiunile italiene, aşezate la nord de Pad.

Dar Teodora zise:

— Intr-adevăr, mă surprinde că, având atâţia prieteni falşi şi atâţia duşmani pe faţă în Răsărit, Belizarie nu întreprinde în fapt ceea ce este acuzat pe nedrept că plănuieşte. Cu mulţi ani în urmă, corniţele Bonifaciu a fost silit să trădeze, în Africa, datorită unor acuzaţii similare ce i s-au adus la Curtea împăratului. În felul acesta s-a pierdut Africa.

Justinian răspunse cu blândeţe:

— Scumpa mea, nu te amesteca în această chestiune, te rog. Hotărârea mea este luată.

Aşa se întâmplă că ambasadorii veniră de la

Constantinopol cu astfel de condiţii încât Wittig fu încântat să le accepte. Belizarie, conducându-i la porţile Ravenei, îi întrebă în ce constă de fapt condiţiile acestea; dar răspunseră că deocamdată le este interzis să i le comunice. Când ieşiră din nou şi-i arătară tratatul semnat de Wittig, care necesita numai contrasemnătura lui, pentru ratificare, Belizarie rămase îngrozit. Nu putea crede altceva decât că împăratul fusese indus în eroare în privinţa situaţiei militare deznădăjduite a goţilor. Refuză să semneze, până ce o confirmare scrisă, sigilată în toată regula, nu va sosi de la Constantinopol.

Atunci Ioan Sângerosul şi Martin şi Ioan Epicureanul şi Valerian şi chiar şi Bessas începură să-l critice pe la spate, chipurile pentru prelungirea inutilă a războiului. Belizarie, auzind despre acestea, îi convocă pe toţi într~o conferinţă şi le ceru să voi’bească deschis: consideră oare că aceste condiţii sunt într-adevăr potrivite?

Toţi răspunseră:

— Da, le considerăm potrivite. Nu putem cuceri Ravena şi este prea de tot să le cerem oamenilor noştri să rămână în tabără, la marginea acestor mlaştini, cine ştie câţi ani. În orice caz este evident că împăratul a hotărât să curme războiul cât se poate de curând.

— În cazul acesta nu doresc să vă amestec în acţiunea mea, aparent neloială, de a nu semna acest tratat. Precum ştiţi, Codul face din încălcarea de către un ofiţer a ordinelor date în timpul’-unei campanii, o infracţiune capitală şi Serenitatea-sa, împăratul, este Comandantul meu Suprem. Am să vă rog să daţi în scris părerea pe care tocmai aţi exprimat-o.

Se gândea că în cazul în care l-ar putea sili pe Wittig să semneze un tratat mai favorabil nouă, documentul cu semnăturile lor va constitui în faţa lui Justinian dovada greutăţilor pe care le avea de înfruntat în propriul său stat major. Căci încă mai nutrea părerea că Justinian are încredere în el, în sensul călasă să acţioneze cum crede el

mai bine.

Consimţiră să semneze.

Acum se petrecu un lucru extrem de, straniu. Uriah, meditând asupra minciunii iscusite pe care Barak i-o spusese regelui Khosrou, ajunse la concluzia că dacă Belizarie s-ar proclama într-adevăr împărat, ar fi o situaţie dintre cele mai fericite! Nu exista om mai nobil sau mai capabil şi pentru Italia ar fi fost fatal să fie cârmuită nu de la Roma sau Ravena, ci din îndepărtatul Constantinopol. Africa simţise dezavantajele crude ale unui guvern care şi-a pierdut independenţa. Cu Belizarie împărat, goţii ar rămâne, în mod firesc, puterea militară dominantă – italienii nefiind potriviţi decât pentru însărcinări civile – şi ar ieşi în câştig şi de pe urma faptului că Belizarie i-ar instrui în arta de a câştiga bătăliile. Uriah strecură un mesaj la Ravena, către mătuşa sa Matasonta, despre care ştia că este pornită împotriva unchiului său Wittig, spunându-i că în cazul în care nobilii goţi din oraş l-ar invita pe Belizarie să devină suveranul lor, el, la rândui său, ar putea să-şi asume răspunderea convingerii celor din afara Ravenei.

Ea-convocă un consiliu secret, la care propunerea ’ lui Uriah fu pusă la vot şi obţinu o mare majoritate. Nobilii îl dispreţuiau pe Wittig şi-l admirau pe Belizarie; şi Ravena oricum nu putea rezista multă vreme, din pricina nimicirii silozurilor.

Aşa că Belizarie primi o invitaţie secretă, din partea Consiliului goţilor, să devină împărat al Apusului. Mesagerul lor fu urmat curând de un altul, al lui Wittig, care aflase de votul din Consiliu. Wittig declara că este dispus să abdice de la tronul său sau să-i aducă omagiu lui Belizarie, ca împărat.

Belizarie nu informă pe nimeni despre această ofertă, cu excepţia stăpânei mele Antonina. Strigă indignat:

— De ce mă judecă greşit, considerându-mă trădător faţă de împăratul meu? Ce am făcut ca să merit o astfel de insultă?

Antonina râse şi zise:

— Dar însuşi împăratul este de părerea lor.

— Ce vrei să spui?

— Citeşte asta!

Scrisoarea pe care i-o dădu o primise tocmai de la Teodora. Cuprindea o relatare acidă a consfătuirii care avusese loc între Justinian, Narses, Ioan de Capadocia şi dânsa. Teodora era foarte pornită din pricină că Justinian o pusese atât de nepoliticos la punct în faţa a doi consilieri şi era evident că scrisese scrisoarea ca un soi de răzbunare. Scrisoarea se încheia cu un pasaj în stilul acesta: „Scumpa mea prietenă Antonina, dacă până la urmă este adevărat – deşi eu am foarte mari îndoieli – că soţul tău plănuieşte acest pas curajos, să nu-l convingi, din loialitate faţă de mine, să nu-l întreprindă. Iar dacă el nu s-a gândit niciodată să-l facă, convinge-l tu. Căci este singurul om în stare să reinstaureze legalitatea, ordinea şi prosperitatea Italiei şi Africii şi în felul acesta să ne apere flancul apusean. Îl rog numai să trimită înapoi trupele noastre din Răsărit, dacă se poate dispensa de ele, şi să menţină pacea cu noi, Fii tu vara mea regească din Roma şi gândeşte-te cu gingăşie la mine şi trimite-mi deseori ştiri despre tine şi, de dragul timpurilor de odinioară, favorizează pe Hipodromul tău facţiunea Albastră. Voi continua să te iubesc, ca întotdeauna. Să-ţi explic pe scurt: Sacrul meu Soţ este gelos pe victoriile Ilustrului tău soţ. Nu-ţi pot făgădui că într-o bună zi n-o să-i facă un mare rău. Dacă Belizarie şi-ar încălca acum legământul, ar fi un pas înţelept şi justificat, şi de mare folos pentru lumea întreagă.”

Ochii lui Belizarie fulgerară când azvârli scrisoarea Teodorei printre tăciunii aprinşi dintr-un vas cu jăratic; nu începu să vorbească, până ce pergamentul nu fu mistuit în întregime. Apoi zise:

— Credinţa îi este lui Belizarie mai de preţ decât cincizeci de Italii şi o sută de Africi.

Apoi îi convocă pe ofiţerii săi.

— Mâine, anunţă el, intrăm paşnic în Ravena. Preveniţi-i pe oamenii voştri.

Toţi se holbară la el. Ambasadorii lui Justinian fură. Şi ei de faţă.

— Nu vă place?

— O, stăpâne! Dar goţii? Se predau?

Cum am putea intra altminteri?

Belizarie asigură în taină pe trimişii goţi că niciunul din cetăţenii Ravenei nu va fi jefuit sau dus în sclavie şi depuse în sensul acesta un jurământ, pe un exemplar al Evangheliei. Dar adăugă:

— În ce priveşte titlul de împărat, daţi-mi răgaz să nu mi-l asum, prin proclamare, până ce nu mă aflu înlăuntrul oraşului. Când regele Wittig îmi va aduce omagiul, va fi semnul pentru gornişti.. I sune salutul imperial.

Ziua următoare mărşăluirăm de-a lungul potecii în oraş, şi-l luarăm în stăpânire. Când oamenii noştri trecură, în rânduri ordonate, pe străzi, fe~ meile goţilor, privind de la porţi, îşi scuipară soţi! în faţă, zicând: „Atât de puţini la număr şi nişte bărbaţi mititei, prăpădiţi! Şi totuşi, i-aţi lăsat mereu să vă bată!”

Belizarie acceptă supunerea, clar nu omagiul lui Wittig; şi, cu toate că goţii se aşteptau din clipă în clipă să se proclame împărat, nu dădu niciun semn. Dar goţii erau mulţumiţi să aştepte, deoarece îşi respectă jurământul că nu va prăda şi nu va duce poporul Ravenei în sclavie, luând numai în numele împăratului comorile regale, precum şi pentru motivul că adusese câteva corăbii cu provizii. Mai mult decât atât, îngădui tuturor goţilor care posedau pământuri la sud de Pad să părăsească oraşul şi să se întoarcă acasă, să le cultive. Era o măsură ce nu implica niciun risc, deoarece toate oraşele întărite din sud erau acum ocupate de garnizoane alcătuite din trupele lui.

Este neîndoielnic că, în primele zile, Belizarie îi lăsă pe goţi să creadă că în curând va accepta diadema. Stăpâna mea Antonina, începând să spere, îl întrebă:

— Ai luat hotărârea cea înţeleaptă?

La care el răspunse:

— Da, cea de a continua să fiu loial faţă de jurământul meu de general. Ar fi fost o greşeală să las să-mi scape prilejul de a ocupa capitala duşmanului, fără pierdere de vieţi.

Stăpâna mea Antonina era atât de furioasă că el rămânea credincios unui jurământ depus cu mulţi ani mai înainte faţă de un netrebnic, încât abia mai voia să-i vorbească. Şi Teodosie părea a fi mînios, probabil pentru că ea îi promisese postul de guvernator al Romei, dacă Belizarie ar fi devenit împărat. Îi spuse Antoninei, în particular:

— Italia va ajunge la distrugere, pentru ca Belizarie să nu-şi întineze onoarea.

Ea întrebă:

— Ce fel de distrugere?

Teodosie răspunse:

— Belizarie va fi rechemat şi distrugerea va veni sub forma perceptorilor lacomi, legilor nedrepte, generalilor tâmpiţi, subalternilor abuzivi, răzmeriţei, răscoalei, invaziilor. Vei vedea.

CAPITOLUL XVIII *O PRIMIRE RECE ACASĂ*

Ravena este un oraş al paradoxurilor. Este clădită pe piloni, într-o lagună. „Broaştele din Ravena sunt mult mai numeroase decât cetăţenii, obişnuiesc locuitorii ei să spună, şi ţânţarii mai mulţi la număr chiar decât îngerii din ceruri.” Marea, în schimb, se retrage cu încetul din dreptul coastei, astfel încât portul pe care îl clădise împăratul August este acum pământ pe care cresc livezi. „Merele cresc pe catargele din portul Ravenei” se mai obişnuieşte să se spună. La un metru sau doi sub nivelul solului se dă întotdeauna de apă, ceea ce nu este avantajos pentru construirea zidurilor sau pentru înmormântarea cadavrelor; dar apa este sălcie, iar pentru băut şi gătit locuitorii folosesc apă de ploaie. Mai obişnuiesc să spună: „La noi

morţii înoată şi cei vii mor de sete. La noi apele stau nemişcate şi zidurile se prăvălesc.” La Ravena s-a stabilit o colonie de negustori sirieni, toţi oameni foarte cuvioşi; în timp ce preoţii locali sunt foarte iubitori de argint, gata oricând să încalce legea canonică. „La noi sirienii se roagă şi preoţii sunt zarafi”, obişnuiesc oamenii să spună. Nu există niciun vânat prin vecinătăţi, şi nu se poate face niciun sport, afară de jocul cu mingea, în băi; totuşi, din pricina umezelii, bărbaţii trebuie să facă mereu exerciţii viguroase, ca să-şi păstreze sănătatea. În consecinţă, mulţi cetăţeni bogaţi sunt înrolaţi într-o miliţie şi fac exerciţii militare pe terenul de paradă sau în curtea rezervată pentru exerciţiile cu lancea; dar ofiţerii din garnizoană, plictisindu-se, aderă la diferite cluburi literare, pentru a se cultiva. „La noi oamenii de litere se joacă de-a soldaţii şi soldaţii de-a oamenii de litere”, obişnuiesc cetăţenii să spună. Nenumăratelor paradoxuri li se adaugă acum un bărbat care ar fi putut deveni suveran dar nu voia, şi un bărbat care ar fi vrut să rămână suveran, dar nu putea.

Paradoxală fu, de asemenea, descoperirea că fostul meu stăpân Barak, un expert atât de umblat în materie de relicve, venera cu evlavie,. Într-una din bisericile locale, o relicvă a Sfântului Vitalie, care, după cum ar fi putut spune orice cunoscător de istorie, nu putea fi a acestui sfânt: am găsit, atârnând de zidul bisericii, o inscripţie votivă, care comemora tămăduirea miraculoasă a lui Barak de pietre la ficat, cu ajutorul acestei relicve: Şi pentru Barak personal S e pregătea o serie întreagă de paradoxuri. Veni la Ravena ca să-i pretindă lui Belizarie o mare recompensă pentru a fi sugerat goţilor să-i propună să devină împărat al Apusului. Dar Belizarie, departe de a-l răsplăti, îl arestă la insistenţele mele, pe temeiul acuzaţiei pentru fals, veche de acum treizeci şi trei de ani, şi-l trimise sub pază la Constantinopol, ca să fie judecat. Totuşi, în raportul său despre cazul respectiv, Belizarie nu menţionă partea lui Barak în complotul care ţintise să-l proclame împărat:

privea toată târguiala cu atâta scârbă încât prefera să treacă sub tăcere orice fel de referire la ea. La Constantinopol, Barak obţinu prin milă o achitare onorabilă şi cu toate că avea acum vârsta de şaptezeci de ani, îşi reluă funcţia de supraveghetor al monumentelor de la Locurile Sfinte.

— Avu plăcerea deosebită de a reîmprospăta urmele de sânge de pe stâlpul biciuirii; şi de a reînnoi buretele de isop pe Golgota, pe care pelerinii pioşi îl uzaseră până nu rămăsese aproape nimic din el; şi de a descoperi la Joppa, într-o ladă veche; îngropată în timpul persecuţiilor dezlănţuite de împăratul Nero, un număr impresionant de relicve creştineşti timpurii, de cea mai mare importanţă, în perfectă stare de conservare.

Spre norocul nostru, părăsirăm Ravena înainte de începutul sezonului ţânţarilor. Loan Sângerosul îi scrisese lui Justinian o scrisoare de prevenire, îndată ce-şi dăduse seama că goţii îi oferiseră lui Belizarie diadema. Justinian îl rechemă neîntârziat pe Belizarie, lăudându-l cu căldură pentru superbele servicii pe care le-a adus şi lăsând să se înţeleagă că în curând va fi folosit într-un câmp de activitate mai vast. Belizarie ar fi dorit să lichideze întâi socotelile cu armata lui Uriah, redusă acum la numai o mie de oameni, dar nu a vrut să rişte să-l stârnească şi mai rău pe Justinian, printr-un alt gest de aparentă nesupunere. De aceea, ordonă întregii sale Case să înceapă să împacheteze, pregătindu-se de drum. Când Uriah află, la Pavia. De aceasta, rămase surprins şi se simţi dezamăgit; căci el crezuse că Belizarie încă mai avea de gând să se proclame împărat. Conchise că Belizarie, cumpănind forţa trupelor imperiale, care îi sunt ostile, faţă de cea a armatelor de goţi, consideră pasul prea riscant. De aceea, îi convinse pe ceila’lţi nobili să aleagă drept rege al goţilor pe un anumit Hildibald, un nepot al regelui vizigot al Spaniei; perspectiva unei alianţe militare între goţii din Italia şi goţii din Spania putea să încline eventual judecata lui Belizarie în

favoarea acceptării diademei. Hildibald se angajă să se ducă imediat la Ravena şi să-i aducă omagiu lui Belizarie.

Dar Belizarie refuză cu dispreţ şi această nouă ofertă şi, în primăvara anului Domnului 540, ridicarăm din nou pânzele, îndreptându-ne spre Constantinopol şi lăsând Pavia necucerită. Intre timp. Justinian numi unsprezece generali de rang egal

— Inclusiv loan. Sângerosul – la comanda armatelor din Italia; aceştia erau uniţi doar prin gelozia lor faţă de Belizarie şi prin lăcomia de bani şi putere. După plecarea lui Belizarie, se dovediră incapabili de a-şi coordona acţiunile şi nu întreprinseră nici măcar o tentativă serioasă de a cuceri Pavia. Totuşi, loan Sângerosul puse la cale asasinarea lui Uriah de către noul rege, Hildibald; iar moartea lui Uriah fu apoi răscumpărată prin cea a lui Hildibald. În sfârşit, această coroană primejdioasă trecu asupra lui Teudel, nepotul mai tînăr al lui Hildibald. Aşa că în şapte ani au domnit peste goţi şapte monarhi.

Guvernatorul civil, numit ca să guverneze Italia în numele lui Justinian, era Alexandru, poreclit „Foarfecele14; înainte vreme zaraf de meserie, ajunsese prima oară în centrul atenţiei autorităţilor de la Constantinopol ca un abil ciupitor al monezilor de aur. Din fiecare cincizeci de monezi de aur ce-i treceau prin mână, ciupea echivalentul a cinci, fără ca monezile să pară mai mici. Loan de Capadocia, departe de a-l pedepsi pentru această fraudă, îl folosi ca să sporească prin aceleaşi me tode valoarea nominală a aurului dinTezaurul1 Militar, cât şi la alte tranzacţii necinstite. „Foarfecele” vădi în curând atâta ingeniozitate în găsirea unor metode originale pentru a stoarce noi impozite, încât fu în scurt timp socotit demn de cele mai înalte funcţii. În ultima vreme fusese perceptor principal, sub Solomon, în Africa. Problema procurării banilor pentru a acoperi uriaşele cheltuieli ale lui Justinian devenise acum mai presantă decât oricând, din cauza incursiunilor bulgare, care sărăciseră întinderi atât de largi ale ţării. „Foarfecele14

aplică în Italia metodele sale obişnuite de stoarcere; şi orice tezaur ce se nimerise să scape de război, încăpu acum pe mâna lui în folosul Regescului său Stăpân, care îi îngăduia însă să reţină cinci la sută, drept comision. Mai mult decât atât, nimeni nu putea acuza „Foarfecele14 de părtinire; puse mâna nu numai pe averea goţilor şi italienilor, dar şi pe solda şi raţiile trupelor imperiale. Previziunile sumbre ale lui Teodosie, în privinţa viitorului Italiei „se dovediră juste, în toate punctele. Dar despre acestea se va povesti mai târziu.

Chiar înainte de a ridica pânzele, regele Khosrou al Persiei începu invazia Siriei „după cum ameninţase. Invazia nu era complet nejustificată, deoarece Justinian iniţiase tratative secrete cu hunii albi, care trăiesc dincolo de Marea Caspică, încercând să-i mituiască în vederea unei invadări a Persiei, dinspre nord; şi cu bătrânul rege al sarazinilor, pe care încercă să-l rupă de vechiul său legământ. Nefiind mulţumiţi cu condiţiile oferite, aceştia: îl puseră pe Khosrou în. Posesia ambelor serii de corespondenţe. Khosrou încercă încă o dată ruta de miază-zi, mărşăluind de-a lungul malului drept al Eufratului, pornind de pe şesurile de lângă Babilon, şi trecu frontiera fără a întâmpina rezistenţă. Având cu el numai cavalerie, ajunse la Sura după un marş de şase zile; şi o cuceri printr-o viclenie, în timpul unui armistiţiu aranjat chipurile pentru a discuta condiţiile de capitulare. După o consfătuire cu reprezentantul imperial, care era episcopul oraşului, îl escortă îndărăt pe acesta, cu onoruri, până la poarta principală – apoi trimise un grup de oameni care ţâşni înainte cu o grămadă de scânduri, ca să blocheze poarta. Înainte ca oamenii din Sura să poată îndepărta scândurile, un escadron de cavalerie persană pătrunse în oraş şi galopă de-a lungul străzii principale. Sura fu prădată şi incendiată până în temelii; locuitorii ei fură luaţi sclavi şi duşi în Persia.

Comandantul nostru din Siria era acelaşi Boutzes care luptase pe aripa stingă Ia Daras. Cartierul său general se

afla la ilierapolis, la -distanţă de alte şase zile de marş, în susul râului. Auzind de apropierea lui Khosrou, Boutzes îi îndemnă pe cetăţeni şi pe soldaţi să apere cu hotărâre oraşul – şi apoi, adunând cavaleria uşoară, o rupse la fugă cu cea mai mare viteză. Khosrou porni împotriva oraşului Ilierapolis. Găsind că fortificaţiile sunt puternice, căzu de acord să nu înceapă asediul dacă i se plăteşte ca răscumpărare o sumă de o sută de mii de monezi de aur. Cetăţenii, alarmaţi de soarta Surei, plătiră banii. După asta, Khosrou se întoarse spre apus şi veni la Beroea, unde găsi fortificaţiile mai vulnerabile decât cele de la Hierapolis, de aceea fixă suma de răscumpărare la două sute de mii de monezi de aur. Cetăţenii consimţiră şi aici, dar când se apucară să adune banii, descoperiră că nu pot strânge decât jumătate; perceptorii imperiali – îndeosebi fiul stăpânei mele, Fotius, care devenise unul dintre agenţii cei mai lipsiţi de ome nie şi mai eficienţi ai lui Justinian – fuseseră de curând activi în această regiune. Din acest motiv, şi temându-se de mânia lui Khosrou, cetăţenii mai de vază şi soldaţii dezertară din incinta zidurilor oraşului Beroea şi se refugiară în citadelă pentru a fi în siguranţă. Khosrou asaltă zidurile pustii şi, furios că şi-au bătut joc de el – aşa se exprimă

— Incendie jumătate de oraş. Totuşi, aflând că banii nu se plătiseră pur şi simplu pentru că nu aveau de unde, îi iertă pe cetăţeni de datorie şi-şi continuă marşul spre Antiohia.

Justinian, când află ştirea invaziei, 11 trimise imediat pe nepotul său Germanos – cel care contribuise la înăbuşirea răscoalei din Africa – să inspecteze fortificaţiile Antiohiei. Acestea se aflau într-o stare destul de bună, dar aveau un punct vulnerabil: o stâncă mare, lată, numită Orocasias, care se înălţa aproape de ziduri, în punctul cel mai ridicat al circuitului. După cum mausoleul lui Hadrian fusese o ameninţare permanentă pentru zidurile Romei, până ce fu încorporat în acestea ca fortificaţie exterioară, tot astfel

această stâncă, Orocasias, constituia o primejdie. Germanos hotărî că trebuie neîntârziat întărită. Singura alternativă era aceea de a tăia un şanţ adânc, care să separe zidul oraşului, de stâncă (aflată numai cu cincisprezece picioare sub nivelul crenelurilor), şi de a mai înălţa zidurile. Dar autoi'ităţile civile din Antiohia refuzară să întreprindă ceva în această chestiune. Spuneau că nu mai este vreme pentru a termina nicio construcţie şi niciun şanţ înainte de sosirea lui Khosrou; a fi întrerupţi în toiul acestei lucrări ar fi însemnat să dezvăluie în mod inutil singurul punct vulnerabil al fortificaţiilor. Dacă se vor găsi în imposibilitatea de a apăra oraşul, îl vor răscumpăra de la Khosrou: în fapt, patriarhul Efraim îi şi scrisese în taină lui Khosrou,. Oferindu-i să adune orice sumă rezonabilă ca răscumpărare – propusese o sută de mii în aur. Dar Justinian trimise acum o scrisoare circulară, către toţi guvernatorii de oraşe, interzicându-le, sub ameninţarea pedepsei cu moartea, să mai plătească bani de răscumpărare. Patriarhul, temându-se să-l întâmpme pe Khosrou cu mâinile goale, fugi spre nord, în Cilicia, după cum procedară şi un număr de cetăţeni bogaţi, prevăzători. Din Liban sosiră acum şase mii de cavalerişti ca să întărească garnizoana; comandanţii acestor unităţi închiseră porţile, aşa încât nu se mai putea fugi

Avangarda regelui Khosrou apăru curând la orizontul Antiohiei. Ambasadorul său veni sub ziduri şi formulă cererile persane corespundeau exact cu oferta patriarhului. Pentru numai o sută de mii, Khosrou va cruţa oraşul şi va trece mai departe cu armata.

Locuitorii Antiohiei sunt foarte dezordonaţi şi neserioşi de felul lor. Nu-l tratară pe ambasador CLi niciun fel de respect – ci aruncară după el cu gunoi şi traseră săgeţi de jur împrejurul său. Dacă Belizarie, argumentau ei, izbutise cu numai cinci mii de oameni instruiţi să apere un oraş mult mai mare, timp de un an încheiat, de asaltul a o sută cincizeci de mii de goţi, de ce n-ar apăra ei Antiohia cu

nouă mii de oameni împotriva armatei lui Khosrou, alcătuită din numai cincizeci de mii de persani? Mai mult decât atât, civilii romani, prea puţin. Războinici, nu-i dăduseră ajutor lui Belizarie, în vreme ce la Antiohia, Albaştrii şi Verzii alcătuiseră un soi de miliţie locală; luptele lor de facţiune, care fuseseră purtate într-o manieră’ mult mai deschisă şi mai curajoasă decât la Constantinopol, le insuflaseră un oarecare entuziasm ostăşesc. Aşa că, până la urmă, zece mii de voluntari sporiră rândurile trupelor regulate, şi cel puţin jumătate dintre aceştia purtau armură de zale şi arme. Din păcate, stânca Orocasias nu fu apărată. Sunt de părere că dacă trei sute de luptători buni s-ar fi căţărat în afara întăriturilor şi ar fi fost amplasaţi pe piscul abrupt al stâncii, ar fi putut respinge orice fel de atac. Dar se adoptă un alt plan: eşafodaje lungi, de lemn, fură coborâte cu frânghiî între turnurile din acest punct astfel încât apărătorii să poată lupta, aşezaţi pe două rânduri – cu săgeţi şi suliţi de pe meterezele de deasupra, cu săbii şi cu lănci de pe întăriturile de dedesubt.

În dimineaţa ce urmă refuzării condiţiilor, sale de pace/ regele Khosrou trimise o parte a armatei în jos, pe valea râului Orontes, ca să asalteze în diverse puncte zidurile cetăţii, în vreme ce el însuşi urcă dealul, cu o forţă de oameni aleşi, împotriva stâncii Orocasias. Eşafodajele acelea de lemn fură cauza dezastrului Antiohiei. Cum arcaşii şi suliţaşii aşezaţi pe ele luptau din greu ca să-i facă pe persani să rămână la distanţă şi cum încontinuu le soseau întăriri, în grabă mare, de pe turnuri, frânghiile cedară deodată, şi scândurile şi soldaţii căzură, cu vuiet imens, pe parapetul aglomerat de dedesubt. Sute de oameni fură fie ucişi, fie grav răniţi; se înălţară răcnete îngrozitoare, cărora persanii le răspunseră cu un strigăt de triumf.

Oamenii din turnurile învecinate, ’ neştiând ce s-a petrecut, îşi închipuiră că se prăbuşeşte chiar zidul şi că persanii forţează intrarea. Îşi părăsiră posturile şi goniră

devale, în oraş; sosiră la poarta ce duce la suburbia Daphne şi aici strigară în gura mare că l-au văzut la distanţă pe Boutzes venind cu o armată în ajutorul lor şi că trebuie să iasă în grabă ca să-şi unească forţele cu el. Nimeni nu crezu această poveste, dar se produse o adevărată goană a civililor care voiau să părăsească Antiohia, câtă vreme mai exista o posibilitate, poarta spre Daphne fiind singura împotriva căreia persanii nu lansau atacuri. Apoi întreaga forţă de cavalerie se retrase de pe întărituri şi veni, convergent, în galop, spre această singură poartă, călcând sub copite civilii, şi ieşi, trecând peste un morman de morţi, şi muribunzi. Curând Antiohia fu părăsită de toate trupele, cu excepţia câtorva infanterişti din unităţile regulate, şi a miliţiei orăşeneşti. Miliţienii care supravieţuiseră prăbuşirii eşafodajului abandonară zidul de la Orocasias îndată ce-şi dădură seama că flancurile lor nu mai sunt protejate de trupe. Se aşezară în formaţie la picioarele dealului, hotărâţi să apere străzile. Persanii escaladară zidurile şi pătrunseră fără nicio greutate.

Miliţienii făcură apoi o scurtă demonstraţie de luptă distradă, în tradiţia acceptată a Hipodromului, cu pietre de pavaj, spade şi ciomege. Albaştrii atacară cu strigătul lor de lupta: „Jos Verzii!” şi Verzii cu strigătul lor de luptă: Jos Albaştrii!” şi persanii fură nevoiţi să cedeze teren. Dar regele Khosrou, postat într-unul din turnurile cucerite, îşi dădu seama că are în faţă numai o armată alcătuită din gloată şi trimise un escadron din „Nemuritorii1’ săi să şarjeze de-a lungul străzii. Miliţia rupse rândurile şi începu un masacru în care pieri un număr imens de cetăţeni de ambele sexe. Antiohia fu prădată şi Khosrou găsi în catedrală depozite extraordinare de aur şi de argint, suficiente pentru a finanţa de două ori toată campania. Drept represalii pentru luptele de stradă, ordonă ca tot oraşul să fie incendiat, cu excepţia catedralei – zicea că nu are nicio ceartă cu patriarhul. Până şi suburbiile fură distruse, chiar mai temeinic decât de cutremurul care

avusese loc cu treisprezece ani mai înainte. Jumătate de milion de oameni fură lăsaţi fără cămin şi pradă foametei. Adună o sută de mii dintre cei mai tineri şi mai activi şi-i consolă astfel:

— Am să vă duc teferi, cu mine, în ţara mea, şi am să vă clădesc un. Oraş nou pe malul Eufratului, care este un râu mult mai frumos decât acest Orontes al vostru. Veţi avea băi şi pieţe şi o bibiliotecă publică şi un Hipodrom – tot ce vă puteţi dori!

Apoi porni spre Seleucia, portul Antiohiei, şi se scălda în mare, îndeplinind un legământ pe care-l făcuse către Zeul Soare; după care mărşălui în sus pe Orontes, spre Aparoea, unde îşi mai spori tezaurul cu comori bisericeşti. Aici poporul îi deschise porţile, aşa că nu incendie oraşul, şi chiar îngădui orăşenilor să-şi păstreze bunul cel mai nepreţuit – o jumătate de metru de lemn tăiat din baza Adevărate: «Cruci. Vârsta şi putreziciunea făcuseră această relicvă fosforescentă, aşa că lumina pe întuneric, ceea ce era socotit miraculos. Preoţii o ţineau într-o ladă de aur, bătută cu pietre. Khosrou luă însă lada,

La Apamea dădu ordin să se ţină o cursă de care, în cinstea lui.

..

— Ţineţi minte, zise el, trebuie să se dea precădere Verzilor, deoarece împăratul Justinian şi împărăteasa lui, după cum mă informează miniştrii mei, au favorizat prea lungă vreme, în mod nedrept, pe Albaştri.

11 – Cornitele Belizarie – voi II

În Persia, carele sunt folosite numai pentru parări şi procesiuni solemne de aceea, Khosrou nu-şi dădea seama că sportul acesta este o competiţie.

Cele patru care fură eliberate din ţarc, conducătorii se luptară pentru întâietate cu strigăte şi lovituri de bici şi primul Albastru reuşi curând să se aşeze pe culoarul interior: ţâşni cu cincizeci de paşi înaintea celui de al doilea Albastru, cei doi Verzi aflându-se mult în urma lor. Khosrou

se înfurie peste măsură şi, văzând pe carele Albastre o emblemă a împăratului, strigă:

— Opriţi cursa, opriţi pe Cezarul acela! A luat-o cu neruşinare înaintea celor două care ale mele!

Soldaţi persani dădură buzna în arenă formând o barieră din lănci. Conducătorii Albaştri traseră brusc de hăţuri, de teamă să nu li se spintece caii, şi carelor Verzi li se îngădui să ia conducerea şi să câştige cursa. A fost cea mai falsificată cursă văzută vreodată pe un Hipodrom (şi. V-aş putea povesti câte ceva despre unele aranjate de-a binelea). Asistenţa râse eu hohote; Khosrou se holbă la ei, nedându-şi seama că râsul se îndreptă împotriva lui. „(priţi Cezarul acela! 41 deveni pretutindeni o lozincă în lumea curselor. Khosrou avea din naştere o fire irascibilă şi sarcastică. Bunăoară, obişnuia să-şi bată joc de nenorocirile abătute peste oamenii ale căror oraşe le distrusese, prefăcându-se că plânge şi zicând:

— Ah, bieţi creştini, loialitatea voastră greşit îndreptată spre smintitul şi lacomul nostru văr de la Constantinopol. V-a adus aici!

Totuşi, nu era un om în întregime rău sau înrăit.

De la Apamea se întoarse acasă, dar nu pe drumul pe care venise, ci prin Edessa, Carrhae, Constantina şi Daras. De la Edessa acceptă ca răscumpărare o sumă mică, de cinci mii – deşi iniţial intenţionase să o asalteze – pentru că magii care îl însoţeau îl sfătuiră să se’ abţină de

161

la o asemenea încercare. Asta pentru că avangarda greşise de două ori drumul şi când, până la urmă, îl găsise, Khosrou începu dintr-o dată să simtă mari dureri, pricinuite de un abces aflat sub un dinte din maxilarul său inferior. Poporul din Edessa nu era surprins că scăpase atât de ieftin. Locuitorii acestui oraş pretind că însuşi Isus Hristos a trimis cândva o scrisoare unui cetăţean al Edessei, care-l invitase să-i lase în voia lor pe smintiţii de galileeni şi să vină să propovăduiască la Edessa. Se spune că Isus i-ar fi

scris: „Nu pot veni din cauza profeţiilor din Scripturi, dar norocul îţi va surâde câtă vreme vei trăi şi am să apăr oraşul vostru de atacurile persanilor, în vecii vecilor”. Socot că un asemenea răspuns nu este probabil să se fi dat în împrejurările de atunci: în zilele lui Isus nu exista o ameninţare persană. Totuşi, oamenii din Edessa l-au înscris, cu litere de aur, pe poarta oraşului; şi numai o singură dată nu şi-a îndeplinit funcţia de farmec proteguitor.

în timp ce regele Khosrou se mai afla în preajma Edessei, sosi o ambasadă de la Justinian care aducea acceptarea condiţiilor propuse ca preţ pentru reinstaurarea Păcii Veşnice – şi anume plata anuală a patru sute de mii, în aur, afară de ceea ce fusese luat în cursul campaniei. Ca un gest de mărinimie, Khosrou se oferi acum să vândă la preţ redus pe toţi prizonierii luaţi la Antiohia, pe care îi căra cu el, cetăţenilor din Edessa – care sunt cunoscuţi ca oameni inimoşi. Peste cele cinci mii, care reprezentau suma de răscumpărare, adu’ nară încă cincizeci de mii, bătuţi pe muche. Suma fu adunată în argint şi în valori mici şi chiar sub formă de vite şi oi – contribuţiile benevole ale ţăranilor. Chiar şi postituatele ţinură o adunare la care hotărâră ca toate bijuteriile deţinute de membrele breslei să fie vărsate la fondul de răscumpărare. Din păcate, în această clipă sosi Boutzes şi anunţă că Edessa încălcase ordinul împăratului atunci când îi plătise lui Khosrou cele cinci mii. Interzise să i se mai plătească ceva şi-l informă pe Khosrou că poporul din Edessa. S-a răzgândit şi nu va încheia târgul. Era furios pe Khosrou, deoarece suma de răscumpărare pentru fratele său Goutzes, prins cu treisprezece ani în urmă, fusese fixată la o cifră atât de mare, încât nu a putut fi plătită şi Coutzes murise în închisoare. Făcându-şi singur dreptate, Boutzes păstră pentru el toţi banii strânşi la Edessa, şi Khosrou luă cu el prizonierii.

Asta se petrecu devreme, în luna iulie. Khosrou primi acum ştirea că Belizarie revenise la Constantinopol. Se întoarse de zor acasă, mulţumindu-se să stoarcă sume mici

de la Constantina şi alte oraşe prin care trecu, chipurile pentru protejare. Refuză să ia bani la Carrhae, pe temeiul că nu era un oraş creştin, ci continua să fie credincios vechilor Zei. La Daras făcu o demonstraţie; apoi, după ce mai luă şi de aici cinci mii, trecu îndărăt peste frontiera persană „mulţumit de ce înfăptuise. În ce-i priveşte pe prizonieri, le clădi într-adevăr noua Antiohie pe Eufrat şi nu-i dezamăgi nicidecum: foarte mulţi renunţară la creştinism şi se întoarseră la cultul Vechilor Zei. În temple pe care le clădi Khosrou pentru ei. Symmachus, filosoful atenian, veni şi el aici şi deschise o academie pentru studierea doctrinei numită neoplatonism – un soi de creştinism, necomplicat prin povestea lui Isus Hristos sau prin argumente cu privire la natura lui. Pe Hipodromul din Noua Antiohie, culoarea Verde se bucură de protecţia particulară a regelui Khosrou şi i se atribuită caii cei mai buni.

Bar îndată ce Justinian auzi de întoarcerea lui Khosrou în Persia, rupse noul tratat.

Aceasta fu deci istoria ruşinoasă care ne întâmpină, în iulie, când sosirăm de la Ravena la Constantinopol: în decurs ele numai trei luni, Khosrou îi aduse lui Justinian pagube care se însumau la nici nu pot spune câte milioane, dezvăluind totodată slăbiciunea sistemului său de apărare şi laşitatea trupelor imperiale. Puţini ofiţeri de rang îi însoţiră acasă pe Belizarie şi pe stăpâna mea, şi niciun fel de trupe, afară de Regimentul de casă care, datorită înrolărilor de goţi, mauri şi vandali, sporise acum la şapte mii de oameni. Erau, fără excepţie, bărbaţi curajoşi, zdraveni: căci ori de câte ori un luptător vădea curaj deosebit, fie că aparţinea forţelor duşmane, fie celor aliate, Belizarie se grăbea să-l angajeze şi să-l transforme într-un soldat de mâna întâi. În cursul apărării Romei, Regimentul de casă suportase de atâtea ori şocul atacurilor încât romanii obişnuiau să exclame cu admiraţie: „Imperiul lui Teodoric, subminat de Casa unui singur om!”

împreună cu noi mai sosi o suită întreagă de prizonieri, în

frunte cu regele Wittig, regina Ma~ tasonta şi copiii regelui Hildibald. De asemenea, aduserăm întreg tezaurul public de la Ravena. Acesta consta din aproximativ zece milioane, în bare şi monezi de aur şi de argint; însemnele străvechi ale Imperiului de Apus, mari cantităţi de obiecte de aur şi argint, cuprinzând şi comorile capturate de Teodoric în decursul războaielor sale în Franţa; tezaurul bisericii ariene (Justinian ordonă să fie topit) şi stindardele; romane capturate de mult în bătălia de la Adrianopol, împreună, cu însăşi diadema pe care o purtase împăratul Valens, în ziua dezastrului.

Pe când ne aflam în drum, Belizarie zise despre stindarde şi despre coroană:

— Înfrângerea de la Adrianopol este, în sfârşit, răzbunată. Ah, de-ar fi apucat unchiul meu Modestus să mă vadă aducând acestea acasă, ce banchet clasic ar mai fi întins pentru noi!

Stăpâna mea încuviinţă:

— Da, şi ce discurs, mai mult decât clasic, ar fi ţinut!

Cred că, în mintea lui, Belizarie opunea primirea pe care i-ar fi făcut-o unchiul său cu cea care, în cazul cel mai rău, îl putea aştepta din partea lui Justinian, din cauza atmosferei de bârfeală şi bănuială care stăruia la Curte. Nu pentru că Belizarie ar fi fost ambiţios şi ar fi râvnil, ia onoruri şi titluri.: era pe deplin satisfăcut de conştiinţa unei misiuni bine îndeplinite. Dar având, din născare, o inimă caldă, lipsa de generozitate a altora îl îngheţa de-a binejea. Atât de dragul lui Justinian cât şi pentru el însuşi, nădăjduia că acum, datorită întoarcerii sale, toate bănuielile vor fi spulberate şi toţi calomniatorii puşi cu botul pe labe.

Dacă am într-adevăr dreptate când interpretez gândurile lui Belizarie în felul acesta, atunci îl aştepta o mare dezamăgire. Cred că niciodată, de când este lumea, un general loial şi victorios nu a fost primit la întoarcere atât de rece de împăratul său. Poporul de rând din oraş se întrecu cu firea, dând expresie sentimentelor de admiraţie

faţă de Belizarie şi aclamându-l ca singurul apărător de nădejde în faţa persanilor. Dar Justinian era atât de gelos încât nu-i acordă triumful binemeritat; nici nu expuse în public prada luată de la goţi. Aceasta fu debarcată în taină, în portul imperial şi depozitată în Palatul de Porfiriu unde, în afară de membrii Senatului, nu i se îngădui nimănui să o vadă. Justinian nu voia de fel să-i dea lui Belizarie bani; presupun că de teamă că îi va risipi în mulţime, ca pomană, şi în felul acesta îşi va mai spori popularitatea. Dar Teodora insistă să i se dea cel puţin o jumătate de milion, pentru a acoperi cheltuielile casei sale, deoarece oamenii din Regimentul său nu primeau salarii sau raţii din fonduri publice decât atunci când se aflau în serviciu activ. În decursul războaielor, Belizarie dădea trupelor sale de casă nu numai plăţi suplimentare şi raţii din propriul său buzunar, dar acoperea oamenilor pierderile în armament şi echipament – ceea ce nu era de loc conform cu practica obişnuită; le atribuia, de asemenea, inele şi lanţuri de onoare, pentru orice fel de ispravă militară deosebită, şi îi pensiona pe cei bolnavi şi răniţi, care erau incapabili de a mai lupta. Mai mult decât atât, dacă venea la el un soldat bătrân şi-i spunea, bunăoară: „Am pierdut un braţ în prima ta campanie persană şi am ajuns până la urmă să cerşesc”, îi dădea bani, deşi omul nu fusese direct sub comanda lui. O asemenea generozitate avu, fireşte, darul de a spori gelozia lui Justinian, care era foarte zgârcit în a măsura ce se cuvine unui veteran nenorocit.

Cetăţenii obişnuiau să spună despre Belizarie: „Este un soi de monstru. Nimeni nu l-a văzut vreodată beat; se îmbracă atât de simplu, pe cât îi îngăduie rangul; departe de a fi pofticios, nu a aruncat nici o singură privire jinduitoare asupra vreuneia sau alteia din femeile pe care le-a făcut prizoniere, deşi nu există în lume frumuseţi mai mari decât femeile vandaie şi gote; şi nu este nici măcar un entuziast pe tărâm religios.’4 însoţit de stăpâna mea şi de o mare suită de cuirasieri, îşi părăsea zilnic casa de pe Strada

Superioară şi mergea pe jos tot drumul până în Piaţa lui August, ca să-şi vadă de treburile sale la Ministerul de Război şi, mai târziu, ca să facă obligatoriul act de prezenţă la suveranii săi. Mulţimea privea zilnic cu uimire la statura lui înaltă şi chipul sincer, grav, şi la soldaţii care călcau cu pas egal în spatele său: persani cu pielea închisă şi trăsături delicate, şi vandali blonzi, cu păr galben, goţi cu mădularele mari şi părul castaniu, huni cu picioarele arcuite şi ochii oblici, şi mauri cu părul negru, creţ, nasuri coroiate şi buze groase. Oamenii obişnuiau să holbeze ochii la stăpâna mea şi să şoptească: „Şi ca e un soi de monstru. A nimicit cu mâna ei nenumăraţi goţi ţintind cu catapulta; (a a losl. Cea care a despresurat Roma.41 Fără să vreau, r. M au: it o dată un preot spunând despre dânsa: „Bir” a profetizat Solomon despre această târfă, în *Cartea proverbelor:* «Mulţi au fost răniţi de mâna ei, dar şi mai mulţi oameni puternici au fost măcelăriţi de ea. Casa ei este calea spre îad, coborând spre încăperile morţii.44

Apoi deşi numai o imaginaţie deformată putea interpreta drept făţarnică modestia adevărată a lui Belizarie, Narses şi loan de Capadocia îi ziseră lui Justinian: „Are în vedere o rebeliune. Uite cum caută să măgulească gloata şi să-i capteze favorurile; cea mai neînsemnată dintre mişcările sale devine în stradă un soi de festival. Prin contrast, strălucirea Propriei tale Maiestăţi Glorioase este umbrită în faţa ochiului vulgar. Crede că acum ambele imperii îi sunt la îndemână:

a venit aici, la Constantinopol, ca să se fudulească cu prizonierii săi şi, la momentul potrivit, va încerca să smulgă diadema de pe fruntea sacră a Serenităţii-tale. Să i-o iei înainte.w

Justinian, fricos din fire, tot amina acţiunea zicând: „nu am încă nicio dovadă1’. Îi era frică de Teodora: stăpâna mea Antonina continua să rămână prietena îndrăgită a împărătesei; afară de asta, dacă Khosrou pornea în anul următor o nouă invazie, Belizarie era singurul care putea

opri atacul*

în ce-l priveşte pe regele Wittig, el îi adusese omagiu lui Justinian şi renunţă chiar şi la erorile sale ariene; aşa că fu ridicat la rangul de patrician şi i se dădură mari proprietăţi în Galatia

— Echivalente celor ce i se dăduseră lui Geilimer, Dar căsătoria lui cu Matasonta fu desfăcută la cererea amândurora. Ca răsplată pentru serviciile pe care ea le adusese dând foc silozurilor, Matasontei i. Se îngădui să se căsătorească cu nepbtul lui Justinian, Germanos, -acelaşi care ajutase la înăbuşirea răscoalei lui Stotzas. Ceilalţi prizonieri goţi fură organizaţi în unităţi de cavalerie şi trimişi să păzească frontiera de pe Dunăre. Atât, deci. Despre goţi.

La Constantinopol văzurăm pentru întâia oară biserica Sfânta Sofia, terminată. Arhitectul ei a fost Antemiu din Tralles. Justinian îi spusese:

— Nu cruţa nicio cheltuială ca să faci din, aceasta clădirea cea mai frumoasă şi mai durabilă din lume, pentru ca numele lui Dumnezeu şi al meu să fie glorificat.

Antemiu fu la înălţimea însărcinării. Numele său binemerită cea mai mare glorie; căci Justimian n-a făcut nimic altceva, decât că i-a aprobat planurile. Dacă în acest context mai trebuie cin-* stite şi alte nume, atunci să fie cele ale lui Isidorus de Milet, asistentul lui Antemiu, şi al lui Belizarie, a cărui victorie asupra vandalilor asigurase atât tezaurul cu care se plăti construirea caledralci cât şi sclavii – forţa de muncă necesară.

Catedrala depăşeşte prin înălţime toate clădirile învecinate, deşi acestea sunt semeţe. Ca să comparăm ceva mare cu ceva mai puţin mare

— Pare o imensă navă comercială, ancorată printre bacurile din Corn. Proporţiile îi sunt atât de frumos calculate totuşi, încât nu există nimic brutal sau respingător în dimensiunile ei. Dimpotrivă, are o nobleţe delicată dar serioasă, pe care o pot exprima numai zicând: „Dacă

Belizarie ar fi fost arhitect la fel de bun pe cât a fost de bun soldat, biserici de felul aceteia ar fi clădit”.

Sfânta Sofia are o lăţime de peste două sute de picioare, o lungime de trei sute şi o înălţime ’ de o sută cincizeci. O încoronează o amplă cupolă şi, dacă cineva se uită în sus, de dinăuntru, adică spre tavanul încrustat în întregime cu aur curat,

i se pare că întreaga construcţie trebuie să se prăbuşească din clipă în clipă, deoarece nu există grinzi transversale sau stâlpi centrali care să o suporte: fiecare parte ţâşneşte spre centru şi în sus, către punctul central al cupolei. Cetăţenii spun vizitatorilor de la ţară: „La porunca împăratului, un demon a suspendat cu un lanţ de aur cupola de cer, până ce părţile celelalte fură înălţate, ca să o întâlnească”. Mulţi vizitatori iau această glumă drept adevăr.

Există două porticuri, fiecare cu un acoperiş boltit, încrustat cu aur, unul pentru bărbaţii credincioşi, altul pentru femeile credincioase. Cine ar putea descrie – precum ar merita – frumuseţea columnelor sculptate şi a mozaicurilor cu care esfe împodobită clădirea? Seamănă cel mai mult cu o pajişte primăvăratică, scăldată în lumină de soare, cu pilaştrii mari, de piatră fină, ai absidelor laterale, ridicându-se asemenea unor copaci; în compoziţia zidurilor şi a pardoselei a fost folosită marmura de multe culori – roşie, şi verde, şi purpurie pestriţă, şi de culoarea paielor, şi galbenul untului, şi alb curat, ici-colo cu un licăr albastru de lapis-lazuli. Cioplituri şi sculpturi şi încrustaţii superbe desăvârşesc fiecare amănunt şi numeroasele ferestre din ziduri şi cupolă inundă arhitravele cu lumină. Nu trebuie să fii creştin ortodox pentru a preţui această clădire şi a adora înţelepciunea căreia îi este închinată; ea este deschisă la orice oră, şi pot intra şi credincioşii săraci, câtă vreme nu au încălcat legile şi se poartă cuviincios. Un cerşetor poate intra şi se poate închipui împărat, stând în mijlocul unei splendori atât de opulente; numai câteva unghere ale

clădirii îi sunt închise – ca, de pildă, sanctuarul care este căptuşit cu argint sclipitor în greutate de patruzeci de mii de livre, şi anumite capele particulare. În ce priveşte relicvele de sfinţi şi de martiri, ele sunt depozitate aici cu prisosinţă şi câteva din uşile laterale sunt făcute din lemn care (se zice) a alcătuit cândva Arca lui inoe,

Cred că în timpul unei vizite la Sfânta Sofia a fost cuprins Teodosie de convingerea că trăieşte o viaţă complet lipsită de sens şi că nu s-ar mai putea simţi bine decât dacă s-ar întoarce în mînăstirea lui. Nu pentru că acum ar fi devenit un creştin mai autentic decât fusese înainte vreme, dar pentru că la Efes viaţa lui fusese ordonată de reguli foarte severe şi nu avusese prilejul de a se întreba cum să hotărască într-o anume situaţie. Teodosie nu era un om vicios; de fapt, accep* tând restricţiile monahale asupra pasiunilor, îndura ceea ce majoritatea bărbaţilor ar fi găsit de neîndurat. De asemenea, îşi dăduse seama că este subiectul unor bârfeli necontenite, în legătură cu stăpâna mea Antonina, fiind socotit un băiat care-i satisface plăcerile ei trupeşti; iar stăpâna mea, pentru a înăbuşi aceste bârfeli, i se adresa întotdeauna, când se aflau în public, cu o asprime umilitoare, deşi în particular îi vorbea cu multă afecţiune. Teodosie era plictisit şi de războaie şi nu putea înfrunta perspectiva unei alte campanii

— Îndeosebi în Răsărit, unde urma probabil să fie trimis Belizarie în curând: arşiţa mare îl făcea întotdeauna să se simtă bolnav şi incapabil de a gândi. De aceea împachetă într-o noapte câteva din bunurile sale, seîmbarcă pe o corabie comercială rapidă şi plecă la Efes; lăsă în urmă o scurtă notiţă prin care îşi cerea iertare şi-şi lua rămas bun.

Stăpâna mea J’u atât de nenorocită de dispariţia lui încât nu se atinse de mâncare şi nu-şi mai văzu de treburi, şi până la urmă căzu la pat. Avea acum patruzeci de ani, iar grijile campaniei din Italia împrumutaseră privirii ei o nuanţă de nelinişte şi rătăcire, de care nici cosmeticurile şi nici masajele nu o puteau scăpa. De asemenea, începuse

de curând şi schimbarea sângelui, aşa că era mereu nervoasă, iritabilă; căzu într-o melancolie din care Belizarie, cu toată dragostea şi răbdarea lui, nu izbuti să o smulgă. Se pare că Antonina considera plecarea lui Teodosie ca un semn că marea ei frumuseţe (pe care el obişnuia să o sărbătorească, într-o manieră de curtean, prin cântecele pe care le compunea) o părăsise, o dată cu hazul şi farmecul ei, îndeobşte recunoscute. Consider că Belizarie dădu în această împrejurare dovadă de adevărată mărinimie. Când ea îi mărturisi că numai prezenţa lui Teodosie ar putea să o mai reînvie, se duse direct la Justinian şi formulă o cerere umilă, pentru ca Teodosie să fie adus înapoi.

Justinian consimţi să-i scrie abatelui de la Efes, cerându-i să-l elibereze pe Teodosie de legămintele sale şi să-l trimită îndărăt; dar Teodosie invocă dreptul său de a deveni călugăr, drept pe care nicio autoritate lumească, nici măcar cea a împăratului, nu i-l putea contesta.

Când, în primăvară, regele Khosrou îşi reluă operaţiunile militare şi Belizarie fu trimis în grabă mare la frontieră, ca să i se opună, stăpâna mea rămase în urmă, în oraş, spunând că într-o dispoziţie atât de depresivă nu ar putea fi decât o piedică pentru el.

CAPITOLUL XIX

VICTORIE LA CA REHEMIlstI

Povestea mea ajunge acum la o perioadă a cărei relatare nu-mi face nicio plăcere, deoarece a adus mare suferinţă stăpânei mele Antonina şi mai mare suferinţă lui Belizarie, soţul ei; asta în ciuda unei victorii remarcabile pe care el a câştigal -o asupra persanilor. Dar răul trebuie povesti L ca şi binele.

Precum am mai spus, stăpâna mea a rămas la Constantinopol, în vreme ce Belizarie fu trimis împotriva regelui Khosrou, în primăvara târzie din anul Domnului 541. Cât îi îngăduiseră îndatoririle sale la Curte îşi petrecuse vremea instruind recruţii goţi ai Regimentului de casă în folosirea arcului şi a bine încercatului său sistem tactic de

cavalerie. Dar în Răsărit îl aştepta un material uman, de combatanţi, de cu totul altă factură. Când sosi la Daras – un loc, scrise el Antoninei, îndulcit de amintirea vizitei pe care ea i-o făcuse – găsi forţele într-o stare jalnică în ce priveşte disciplina şi instrucţia; iar cât priveşte curajul trupelor, ele tremurau chiar şi la auzul numelui de persan. Cei şapte mii de oameni ai săi erau singurii pe care putea conta în perspectiva unor lupte serioase. Multe regimente regulate, cu efectivul complet după controalele armatei, şi primind soldă şi raţie întreagă, aveau lipsuri de mai multe sute de oameni, şi dintre aşa-zişii ostaşi instruiţi, jumătate erau muncitori neînarmaţî, folosiţi la îmbunătăţirea fortificaţiilor de la Daras şi din alte oraşe – conform planului întocmit de Belizarie însuşi, cu doisprezece ani mai înainte; abia de curând se descoperise cât de necesară este realizarea acestuia.

Regele Khosrou se deosebea de ceilalţi monarhi răsăriteni cu ambiţii militare, care aveau obiceiul de a întreprinde personal misiunile uşoare, conferind pe cele riscante locotenenţilor, prin aceea că, dimpotrivă, îşi alegea partea cea mai dificilă. La chemarea băştinaşilor din Colchida, care fuseseră storşi în mod ruşinos de perceptorii lui Justinian (deşi ţara lor era numai un protectorat, nu o posesiune romană), o invadă pe un drum ce duce de-a lungul dealurilor de la poalele Caucazului şi pe care nicio armată persană nu-l mai străbătuse, fiind considerat, dintotdeauna, ca impracticabil. Trimisese înainte o mare unitate de pionieri ca să-i taie din pădurea virgină şi peste prăpăstii un drum destul de lat şi de solid pentru a putea fi folosit până şi de elefanţi. Planurile sale nu stârniră bănuieli, deoarece răspândise zvonul că expediţia va fi îndreptată împotriva unui trib de huni care întreprindea raiduri în Iberia persană. Pe scurt; pătrunse până la coasta Colchidei, captură principala fortăreaţă romană, la Petra, îl ucise pe guvernatorul roman, fu aclamat de eolchidieni ca eliberator şi luă ţara în stăpânire.

Belizarie auzi despre pornirea acestei expediţii de la spionii săi de dincolo de graniţa Mesopotamieij deşi despre rezultatul ei nu putea obţine deocamdată niciun fel de ştiri. Ajunse la concluzia că singura speranţă pentru Colchida rămânea atragerea grabnică a lui Khosrou. Îndărăt, printr-o contralovitură. Concentră din diverse oraşe-garnizoană toate trupele la îndemână şi le vorbi generalilor foarte deschis, reproşându-le neglijarea forţelor de sub comanda lor. Ameninţă că dacă în decurs de două luni, efectivele nu vor fi în mod potrivit completate, înarmate şi echipate, va avea grijă ca toţi să fie degradaţi. De asemenea, preciză că, în calitate de generalissim, cere din partea lor supunere necondiţionată.

— Totuşi, zise el, am stat vreme de zece ani în Imperiul de Apus şi. Nimeni nu poate să se aştepte să apreciez just, în toate amănuntele ei, situaţia strategică prezentă. Voi fi fericit ca fiecare dintre voi să-şi dea părerea sinceră în privinţa posibilităţilor de a întreprinde neîntârziat, o incursiune de cavalerie dincolo de graniţa. Marele Rege este departe. Deşi este neîndoielnic că şi-a lăsat fortăreţele de graniţă bine păzite, avem poate un prilej excelent pentru a răzbuna prădarea Antiohiei şi pentru a reface calităţile ofensive ale oamenilor noştri. Împăratul m-a trimis aici cu ordinul expres de a susţine onoarea armatei romane.

Boutzes, dornic să redobândească preţuirea lui Belizarie, căzu de acord că raidul ar fi o acţiune excelentă; la fel şi Petru, Guvernatorul ’Carasului, care avea motive asemănătoare. Dar comandanţii – egali în rang – ai trupelor trace din Liban – aceiaşi doi care trădaseră Antiohia fugind cu oamenii lor prin poarta Daphne – făcură greutăţi. Dacă-l urmau pe Belizarie, ziceau ei, nimic nu-l va opri pe regele sarazinilor să întreprindă, în absenţa lor, un raid împotriva Siriei şi Palestinei,

Belizarie răspunse:

— Precum, vă spun, am fost vreme de zece ani plecat din

Răsărit, dar nu am uitat chiar atâtea câte aţi putea presupune. Aceşti sarazini sunt pe punctul de a începe sărbătoarea Ramadanului, în timpul căruia, din respect faţă de Zeul Soare, postesc în timpul zilei şi se abţin de la orice fel de luptă, două luni încheiate.

Argumentul îi reduse la tăcere.

Câteva zile mai târziu, Belizarie conduse peste graniţa persană armata sa de campanie, care număra cincisprezece mii de oameni şi făcu tabără la aproximativ opt mile de Nisibis. Îl mai însoţiră şi cinci mii de arabi, sub acelaşi rege Harith ibn Gabala din Bostra, care dezertase de lângă el cu zece ani în urmă, în timpul Bătăliei Inutile, dar care fusese iertat cu mărinimie de Justinian, deşi se purtase perfid. Persanii se învăţaseră să dispreţuiască într-atât armatele noastre, încât era de presupus că vor renunţa la protecţia întăriturilor lor puternice şi vor ieşi împotriva lui Belizarie. El. Spera să-i înfrângă şi – tăindu-le principala cale de retragere şi îngăduind numai unui escadron sau două să scape îndărăt spre Nisibis – să ocupe oraşul; intenţiona să trimită o parte a oamenilor săi, îmbrăcaţi în armură persană, să se amestece printre aceşti fugari şi să ţină porţile deschise pentru el. Dar Petru se opuse acestui plan, afirmând că persanii trebuie intimidaţi printr-o mai mare apropiere. Insistă să-şi aşeze tabăra la o milă şi jumătate de oraş.

Belizarie trimise lui Petru un mesaj, spunând «a curajul său este lăudabil, dar dacă porneşte bătălia şi îi biruie pe persani acolo unde se află tabăra lui, inamicul nu va avea decât o scurtă porţiune de parcurs pentru a se retrage în siguranţă; şi că, menţinându-şi tabăra în acea poziţie, Petru acţionează direct împotriva ordinelor.

Petru răspunse: „Am slujit cu tine, cu câţiva ani în urmă, pe Eufrat, unde, deşi persanii se aflau la sute de mile depărtare de orice fortăreaţă, ai ezitat să-i ataci. Mă mândresc că nu mi-e teamă de persani. În ce priveşte supunerea, sunt informat că de curând, la Ravena, ai

încălcat chiar şi ordinele împăratului. Totuşi, nu ai avut nimic de suferit.”

Belizarie scrise din nou: „împrejurările modifică aspectul lucrurilor. Totuşi, nu-mi propun să mă cert cu tine. Dacă, în ciuda ordinelor mele, îţi menţii provocarea, te implor, fii cel puţin atent ca să nu fi atacat prin surprindere, îndeosebi în timpul orei de prânz.a

Vremea fiind extrem de călduroasă la amiază, oamenii lui Petru îşi scoaseră armurile şi-şi stivuiră armele, şi un număr dintre ei se duse, în grupuri de câte doi-trei, să fure pepeni din grădinile de zarzavat şi fructe, aşezate la câteva sute de metri de zidurile oraşului. Cavaleria persană făcu o ieşire bruscă, pe trei porţi simultan, şi îi izgoni pe hoţii de pepeni până la palisada taberei lor. Străjile taberei puseră în grabă mare mâna pe arme şi alergară în ajutorul camarazilor lor, dar fură respinşi şi se retraseră în dezordine. Petru fu repede forţat să-şi abandoneze tabăra, pierzând nu numai cincizeci de oameni, dar şi stindardul regimentului.

Noroc că pândarii lui Belizarie văzură un nor de praf din direcţia Nisibis şi raportară imediat, în tabăra lui Belizarie era în nermanenţă în vi-

m

goare ordinul că prânzul trebuie servit pe schimburi, astfel ca numai o treime din oameni să se afle în repaos o dată; încât, numai la un minut după ce gornistul sună alarma, cuirasierii de casă erau în galop, în drum spre Nisibis, venind în ajutorul lui Petru. Belizarie era în fruntea lor, cu recruţii săi goţi încălecaţi pe cai grei şi îi găsi pe persani ocupaţi cu strângerea rândurilor, după o prădare pripită a taberei. Separându-se în două coloane, pentru un dublu atac de flanc, cuirasierii s-au îndreptat în galop asupra duşmanului, trăgând din şa şi şarjând cu lăncile lor lungi. Săgeţile duşmane nu-i opriră, deoarece, precum am mai explicat, arcurile persane sunt prea uşoare pentru a fi folosite împotriva unei cavalerii în armură grea. Goţii avură satisfacţia de a frânge la primul asalt linia persanilor şi de

a-i mâna îndărăt, în dezordine, spre Nisibis. Regimentul lui Petru fu salvat – dar cu preţul planurilor lui Belizarie; căci persanii, care pierdură în această ciocnire o sută cincizeci de oameni, îşi dădură seama că Belizarie era din nou pe graniţă şi nu-i scăzuse nimic din vigoarea de odinioară. Nu îndrăzniră să mai iasă de după zidurile oraşului împotriva lui; dar puseră la vedere stindardul regimentului lui Petru, pe unul din turnuri, îneununându-l în batjocură cu cârnaţi negri.

Nemaiavând nicio speranţă de a lua oraşul Nisibis prin surprindere, Belizarie se hotărî să înainteze dincolo de el, ştiind că nicio forţă de asediu obişnuită nu îl putea cuceri în mai puţin de douăsprezece luni. Următoarea fortăreaţă, spre răsărit, era Sisauranum, la distanţă cam de treizeci şi cinci de mile; garnizoana de aici, inclusiv miliţia locală, număra patru mii de oameni. Belizarie îşi putea permite să lase în urmă Nisibis, cu garnizoana sa de şase mii, dar nu putea lăsa şi Sisauranum şi Nisibis. În consecinţă, se hotărî să asedieze Sisauranum cu forţele sale principale, să lase la Nisibis o forţă. Mică, cu misiunea de a ţintui locului garnizoana şi, între timp, să-l trimită pe regele Harith, eu arabii săi, într-o incursiune dincolo de râul Tigru, în provincia Asiriei.

Această parte a Asiriei fusese ferită vreme de secole de incursiuni romane. Locuitorii ei trăiau într-o desăvârşită siguranţă şi erau deosebit de bogaţi. Cu regele Khosrou plecat în Colchida şi forţele de frontieră ale persanilor ţintuite la Nisibis şi Sisauranum, oamenii regelui Harith găsiră o pradă atât de uşoară, cum nu aflaseră niciodată, de când se ştiau. Regele Harith considera că ar fi mare păcat să împartă toată această bogăţie cu armatele romane din spatele său – precum fusese înţelegerea de aceea se hotărî să se întoarcă pe o altă cale la curtea lui din Bostra. Împreună cu el venise un eseadron al Regimentului, ic casă, sub Traian, şi un altul, de traci, în frunte cu loan Epicureanul, ca să întărească forţele arabilor,

în cazul în care ar da peste rezistenţă serioasă. Dar Harith îi înşelă pe Traian şi pe loan, învăţându-şi iscoadele să raporteze că o mare armată persană tăiase dinspre nord calea din spatele expediţiei şi că stătea la pândă, aşteptând întoarcerea lor la podul de pe Tigru, pe care veniseră încoace. Îi anunţă că el se întoarce imediat acasă. Loan Epicureanul, împovărat cu pradă, evită să înfrunte de unul singur o armată întreagă şi se hotărî să urmeze exemplul lui Harith. Traian, fiindu-i inferior în rang, fu nevoit să-l însoţească, în consecinţă, întreaga expediţie mărşălui spre sud, de-a lungul Tigrului, până ce ajunse la podul de la Ninive, unde trecu râul; loan Epicureanul şi Traian se întoarseră apoi pe teritoriul roman, tăind prin deşert, pe drumul Syngarei şi pe cursul inferior al râului Aborrhas. Regele Harith ajunse nevătămat la Bostra, eu pradă cu tot, după un marş şi mai lung. (Justinian îl mai iertă şi de astă dată pe acest arab perfid şi, ci tiv a ani mai târziu, când el izbuti să distrugă o armată a regelui sarazinilor, îl ridică la rang de patrician şi-l primi cu onoruri la Constantinopol.)

între timp. Belizarie aştepta un cuvânt de la regele Harith – sau, de nu, de la Traian – ca să ştie ce au realizat şi ce forţe persane sunt staţionate în Asiria. Neprimind niciun fel de mesaj, începu să fie îngrijorat. Dar reuşi să ocupe Sisauranum; fiind aglomerat cu ţărani refugiaţi, oraşul se supuse după un asediu de şase săptămâni. Contrar oraşelor de frontieră, cum sunt Daras sau Nisibis, Sisauranum nu avea depozite permanente de hrană, ca o măsură de siguranţă împotriva unui eventual asediu, iar apariţia neaşteptată a lui Belizarie nu îngăduise strângerea unor stocuri de grâne din regiunile învecinate. Condiţiile lui Belizarie fură generoase: iertare completă pentru cetăţeni – care erau creştini de origină romană, acesta fiind unul din oraşele cedate Persiei cu un secol şi jumătate mai înainte, prin tratatul ruşinos al lui Jovian 1 – iar pentru cei opt sute de cavalerişti persani ai garnizoanei, alegerea între a deveni sclavi obişnuiţi sau înrolarea lor în armata

împăratului Justinian.. Aleseră să servească sub Justinian şi fură mai târziu transferaţi în, Italia, pentru a lupta împotriva goţilor – precum goţii, înrolaţi în. Regimentul de casă, fuseseră transferaţi în Mesopotamia, ca să lupte împotriva persanilor.

1 împărat roman care a domnit între anii 363—364 e.n.

189

Fortificaţiile de la Sisauranum fură rase de pe faţa pământului.

Şi tot nu soseau ştiri de la regele Harith; Belizarie se temea că toată expediţia căzuse într-o ambuscadă şi fusese nimicită. Convocă un. Consiliu de război şi depuse presiuni în favoarea înaintării peste Tigru – poate că Harith încă se mai menţinea într-unul sau altul din oraşele cucerite, aşteptând ajutor. Dar niciunul dintre generali nu-i sprijini proiectul. Cei din Liban insistară asupra întoarcerii, acum când Ramadanul sarazinilor trecuse; iar ceilalţi subliniară că trupele sufereau cumplit de pe urma arşiţei, încât o treime era scoasă din luptă. Începură să vocifereze în dezordine, refrenul fiind: „Condu-ne îndărăt. Nu vom (. Rece Tigrul. Refuzăm să mergem mai departe.

< **’ondu ni’ îndărăt.**

Astfel, datorita provocării lui Petru, trădării regelui Harith, credulităţii lui loan Epicureanul, laşităţii celorlalţi generali, Belizarie fu lipsit de

■ cea ce ar fi putut fi cea mai mare victorie ’a sa.

<’aci, atunci când regele Khosrou află, în Colehida, de raidul arab asupra Asiriei şi de cucerirea oraşului Sisauranum de către Belizarie, veni în grabă îndărăt, pe drumul ce trece la apus de lacul Van şi de-a lungul râului Tigru. Datorită epidemici de holeră „pierduse aproape jumătate din armata lui. Acum pierdu şi jumătate din ceea ce îi rămăsese, din pricina prăbuşirii sistemului său de aprovizionare – ştirile înspăimântătoare despre epidemia de holeră determinară coloanele de căinţe care aduceau proviziile să se întoarcă în Iberia. Vreme mai îndelungată fu

reţinut de o lunecare de pământ care nimicise o porţiune a noului său drum, într-unul din punctele cele mai dificile ale călătoriei, aşa că fu silit să-l taie încă o dată ca să poată trece. Dacă Belizarie ar fi fost în stare să treacă Tigrul, l-ar fi interceptat pe Khosrou şi întrucât persanii erau într-o stare jalnică, de flămânzire şi debandadă, este neîndoielnic că ar fi adăugat darurilor pe care le făcuse lui Justinian şi un al treilea rege prizonier.

Dar nu a fost să fie; Belizarie nu reuşi să-i convingă pe generalii săi să mărşăluiască. Îşi aşeză bolnavii în căruţe şi, trecând pe lângă Nisibis, se întoarse la Daras.

La Constantinopol se petreceau între timp lucruri stranii. Ca să o iau de la început, în oraş apăru un fiu nelegitim al Teodorei, născut în Egipt, în cursul acelui an nefericit care urmase plecării ei din casa clubului, la Pentapolis. Tatăl era o persoană fără importanţă – un negustor arab, mort de curând; luase băiatul (pe care îl botezase Ioan) din mâinile ei. Teodora îi spusese lui Justinian că nu avusese niciodată copil; şi când el îi conferise rang de patriciană, ea semnase un document, afirmând aceasta în mod solemn, Ioan de Capadocia o avusese pe Teodora la mână, fiindu-i cunoscută existenţa acestui copil: agenţii săi din Egipt îi raportaseră povestea, dar fără amănuntele necesare prin care ar fi putut-o confirma. Teodora nu putea fi sigură dacă Ioan este sau nu în posesia vreunei dovezi care să aibă oarecare pondere în faţa lui Justinian; ea însăşi nu fusese niciodată în stare să descopere unde anume se află fiul ei. Până la urmă, tânărul

— Loan Bastardul – află de la tatăl său muribund secretul obârşiei sale şi sosi la Constantinopol, venind din Aden, pe Marea Roşie, unde locuiseră. Intră în legătură cu Teodora prin intermediul stăpânei mele Antonina; ştia că primul soţ al Antoninei fusese asociat de afaceri al tatălui său.

Dar dacă se aştepta să fie primit cu lacrimi şi sărutări materne şi să i se dea o situaţie proeminentă la Curte, se înşela amarnic. Teodora nu-şi pierdu vremea: îl declară

nebun şi-l închise într-un ospiciu, unde muri curând după aceea. Nu-l iubise pe tată – de ce l-ar fi iubit pe fiu? Afară de asta, era un ins lacom, găunos şi neştiutor de carte.

Teodora îi spuse stăpânei mele, cu un suspin de uşurare:

— Scumpa mea, acum, în sfârşit, putem să-i plătim poliţa lui Ioan de Capadocia: nu mai am de ce mă teme de el.

Dar Teodora ştia bine că până când Teodosie nu va fi adus îndărăt, de la Efes, stăpâna mea nu va fi dispusă să o ajute la înfăptuirea răzbunării râvnite. Aşa că, deşi stăpâna mea era convinsă că Teodosie nu va fi niciodată ispitit să-şi părăsească lăcaşul de retragere, Teodora îi dădu de ştire episcopului de Kl'es, unul dintre monofiziţii numiţi de ca, ca trebuie să pună la cale neîntârziat trimiterea la Constantinopol a călugărului Teodosie. Episcopul ordonă stareţului mânăstirii – care avea reguli uşoare de viaţă monahică – să-i impună lui Teodosie penitenţe şi restricţii atât de severe, încât să ajungă să ceară de bună voie dezlegarea de legămintele sale.

Speranţele stăpânei, mele mai reînviară la auzul acestor ştiri, şi ea începu să mediteze asupra posibilităţilor de a-i întinde o capcană şi de a-l ruina pe Ioan de Capadocia. Primul ei pas fu să se apropie de unica fiică a lui Ioan, Eufemia, o fată deşteaptă, la care el ţinea foarte mult. Teodora îi alesese un soţ cu care fata nu dorea să se căsătorească. Exploatând încrâncenarea ei împotriva Teodorei, stăpâna mea îi câştigă treptat simpatia, într-o seară, Eufemia o întrebă:

— Ilustră Doamnă Antonina, scumpă prietenă, de ce pari atât de tristă în zilele acestea? Abia de mai zâmbeşti. Să fie oare îngrijorarea pentru viteazul tău soţ, care e plecat în război?

Stăpâna mea care, fără îndoială, nu intenţiona să-i mărturisească Eufemiei cât de mult îi lipseşte Teodosie, răspunse scurt:

— Nu sunt deloc îngrijorată pentru viaţa soţului meu pe câmpul de luptă. Apoi, graţie unei inspiraţii de moment,

continuă: Ceea ce mă deznădăjduieşte este că împăratul, fără să aibă niciun temei, este atât de bănuitor cu privire la loialitatea lui. Când se află aici, ia Constantinopol, mă tem mult mai mult pentru viaţa lui.

Eufemia exclamă:

Bănuitor cu privire la loialitatea lui Belizarie? Cum doar nimeni, în tot imperiul, nu îi este atât de devotat, nu-i aşa?

Stăpâna mea se ridică, închise cu grijă toate uşile şi apoi şopti:

\

— De multă vreme doream să mă încredinţez cuiva, scumpă copilă, căci inima mea este încărcată, mai-mai să plesnească, de indignare faţă de tratamentul ingrat de care a avut parte nobilul meu Belizarie. A sporit posesiunile împăratului cu zeci de mii de mile pătrate şi tezaurul său cu zeci de milioane în aur şi i-a adus prizonieri doi regi puternici – ca să nu mai pomenesc de înăbuşirea „Răzmeriţei Victoriei”, când împăratul îşi pierduse aproape tronul. Dar acest mizerabil de Justinian este gelos şi-l tratează ca pe un câine sau ca pe un criminal. Înainte de a pleca, Belizarie mi-a spus: „Decât Justinian, mai bine orice alt împărat! Mă simt absolvit de legămintele mele de loialitate pentru că de atâta vreme se poartă cumplit de urât cu mihe.”

Eufemia răspunse:

— Tu şi cu Belizarie nu trebuie să vă acuzaţi (Iccât pe voi înşivă, scumpă prietenă; căci puterea

0 aveţi, dar şovăiţi să o folosiţi.

Stăpâna mea răspunse, fără să ezite:

— Dar, copilo, nu putem întreprinde o revoluţie militară decât în cazul în care avem sprijinul unor miniştri puternici, de la Curte. Bunăoară Ilustrul tău tată nu se înţelege deloc cu noi. Dacă

1 am avea pe *el* de partea noastră... Şi pentru că veni vorba: el este omul potrivit să devină îm~ parat în locul lui Justinian. Soţul meu nu are asemenea ambiţii, precum ştii

prea bine, pe el nu il interesează decât milităria.

Itâvna Kufemioi de a scăpa de căsătoria nedoiila o l’acu deosebit, de elocventă, când îi înfăţişă latalul ei situaţia. Dar avu o sarcină uşoară, deoarece loan de Capadocia nutrea în secret convingerea ca odată şi odată va purta diadema. Un astrolog bătrân de pe Hipodrom, poate acelaşi care făcuse profeţii atât de adevărate Teodorei şi stăpânei mele, îi spusese, cu mulţi, ani mai iiuiinte: „Fiul meu, într-o zi vei fi îmbrăcat de

i al.re soldaţii de la palat cu roba lui August şi va l’i o zi de mare bucurie la Curte”. Loan fu, în consecinţă, peste măsură de îneântat când Eufemia îi relată convorbirea. Îi spuse Eufemiei să o asigure pe stăpâna mea Antonina că putea să conteze pe el în toate acţiunile care ar contribui la prăbuşirea lui Justinian. Stăpâna mea o îmbrăţişă pe Kufemia şi jură pe Sfântul Duh că tatăl ei poate avea încredere în Belizarie şi în ea însăşi, cu aceeaşi hotărâre pe care o vădise, înainte ca acest complot să se dezvolte, spre inexprimabila bucurie a stăpânei mele Antonina, Teodosie se întoarse de la Efes, plictisit de rigo rile de penitenţă pe care stareţul i le impusese. Nu mai era călugăr şi curând îşi reluă vechiul său fel de viaţă – veşminte scumpe, parfumuri, cântece de chitară, ironii la modă, glume vioaie din te-miri-ce. Cum s-ar explica această schimbare de dispoziţie – tot atât de neînţeles cum fusese şi cufundarea lui neaşteptată în viaţa religioasă? Ei bine, există asemenea caractere, îndeosebi printre traci; contradicţiile de care dau dovadă aceştia mi-ar răpi foarte mult timp ca să le discut – încântarea lor de a deveni subiect de discuţie fiind poate însăşi cheia misterului. Aşa că e mai bine să nu mai vorbim despre motivele lui Teodosie, rezumându-ne la o relatare a cuvintelor şi a faptelor sale.

Se întâmplă că în vremea aceea, Fotius, fiul stăpânei mele, să fie absent din oraş, deşi de la plecarea lui Belizarie stătuse mereu cu noi. Contractase datorii enorme, din pricina unor speculaţii comerciale neizbutite, întreprinse la

Antiohia înainte de distrugerea oraşului, şi a unor pariuri pierdute la curse şi la luptele de urşi. Dacă până în scurt timp nu făcea faţă obligaţiunilor sale, urma să decadă din Ordinul patricienilor, ca falit; dar era sigur că mama lui îi va veni în ajutor, ca să evite un scandal de familie. Poate că Antonina ar fi procedat chiar în felul acesta, dacă Teodosie nu i-ar fi istorisit o poveste care o mânie peste măsură. Îi spuse că fugise la Efes deoarece Fotius îl ameninţase că îi va ucide, atât pe el cât şi pe dânsa, dacă nu părăseşte imediat oraşul: de asta se codise atâta vreme să se întoarcă.

Urmă o mare agitaţie. Stăpâna mea refuză, fireşte, să plătească datoriile lui Fotius; şi pentru că, aflând de toată povestea, ceruse apărare poliţienească atât pentru ea cât şi pentru Teodosie şi în consecinţă întreaga afacere devenise publică, îi trimise lui Belizarie o relatare amănunţită. De asemenea, îl ameninţă pe Fotius, din partea Teodorei, cu pedepse severe.

Fotius trecu în grabă Bosforul şi se îndreptă în direcţia frontierei persane, ca să se refugieze sub protecţia lui Belizarie. Nu ştiu exact ce anume i-a spus lui Belizarie, dar esenţa era că Teodosie, când plecase pentru a doua oară la Efes, o făcuse cu intenţia de a se întoarce la stăpâna mea, la Constantinopol, îndată ce Belizarie nu-i va mai sta în cale; şi că aşa se întâmplase într-adevăr, iar cei doi trăiau acum împreună, în păcat făţiş. Mai departe, se plânse că stăpâna mea îi furase o sumă mare de bani, pe care a încredinţat-o aman-
1 ului ci; şi că, în afară de faptul că-l adusese la marginea falimentului, îl persecuta pe toate căile cu putinţă, deoarece ştia prea multe despre dânsa.

Belizarie auzi povestea îngrozitoare a lui Fotius chiar în ziua în care îşi ţinea consiliul de război la Sisauranum. A crede că această poveste i-a influenţat cugetul când a luat hotărârea de a se retrage de pe teritoriul persan, ar putea să pară o presupunere firească, de n-ar fi fost dintotdeauna

atât de evident că el îşi aşeza îndatoririle ostăşeşti deasupra considerentelor personale. Cel puţin colaboratorii săi militari ar fi trebuit să-şi dea seama de această trăsătură a lui. Totuşi, ideea fu vânturată, fiind pusă în circulaţie chiar de generalii care fuseseră cei mai înspăimântaţi de perspectiva trecerii Tigrului.

După consiliul de război, Belizarie stătu în continuare de vorbă cu Fotius, care jură pe Sfântul Duh – cel mai teribil jurământ pe care îl poate face un creştin, şi care, dacă este încălcat, osândeşte sufletul, se spune, la chinuri veşnice în iad – jură că spusese adevărul. Ca să-şi întărească dovezile, adusese cu el, ca martori, doi colegi de-ai mei, servitori, şi pe un senator, care se întâmplă să fie unul dintre creditorii săi principali şi care era el însuşi aproape falit. Aceştia, laolaltă cu Fotius, reuşiră să-l convingă. Poate că dezamăgirile campaniei şi starea şubredă a sănătăţii sale – se afla după o lună de dizenterie – jucaseră şi ele un rol în tulburarea puterii lui de judecată, de obicei atât de limpede. Mai departe, trebuie să spun întru apărarea lui Belizarie că raporturile stăpânei mele cu Teodosie stârneau cu certitudine o impresie foarte misterioasa. Nici chiar eu, precum am mărturisit mai devreme în această lucrare, nu mi-am putut da seama niciodată pe deplin ce natură aveau aceste relaţii. În orice caz, Belizarie căzu victimă unei, crize de furie din gelozie; toţi ofiţerii săi rămaseră uluiţi de felul cum i se schimbă firea. Pentru prima oară în viaţă, uită şi el să mai fie răbdător şi binevoitor cu oamenii săi, purtându-se cu ei ca orice alt general, cu deosebirea că până şi în furie se abţinea de la blesteme. Starea lui nu se îmbunătăţi nici în urma unei scrisori a stăpânei mele, în care ea îi scria că Fotius a fugit din Constantinopol cu gura plină de calomnii şi că ea însăşi îl urmează în grabă mare, ca să i-o umple cu noroi, îl informă că Teodosie, de frică să nu fie asasinat în absenţa ei de prietenii lui Fotius, se întoarce provizoriu la Efes.

Totuşi, chestiunea eu loan de Capadocia trebuia

reglementată înainte de plecare; altminteri, complotul putea să se întoarcă împotriva ei. Aşa că mă trimise la loan de Capadocia, ca să-i spun că porneşte imediat spre Daras, cu scopul de a-l convinge pe Belizarie că este momentul potrivit pentru a întreprinde fără greş o manevră în vederea răsturnării şi înlocuirii lui Justinian. Am aranjat ca loan de Capadocia să o întâlnească în taină, în noaptea următoare, lă miezul nopţii, într-o livadă de pe moşia lui Belizarie de la Rufinianae, o suburbie a Constantinopolului, pe malul celălalt al Bosforului: acesta va fi primul ei popas, după părăsirea oraşului. Nu avea nicio îndoială că loan va cădea în capcană – căci nu folosise ea oare faţă de Eufemia numele Sfântului Duh,

< nud făcuse declaraţia solemnă prin care atestase seriozitatea intenţiilor lui Belizarie şi ale ei propiii?

Stăpâna mea raportă Teodorei succesul misiunii mele, iar aceasta îl încunoştinţă în secret despre cele petrecute pe Narses (care acum era în relaţii rele cu Ionii) şi pe Marcellus, Comandantul Gărzilor Imperiale. Narses şi Marcellus se duseră la llufininniie, deghizaţi, însoţiţi de o unitate de soldaţi; şi, la ceasul convenit, se aflară la posturile lor, în livada unii dintre oameni ascunşi pe după o cisternă, alţii printre coroanele merilor. Se spline că Justinian prinsese de veste că se petrece ceva, dar că i se raportase că ar fi vorba de un complot în toată legea îndreptat împotriva tronului; iar Justinian ar fi trimis următorul mesaj lui loan de Capadocia: „Ştim totul. Retrage-te fiindcă, de nu, vei muri. Aliata ta Antonina este iu dizgraţia noastră.” Dacă e adevărat că loan a primit mesajul acesta, el trebuie să fi ajuns la concluzia că era mai primejdios să răspundă decât să continue cu complotul, iar referirea la stăpâna mea trebuie să-i fi apărut ca o dovadă limpede a sincerităţii ei. Oricum se vor fi petrecut lucrurile, când loan de Capadocia se strecură din oraş, însoţit de un grup de ajutoare înarmate, ca să meargă la întâlnirea fixată pentru noaptea aceea, era hotărât să o însoţească pe

stăpâna mea la Daras.

în livadă era întuneric beznă şi dinţii îmi clănţăneau de spaimă pe când stăteam în aşteptare, alături de stăpâna mea Antonina, şi mă gândeam cât de multe erau în joc. Asemenea ei, purtam sub haină cămaşă de zale. La miezul nopţii, o mănuşă veni zburând peste poarta grădinii; o aruncai înapoi – era semnalul convenit. Loan fu primit, împreună cu cei doisprezece capadoeieni care-l păzeau.

El şi stăpâna mea îşi strânseră mâinile, ca nişte adevăraţi conspiratori, şi el începu neîntârziat să-l blesteme pe Justinian, ca pe un monstru şi un tiran şi un laş; ea nu trebui să răspundă în niciun fel. Şi, lucru ciudat, pe când el divaga mai departe, cu glas tare, stăpâna mea îşi dădu deodată seama că misteriosul superintendent de poliţie care îi vorbise cu multă vreme înainte, în ziua aceea a audienţei la Teodora, în biserică, fusese însuşi loan, deghizat; căci întâmplător rosti în mod eronat un cuvânt grecesc neobişnuit, exact ca şi celălalt.

Nu se putu reţine să nu râdă. Loan de Capadocia. Se opri, devenind dintr-o dată bănuitor, şi începu să se uite primprejur. Atunci Narses şi Marcellus săriră, cu un strigăt, din ascunzişul lor' şi începu o luptă crâncenă. Stăpâna mea, continuând să joace jocul, exclamă: „Oh, oh, suntem trădaţi!” şi se prefăcu a se lupta cu Narses. Eu o rupsei la fugă. Marcellus fu doborât şi grav rănit, la gât, înainte ca cei doisprezece capadoeieni să fie înfrânţi. În toate această zăpăceală, stăpânul lor se căţără peste zid şi fugi.

Dacă omul acesta smintit s-ar fi dus călare drept înapoi, la palat, şi i-ar fi raportat lui Justinian că se dusese la Rufinianae în interesul lui Justinian, intenţionând să o înşele pe Antonina şi să o determine să facă o mărturisire publică a intenţiei de a trăda, ar fi putut reuşi să întoarcă zarurile împotriva ei. Dar în loc de asta, cuprins de panică, căută azil în biserica Sfintei Irina, aşa că în zori, când Teodora şi Narses îl denunţară lui Justinian, nu mai putea exista altă concluzie decât cea a vinovăţiei sale.

Această biserică a Sfintei Irina fusese incendiată în timpul Răzmeriţei, dar Justinian o reclădise magnific şi era un sanctuar pe care niciodată d nu s-ar fi încumetat să-l violeze. Aşa că loan de Capadocia nu suferi pedeapsă mai severă decât
ioii fi ’mii -.î tuturor bunurilor sale şi – stranie pro1 viliii .1 condamnarea de a se preoţi.

t’i a cu totul împotriva intenţiilor sau voinţei lui loan de Capadocia să devină preot, căci în felul, , e. Ta legea îl priva de dreptul de a mai obţine vreodată o funcţie seculară. Dar vechea profeţie era împlinită. Gărzile Palatului îl îmbrăcară cu straiele lui August – mai exact, cu sutana de preot a unui arhidiacon care tocmai mun. E şi care, întâmplător, se numea August; şi la palat fu mare bucurie, căci aici el era foarte urât. I «’u transferat din Sfânta Irina într-o biserică la (’. Yzieus, un oraş comercial de pe malul asiatic al Mării Marmara. Justinian era supărat, dar nu atât de faptul că loan de Capadocia încercase să-l trădeze, cât mai mult pentru că, în felul acesta, Teodora dovedea, triumfător, că avusese dreptate; refuzase întotdeauna să-i dea crezare ori de câte ori ea îl denunţase pe loan ca trădător. Ca să o necăjească, nu peste mult timp Justinian îi dădu înapoi lui loan, în numele carităţii creştine, cea mai mare parte a averii; loan trăi în pace şi siguranţă ia Cyzicus încă doi sau trei ani. Dai’ Justinian nu avea cum zădărnici hotărirea Teodorei de a-şi chinui duşmanul. Ea îi comunică episcopului de Cyzicus, sub autoritatea căruia ajunsese loan de Capadocia, că noului preot nu trebuie să i se îngăduie să trăiască o viaţă uşoară. Din cauza aceasta, loan fu obligat să respecte un program foarte strict. Ceea ce îl stingheri grozav.

Noi ne continuarăm pe uscat călătoria spre Daras. Când ajunserăm la fortăreaţă, furăm îniâmpinaţi de Traian care se întorsese teafăr, cu escadronul şi cu prada, din Asiria. O conduse pe stăpâna mea în încăperea unde o aştepta Belizarie. Aici, Belizarie, heţinând seama de salutul ei

afectuos, îi puse în faţă imediat mărturia lui Fotius, depusă sub jurământ, în privinţa adulterului ei, cât şi declaraţiile senatorului şi ale celor două slugi. Strigă la ea mânios:

— Acesta-i sfârşitul, Antonina. Ca soţie a mea, ar fi trebuit să te porţi în aşa fel încât să-mi fie cu neputinţă să-ţi reproşez vreodată trecutul tău. Acum însă trebuie să mă auzi reproşându-ţi: îmi aduc aminte de situaţia în care te aflai când am făcut prima oară cunoştinţă.

13 – Cornіţele Belizarie – voi n

Ea întâmpină atitudinea lui cu o ţinută tot atât de severă. Luând pergamentul din mâna lui, îl citi, rece, îl rupse de-a curmezişul, şi lăsă cele două jumătăţi să cadă. Îi spuse că nu se va umili negând aceste acuzaţii, dar ca răspuns la reproşul său grosolan are atâta să-i mai spună: nu simte nimic din. Durerea şi jalea pe care el în mod evident intenţionase să le stârnească într-însa, ci de aici înainte va fi silită să-şi aducă aminte de el ca de un bufon, nedemn să fie soţul unei femei ca dânsa.

Stăpâna mea nu se purtă asemenea unei persoane vinovate, şi, într-adevăr, fusese sigură că-l va convinge şi de astă dată pe Belizarie că greşise. Dar deşi Belizarie – în ciuda furiei sale arzătoare – continua să o iubească peste măsură, nu mai era în stare să-i acorde cu aceeaşi uşurinţă încredere, cum făcuse odată, la Siracuza. Continuă să o strângă cu uşa:

Vrei să-mi spui, femeie, că fiul tău Fotius ar jura pe Sfântul Duh, dacă nu ar fi sigur, dincolo de orice îndoială, că spune adevărul?

Ea răspunse, dispreţuitoare:

— Crezi că toată lumea acordă unui jurământ fot atâta greutate ca tine – îndeosebi unui jurământ pe un concept atât de obscur ca Sfântul Duh? Oare stăpânul nostru Justinian n-a jurat cândva lui Vitalian acelaşi jurământ pe Pâine şi Vin, şi apoi l-a încălcat senin, pentru raţiuni superioare de stal, ai’gumenlând sofistic că Vitalian era eretic) e altfel, elfiar în ajunul plecării mele din (Yinsl.

Aiuinopol am jurat eu însămi pe Sfântul Duh, pentru ceea ce s-ar putea de asemenea numi o raţiune superioară de stat – şi nu mă pot considera deosebit de necinstită.

Apoi îi relată toată povestea complotului împotriva lui loan de Capadocia. Când Belizarie auzi ca ea, propria lui soţie, Antonina, în care avusese încredere desăvârşită, a angajat în mod solemn onoarea lui, pentru a pune la cale un plan de răzbunare, un complot, iscat dintr-un capriciu, se simţi ameţit şi fu nevoit să se aşeze pe un scaun. Când capul i se mai limpezi, o întrebă:

■ Spune-mi, Antonina, oare l-am slujit pe împăratul meu cu atât de puţin ataşament, încât oricine e gata să creadă că sunt dispus să trădez? (’e meşteşug de dragoste sau de magie ai folosit

faţă de loan de Capadocia „ea să-l convingi de realitatea unui asemenea lucru, cu desăvârşire imposibil? Ce drepturi crezi că deţii asupra mea, încât îndrăzneşti să-mi vânturi numele printre nemernici? Ce câştig crezi că dobândeşti prin asemenea răutăţi? Poate protecţia împărătesei, pentru o legătură incestuoasă cu finul nostru?

În loc de a se apăra, ea îl atacă în ceea ce ştia că sunt punctele lui cele mai sensibile: religia şi bărbăţia.

— Se pare că toţi, afară de mine, profită de faimoasa ta toleranţă creştină. Dar cine ar putea spune dacă cuvioşenia sau laşitatea te-au determinat să te împaci cu dispreţul cu care te tratează îustinian! Te-a bătut şi te-a lovit ca pe un câine şi, asemenea unui câine, vii îndărăt, târându-te, ca să te guduri la picioarele lui. Atribuindu-ţi chiar şi numai în glumă dorinţa de a-ţi redobândi prin rebeliune respectul de tine, de mult pierdut, ţi-am făcut o onoare pe care nu o meriţi.

Belizarie nu mai fu în stare să o asculte mai departe. Il chemă pe Traian din anticameră:

— Însoţeşte-o pe Doamna Antonina în locuinţa ei şi pune-i o strajă la uşă. Până la noi ordine, rămâne sub arest sever.

Traian era uluit.

Stăpâna mea simţi că, într-adevăr, are de a face cu un Belizarie pe care nu-l mai întâlnise niciodată. Era speriată de prăpastia care se căscase brusc între ei şi de lucrurile îngrozitoare pe care i le spusese. Dar era de asemenea indignată că îi fusese contestată libertatea de a se purta precum doreşte, şi asta o afectă mult mai mult decât îndoielile lui Belizarie în privinţa castităţii ei. Îl urmă pe Traian, cu o expresie glacială.

Eu împărţeam cu ea arestul. Vreme îndelungată nu voi să-mi spună nimic, ci repeta mereu aceleaşi cuvinte:

— Ziua în care împărăteasa mă va elibera, va fi o zi rea pentru Domnul meu Belizarie.

Am izbutit să-i trimit vorbă împărătesei despre cele ce s-au petrecut. În decurs de o lună, şi anume la sfârşitul lui septembrie, Belizarie primi ordinul de a o elibera pe stăpâna mea Antonina şi de a se întoarce neîntârziat la Constantinopol. Arestul nostru nu fusese peste măsură de plictisitor, iar stăpâna mea nu fusese expusă nici unei umilinţe, Belizarie neavând o fire răzbunătoare.

între timp, Fotius se dusese la Efes ca să pună mâna pe Teodosie şi să-l aducă îndărăt la Daras, pi'ntru a-şi primi pedeapsa, deşi Belizarie nu-i dăduse nicio asemenea însărcinare şi de fapt nii i nu i cunoscuse intenţiile. Inşclând pe episcopul de KIV'. Şi IVu îndii-l sa creadă că este un ir/ ut al Teodorei, Fotius izbuti să-l scoată pe Teodosie din biserica Sfântului loan Evanghelistul, unde se refugiase, în căutarea unui azil. Folius îl duse în localitatea de munte din Cilicia unde fuseseră trimişi, spre refacere, oamenii din Regimentul de casă care se îmbolnăviseră; acolo îl închise într-o colibă, dând a înţelege că aşa sună chiar ordinele lui Belizarie. Îl jefuise pe Teodosie de un sac mare cu aur, pe care acesta îl dusese cu el, în biserica Sfântului loan. Erau bani pir care stăpâna mea Antonina îl rugase să-i pună în depozit, la Efes – ea-şi făcuse obicei din a depune bani în diferite oraşe asiatice, ca o măsură de asigurare împotriva

vremurilor rele.

Când sosirăm la Constantinopol, Belizarie apăru curajos în faţa împărătesei şi-i ceru dreptate împotriva stăpânei mele Antonina, povestindu-i tot ce se petrecuse. Dar împărăteasa se înfurie ca o tigroaică şi-i ordonă să se împace – neîntârziat cu soţia lui.

El răspunse:

— Atâta vreme cât finul meu Teodosie este în viaţă, nu poate fi vorba de nicio împăcare; căci Doamna Antonina este vrăjită de el şi s-a purtat cu mine într-un mod criminal.

Teodora încercă să-i înfrângă siguranţa de sine:

— Şi presupun că tu nu ai fost niciodată în viaţă necredincios faţă de Antonina?

— Cred că de asta nu mă acuză nici ea, nu-i aşa?

Teodora era, în felul ei, o femeie dreaptă şi nu întreprinse nicio acţiune directă împotriva lui Belizarie. Dar nu se putu abţine să nu-l lovească prin prietenii săi intimi, punându-i sub acuzaţie pentru infracţiuni reale, dar de mult uitate, care fuseseră însemnate în registre pentru a fi folosite când situaţii de asemenea natură o vor cere. Unii fură exilaţi, alţii aruncaţi în închisoare. Pe Fotius îl aşteptau altele, mai rele. Teodora trimise după el în Cilicia şi-l arestă pentru fraudă, sperjur şi furt; şi cu toate că avea rang consular, fu dezbrăcat şi biciuit şi torturat în faţa ei, până ce mărturisi că îl minţise pe Belizarie şi până ce dezvălui unde este ţinut Teodosie.

\

în ce-l priveşte pe asociatul lui Fotius. Senatorul: Teodora îl privă de toate bunurile sale şi-l zidiîntr-un grajd întunecos, subteran, unde avu parte de un tratament îngrozitor; fu legat cu un căpăstru scurt de o iesle, cu mâinile încătuşate la spate. Nenorocitul stătea locului asemenea unui măgar, în neputinţă de a se mişca sau de a se culca; mânca şi dormea şi-şi îndeplinea toate celelalte necesităţi naturale stând în picioare. Această tortură extremă nu era numai urmarea răfuielii cu stăpâna mea Antonina; Teodora avea

împotriva omului o pică veche: odinioară, în zilele ei de ia club, el o insultase, spunându-i că-i o măgăriţă pe două picioare. După câteva luni de viaţă de grajd, omul înnebuni şi începu să ragă precum măgarii; alunei îl eliberă, dar el muri imediat după aceea. Fotius fu închis într-un celţ al aceluiaşi grajd, deşi cruţat de iesle şi căpăstru. Pot sa va relatez aici şi urmarea istoriei sale. Cu ajutorul lui Justinian, pentru care fusese întotdeauna un agent util, Fotius izbuti să scape în două i'ânduri din temniţă şi să ajungă într-un îi/inel, uar din oraş; de fiecare dată însă, Teodora inia sanctuarul şi-l aduse îndărăt, în grajd. Cu al treilea prilej izbuti să scape până la Ierusalim, unde depuse voturile monahale şi fu la adăpost de alte răzbunări.

Agenţii Teodorei îl aduseră pe Teodosie îndărăt din Cilicia spre sfârşitul lui noiembrie. Teodora nu-i comunică stăpânei mele imediat vestea, ci la sfârşitul următoarei audienţe îi spuse veselă: Scumpa mea Doamnă Antonina, tocmai mi-a

■ a/ut în mână o perlă cu totul remarcabilă, aş «lori să am părerea ta despre dânsa. Vrei să vii ('i i mine, ca să o preţuieşti?

În odaia în care o conduse Teodora, stăpâna mea îl descoperi pe Teodosie, care, în ciuda peripeţiilor sale nu arăta mai rău ca odinioară: zăcea pe o canapea, jucându-se cu una din pisicile palatului. Bietei mele stăpâne îi pieri graiul. Refuzase să creadă că Teodosie se află în siguranţă, în Cilicia, precum spusese Fotius. Teodora îi lăsă singuri, împreună, după ce promise că, drept compensaţie pentru suferinţele îndurate şi pen-

m

tru calomniile jurate împotriva lui, Teodosie va fi avansat la rang de general, şi-l invită să trăiască în aripa ei din palat, pentru a fi în siguranţă.

în felul acesta se isprăvi anul cel rău, Belizarie şi stăpâna mea continuând să rămână înstrăinaţi unul faţă de celălalt.

Devreme, în primăvara următoare, în anyl Domnului 542, regele Khosrou trecu din nou' graniţa noastră; de astă dată

cu cea mai mare armată pe care a strâns-o vreodată, numărând numai ceva mai puţin de două sute de mii de oameni. Forţele lui cuprindeau şi mai multe divizii ale hunilor albi, pe care Justinian încercase fără succes să-i miluiască pentru a-i face să pornească la război împotriva persanilor. Auzind despre succesul incursiunii din anul precedent în Siria, se prezentară voluntar ca să se ralieze lui Khosrou, în nădejdea prăzii. Khosrou o apucă din nou pe calea sudică, de-a lungul malului drept al Eufratului. Dar, dându-şi seamă că prădase o dată Siria în asemenea hal încât o golise aproape cu totul de aurul şi argintul ei, hotărî să nu-şi mai piardă timpul pe acolo, ci să înainteze spre Palestina. Acum, când Antiohia era distrusă, Ierusalimul rămăsese de departe cel mai bogat oraş din Răsărit. Locurile Sfinte erau ticsite de comori şi negoţul cu pelerinii îmbogăţise băştinaşii, atât pe evrei cât şi pe creştini, într-o măsură fabuloasă.

După rechemarea lui Belizarie, comanda în răsărit fusese încredinţată lui Boutzes. Dar acesta se închisese în cetatea Hierapolis, cu mica lui armată, şi se temea să trimită chiar şi numai cercetaşi ca să obţină ştiri despre înaintarea lui Khosrou, Îi scrise lui Justinian, cerând întăriri de cel puţin cincizeci de mii de oameni, deşi îşi dădea prea bine seama că, pentru a aduna o asemenea armată, Justinian trebuia să golească integral toate provinciile de acasă de garnizoanele lor – de curând fusese trimisă în Italia o mare expediţie, alcătuită din toate rezervele de trupe regulate, disponibile.

Justinian îl chemă pe Belizarie şi-i spuse:

— Prea Loial şi Excelent general, îţi iertăm lot răul pe care ni l-ai făcut în trecut şi ne adurein aminte numai de serviciile tale. Ia câţi oameni ai şi du-te imediat în Siria, ca să aperi sfântul nostru oraş Ierusalim de acest rege păgân care, sintem informaţi de generalul nostru Boutzes, a fălit că-l va cuceri înainte de sărbătoarea I’aş Iilor. Dacă faci asta, te vom iubi pe vecie.

Beli/arii’ ora un supus prea respectuos ca să discute cu

împaratul în contradictoriu, argummtând ca niciodată nu-i făcuse vreun rău. Înghiţi reproşul. Kra de părere că atâta vreme cât un om acţioneaza drept şi în concordanţă cu eonşliinla lui, asemenea insulte nu-i pot dăuna. Exista o vorba creştinească, cum că a-ţi ierta duşmanul şi a-i răspunde cu bine la rău, este ca şi
i iun i-ai îngrămădi tăciuni aprinşi pe cap. Părul lui Justinian era în permanenţă pârlit de dogoarea serviciilor fără de precedent ale lui Belizarie. Un paradox: dacă Belizarie, printr-o vagă nuanţă de atitudine rebelă, prin vreo greşeală măruntă, datorată mândriei jignite, sau prin vreo mică înfrângere, s-ar fi înşiruit în rândul celorlalţi generali ai lui Justinian, devenind astfel candidat la iertare, toate ar fi fost bune. Dar nimic nu putea amărî mai mult pe un om cu firea lui Justinian, decât a depinde în privinţa faimei şi pentru siguranţa tronului de un om care nu numai că avea un fel de a se purta neasemuit mai regesc decât dânsul – şi asta în toate privinţele – dar care părea că nu comite niciodată vreo greşeală Rând pe rând, de fiecare dată. Belizarie înfăptuise ceea ce păruse de neînfăptuit, şi Justinian se simţise din ce în ce mai umilit de conştiinţa de a-i fi atât de îndatorat. Voi avea multe de scris despre acest lucru, înainte de a-mi isprăvi povestirea.

Belizarie porni spre Ilierapolis cu douăzeci de oameni, folosindu-se de schimburi de cai de poştă şi călătorind optzeci de mile pe zi, Ordonă resturilor Regimentului de casă să-l urmeze cât se poate de grabnic şi, cu prilejul trecerii prin Cilicia, îi adună pe cei ce se făcuseră bine, după boala contractată la Daras; erau, în total, o mie cinci sute de oameni. Un curier, instruit s-o ia înainte şi să se folosească de caii cei mai repezi de la fiecare staţie de poştă, ajunse la Ilierapolis trei zile înaintea lui, anunţându-i apropierea. Când Belizarie trecu frontiera dintre Cilicia şi Siria, acest curier îl întâmpină eu o scrisoare din partea lui «Boutzes, care-l îndemna să se refugieze la Hierapolis şi să ajute la apărarea oraşului. „Căci este esenţial să te pui în

siguranţă şi să nu te expui la a fi prins de persani, care ar considera asta ca o victorie mai de seamă decât ocuparea unei provincii întregi.”

Belizarie răspunse în felul său caracteristic: „Nu-ţi dai seama că regele Khosrou ameninţă cu ocuparea Ierusalimului? Fii sigur că niciodată nu dau o bătălie dacă am posibilitatea să o evit; dar aş considera un act de trădare să caut adăpost la Ilierapolis în vreme ce persanii mărşăluiesc asupra Ierusalimului, printr-un teritoriu aproape golit de trupe. Vino la mine, la Carchemâsh, cu toţi oameni tăi. E mai bine să-l înfruntăm pe regele Khosrou în câmp deschis. Cinci sute de oameni vor fi de ajuns pentru apărarea oraşului Hierapolis/’

Belizarie făcu tabără la Carchemish. Fusese informat prin semnale de fum, venite din josul râului, că armata regelui Khosrou cuprinde mai multe divizii de infanterie. Deduse de aici că de data aceasta Khosrou nu intenţionează să facă o incursiune prin deşert, la Chalcida, ci să urmeze cursul râului în sus, până ce va ajunge la Zeugma, pe drumul ospitalier şi fără întărituri ce duce spre Antiohia. Dar înainte de a ajunge la Zeugma, Khosrou va trebui să treacă de Hierapolis şi Carchemish (Carchemish se află în aval, la cale de
0 zi deZeugma, în vreme ce Hierapolis e la trei zile distantă, puţin mai spre apus). Va fi surprins să dea peste o armata care să-i reziste la Carchemisli, un oraş deschis, în loc de a sta bine adăpostii la I Iiitapoli’. I.a Carchemish sosiră acum şi cei i iin i uni de oameni rămaşi din Regimentul ili . Îi şi veni şi Boutzes, de la Hierapolis, cu
1 im i mu şi încă alte două mii, de la Carrhae şi Zeugma. Toate forţele la un loc numărau trei. Prezece mii de oameni.

Hogele Khosrou, înaintând încet cu cele două. Iile de mii de oameni ai săi, ajunse acum la
I iarballisus, unde Eufratul coteşte în unghi drept. Nu era hotărât ce anume era mai bine de făcut. Siaşteptase ca simpla ameninţare a apropierii sate să-i cureţe calea, dar

cercetaşii îi raportară prezenţa la Carchemish a unei mari armate romane, comandată de Belizarie. Acum nu putea întreprinde un raid în Palestina, folosindu-se exclusiv de cavalerie, deoarece ar fi însemnat să-şi lase infanteria în urmă: nesusţinută de cavalerie şi neprotejată de ziduri, ar fi fost pradă uşoară pentru duşman. Putea să urmeze calea în'susul râului şi să dea o bătălie cu această armată ia Carchemish; dar pentru' a proceda astfel, oare nu ar fi fost mai înţelept să cucerească întâi Hierapolis, careţi ameninţa flancul? Şi când, vreodată, a pierdut Belizarie o bătălie în defensivă? De-ar şti cel puţin de ce forţe dispune Belizarie, s-ar putea hotărî dacă să dea sau să nu dea o bătălie.

De aceea trimise la Belizarie un ambasador, în aparenţă ca să discute eventualele condiţii de pace, dar în fapt ca să se uite bine împrejur şi să-i raporteze despre starea armatei imperiale.

Belizarie, prevenit că ambasadorul se află pe drum, îi ghici intenţiile. Ieşi câteva mile în faţa oraşului Carchemish, cu Regimentul de casă, şi-şi aşeză tabăra pe un deal; şi aici făcu pregătiri meticuloase pentru primirea ambasadorului, în urma unui ordin, niciunul dintre oamenii săi nu purta cămaşă de zale, coif sau scut; fiecare era înarmat numai cu o armă uşoară – un arc, * o secure sau o lance, după rasa fiecăruia – şi îmbrăcat în tunică şi pantaloni de pânză, curate şi albe.

Când ambasadorul, un mag, veni în după amiaza aceea, călare, pe drumul care şerpuieşte de-a lungul râului, un iepure ţâşni pe lângă el, urmărit de un număr de oameni tuciurii, cu nasuri coroiate, încălecaţi pe cai de curse; şi când iepurele încercă să o coteaseă, cel din frunte îl ucise cu o aruncare de suliţă. Oamenii nici nu-l băgară în seamă pe ambasador, până ce acesta îi salută, în persană. Răspunseră în latina de tabără, pe care magul o înţelegea; şi află că sunt mauri – nu asirieni, precum presupusese —de dincolo de Coloanele lui Hercule.

— Cum de vă aflaţi aici, atât de departe de casele

voastre? întrebă ambasadorul, surprins.

— Oh, răspunseră ei, Belizarie l-a silit pe regele nostru să i se supună şi noi am fost bucuroşi să ne înrolăm în serviciul său, pentru că este cel mai mare general pe care l-a cunoscut vreodată lumea şi ne-a făcut bogaţi şi vestiţi. Dar cine eşti tu?

— Eu sunt ambasadorul Marelui Rege al Persiei.

— A, da, răspunseră ei, politicoşi. Cel ale cărui armate au fost biruite de stăpânul nostru Belizarie, la Daras şi Sisauranum. Poate doreşti să-l vezi pe stăpânul nostru? Este foarte primitor. Să te escortăm la cortul lui.

I-o luară înainte ca să-l conducă, şi curând trecui, i dr două grupuri de călăreţi, care, pe un câmp iicled,. E ciocneau cu lănci boante. Oamenii din primul grup aveau părul blond şi faţa roză; cei mai mulţi dintr-al doilea aveau părul castaniu şi pielea gingaşă; toţi erau bărbaţi mari, voinici, ,. I călăreau pe cai înalţi, puternici. Ambasadorul întrebă:

— Ce neam de oameni sunt aceştia?

— Oh, aceştia sunt ostrogoţi şi vandali. Vandalii vin de pe coasta Africii de Nord, din jurul Cartaginei, pe care stăpânul nostru Belizarie a recucerit-o pentru imperiu; dar goţii vin din Italia, o altă cucerire a lui. Vrei să te uiţi mai bine la ei? Sunt nou-veniţi în această parte a lumii.

Maurii fluierară din degete şi un grup amestecat de goţi şi vandali se apropie, călare.

Ambasadorul li se adresă:

— Va să zică sunteţi prizonieri, nu-i aşa, siliţi să-l slujiţi pe împăratul romanilor?

Un got răspunse:

— Nu servim pe nimeni fără vrerea noastră. Ne face plăcere să slujim sub stăpânul nostru

Belizarie, deoarece el ne desăvârşeşte în meşteşugul războiului. Când ne vom întoarce în ţările noastre, vom fi oameni de vază.

Mai încolo, cu un strigăt puternic, ţâşni pe lângă

ambasador un grup de huni cu ochii oblici şi picioarele scurte; află că sunt herulieni de dincolo de Marea Neagră. Şi ei vorbiră cu respect şi elogios despre Belizarie. De jur împrejur, pe câmpie, magul avu prilejul să vadă grupuri din Regimentul de casă, făcând exerciţii de campanie – şarjând, trăgând la ţintă, ascuţind ţăruşi de cort, luptându-se călare, jucându-se cu o minge de piele, pe care o loveau cu beţe strâmbe.

Apoi, brusc goarna sună alarma. Într-o clipă, toate jocurile încetară; fiecare trupă se aşeză în ordine, sub fanionul ei, şi plecă în trap ca să se alăture escadronului respectiv. La o altă chemare a goarnei, escadroanele aleătuiră cu repeziciune şi precizie două lungi şiruri duble, un soi de alee de primire, un drum de bun venit. Ambasadorul trecu printre ei, simţindu-se, îmi închipui, prea puţin în largul său. Erau, în total, şase mii şi nu cred că vreodată s-ar fi adunat oameni mai bine aleşi. Păreau mult mai puţin interesaţi de persoana lui decât el de ei şi, vizibil, erau dornici să se întoarcă la exerciţiile lor. În vârful dealului se înălţa cortul lui Belizarie, din pânză simplă. Belizarie. Şedea în faţa lui, pe un ciot de copac, fără să poarte măcar pelerina de general, ci îmbrăcat în pânză albă, asemenea oamenilor săi şi arătând de parcă niciodată de când era pe lume nu ar fi avut vreo grijă. După ce schimbă cu ambasadorul saluturile de rigoare, ordonă gornistului să sune ruperea rân durilor. Cei şase mii de oameni se întoarseră, cu un strigăt de bucurie, pe câmpie.

Ambasadorul întrebă:

— Eşti într-adevăr Belizarie? M-am aşteptat să găsesc: un bărbat în armură aurită, cu servitori în mătase roşie, orânduiţi în jurul lui.

Belizarie răspunse:

— Dacă regescul tău stăpân ne-ar fi avertizat de venirea ta, te-am fi primit mai protocolar, nu în această ţinută. Totuşi, noi suntem soldaţi nu curteni şi nu purtăm nici roşu, nici aur.

Ambasadorul îşi transmise mesajul. Spuse că Marele Rege se afla aproape, cu armate numeroase precum lăcustele şi doreşte să discute condiţiile de pace.

Belizarie râse cu blândeţe.

Am luptat în multe (ări şi am cunoscut multe obiceiuri ciudate, dar niciodată nu m-am întâlnit cu u11 ca/ asomănuloi un rege care-şi dă osteneala ’. A aduca cu el doua sute de mii de soldaţi pentru a discuta condiţii de pace. Spune-i regescului Iau stăpân că ţara noastră, cât e de ospitaliera, nu poate li gazdă pentru o suită atât de numeroasă ca aceasta. Când îi va fi trimis îndărăt, voi fi gata să discut condiţiile de pace într-o manieră prietenească, li acord un armistiţiu de cinci zile ca să-şi trimită oamenii îndărăt, peste Eufrat. Mulţumesc excelenţei tale pentru această vizită.

Ambasadorul se întoarse şi-i raportă lui Khosrou: v «

— Sfatul meu, Mărite Rege, este să te întorci neîntârziat acasă. Dacă corpul principal al lor seamănă cât de cât cu avangarda, atunci eşti pierdut de-a binelca. În privinţa disciplinei, bărbăţiei şi iscusinţei în mânuirea armelor, nu am văzut niciodată ceva asemănător. Mai mult decât atât, este limpede că sunt foarte numeroşi; altminteri nu ar îndrăzni să-şi facă tabăra într-un oraş fără ziduri, cum este Carchemish, sau să se poarte cu atâta încredere când se află în misiune de avangardă. În ce-l priveşte pe generalul lor, Belizarie: în calitatea mea de mag sunt obişnuit să descifrez sufletul oamenilor şi în el văd întrunite toate virtuţile militare şi morale pe care strămoşii noştri de odinioară le preţuiau. Nu poţi risca o bătălie cu un asemenea om. Dacă ai comite cea mai mică greşeală, niciunul dintre oamenii tăi nu ar mai revedea Babilonul.

Khosrou îl crezu pe ambasador, deoarece vorbise fără a-l măguli. Se hotărî să se întoarcă, deşi până şi asta părea o acţiune primejdioasă, armata lui. Belizarie ameninţându-i spatele. Cel mai scurt drum era peste Eufrat şi înapoi prin Mesopotamia, dar pe malul celălalt al râului zărise vreo

zece sau douăzeci de grupuri de cavalerişti romani, care, datorită necontenitelor semnale de fum pe care le trimiteau îndărăt, de-a curmezişul câmpiei, spre Edessa, păreau să fie avangarda unei alte armate. Se codea să încerce o trecere, de teamă să nu fie atacat în toiul operaţiunii; deşi această „altă armată” nu avea nicio existenţă reală – ceea ce văzuse Khosrou erau numai o mie dintre oamenii lui Belizarie, veniţi din Carrhae, care încercau să pară cât se poate mai numeroşi. Dar magul sublinie că Belizarie nu-şi încălcase niciodată cuvântul şi dacă regele Khosrou trece râul în cele cinci zile acordate, se va afla în siguranţă deplină.

Khosrou trecu râul în grabă mare, nestingherit. Armatele persane cară întotdeauna cu ele material pentru poduri (scânduri scurte, care se îmbină); din motivul acesta, nici cele mai sălbatice şi cele mai repezi cursuri de apă nu reprezintă pentru ele un obstacol. Îndată ce se află în siguranţă, pe malul celălalt, trimise lui Belizarie un mesaj, solicitând un ambasador cu care să discute condiţiile de pace, precum promisese.

Belizarie însuşi trecu Eufratul, cu toată armata, la Zeugma. Trimise un ambasador să-i spună regelui Khosrou că dacă armata persană se retrage prin teritoriul roman fără a pricinui pagube, Justinian va fi de acord să se pună în aplicare condiţiile convenite în anul precedent.

Khosrou consimţi şi în ziua următoare îşi începu marşul îndărăt, spre casă. Dar din pricina armatei imaginare îi fu frică să treacă prin Mesopotamia, aşa că se întoarse de-a lungul malului stâng al Eufratului, reducând raţiile oamenilor săi. Belizarie începu să-l urmeze, mereu la o zi de drum în spatele lui, precum făcuse cu mulţi ani mai înainte cu generalul Azarcth. Dar când ajunse într-un punct aşezai faţă-n faţă cu Barbalissus, fu nevnil, i renunţe: el însuşi şi aproape toţi geneînllt:. Ul fură rechemaţi la Constantinopol, printr nn ordin categoric al împăratului.

Niciunul dintre ofiţerii care rămâneau locului nu era atât

de remarcabil încât să i se poată încredinţa, cu toată liniştea, urmărirea. Regele Khosrou, dându-şi seama că nu mai este urmărit, îşi continuă drumul până -la oraşul Callinicum şi-l ocupă fără greutăţi deosebite. Din nenorocire, se întâmplase ca Justinian să ordone repararea fortificaţiilor şi zidarii tocmai demolaseră jumătatea unui zid, cu intenţia de a-l reclădi mai solid; aşa încât garnizoana, pusă în imposibilitate de **a** închide breşa, fugi. Khosrou, hotărât să obţină măcar ceva cu care să se fălească de pe urma invaziei, îşi încălcă promisiunea şi luă prizonieră întreaga populaţie din Callinicum, după ce rase oraşul de pe faţa pământului. În felul acesta îşi primiră şi hunii albi prada aşteptată.

CAPITOLUL XX *DIZGRAŢIE*

Dar Palestina era salvată. Belizarie admise ulterior că la Carchemish numai patruzeci de mii de oameni ar fi putut angaja, cu oarecare şanse de succes, bătălia cu armatele persane; iar el nu avusese mai mult de douăsprezece mii. Carchemish, zicea el, este cea mai dragă dintre victoriile sale. Pusese pe fugă două sute de mii de persani, numai cu Regimentul de casă şi fără a pierde un singur om. Spunea de asemenea:

— Persanii erau mulţi ca lăcustele, dar noi i-am izgonit de pe câmpiile noastre cu zgomotul fierurui izbit de fier şi cu sunetul goarnelor.

Să nu creadă cineva că Beli/arie a fost rechemat din Răsurii, spic a primi din partea împăratului vreo răsplătii deosebiţii pentru victoria nesângeroir. Î şi glorioasa de ta Carchemish. Împrejurările

■ .11 an ihr. La rechemarea lui erau departe de a îi favorabile Le voi relata fără zăbavă.

101 bine, acesta a fost anul ciumei, şi anume al minei care se cheamă bubonieă. Nu mai pricinuise asemenea ravagii de o mie de ani, de când, du pa cum descrie istoricul Tucidide, a izbucnit şi Imituit la Atena. Între război şi molimă există o legătură strânsă. După părerea mea,

molima nu este clocită numai de infecţiile care rezultă nemijlocit de pe urma luptelor – cadavre neîngropate, apeducte sparte, igiena publică neglijată – ilar şi. De faptul, că emoţiile stârnite de război slăbesc mintea şi expun trupul la toate influenţele fizice adverse. Ciuma este o boală care îi derutează pe medici: loveşte şi cruţă fără nicio discriminare; simptomele prin care se manifestă sunt oribile.

Infecţia fusese adusă iniţial din China, cam spre sfârşitul anului precedent, într-un balot de covoare, expediat pe adresa unui negustor din Pelusium, în Egipt. Acesta se îmbolnăvi; dar natura bolii nu fu descoperită, deoarece primele simptome sunt întotdeauna uşoare şi fără febră. Îi infectă atât pe ceilalţi negustori, cât şi familia lui, înainte de apariţia tumorilor caracterisice, care-i dau bolii numele. Curând, la Pelusium se numărară o mie de cazuri; de aici se împrăştie apoi spre vest, la Alexandria şi dincolo de aceasta, cât şi spre nord, în Palestina. În primăvară, corăbiile cu grâne aduseră ciuma la Constantinopol, unde se afla stăpâna mea; şi eu, fireşte, cu dânsa. Căci corăbiile cu grâne sunt întotdeauna pline cu şobolani, iar şobolanii sunt expuşi infecţiei, purtând germenii bolii în blană. Şobolanii de pe corăbiile cu grâne infectară cu ciumă şobolanii din docurile Cornului de Aur – o colonie extrem de numeroasă – şi aceştia, la rândul lor, şobolanii din canalele de scurgere; în felul acesta, infecţia se împrăştie prin tot oraşul. La început nu se semnalară mai mult de zece cazuri pe zi, dar curând deveniră o sută şi apoi o mie şi apoi, în toiul verii, zece mii şi douăzeci de mii pe zi.

Tumorile se formau, de obicei, la încheietura de sus a picioarelor, dar şi la subsuori şi, în unele cazuri, după urechi. În etapele de mai târziu ale molimei se manifestă o mare varietate de simptome. Unii bolnavii cădeau într-o prostraţie adâneă. Erau dispuşi să mănânce şi să bea şi să îndeplinească toate acţiunile obişnuite, dacă li se indicau – în cazul când aveau prieteni sau sclavi destul de

credincioşi, ca să-i îngrijească – dar se purtau asemenea unor somnambuli, nu recunoşteau pe nimeni, nu băgau în seamă nimic, rămâneau pasivi şi nu-şi dădeau seama, în niciun fel, de trecerea timpului. Alţii, în schimb, erau apucaţi de un delir violent; aceştia trebuiau legaţi de paturi, altminteri fugeau, alergând de-a lungul străzilor, ţipând şi sti’igând că Diavolul le-a intrat în casă, sau poate hunii bulgari – şi mulţi dintre cei ce nu aveau pe nimeni să-i reţină dădeau buzna în port sau în strâmtori, se aruncau în apă şi se înecau. Alte cazuri nu prezentau nici prostraţie, nici delir; bolnavii rămâneau lucizi până ce tumoarea se cangrena şi mureau răcnind de durere. Şi iarăşi, în alte cazuri, bolnavii nu simţeau niciun fel de durere şi mureau paşnic, ca de bălrâneţe. Adeseori irupeau pe întreg corpul pustule negre, de mărimea unui bob de mazăre, sau bolnavul vărsa sânge; când se prezenta unul din acrele două simptome, intervenea, fiiră M’vş, moartea.

Mulţi erau completamente imuni faţă de boală, eliiar şi printre medicii şi cioclii care umblau cu bolnavii sau cu morţii – şi nu cu unul, cu doi, .1.11 miile; în vreme ce alţii care, la prima alarmă, fugiseră pe dealurile Traciei şi trăiau acolo în aer. Mal, feriţi de orice contact cu semenii lor, mureau

■ .1 şi ceilalţi. Nici gradul de receptivitate, nici. Uiiptomele nu puteau fi prevăzute pe temei de sex, \ îi sta, clasă, profesiune, credinţă sau rasă.

înainte ca ciuma să se dezlănţuie din plin, morţii fura îngropaţi cu ritualurile tradiţionale, fiecare gospodărie îngrijindu-se de propriile ei cadavre. Dar curând asemenea grijă pioasă deveni imposibila: în timpul nopţii se deschiseră morminte vechi pentru a se azvârli în de noi veniţi. Până Iii urmă, în multe mii de case – şi chiar în case de cetăţeni bogaţi – toţi locatarii erau fie moi’ţi, fie fugiţi şi cadavrele zăceau şi putrezeau neîni; ropate. Justinian ordonă registratorului său ge neral să ia în mână situaţia. Cadavrele părăsite fură îngropate în şanţuri; dar curând

forţa de muncă deveni neîndestulătoare. Apoi turnurile fortificaţiilor de la Sycae, pe partea cealaltă a Cornului, fură folosite ca osuare, morţii fiind aruncaţi prin găurile din acoperiş, până ce nu mai rămase spaţiu. Deşi acoperişurile fură din nou înfundate şi sigilate, o duhoare înspăimântătoare se răspândi deasupra oraşului – îndeosebi când vântul bătea dinspre nord.

În perioada de culme a pestilenţei mureau mai bine de douăzeci de mii de oameni pe zi. Stagnase orice negoţ sau industrie din oraş, iar despre adunări de orice fel bineînţeles nici nu putea fi vorba. Dar se ţineau slujbe în bisericile ticsite cu credincioşi înspăimântaţi şi casele Domnului deveniră focare de infecţie notorii. Aprovizionarea cu hrană a municipiului se prăbuşi, deoarece pe de o parte niciun căpitan de corabie nu îndrăznea să ancoreze în port, pe de altă parte ciuma se răspândise şi în ţinuturile agricole. Mii de oameni care scăpaseră de ciumă muriră de foame. Era o vreme a semnelor şi viziunilor: stafii se fuduleau ziua în amiaza mare pe străzi şi, miracol al miracolelor, se încheie pace între facţiunea Albastră şi cea Verde. Răufăcătorii pocăiţi vădiră în vremurile acestea mai multă nobleţe şi -virtute şi bunăvoinţă decât oricând înainte sau după aceea, în legătură cu aceasta, Teodosie zise stăpânei mele:

„Scumpă naşă, Doamna noastră, Ciuma, are un glas mult mai convingător decât Mântuitorul, Domnul nostru Isus Hristos’1.

Discutând despre ororile din jurul nostru folosea mereu un ton dispreţuitor iar propria lui sănătate apărea, din vorbele lui, mai degrabă o chestiune de bun gust, care nu se datora norocului. Stăpâna mea şi cu mine eram şi noi binecuvântaţi cu imunitate. Nu-mi dau seama dacă aceasta se datora sau nu afumării frecvente a casei cu sulf, dar foarte puţini dintre colegii mei servitori se îmbolnăviră. Alte case, la fel de norocoase, îşi atribuiră imunitatea vreunei relicve creştine sau unui farmec păgân sau unui anumit

leac specific în care "credeau, ca de pildă laptele prins, sau sucul de lămâie, or prunele murate.

Cam pe vremea în care mortalitatea începu să scadă uşor, o şoaptă ocoli palatul: „Maiestatea-sa Sacră, împăratul însuşi, este bolnav. S-a crezut întâi că este o simplă răceală, dar azi a apărut

0 **tumoare** la încheietura picioarelor. Este în pros-

1 **raţie adâncă şi nu poate fi convins nici să mănânce. Doctorii sunt di' părere' ca nu are şanse să supravieţuiască."**

Apoi veni zvonul nesăbuit, care se împrăştie repede în toi imperiul: „A murit'1. Chiar în această

v reinc îngrozitoare căci acum aproape toate dio. E/ele erau atinse oamenii găsiră resurse sufle-

I e. i ca să-i mulţumească lui Dumnezeu că cei rai erau răpuşi la fel cu cei buni. Şi se rugară

<, i următorul împărat să fie mai bun faţă de supuşii săi şi mai credincios cuvântului său. Când zvonul ajunse la Belizarie, el se afla la Carchemish chiar în ajunul armistiţiului de cinci zile. Ofiţeri i veniră în corpore la el şi-l întrebară:

De la cine primeşti acum ordinele, Ilustre

I leiizarie?

101 răspunsă imediat, nedorind să pară evaziv, sun echivoc:

Să aleagă Senatul! Dar eu voi vota pentru. Iustin, nepotul decedatului împărat, ruda cea mai apropiată şi de rangul cel mai înalt din toată familia imperială. (Nu era vorba de Justin, fiul lui Germanos, ci de un altul, fiul surorii lui Justinian, Vigilantia.)

Ei spuseră:

— Dar, Ilustre, jurământul de supunere, solicitat tuturor ofiţerilor, a fost prestat atât faţă de Justinian, ca împărat, cât şi faţă de Teodora, ca împărăteasă.

Belizarie răspunse:

— Se poate. Întâmplător, eu am prestat jurământ în

forma veche, numai faţă de Justinian. Este neconstituţional ca o femeie să devină împărăteasă, ca un drept al ei. Deşi consider că Luminăţia Ei este o administratoare extrem de capabilă şi de energică, nu sunt de acord ca o regulă veche de o mie de ani să fie încălcată de dragul Ei. Chiar şi numai pentru acest singur motiv: goţii şi armenii şi maurii şi multe alte neamuri din imperiu nu vor consimţi niciodată să fie cârmuiţi de o femeie şi câtă vreme ar fi ea în viaţă, ei ar rămâne permanent rebeli.

Boutzes încuviinţă, adăugind:

— În ce mă priveşte, chiar dacă situaţia nu ar fi aceasta, aş refuza să dau ascultare Teodorei care, (acum pot vorbi fără să fiu neloial, căci împăratul a murit) nu este cu nimic mai puţin monstruoasă decât fusese el, ci chiar mai feroce şi mai vicleană.

Toţi ceilalţi gândeau la fel, fără să se exprime însă atât de liber.

Apoi veni ştirea că, până la urmă, Justinian nu murise. Deşi avea acum şaizeci de ani (socotit a fi momentul cel mai primejdios din viaţă), îşi revenise din comă, îndeajuns pentru a recunoaşte pe Teodora şi pe Narses. Mai mult decât atât, tumoarea de la încheietura picioarelor, după ce se umflase până la proporţii considerabile, începu să supureze uşor – semn că era pe cale de a se tămădui. Tumoarea se sparse, el se putu ridica şi se restabili destul de bine; numai vorbirea rămase afectată de o uşoară paralizie a limbii.

În timpul stării de prostraţie, fantoma lui vie, cmiţând o lumină verzui-violetă, fusese văzută lunecând pe coridoarele palatului şi trecând cu uşurinţă prin uşi şi pereţi, câteodată chiar afară şi înăuntru, prin ferestre, cu picioarele înainte, într-un fel înspăimântător, scoţând străjile şi servitorii din minţi. În două sau trei împrejurări, fantoma fusese auzită vorbind. În toate cazurile, se povesti că vorbele fuseseră următoarele: „O, dulce Beelzebut, salvator al monarhilor! Nu mă lua încă, Beelzebut – prea şi-

ar lua îngerul avânt.” Unii dădură acestor cuvinte o interpretare, alţii alta; dar câţiva dintre noi înţeleserăm că îngerul este Belizarie, ale cărui aripi Justinian le păstrase cu atâta gelozie, mereu tăiate.

Daiacum Belizarie nu mai avea un singur duşman imperial, ci doi. Căci o versiune răstălmăcită a celor spuse generalilor săi la Carchemish fu ne’ântârziat raportată Teodorei de către Ioan Epi. Un’anul şi Petru, duşmanii săi tainici; cei doi acţionau astfel pentru a anula efectul oricărui eventual raport despre propria lor lipsă de căldură întru apărarea cauzei ei, pe care împărăteasa l-ar fi putut primi. Acesta era, deci, motivul pentru care toţi generalii fură rechemaţi de la Barbalissus la Constantinopol.

La Constantinopol, ciuma începuse să mai slăbească şi viaţa din oraş îşi reluă forma veselă, de odinioară, împărţită pe facţiuni; ancheta judiciară, care începea, fu urmărită cu viu interes, îndată ce Belizarie şi ceilalţi generali sosiră, fură informaţi că sunt arestaţi. Erau acuzaţi de înaltă trădare, Belizarie fu scos temporar din funcţia de Comandant în Răsărit, comanda predându-se lui Martin.

Belizarie era uimit. Se declară gata să-şi înfrunte cu conştiinţa cea mai senină acuzatorii; căci nu spusese nimic neadevărat sau neloial. Ofiţerilor şi oamenilor din Regimentul său de casă, care veniseră cu el, le trimise următorul mesaj: „Se pare că am fost calomniat pe nedrept în faţa Clemenţei-sale, împăratul, dar am toată încrederea că voi fi în curând liber. Vă ordon, în numele dragostei pe care mi-o purtaţi, să vă abţineţi de la orice act rebel sau criminal, care ar putea prejudicia anchetarea mea. Daţi ascultare ofiţerilor împăratului, în toate privinţele. Fiţi răbdători.”

Judecata se ţinu la palat, cu uşile închise; şi nu se publică niciun fel. De raport despre constatările justiţiei. Procesul fu judecat de însăşi Teodora. Belizarie se apără singur şi luând separat interogatoriu lui Ioan Epicureanul şi lui Petru, izbuti să-i facă să se contrazică. De asemenea, încercă să

convingă Curtea că ei fuseseră ofiţeri certăreţi, ineficienţi, rapaci, neascultători şi, pe deasupra, ingraţi. Admise că se pronunţase împotriva alegerii Teodorei ca monarh unic; dar fu în stare să prezinte minuta şedinţei, scrisă de secretarul său, ca dovadă că observaţiile sale fuseseră nevinovate: afirmă că susţinuse Constituţia Romană şi nimic mai mult. Teodora nu-l putu găsi vinovat de trădare. Totuşi, era hotărâtă să-i facă pe cât putea de mult rău, pentru că nu o recomandase subordonaţilor săi ca succesoarea firească a lui Justinian.

Ioan Epicureanul şi Petru fură complimentaţi pentru loialitatea lor faţă de tron şi li se făcură daruri în bani şi titluri noi.

Sentinţa împotriva a doi sau trei dintre generalii infractori, inclusiv Boutzes, fu închisoarea severă, pe o durată nelimitată, după placul Maiestăţilor lor. Boutzes fu coborit într-o celulă neluminată, unde nu avu pe nimeni cu care să-şi împartă mizeria; nici măcar temnicerii nu-i adresau cuvântul: i se aruncau jos, o dată pe zi, bucăţele de carne şi pâine, asemenea unei fiare sălbatice în ţarc. Fu eliberat abia după doi ani şi patru luni. I) ar atunci era frânt de boală şi se obişnuise să umble în patru labe, genunchii şi mâinile fiindu-i acoperite cu coji; îşi pierduse tot părul şi cei mai mulţi dinţi. Mai mult decât atât, reîntoarcerea bruscă la lumina zilei fu un şoc: prea puternic pentru ochii săi niciodată nu mai fu în stare sa citească sau sa distingă cu limpezime obiectele. În felul acesta, fura răzbunuţi locuitorii Antiohiei, ai căror bani de răscumpărare Boutzes îi furase de la cetăţenii inimoşi ai Iodessei.

Itcil/arie, deşi fusese achitat de învinuirea de Imdai’t. Fu găsit vinovat de „a fi dat crezare şi circulaţie unor zvonuri dăunătoare” (despre moartea lui Justinian), de a fi omis să-l pedepsească pe IJmity, es pentru cuvintele sale neloiale – şi de a fi permis capturarea oraşului Callinicum! îndepărtarea lui de la comandă fu confirmată şi toate proprietăţile sale în pământ, bunuri sau bani fură confiscate în favoarea

Coroanei.

Belizarie ascultă sentinţa cu demnitate şi nu apelă împotriva ei. Singurul comentariu pe care-l t'acu era că, fără fonduri, nu mai putea continua mi echipeze, să plătească şi să hrănească Regimentul de casă, care slujise împăratul cu credinţă, în multe războaie.

Teodora răspunse:

— Figurează ca sclavi ai casei tale, de aceea nu trebuie să le porţi de grijă. Sunt şi ei confiscaţi.

La asta el nu răspunse, dar se observă că îşi strânse pumnii, până ce i s-au albit la încheieturi. Iubea pe oamenii din Regimentul său de casă şi abia suporta gândul că îi vor fi luaţi, ca să-i maltrateze nişte generali de teapa obişnuită.

Teodora îl chemă pe Narses şi-i zise:

— Sclavii fostului Comandant al Armatelor din Răsărit, acest Belizarie, trebuie împărţiţi între generalii şi coloneii de la palat, tu însuţi având prima alegere. Dacă mai rămân unii pe care niciun general de la palat nu are mijloace să-i ţină, pune-i pe secretarii de stat să-i tragă la sorţi.

Aşa că Belizarie avu durerea să vadă pe mulţi dintre bărbaţii cutezători, pe care îi desăvârşise în meşteşugul războiului, devenind uşieri şi slugi la nişte eunuci parfumaţi.

Belizarie nu pierdu numai jumătatea de escadron care se întoarse cu el la Constantinopol, ci întreg Regimentul de casă, rechemat acum. Le trimise oamenilor încă o dată vorbă, în taină: „Răbdare, camarazi, vă implor! în curând toate se vor orândui. Bucuraţi-vă de concediul din oraş, continuaţi instrucţia, precum v-am învăţat, nu exprimaţi milă pentru mine, înghiţiţi toate insultele. Răbdare!” îi dădură ascultare, deşi n-ar fi vrut.

Gloata din oraş, care, se ştie, este la fel de incapabilă de o judecată sănătoasă pe cât este de inconstantă în porniri, vădi o bucurie ascunsă când află de sentinţa rostită împotriva lui Belizarie. În vinării se auziră vorbe ca acestea: „Fiţi siguri, împăratul şi împărăteasa s-au condamnat în sfârşit la pieire din cauza nerecunoştinţei lor.

Belizarie al nostru nu va accepta o asemenea nedreptate. Este un om prea viteaz şi prea demn, pentru a fi tratat astfel. Aşteptaţi: în curând veţi auzi despre o răscoală neaşteptată a Regimentului de casă şi despre asasinate sângeroase în Sacrele Apartamente ale palatului.1'

Aşteptară cu nerăbdare mereu crescândă. Nu se petrecu nimic. Murmurară, dezgustaţi de faptul că idolul lor de odinioară, gloriosul lor erou, Belizarie, se supunea duşmăniei şi ingratitudinii suveranilor săi cu o răbdare pe care o apreciau.ca fiind tot atât de abjectă ca aceea a călugărilor penitenţi. (Aceştia stau pe vine, în celulele lor, asemenea unor broaşte râioase, în timp ce flagelatorul de serviciu în săptămâna respectivă îşi face turul cu biciul său de sârmă şi le brăzdează spinarea, până ce se redeschid vechile cicatrice.) Când cetăţenii se îngrămădiră pentru prima oară în jurul său în stradă, cu exclamaţii de milă şi revoltă, îi respinse cu mânie, strigând:

Domnilor, tăceţi, aceasta-i o chestiune între împărat şi mine. Lăsaţi-mă, vă rog, şi vedeţi-vă de ti'eburi!

Avea o suită mică, de patru sau cinci ofiţeri tineri, care se ţineau de el din simplă loialitate, deşi fuseseră preveniţi de Narses că în felul acesta cad sub bănuielile imperiale şi pierd orice şansă de înaintare în grad. Ceilalţi asociaţi ai săi evitau cu grijă să-l salute – deşi, dacă ar fi înălţat steagul revoltei, cei mai muiţi s-ar fi raliat fără întârziere. Îşi căută o locuinţă ieftină, aproape de Piaţa Taurului, într-o casă lipită de sălile de petrecere. Acesta este un grup de săli, clădite în jurul unei fântâni, pe care familiile care nu au decât case modeste le pot închiria pentru nunţi şi festivităţi funerare şi alte asemenea împrejurări. Trăind aici, depindea de aceiaşi ofiţeri tineri până şi în privinţa celor necesare vieţii cotidiene. De n-ar fi fost ei, ar fi trebuit să solicite un tichet de lemn şi să recurgă la alocaţia pentru săraci. Teodora nu-i luase numai întreaga avere din oraş: trimise şi la Edessa, unde Belizarie depusese o sumă mare pentru a acoperi

diverse cheltuieli de război, şi şi-o însuşi şi pe aceasta.

. Se ducea în fiecare zi la palat, ca să-şi salute împăratul, precum ar fi făcut-o în mod obişnuit. Justinian încercă prin zeflemea şi batjocură să-l întărite ca să-l stârnească la rebeliune; căci răbdarea omului îl exaspera. Într-o dimineaţă, refuză să-l vadă pe Belizarie, pretextând treburi urgente şi-i porunci să aştepte până seara în faţa porţilor palatului. Belizarie se supuse, stând toată ziua în faţa porţilor, fără hrană, expus curiozităţii publicului. Gloata, scârbită de ceea ce considera a fi o atitudine mizerabilă, de sclav, aruncă în el cu fructe putrede şi cu gunoi, aşa încât straiele sale de patrician se pătară de-a binelea. Nu scoase o vorbă, nici măcar nu se aplecă pentru a evita proiectilele. Dar procedă aspru cu un tânăr neruşinat, care veni, strecurându-se de-a lungul zidului, ca să-l tragă de barbă. Îl apucă de pantaloni şi-l aruncă la mare distanţă; se zice că acest tânăr suferi leziuni de pe urma cărora rămase mulţi ani invalid.

în amurg fu, în sfârşit, admis în palat şi solicită permisiunea de a prezenta împăratului o cerere. Justinian consimţi să asculte cererea sperând că l-a determinat, totuşi, pe Belizarie la o manifestare de indignare făţişă. Fu dezamăgit: tot ce ceru Belizarie era o togă nouă, ca să se poată prezenta decent îmbrăcat la următoarea audienţă.

Justinian răspunse tăios:

— Nu avem bani ca să te îmbrăcăm, Ilustre Belizarie, Dacă nu-ţi poţi îngădui să te îmbraci cum se cuvine, mai bine îţi tăiem numele de pe lista patricienilor; în felul acesta vei fi scutit de toate obligaţiunile protocolare.

Belizarie se plecă adânc şi răspunse:

— În orice calitate sau rang mi se îngăduie să slujesc Maiestăţii-tale, se poate conta pe mine

— Îmi voi îndeplini datoria cu credinţă.

Numele său fu şters de pe listă şi multe luni de atunci încolo nu se mai întoarse la palat..

în tot acest răstimp stăpâna mea se bucura, bineînţeles,

de prietenia Teodorei şi, departe de a fi privată de vreuna dintre proprietăţile ei, fu îmbogăţită prin atribuirea multora dintre bunurile lui Belizarie, inclusiv marea lui moşie de la Ilufinianae. Se prefăcea a fi mult mai indiferentă faţă de nenorocirile bărbatului ei decât, ştiu bine, era de fapt. În ce mă priveşte, de câte ori puteam fvit. Îi, nn pomeneam de Belizarie; şi ori de câte ori aducea ea vorba, aveam grijă ca atitudinea mea să nu mă angajeze în niciun fel. Dar îmi fierbea sângele când îl vedeam pe Teodosie groză
vi iu lu-, se pe seama lui Belizarie. Devenise în zilele acelea om mare la palat şi circula urmat de o . Uită de patru sute de traci din Regimentul de casă, pe care i-i dăruise împărăteasa. Avea mereu consfătuiri tainice cu Teodora, fiind numit maestru al distracţiilor din palat.

Despre istoria intimă a celor ce s-au petrecut după acestea, circulă multe versiuni – unele plauzibile, altele ridicole, niciuna autentică. În orice caz, esenţial este că Teodosie muri de dizenterie, în ziua Sfântului Ştefan, care este cea următoare zilei de Crăciun; şi istoria nu a scos niciodată la lumină dacă a fost un simplu accident, sau dacă a fost otrăvit la ospăţul de Crăciun, şi dacă da, atunci de cine anume. Acei puţini care avură prilejul să-i examineze cadavrul, înclinau spre părerea că fusese otrăvit.

Pot afirma însă cu toată certitudinea că de moartea lui nu poate fi învinuit nici Belizarie, nici vreun prieten al lui Fotius. Nu este însă dincolo de limitele a ceea ce se poate presupune, ca vreun servitor al stăpânei mele Antonina să fi crezut că în felul acesta vine în întâmpinarea dorinţelor ei. Nu am cum să discut acest subiect. Inutil să vă spun că niciodată nu a căzut vreo bănuială asupra lui Eugeniu.

La moartea lui Teodosie sentimentele stăpânei mele păreau amestecate. În ultima vreme, atitudinea ei se schimbase faţă de dânsul, şi încă în mod foarte brusc. Ajunsese să creadă – pe drept sau pe nedrept – că favoritul ei, utilizând aceeaşi artă de curtezan pe care o folosise şi

faţă de dânsa, devenise amantul Teodorei. Este cert că Teodosie o trata în perioada aceasta cu o indiferenţă care trebuie să o fi mâhnit foarte mult, deşi ea a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să-şi ascundă suferinţa.

Teodora trecu cu uşurinţă peste moartea lui Teodosie; nici măcar nu se interesă de cauzele ei. Dar stăpânei mele îi vădi nealterată compătimire pentru pierderea suferită şi se părea că nu are habar de gelozia crâncenă nutrită de Antonina. Unii ziceau că această nepăsare era abordată de Teodora cu intenţia de a-l lipsi pe Justinian de satisfacţia pe care o simţea de pe urma durerii ei; căci tot aceştia afirmau că împăratul însuşi pusese la cale asasinarea lui Teodosie, fiind gelos din cauza mulţumirii pe care acesta o dădea soţiei sale, şi că, de fapt, ea fusese foarte îndurerată de moartea lui. Dar toate acestea sunt absurdităţi.

Acum, stăpâna mea căzu pradă unei adânci melancolii; insomnia şi lipsa poftei de mâncare o slăbiră atât de mult, încât părea a avea zece ani peste vârsta ei reală – avea atunci patruzeci şi doi de ani.

într-o zi, când m-am dus în iatacul ei, Antonina Îşi ridică privirea şi ochii ei erau roşii de plâns. Deşi o văzusem adeseori ursuză, agitată, mânioasă, deznădăjduită, de când fusese fată n-o mai văzusem plângând.

I-am zis cu blândeţe:

— Stăpână, am fost primul tău sclav şi ţi-am rămas credincios o viaţă întreagă. Îţi sunt mai presus de toate devotat şi aş muri de dragul tău, precum ştii bine. Lasă-mă să-ţi împart jalea, împărtăşindu-mi cauza ei. O, Doamnă Antonina, mi se strânge inima când te văd plângând.

Lacrimile izbucniră din nou; dar nu-mi răspunse’.

Apoi am întrebat-o:

— Stăpână, scumpă stăpână, oare eşti îndoliată după Teodosie?

începu să strige:

— Nu, Eugeniu, credinciosul meu prieten, n «*f* l’iHera şi pe Afrodita, nu! Nu la Teodosie mă ijândesc – ci la soţul

meu, Belizarie. Trebuie să mă destăinuiesc ţie din nou, ca odinioară, pe vremea în care trăiam la club, altminteri tăcerea mă mistuie. O, dragă Eugeniu, aş da tot ce am, numai să nu-mi fi aruncat vreodată privirea asupra prefăcutului de Teodosie. Adevărata mea iubire a fost dintotdeauna Belizarie – şi, *ca o* smintită, l-am nenorocit de-a binelea. Acum nu mai există nicio posibilitate ca să dreg greşeala.

Am plâns cu ea.

— Neîntârziat trebuie pusă la cale împăcarea! am strigat impulsiv.

Dar ea îmi răspunse că nici mândria lui Belizarie, nici a ei nu îngăduiau o împăcare. Mai mult decât atât, Teodora nu l-a iertat nicidecum pe Belizarie şi împăratul îl ura mai intens decât pe orice altă făptură omenească.

După un scurt răgaz de cugetare, i-am spus:

— Cred că înţeleg totul şi pot găsi o cale de ieşire.

— Nu există cale de ieşire, Eugeniu.

Eu am continuat totuşi, curajos:

— Stăpână, cred că dacă m-aş duce la Belizarie şi i-aş spune – ceea ce, cred, nu i-a fost împărtăşit niciodată – că Fotius a mărturisit sub tortură că te-a calomniat; şi dacă i-aş jura că tu şicu Teodosie nu aţi fost niciodată amanţi; şi dacă i-aş spune, în continuare, că jurămintele tale faţă de Ioan de Capadocia au fost făcute – şi oare nu este adevărat? — din ordinul împărătesei şi că i-ai cerut iertare lui Dumnezeu pentru acest păcat şi pentru toate blasfemiile pe care le-ai comis. — oare nu ai face atâta lucru pentru a-l împăca pe Belizarie, dragă stăpână? — şi că tu ai mult mai multe pricini pentru a te considera jignită de el, decât el de tine…

— O, înţeleptule Eugeniu, du-te cu binecuvântarea mea. Da, îi voi cere iertare lui Dumnezeu – fără îndoială că nu voi lăsa ca un asemenea fleac să-mi stea în cale. Spune-i tot ce mi-ai înşirat adineaori; şi apoi, dacă uită de mândria şi de mânia lui, îl poţi asigura că niciodată nu am iubit pe

altcineva şi că nu voi avea ’odihnă până nu i se va reda libertatea şi onoarea – şi că atunci nu ne vom mai despărţi niciodată.

15 – Cornitele Belizarie – voi a

— Ai să faci apel la împărăteasă?

— Da. Am să-i amintesc de serviciile pe care i le-am adus de curând, în cazul lui loan de Capadocia, cât şi de vechea noastră prietenie,precum şi de prietenia ce a existat între tatăl ei, maestrul urşilor, şi tatăl meu, conducătorul de care…

Dar eu i-am răspuns:

— Dragă stăpână, mai am o propunere de făcut. Cred că sunt în situaţia de a pune la cale nimicirea definitivă a lui loan de Capadocia. Dacă reuşesc şi meritul îţi revine, împărăteasa îţi va acorda, fără îndoială, tot ce-i soliciţi.

— Cum? întrebă ea grăbită. Cum ai s-o pui 3a cale?

I-am răspuns:

— Azi după amiază am intrat în vorbă, într-o vinăi’ie, cu un tânăr sărac din Cyzicus, care moare de o boală mistuitoare şi nu mai are mult de trăit. El şi întreaga lui familie, bunici bătrâni şi nevastă cu trei copii mici, au fost izgoniţi din casă, din ordinul episcopului de Cyzicus. A venit singur, pe jos, la Constantinopol şi astăzi a făcut apel la palat ca să i se facă dreptate şi să i se dea ajutor; dar funcţionarii l-au izgonit, deoarece episcopul e bine văzut la Curte. I-am arătat simpatii’ şi i-am oferit un ban de argint, dându-i înlilnire sub statuia elefantului lui Severus, mi ine la prânz. Nu i-am dezvăluit cum mă cheamă, nici pe stăpânul meu, şi în vinăria respectivă nu sunt cunoscut.

— Ei bine?

— Dă-mi cinci sute de monezi de aur, stăpână, şi cred că atâta va ajunge pentru a-l nimici pe loan de Capadocia.

— Nu înţeleg.

— Dă-mi banii şi încredinţează-mi misiunea.

225

— Dacă reuşeşti, Eugeniu, îţi dau cincizeci de mii şi

libertatea.

— Ce altceva înseamnă banii, decât bunăstarea trupească, pe care şi aşa o am? Ce altceva este „libertatea" decât să te bucuri de preţuire, ceea ce am şi dobândit? Nu, stăpână, răsplata care mă va satisface va fi că tu şi Domnul meu Belizarie şi împărăteasa, tustrei, veţi scăpa de un vechi duşman, că moartea tatălui tău Damocles, fostul meu stăpân, va fi răzbunată, şi că eu voi fi cel ce a mijlocit împăcarea dintre împărăteasă şi Domnul meu Belizarie.

În seara aceea m-am dus să-l caut pe Belizarie, în locuinţa lui sărăcăcioasă. Deşi era slăbit de o criză de malarie, se ridică de pe canapea ca să-mi ureze bun venit. Cu un zâmbet care ascundea profunzimea sentimentelor sale, mă întrebă:

— Şi nu te temi să mă vizitezi, Eugeniu, vechiul meu prieten?

I-am răspuns:

— Nu, Ilustre Domn. Cu mesajul pe care-l aduc, aş fi riscat să trec chiar şi printr-un incendiu sau printr-o tabără de huni bulgari.

Deveni puţin nerăbdător:

— Nu mi te adresa cu titluri care mi s-au luat. Care este mesajul?

f

I-am relatat, vorbind în numele meu, tot ce căzusem de acord cu stăpâna mea să-i spun. Mă ascultă cu mare atenţie, exclamând un „Ah!" când îi spusei că nevastă-sa i-a cerut iertare lui Dumnezeu. Apoi i-am arătat documentele de stat în care erau consemnate mărturisirile lui Fotius – mituisem copistul ajutorului de arhivar, cu preţul salariului său pe o zi, pentru a leobţine. Belizarie le citi repede şi apoi le mai citi o dată cu mare: atenţie şi până la urmă se lovi în piept şi zise:

— Pentru gelozia mea furioasă şi pentru credulitatea de care am dat dovadă, merit tot ce am suferit. Dar, din păcate, Eugeniu, acum e prea târziu. Stăpâna ta nu mă va

ierta niciodată pentru felul în care m-am purtat cu ea la Daras, nici dacă i-aş cere fără rezerve iertare.

L-am îndemnat să aibă toate nădejdile: toate se vor aranja. Apoi i-am repetat mesajul stăpânei mele, pe care la început nu a vrut să-l creadă, îmi spuse:

— Dacă stăpâna ta, Antonina, va. Voi într-adevăr să mai dea vreo ascultare cuvintelor mele, spune-i că eu şi numai eu am greşit – dar numai dragostea mea nemăsurată faţă de dânsa in-a împins la asemenea nebunie.

în noaptea aceea, Belizarie şi stăpâna mea se întâlniră în taină la locuinţa lui. Nimeni, afară de mine, nu avea cunoştinţă de întâlnire. Amândbi mă îmbrăţişară, mă sărutară pe obraji şi-mi spuseră că-mi datorează viaţa lor.

în ziua următoare l-am întâlnit pe tânărul din Cyzicus, sub statuia elefantului. L-am tras deoparte, într-un loc discret şi i-am spus:

— Aici, în sacul-acesta, sunt cinci sute de monezi de aur. Acestea vor asigura bunul trai al familiei tale pe tot restul vieţii. Dar pentru a le câş-
I iga, trebuie să comiţi o faptă disperată.

Mă întrebă:

— Ce anume, binefăcătorule?

— Trebuie să-l ucizi pe episcopul de Cyzicus. Este duşmanul stăpânului meu, iar aurul acesta oste al stăpânului meu.

— Cuvintele tale mă înspăimântă, strigă el.

— De ce, când oricum ai numai puţine luni de trăit şi când prin fapta aceasta răzbuni dintr-o singură lovitură şi nedreptatea pe care ai suferit-o şi asiguri şi situaţia familiei tale nevoiaşe?

Mă întrebă:

— Cine este stăpânul tău?

I-am răspuns:

— Nu şovăiesc să-ţi spun. Este Ioan. De Capadocia, care acum e preot la catedrala din Cyzicus,

Am reuşit să-l conving că vorbesc serios în privinţa

aurului; când i-am dat zece monezi ca arvună, se angajă să comită crima şi plecă vesel.

Curând sosiră de la Cyzicus ştirile aşteptate. Tânărul îşi îndeplinise obligaţiile. Aşteptă în faţa porticului catedralei, după liturghie, şi când episcopul apăru, împlântă în el un pumnal lung. Fu arestat şi ameninţat cu schingiuirea pe roată, dacă nu dezvăluie motivele faptei sale, care constituia un sacrilegiu. Precum mă aşteptasem, evită să pomenească nedreptăţile suferite de el, spunându-le ofiţerilor că fusese plătit să săvârşească fapta, printr-un dar constând din zece monezi de aur, de către loan de Capadocia. Duşmănia lui loan de Capadocia faţă de episcop era notorie. Fu arestat şi judecat în localitate, găsit vinovat de complicitate la asasinat şi condamnat la moarte. Datorită intervenţiei stăpânei mele la Teodora, viaţa tî nărui ui fu cruţată şi mai târziu i-am trimis restul de patru sute nouăzeci de monezi. Nu ştiu cât a mai trăit după aceea.

Şi viaţa lui, loan de Capadocia fu cruţată de către Justinian, sub motivul că vinovăţia lui era insuficient dovedită. Totuşi, fu dezbrăcat de sutană, biciuit şi silit să-şi mărturisească păcatele din trecut: deşi nu voia să recunoască asasinatul, restul relatărilor sale era atât de dezgustător, încât ar fi putut fi spânzurat pentru ele de zece’ ori. Toate bunurile sale fură confiscate în favoarea Coroanei şi fu îmbarcat, gol puşcă, pe o navă comercială ce pleca spre Egipt (dar, din caritate, cineva îi împrumută o pătură aspră): oriunde nava atingea uscatul, era silit să debarce şi să cerşească pe chei pâine şi gologani. În felul acesta răzbunarea fu, în sfârşit, dusă la capăt; căci Teodora şi stăpâna mea făcuseră legământ să-l aducă pe loan la goliciune şi cerşetorie, nu să-l omoare prin violenţă. Sufletul lui Damocles, conducătorul de care, răposatul meu stăpân, dobândi pace pe malurile Styxului.

Stăpâna mea se putea înfăţişa acum la Teodora şi să-i ceară să-l reprimească pe Belizarie în favoruri, spunându-i că ea însăşi intenţionează să-l ierte şi să trăiască din nou cu

el. Devotamentul ci faţă de Teodora fusese încă o dată dovedit şi Belizarie nu va întreprinde nimic, în viitor, ce-ar putea stârni supărarea împărătesei – de asta putea fi sigură.

Teodora nu respinse cererea. Trimise lui Belizarie un curier imperial, cu o scrisoare care suna astfel: „îţi dai singur seama, om bun ce eşti, rât rău le-ai făcut suveranilor tăi. Dar cum îi sunt foarte îndatorată soţiei tale pentru serviciile ce mi-a adus, la cererea ei am şters din dosare toate acuzaţiile împotriva ta şi ţi-am acordat marinimoaşa noastră iertare. În viitor nu trebuie deci ;; i te temi în privinţa securităţii şi prosperităţii laie; dar pe viitor nu-ţi vom judeca purtarea numai după acţiunile tale în raport cu noi, ci şi după atitudinea ta faţă de persoana ei.”

în felul acesta Belizarie fu reprimit în favoruri, deoarece până şi Justinian considera că mândria lui fusese până acum îndeajuns de umilită; şi i se restitui jumătate din tezaurulsău şi tot pământul şi casele. Justinian reţinu restul tezaurului, care se ridica la un sfert de milion de monezi de aur, spunând că nu-i cuviincios din partea unui supus să posede atâta avere, când vistieria imperială are o atât de arzătoare nevoie de bani.

Ca un omagiu adus prieteniei strânse dintre familia stăpânei mele Antonina şi propria ei familie, Teodora hotărî acum ca Ioannina, copilul stăpânei mele de la Belizarie, să fie logodită cu cea mai apropiată rudă a ei, Anastasie „Picioare-Lungi’! fiul lui Sittas, generalul, şi al surorii ei Anastasia. Planul Teodorei era ca după moartea lui Justinian şi a ei, diadema să treacă asupra acestui tânăr; căsătoria i-ar întări în mare măsură poziţia în oraş. Aşa că logodna se înfăptui.

S-ar putea să pară ciudat că, de la naşterea ei încoace, adică scurtă vreme înainte de expediţia lui Belizarie la Cartagina, nu m-am mai referit în niciun fel de Ioannina. Adevărul este că fata nu trăise în apropierea nici unuia dintre părinţii ei Stăpâna mea Antonina nu luase copilul

după ea îr războaie, ci o pusese sub tutela Teodorei, care, ajunse să o considere ca pe propria ei fiică. Ioannina rămânea cu Teodora, în Sacrele Apartamente ale palatului, chiar când se întâmpla ca părinţii ei să se afle în oraş. Stăpâna mea era mulţumită că lucrurile se petreceau astfel; sentimentele ei materne se îndreptau în primul rând spre Marta, soţia lui Hildiger – care, din nefericire, căzu victimă ciumei. Dar pe Belizarie înstrăinarea de copila Lui îl întrista. Îi trimitea adeseori scrisori şi daruri de peste mări, reamintindu-i, drăgăstos, că are un tată. Dar ori de câte ori se întâlneau, în răgazurile întâmplătoare dintre războaie, se aflau mereu în umbra tronului; şi Ioannina era încurcată de pornirile lui afectuoase. Cu Antonina, copilul se simţea mai în largul său, de parcă ar fi fost în compania unei mătuşi, deschisă la fire, la curent cu toate cele.

Vestea acestei logodne consacră în public împăcarea dintre Teodora şi stăpâna mea pe de o parte şi Belizarie pe de altă parte. Teodora reuşi chiar să-l convingă pe împărat să fie de faţă la ceremonia schimbării darurilor, în casa lui Belizarie; şi prezenţa lui părea de bun augur pentru revenirea prosperităţii în treburile casei. Belizarie şi stăpâna mea erau escortaţi de o rămăşiţă a Regimentului de casă – patru sute de traci, care la moartea lui Teodosie trecuseră în posesia stăpânei mele; şi care acum fură redaţi fostului lor stăpân. Dar camarazii lor, în număr de şase mii cinci sute, încă 1 nu-i fură restituiţi.

Rechemarea lui Belizarie din Răsărit pricinuise un dezastru. Justinian ordonă o invazie a Armeniei persane şi reîntări armatele de frontieră până ce numărul lor ajunse la aproape de treizeci de mii; clar comanda o împărţi între nu mai puţin de cincisprezece generali. Fiecare general prefera şi urmărea un plan de campanie propriu; la Dubis, pe râul Araxes, forţele lor, lipsite de orice unitate, fură zdrobite de o armată persană de numai patru mii de oameni; fugiră spre casă, în goană, părăsindu-şi prada, stindardele şi armele. Mai mulţi dintre generalii aceştia îşi continuară

fuga până ce caii li se prăbuşiră, deşi pe o rază de treizeci de mile nu se afla picior de inamic. Apoi, Doamna noastră Ciuma se vădi a fi un aliat neaşteptat, răspândindu-se brusc pe teritoriul persan – pe care până acuma îl cruţase, ucigând fiecare al treilea om de pe domeniile Marelui Rege; altminteri ar fi venit vremuri grele peste imperiul roman.

Cad, din treizeci de mii de oameni, zece mii fuseseră ucişi la Dubis şi zece mii făcuţi prizonieri, împreună cu tot convoiul de luptă al armatei, încărcat cu bagaje şi pradă.

Când Belizarie se prezentă voluntar ca să se ducă iarăşi în Răsărit şi să regrupeze pe supravieţuitori, Justinian îi refuză cu aroganţă cererea. Nu-i oferi explicaţia reală – că nu doreşte ca BeHzarie să reuşească încă o dată acolo unde alţii eşuaseră şi în felul acesta să pară indispensabil; dar zise, cu zâmbetul său nesuferit, că Doamna Antonina va trebui pe viitor să-şi însoţească soţul în campanii, ca o garanţie pentru loialitatea lui şi că „Doamna Antonina, fără îndoială, nu ar avea nicio plăcere să întreprindă o vizită pe graniţa persană, având în vedere experienţa nefericită cu prilejul vizitei ei anterioarei

Apoi continuă prin a spune că dacă Belizarie este chiar atât de ahtiat să se întoarcă pe câmpul de bătălie, se poate întoarce în Italia, ca să ducă la bun sfârşit misiunea pe care a neglijat să o încheie.

— A fost prea puţin înţelept şi nu fără de rezerve loial, Ilustre Belizarie, să revii la noi, la Constantinopol, înainte de a fi strivit ultimele scântei ale rebeliunii goţilor; de atunci încoace au mocnit fără contenire şi, până la urmă, au izbucnit într-un foc ameninţător.

Belizarie îi răspunse, răbdător ca-ntotdeauna:

— Maiestate, daţi-mi îndăi’ăt resturile Regimentului meu de casă şi voi face tot ce-mi stă în putinţă.

Justinian rânji;

— Pentru vreo nouă trădare, presupun? Nu, nu, generale, sunt un iepure prea bătrân şi cu prea multă experienţă, ca să mă las momit cu asemenea frunză de lăptucă. Afară de

asta, trupele care odinioară fuseseră ale taie au fost de curând luate de la ofiţerii mei de la palat şi, precum ştii, duse pe graniţa persană – unde nu ne putem lipsi de ele. Dar de ce discuţi cu noi, tu care până de curând mai erai un cerşetor? îţi vom da permisiunea să recrutezi trupe noi, oriunde vei găsi de cuviinţă, pe domeniile noastre; dar cum reizbucnirea războiului din Italia este, evident, un rod ai neglijenţei tale, îţi cerem să finanţezi singur expediţia. Noi nu avem bani, iar tu tot mai dispui de o mare avere. Dacă primeşti această însărcinare, îţi vom acorda o mare onoare: te vom face Comite al Grajdurilor Imperiale. Mâine să ne comunici ce-ai hotărât.

Apoi îl concedie.

Belizarie acceptă condiţiile – căci dispreţuia oxice târguială. Peste foarte puţin se îmbarcă, cu destinaţia Italia; era însoţit de stăpâna mea Antonina – pe care, Ia rândul meu, o însoţeam eu – şi de cei patru sute de traci. Noul său titlu o amuză copios pe stăpâna mea. Obişnuia să-i spună cam aşa: „Bietul meu soţ. Ai fost făcut Comite al Grajdurilor lui Augias, dar ţi-e interzis să le cureţi!” (Kroului Hercules i se ceruse, în chip de a cincea muncă, să cureţe grajdurile lui Augias într-o singură zi; şi o înfăptui, deviind printr-însele râurile Alpheus şi Peneus.)

Cam pe vremea aceasta fu ucis în Africa Solomon, într-o bătălie pe care o angaja împotriva unei armate de mauri ce întreprindea o incursiune. Fusese unul dintre cei mai capabili guvernatori, deşi mult stingherit de numărul insuficient de trupe. Romanii africani regretaseră de mult zilele fericite ale domniei vandalilor, când maurii erau siliţi să stea în. Fortăreţele de pe dealurile lor şi perceptorii din Constantinopol încă nu începuseră

CAPITOLUL XXI *EXIL ÎN ITALIA*

să înfulece totul, până şi pământuL După moartea lui Solomon, maurii masacrară, incendiară şi nimiciră fără milă şi fără teamă de represalii. Cu cât sărăcea dioceză, cu atât impozitele împovărau mai greu avuţia care mai exista, căci

impunerea efectuată în anul de consulat al lui Belizarie nu fusese niciodată modificată. Apoi venise ciuma. În acei ani de dezastru universal, pieriră din rândurile populaţiei cinci milioane de oameni; apoi nenumărate ogoare rămânând nedesţelenite şi neirigate le năpădi deşertul. Cred că această ţară rodnică nu-şi va mai reveni niciodată din nenorocirile ce s-au abătut asupra ei —cel puţin cită vreme va rămâne în imperiu.

\

Urmează acuma relatarea a cinci ani de campanii, fără îndoială cele mai ingrate din câte a întreprins vreodată un general de oarecare faimă. Dezamăgirea plictiseşte, nu numai când este trăită, dar şi când este repovestită. De aceea voi fi scurt şi voi însemna din toţi anii aceştia numai cât este strict necesar că să dovedesc că nici în decursul acestei ultime campanii în vest, Belizarie nu şi-a pierdut nimic din curajul, resursele şi vigoarea lui, că virtuţile i-au rămas neîntinate de cei treizeci de ani de campanii aproape neîntrerupte şi că a făcut în Italia tot ce se putea aştepta de la el, şi chiar mai mult.

Ne vom aduce aminte: coroana gotică trecuse asupra unui prinţ tânăr, pe nume Teudel, care, la început, nu avusese sub comanda lui mai mult de o mie de lăncieri şi stăpânise un singur oraş de oarecare tărie: Pavia. Dar, de la Teodoric încoace, Teudel era primul suveran capabil, ajuns la domnie peste goţi. Datorită firii certăreţe şi inactivităţii celor unsprezece generali imperiali care-l înfruntau, fu în stare să sporească numărul trupelor

Jk

sale la cinci mii şi să organizeze o armată bine echipată. În acelaşi an în care Belizarie s-a certat la Daras cu stăpâna mea, loan Sângerosul, Bessas şi ceilalţi primiseră instrucţiuni de la Justinian „să zdrobească ultimele rămăşiţe ale goţilor”; dar împăratul nu era dispus să încredinţeze vreunuia comanda supremă. Porniră campania cu douăsprezece mii de oameni, inclusiv garnizoana de la

Sisauranum, care tocmai sosise din Răsărit, fiind capturată de Belizarie. În primul rând, din pricina neînţelegerilor iscate de împărţirea prăzii pe care se aşteptau să o câştige, fură învinşi, prea puţin glorios, de către Teudel la Faenza; mii şi mii de oameni fură ucişi sau prinşi şi. — ruşine unică!

— Abandonară absolut toate stindardele de regiment, deşi generalii scăpară, fiecare fugind pe unde apucă. Numai escadronul persan luptă curajos şi din această cauză suferi pierderi mai mari decât oricare altă unitate. Apoi fiecare dintre cei unsprezece generali conduse la adăpostul altei cetăţi ceea ce supravieţuise din propria lui unitate, aşa încât toată Italia se întindea, neapărată, în faţa armatei lui Teudel.

Ioan Sângerosul porni din nou împotriva lui, primind întăriri de la Ravena. Deşi se afla în inferioritate numerică, Teudel împrăştie armata lui Ioan într-o bătălie ce avu loc aproape de Florenţa şi nu numai că-i pricinui pierderi grele, în morţi şi răniţi, dar convinse şi pe mulţi dintre oamenii săi să dezerteze în rândurile armatei goţilor. Alexandru („Foarfecele'1) redusese armatele din Italia la o stare dintre cele mai jalnice, furându-le solda şi raţiile, De când e lumea, niciun soldat nu poate lupta vreme îndelungată fără soldă sau hrană potrivită, afară de cazul în care-şi apără propriul său cămin sau se află sub comanda unei căpetenii curajoase. Pe deasupra, când între ofiţeri stăruie neînţelegerea, ceea ce se întâmpla aici, soldaţii de rând o simt repede şi-şi pierd încrederea. Cei ce dezertară la Teudel erau oameni dornici de a se pune sub protecţia unui rege care se dovedi a fi om de cuvânt – un conducător curajos, activ, generos, care nu-şi împărţea cu rivali comanda.

în primăvara următoare, aceeaşi primăvară în care Belizarie fusese trimis împotriva regelui Khosrou în Siria, Teudel, lăsându-i pe generalii imperiali pitiţi în fortăreţele lor din nord-estul Italiei, porni în jos, spre sudul rămas aproape fără nicio apărare. Îl invadă cu uşurinţă, ocupând

fortăreţele Benevento, unde distruse întăriturile, şi Cumae, unde găsi mari comori, şi peste puţin începu să asedieze Neapole.

în numele tuturor generalilor, Ioan Sângerosul îi scrise de la Ravena lui Justinian, cerând întăriri. Cu o promptitudine neaşteptată, Justinian trimise un senator, Maximinus, cu o flotă mare şi cu toate trupele care puteau fi adunate din centrele de instrucţie şi din oraşele de garnizoană din Răsărit, Maximinus fu învestit cu autoritatea de Comandant al Armatelor din Italia. Era un laş, fără nicio experienţă în materie de războaie. Îşi petrecea cea mai mare parte a timpului în rugăciuni şi posturi. Justinian detesta să încredinţeze mari armate unor generali cu experienţă, temându-se să nu devină rebeli. Părea să fie sub impresia că victoriile se cuceresc în genunchi, nu în şa.

Expediţia se isprăvi dezastruos, precum era de aşteptat. Întâi, Maximinus zăbovi luni de zile în Grecia, trimiţând înainte pe unul din generalii săi cu un număr de nave pline de provizii, dar cu forţe inadecvate, pentru a ajuta oraşul Neapole. Cavaleria lui Teudel surprinse această flotă mică pe când echipajele se aflau debarcate, fără nicio măsură de apărare, la Salerno, ca să ia apă şi să-şi mai desţepenească picioarele; o captură aproape în întregime. Atunci Maximinus navigă personal până la Siracuza, în Sicilia, de unde trimise restul armatei sale, cu corăbiile rămase, spre a mai încerca o dată să ajute oraşul Neapole. Dar asta se petrecu prea târziu, în noiembrie, când călătoriile pe mare devin nesigure. Un vânt puternic, din nord-vest, surprinse expediţia aproape de Neapole, făcând navele să eşueze la ţărm şi anume chiar pe ţărmul unde regele Teudel îşi stabilise tabăra, cu goţii săi. Dintre soldaţii care izbutiseră să scape de furia valurilor, goţii nemiloşi aruncară multe sute îndărăt, în mare, căci nu doreau să se împovăreze cu prizonieri. Dar generalul roman care comanda expediţia fu cruţat. Cu un ştreang de gât, îl siliră să-i sfătuiască pe napolitani să capituleze, deoarece acum nu se mai puteau

aştepta la niciun fel de ajutor şi erau strâmtoraţi de foame. Teudel se angajă să le cruţe viaţa.

Neapole se predă. Când Teudel văzu cât de vlăguiţi erau cetăţenii, se purtă cu o omenie şi o înţelegere remarcabile pentru un barbar. Avu grijă ca oamenii să nu-şi încarce dintr-o dată burta şi astfel să se prăpădească – redându-le vigoarea printr-o mărire treptată şi cumpănită a raţiilor. Nu se răzbună pe ei, ba chiar îngădui garnizoanei să părăsească oraşul cu onoruri de război, asigurându-i animale de povară cu care să ajungă la Roma. Mai mult, ca să dea un exemplu propriilor săi oameni şi să încurajeze populaţia băştinaşă, execută un soldat got pentru violarea unei fete italiene şi acordă acesteia, ca zestre, toate bunurile soldatului. Dar rase până la pământ întăriturile oraşului Neapole, aşa încât chiar de-ar fi fost recucerit, oraşul să nu mai poată servi niciodată ca bază de operaţiuni împotriva goţilor.

Regele Teudel ar fi pornit acum să ocupe Roma

— A cărei garnizoană era comandată de Ioan Sângerosul – deoarece cetăţenii simpatizau cu cauza goţilor şi se pregăteau să-l întâmpine cu „bun venit”. Dar atunci se răspândi ciuma în Italia şi străzile Romei erau pline de cadavre neîngropate. Teudel se grăbi să se retragă din apropierea infecţiei. Trimise o parte a armatei să asedieze Otranto, în timp ce. Cu restul asedie Osimo şi Tivoli. Tivoli căzu în mâinile sale datorită unui act de trădare; comunicaţiile dintre Roma şi Toscana – regiunea pe care se întemeia aprovizionarea Romei – fură astfel întrerupte. Forţele imperiale degenerară tot mai mult, în vreme ce forţele lui Teudel progresau continuu. Solda trupelor imperiale, care era acoperită în mod obişnuit din impozitele Italiei, nu mai putea fi asigurată deoarece goţii deţineau acum aproape toate regiunile rurale; şi aptitudinile combative ale trupelor depindeau în mare măsură de soldă.

Aceasta era starea lucrurilor când Belizarie ne duse în Italia. Întreprinse întâi un marş de recrutare prin Tracia, cu

cei patru sute de cuirasieri ai săi. De foarte mulţi ani, era pentru prima oară când vizita Germenul, localitatea sa de baştină, sau Adrianopolul, unde-şi începuse cariera militară. Compatrioţii săi îi pregătiră o primire excepţională. În fiecare oraş în care ajunse, îl aşteptă o recepţie civică: marşul deveni aproape o procesiune regală. Cei patru sute de oameni, toţi traci, eroi ai campaniilor contra goţilor, vandalilor şi persanilor, erau atât de arătoşi şi aveau o înfăţişare atât de marţială în cămăşile lor de zale şi cu coifurile cu pene albe, îşi călăreau caii roibi atât de bine şi vorbeau cu atâta admiraţie şi dragoste de Belizarie, încât nu mai puţin de patru mii de recruţi se înrolară sub stindardul său – dintre care o mie cinci sute chiar din Adrianopol. În Tracia i se spunea „Norocosul Belizarie”, nu numai pentru că el însuşi nu fusese niciodată rănit, dar şi pentru că din Regimentul său de casă, care se bătuse în atâtea bătălii glorioase, căzuseră foarte puţini oameni – cel puţin câtă vreme serviseră sub comanda lui directă – şi foarte mulţi dintre ei făcuseră avere. Belizarie sperase să facă rost de arme şi armuri pentru recruţii săi, chiar aici, asemenea obiecte fiind produse la atelierul imperial de armament din Adrianopol; dar îi fură refuzate, chiar contra plăţii în aur. De asemenea, în cursul recentei lor incursiuni, hunii bulgari luaseră aproape toţi caii din Tracia, tiu excepţia hergheliilor imperiale, care fuseseră adăpostite din vreme după zidurile oraşului Salonic; aşa că nu reuşi nici măcar să-şi încalece recruţii. Fără arme, fără armuri, fără cai – când şi altminteri, ca să formezi dintr-un recrut crud un cuirasier eficient se cere o muncă de doi ani şi mai bine, chiar dacă este obişnuit dinainte cu caii.

Din Tracia ne îmbarcarăm şi ocolirăm coasta Greciei, ajungând la Spalato, unde ne reaprovizionarăm; aici se găsiră pentru recruţi arme, dar nu se găsiră armuri. De la Spalato, Belizarie îl trimise, pentru despresurarea oraşului Otranto, pe acelaşi Valentin care comandase miliţia romană pe Câmpul lui Nero în timpul apărării Romei: avea două mii

de oameni, în cea mai mare parte neinstruiţi, şi provizii de grâne pentru un an. Valentin izbuti să despresoare Otranto tocmai ia vreme: din cauza foametei, garnizoana se hotărâse să se predea peste patru zile goţilor. Belizarie nu putea încerca o debarcare în vecinătatea Romei, deoarece, graţie corăbiilor de război capturate, inamicul controla toată coasta de apus. Ne duse ia Ravena, trecând prin Pola.

La Ravena îi îndemnă pe goţii rezidenţi să-şi convingă rudele care luptau sub regele Teudel,. Să-şi reînnoiască legământul. Faţă de împărat. Dar nici măcar numele lui Belizarie nu mai era în stare să atragă măcar un singur om. Ca să asigure cel puţin securitatea acestei regiuni, trimise spre nord, în Emilia, o sută dintre oamenii instruiţi ai Regimentului de casă şi două sute dintre re-. Cruţii cei mai promiţători, pentru care găsise la Ravena cai şi armuri, şi două mii de infanterişti iliri. Bologna, capitala, se supuse, dar provizii se găsiră puţine. Afară de asta, ilirii nu-şi primiseră solda de optsprezece luni şi erau dezamăgiţi, pentru că în absenţa lor li se îngăduise hunilor bulgari să întreprindă un raid prin Iliria şi să le târaseă în prizonierat nevestele şi copiii. Anunţară, pe neaşteptate, că se duc acasă; ceea ce chiar şi făcură, lăsându-i pe cei patru sute de oameni din Regimentul de casă să se descurce singuri. (Justinian se mânie pe aceşti iliri, dar după aceea îi iertă.) Aşa că toată Emilia fu cedată inamicului, cu excepţia fortăreţe! de la Piacenza. Singura consecinţă fericită a acestei expediţii fu că oamenii din Regimentul de casă, comandaţi de un oarecare Turimut – un-trac şi acesta – izbutiră să-şi taie cale de întoarcere până la Ravena şi să aducă două sute de cai şi trei sute de armuri, aparţinând goţilor ucişi de ei în ambuscade.

Apoi Belizarie îl trimise pe Turimut la Osimo

— Localitate asediată de regele Teudel – cu o mie de oameni: nu se putea lipsi de mai mulţi. Turimut izbuti să se strecoare în oraş prin liniile go ţilor, fără a suferi pierderi; dar curând, după ce făcu o ieşire curajoasă, îşi dădu seama

că cei o mie de oameni ai săi nu constituie un adversar pentru armata goţilor, care se umflase la treizeci de mii, datorită dezerţiunilor din trupele imperiale. Nu se putea sprijini, în scopuri militare, nici pe restul garnizoanei. Se consultă cu comandantul, care căzu de acord că prezenţa în continuare a forţei lui Turimut va fi mai degrabă o povară decât un ajutor, însemnând pur şi simplu mai multe guri de hrănit; aşa că Turimut plecă în cursul nopţii. Un dezertor preveni goţii asupra planurilor sale şi aceştia îl ambuscară, la patru mile distanţă de oraş. Pierdu două sute de oameni şi toate animalele de povară; restul scăpă şi ajunse până la Rimini.

Teudel distruse întăriturile tuturor oraşelor care i se supuseră. Belizarie, având nevoie de o bază mai convenabilă decât Ravena, se hotărî să reîntărească Pesaro, un port din Umbria aşezat între Rimini şi Osimo, deoarece aici, în valea râului, existau păşuni bune care îi erau de folos. Zidurile de la Pesaro fuseseră pe jumătate demolate şi porţile îndepărtate; dar cu inventivitatea lui obişnuită, trimise agenţi care măsurară amplasamentul porţilor, şi la Ravena se confecţionară porţi noi, de stejar, întărite cu fier forjat, potrivite exact pe măsura înălţimii şi lăţimii. Turimut le transportă pe apă până la Pesaro şi le potrivi la locul lor; şi puse orăşenii la lucru, în grabă mare, ca să înalţe zidurile. Avea cu el trei mii de oameni, aproape toţi recruţi traci. Până ce Teudel sosi cu armata în faţa oraşului, venind de la Osimo, zidurile erau destul de înalte pentru a putea fi apărate. Belizarie îşi instruise intens recruţii în tragerea cu arcul, aşa că îşi făcură prezenţa simţită de-a binelea. Teudel se retrase, derutat.

Belizarie îi scrise lui Justinian, în termenii următori:

„Prea Puternice împărat,

Am sosit în Italia fără cai şi armuri – căci acestea nu se puteau obţine în Tracia – şi fără bani, afară de ceea ce aveam în punga mea particulară, pentru plata recruţilor de curând încorporaţi în Tracia. Aceştia sunt puţin numeroşi,

încă neinstruiţi, înarmaţi slab şi nu au cai. Trupele regulate ale Maiestăţii-tale şi miliţia pe care le-am găsit aici nu constituie pentru duşman un pericol, nici în privinţa numărului, nici a curajului. Regele Teudel stăpâneşte toată Italia – cu excepţia cîtorva oraşe pe care, cu forţele pe care le am la dispoziţie, nu am cum să le despresor – şi, în consecinţă, impozitele imperiale nu pot fi strânse. Fapt este că până şi faţă de trupele staţionate la Ravena, Maiestatea-ta are o atât de mare restanţă de soldă, încât sunt complet incapabil să le conving să lupte. Mai mult de jumătate au şi dezertat la inamic.

Dacă prezenţa mea în Italia ar fi suficientă pentru a duce războiul la un sfârşit victorios, toate ar fi bune: căci mi-am anunţat sosirea, cu toate mijloacele care-mi sunt la îndemână. Dar Maiestatea-ta să ţină seama că un general fără trupe este asemenea unui cap retezat de la ceafă. Cu respect propun ca oamenii din Regimentul meu de casă, pe care i-ai trimis pe graniţa persană, să fie rechemaţi şi trimişi aici imediat; şi, împreună cu ei, o mare unitate de herulieni sau de alţi huni, dacă Maiestatea-ta va acoperi cheltuielile pricinuite de angajarea lor, printr-o sumă substanţială. Dacă cererea mea nu poate fi satisfăcută, puţin sau nimic nu va putea fi înfăptuit de slujitorul loial şi supus al Maiestăţii-tale.

Belizarie, Comite al Grajdurilor Imperiale În prezent Comandant al Armatelor din Italia4, Ioan Sângerosul, predând lui Bessas comanda Romei, se angaja să înmâneze această scrisoare lui Justinian la Constantinopol şi să-l îndemne să remedieze situaţia disperată în care ne aflam. Loan porni la drum la sfârşitul anului Domnului 545. Între timp, Belizarie rămase la Ravena, instruindu-şi recruţii, folosind pentru exerciţiile de cavalerie puţinii cai pe care îi avea la dispoziţie, prin rotaţie. Oamenii clevenіră îndemânatici cu arcurile, lăncile, suliţele, săbiile, fie călare, fie pe jos – îi puse să călărească chiar şi pe cai de lemn, asemenea unor copii.

Osimo se predă lui Teudel din cauza foamei, apoi urmară Fermo şi Ascoli care se află de asemenea în Picenum. Apoi Spoleto şi Assisi, în Toscana. Numai Perugia rezistă, deşi Teudel puse la cale asasinarea lui Ciprian, generalul **comandant** ai garnizoanei.

Ioan Sângerosul nu predă împăratului scrisoarea, vorbindu-i despre situaţie numai în termeni vagi. Era plictisit de războaiele italiene şi nu dorea să fie trimis îndărăt din confortul şi comoditatea Constantinopol ului. Unde fusese bine primit, în lipsa de confort şi în necazurile campaniei. Se închină în întregime scopului pe care şi-l propusese – de a încheia o căsătorie distinsă; de fapt, deveni chiar soţul fiicei lui Germanos, sora tânărului Justin, o strănepoată a împăratului. (Procedând astfel, deveni duşman al împărărătesei Teodora, care considera gestul său ca un act de mare trufie, aproape ca o declaraţie că, în ca**zur** morţii lui Justinian, se consideră candidat la tron.)

Neprimind răspuns, Belizarie mai scrise o dată, repetând exact scrisoarea anterioară, cu singura deosebire că mai dădea ştiri despre ultimele succese ale lui Teudel. Raportă că Roma, care era apărată de Bessas cu trei mii de oameni, era ameninţată de foame – întrucât flota lui Teudel, având ca bază insulele Lipare, intercepta corăbiile cu grâne care veneau din Sicilia – şi deci nu mai putea rezista multe luni de aici încolo. Piacenza, ultima fortăreaţă din nord rămasă loială faţă de romani, se şi predase, de foame. Mai adăugă (îndemnat de stăpâna mea) că, deoarece Graţioasa-sa Maiestate pare a nu fi alarmată de starea lucrurilor din Italia, astfel cum fusese x-elatată în scrisoarea încredinţată lui Ioan, sau, în orice caz nu se simţea în stare să o remedieze, el, Belizarie, se consideră liber să se retragă cu soţia lui şi cu garda sa de corp la Durazzo, pe malul celălalt al Mării Adri atice. Acolo clima este mai puţin moleşitoare decât la Ravena şi comunicaţiile cu Constantinopolul – în caz că împăratul ar binevoi să-i trimită alte instrucţiuni – sunt mai lesnicioase. Strănepotul împăratului, Justin, va

rămâne la comandă la Ravena.

Scrisoarea era cu desăvârşire respectuoasă şi potrivită ca formă, dar Justinian simţi că ea cuprinde un reproş mascat; ceea ce îl determină să nu întreprindă nimic în această chestiune, îndeosebi după ce Ioan Sângerosul negă că i s-ar fi încredinţat vreo scrisoare. Totuşi, stăpâna mea trimisese concomitent cu această ultimă scrisoare o epistolă către Teodora, în care îi spuse că Justinian trebuie să se hotărască dacă vrea să păstreze suveranitatea asupra Italici şi, în acest caz, să-şi plătească armatele de aici şi să trimită întăriri; în caz contrar, trebuie să renunţe la pretenţiile asupra ei. Teodora îl convinse în cele din urmă pe Justinian să retragă anumite trupe de pe graniţa persană, unde primejdia unei invazii părea înlăturată o dată cu răspândirea ciumei, şi să-l trimită pe Narses în Crimeea, pentru a năimi o puternică forţă de huni herulieni care să însoţească expediţia în Italia. Dar până ce aceste întăriri, comandate de Ioan Sângerosul, sosiră la Durazzo, se făcu toamnă târzie; între timp, situaţia la Roma se înrăutăţea mereu. Tot ce-şî putuse îngădui Belizarie fusese trimiterea de-a curmezişul Italiei a o mie de oameni, dintre care jumătate erau din Regimentul de casă, pentru întărirea garnizoanei slabe din Portul Romei – era esenţial ca stăpînirea acestuia să fie în continuare menţinută dacă Roma urma să fie despresurată de flota imperială. Valentin, care comanda aceste trupe, primi instrucţiuni să evite orice bătălie care i-ar pricinui pierderi grele. Îi ocoli pe goţi şi ajunse nevătămat la destinaţie.

Papa Vigiliu, acelaşi care-i urmase lui Silveriu după demitere, primise de curând porunca de a se duce de la Roma în Sicilia şi de a aştepta acolo până ce va fi chemat la Constantinopol. Justinian (care dorea să fie pomenit de istorie ca „cel Mare” şi pentru talentele teologice, nu numai pentru celelalte calităţi şi isprăvi ale sale) lucra la un tratat pentru care dorea să obţină aprobarea papei Vigiliu. Îi venise o idee frumoasă în doctrina raporturilor dintre prima

persoană şi a doua din Trinitate, şi credea că este recomandabil să o discute cu papa, înainte de a continua elaborarea operei. Tratatul ţintea un compromis între cei ce credeau în natura unică a Fiului şi cei ce credeau că El a avut două naturi. În felul acesta, un număr mare de eretici ar fi revenitîn comunitatea ortodoxă. Vă scutesc de amănuntele discuţiei. Papa Vigiliu nu putea lua în serios doctrina teologică a împăratului, care era confuză şi contradictorie; dar nici nu-şi putea îngădui să-l jignească. Îl preocupa mult mai mult un raport alarmant care-l ajunse din urmă, despre starea lucrurilor la Roma: un oboroc de grâu se vindea cu cinci monezi de aur şi un bou cu cincizeci, iar cei săraci începuseră să mănânce urzici şi iarbă, ca şi în timpul asediului anterior. Fiind un om generos şi un creştin cinstit, în ciuda faptului că ajunsese la funcţie cumpărând voturile, îşi aduse aminte de îndemnul de trei ori repetat de Isus către Apostolul Petru: „Hrăneşte oile mele”; angajă pe socoteala lui o mică flotă alcătuită din nave de transportat grâu, şi o trimise apoi în Portul Romei cu provizii pentru populaţia Urbei.

Papa trimise flota sub conducerea unui episcop care, evitând printr-un amplu ocol escadra de blocadă a goţilor ce-şi avea baza în insulele Lipare, aduse corăbiile nevătămate în port; şi fu uşurat când, la sosire, zări stindardul imperial fluturând în continuare pe turn şi ostaşii garnizoanei vânturându-şi agitat pelerinele de pe metereze. Din păcate interpretă greşit semnalul, care nu era încurajator, ci constituia un avertisment. Abia fură corăbiile bine legate de chei, cu ajutorul docherilor, când răsună un răcnet barbar şi două escadroane de goţi ai lui Teudel ţâşniră dintr-un ascunziş, de după un antrepozit. Puseră mâna pe corăbii şi uciseră toţi oamenii de pe bord, exceptându-l doar pe episcop, pe care-l duseră, prizonier, la Teudel. S-a întâmplat aşa pentru că Valentin, cu o zi sau două mai înainte, neţinuad seama de ordinele lui Belizarie, condusese pe cei o mie de oameni într-o ieşire împotriva

goţilor; retragerea îi fusese tăiată, iar el însuşi, laolaltă cu aproape toţi oamenii de sub comanda sa, omorât. Asediatorii zăriseră de pe un deal flota episcopului, iar resturile garnizoanei erau prea slabe pentru a-i împiedica pe goţi să pregătească în port această ambuscadă, care reuşi din plin. Episcopul prins (s-a întâmplat ca numele său să fie tot Valentin) fu interogat îndeaproape de regele Teudel, care spera să obţină de la el informaţii militare de preţ. Dar episcopul ciudă întrebările lui Teudel, ca un bun roman ce se afla, chiar şi când îl ameninţă cu tortura. Teudel îşi pierdu răbdarea cu el şi porunci să i se taie ambele mâini. Ne cuprinse o mare milă faţă de acest om bun.

/

La Roma se produseră multe sinucideri din cauza foametei. Veteranul Bessas, pe care neglijenţa lui Justinian faţă de situaţia din Italia îl acrise, se preocupa îndeosebi de propria lui îmbogăţire, pe seama cetăţenilor. Din ordinul său, niciun cetăţean de rând nu putea părăsi Urbea, privilegiul acesta putând fi obţinut numai prin plata a cinci mii de monezi de aur; unui patrician i se cereau o sută de mii. Majoritatea patricienilor considerau preţul exorbitant şi preferau să rămână locului, cu toate dezavantajele. Singurele rezerve de grâu se aflau în silozurile militare. Bessas vindea câte puţin din acestea, la preţuri din ce în ce mai mari, amestecându-l totodată din ce în ce mai mult cu tărâţe – ceea ce însemna că de fapt jefuiâ şi propriii săi cai. Când banii de aur se isprăviră, acceptă ca mijloc de plată şi farfurii şi căni vechi de argint, obiecte moştenite din familie – dar soc-otindu-le numai greutatea în argint, nu valoarea intrinsecă de piese antice. Cred că avea intenţia de a capitula în curând, cu condiţia ca lui şi soldaţilor săi – care se îmbogăţiseră, de asemenea, vânzându-şi o parte din raţie – să li se îngăduie să iasă cu onoruri de război şi să-şi păstreze averea personală.

într-o dimineaţă, gloata din Urbe veni urlând la „porţile

Palatului Pincian unde se afla cartierul general al lui Bessas. Trebuie să fi fost un spectacol îngrozitor – feţele lor supte, decolorate şi burţile umflate de vânt; căci eonii, catârii, măgarii, pisicile, şobolanii şi şoarecii fuseseră consumaţi, până la ultimul. Din tot ce era comestibil nu mai rămăseseră decât urzicile – dacă nu cumva mâncau în taină bălegar de cal sau carne de copii asasinaţi. Străjile încercară să izgonească aceste făpturi nenorocite, dar când le loviră, căzură şi nu se mai putură ridica de slăbiciune, zăcând locului şi zbătându-se, ca nişte viespi sau muşte cu aripile smulse. Cererea lor suna astfel: „Pentru numele lui Dumnezeu, fă unul din următoarele trei lucruri: sau hrăneşte-ne, sau lasă-ne să părăsim Urbea fără a plăti, sau curmă suferinţa noastră, ucigându-ne.” Bessas răspunse: „Nu vă pot hrăni, neavând grâu decât exact cât îmi ajunge pentru oamenii mei; nici să vă ucid, căci asta ar însemna asasinat; nici să vă las să părăsiţi Urbea, deoarece mă tem că goţii s-ar folosi de deschiderea porţilor, ca să intre cu forţa. Curaj! Belizarie va sosi în curând, cu hrană suficientă pentru toată lumea.”

Totuşi, reduse treptat suma cerută pentru plecare, cu excepţia patricienilor – până ce ea ajunse chiar şi la îndemâna pungilor mai modeste. Curând Urbea era aproape complet goală. Cei mai mulţi dintre fugari muriră pe drum, de epuizare totală; mulţi fură ucişi de goţi, ale căror forţe sporiseră până la şaizeci de mii de oameni; câţiva scăpară spre sud. Dar Roma continua să reziste, ca şi garnizoana din portul Romei; şi Belizarie pornea intr-adevăr în ajutorul lor, de la Durazzo, din Dalmaţia, întăririle sosind tocmai atunci.

Ioan Sângerosul voia ca toată armata, care număra acum douăzeci de mii de oameni, să treacă marea îngustă spre Brindisi şi să mărşăluiască, într-un singur corp, de-a curmezişul Italiei, spre Roma. Dar Belizarie arătă că, în cazul în care nu ar întâmpina nicio rezistenţă serioasă, marşul asupra Romei le-ar lua patruzeci de zile în vreme ce

a parcurge drumul pe mare, cu galerele, ar cere numai cinci zile dacă vânturile ar fi favorabile. Intrucât Roma suferea de foamete, fiecare zi era preţioasă. Noile unităţi ale Regimentului de casă nu erau nicidecum alcătuite din soldaţi lipsiţi de valoare combativă; şi la Durazzo izbutise să cumpere armuri şi cai pentru jumătate din ei. Îi îmbarcă în galerele cele mai rapide şi-i ordonă lui Ioan Sângerosul să-l urmeze cât putea de repede.

În tot acest răstimp, stăpâna mea se purta cu cea mai mare gingăşie şi consideraţie faţă de Belizarie şi încrederea lor reciprocă fu în multe zile rele un reazim pentru ei; şi nu se mai auzi niciun cuvânt îndoielnic pe seama vieţii particulare a stăpânei mele. Faţă de mine erau extrem de atenţi şi-mi încredinţară multe secrete importante.

Belizarie şi stăpâna mea, pe care eu, bineînţeles o însoţeam, se. Îmbarcară pe nava-amiral; priveam această nouă campanie cu, oarecare neîncredere dar, o dată îmbarcaţi, eram nerăbdători să ajungem cât mai repede iarăşi în Italia. Un vânt violent, din sud-est, ne sili să căutăm adăpost în portul de la Otranto. Soldaţii goţi care continuau să asedieze oraşul, nedându-şi seama că prezenţa noastră era întâmplătoare, se retraseră de teamă la Brindisi, la două zile distanţă spre nord. Vântul se schimbă a doua zi şi ridicarăm din nou pânzele, luând direcţia sud şi trecând prin strâmtoarea Messina; goţii se felicitară că pericolul trecuse.

Şase zile mai târziu ajunserăm în Portul Romei, care continua să reziste; dar până la sosirea lui Ioan Sângerosul nu se putea întreprinde nimic, forţele noastre fiind atât de reduse. Aşteptarăm mai multe zile dar, neprimind nicio ştire, traserăm concluzia că flota lui fusese scufundată sau. Risipită de furtuna pe care noi înşine o întâlnisem. În sfârşit, o corabie comercială aduse de la Ioan vestea că el îşi reluase planul iniţial, de a mărşălui de-a curmezişul Italiei. Obţinuse chiar un oarecare succes: îşi trecuse trupele peste mare la Otranto, nebăgat se seamă de goţi şi, după ce

captură o mare herghelie de cai de rezervă, surprinse inamicul la Brindisi, îi invadă tabăra, ucigând mulţi oameni. Înainta acum în direcţia nord-vest, spre Roma.

Belizarie strigă:

— Oare niciodată, niciun general de sub comanda mea n-o să-mi dea ascultare? Mă tem că până ce soseşte Ioan, Roma o să cadă.

Dar strecură în Urbe un mesaj către Bessas, rugându-l să mai reziste puţin.

Regele Teudel nu subestima curajul şi inventivitatea lui Belizarie. Ştia că acesta va face tot ce-i stă în putinţă ca să ducă provizii în sus, pe Tibru, în bărci; de aceea hotărî să-i blocheze această cale. Intr-un punct în care râul se îngustează, cam la trei mile mai jos de Roma, clădi doua turnuri puternice de lemn, pe fiecare mal câte unul, le legă cu un stăvilar din scânduri groase şi postă în ele cei mai buni oameni din toată armata lui. Pe Wittig nu l-ar fi ajutat niciodată mintea să născocească un plan atât de ingenios.

Belizarie nu deznădăjdui din pricina stăvilarului. Lui Teudel şi a turnurilor. Trimise la faţa locului pe doi dintre cei mai de încredere oameni din gărzile sale; trebuiau să pretindă că sunt dezertori şi să măsoare turnurile din ochi. Aceşti oameni discutară cu sentinelele de la turnul de pe malul drept; şi, pretinzând că nu sunt mulţumiţi de ofertele goţilor, făcură imediat cale întoarsă. Acum când cunoştea dimensiunile, Belizarie construi un turn cu douăzeci de picioare mai înalt decât ale lui Teudel şi-l instală pe două şlepuri de transportat pietriş, legate între ele. Deasupra, pe doi scripeţi proeminenţi, agăţă o şalupă. De asemenea, puse să se ridice, pe două sute de galere, palisade de şase picioare înălţime, cu ambrazuri destul de largi pentru ca arcaşii să poată trage prin ele. Pe aceste galere îmbarcă trupele sale cele mai bune şi le încărcă cu grâu, cârnaţi, carne uscată, ulei, brânză, smochine şi alte alimente.

De la Ioan Sângerosul veni un nou mesaj, adus de un preot travestit în ţăran. Loan se ostenea să spună, întâi, că

populaţia băştinaşă l-a primit cu entuziasm pe tot drumul de la Brindisi încoace; dar că, din păcate, Teudel instalase o garnizoană la Capua, barându-i astfel drumul spre Roma. Capua era de necucerit şi Belizarie sublimase de atâtea ori că nu se înaintează niciodată dincolo de o fortăreaţă puternică. De aceea se întorsese şi acum vâna bandele de goţi care prădau în Lucania.

Belizarie află de la acest preot că garnizoana din Capua era alcătuită doar dintr-o jumătate de escadron de lăncieri. Îşi dădu seama că loan Sângerosul, nepăsător faţă de destinul Romei – şi dorind să se răzbune pe Bessas, care nu vădise niciun fel de simpatie faţă de dânsul când fusese asediat, cu câţiva ani mai înainte, la Rimini – prefera misiunea facilă de a jefui regiuni neocupate. Dacă Roma urma să fie despresurată, acţiunea trebuia deci înfăptuită numai cu resursele lui Belizarie, oricare ar fi şansele.

încredinţă unui armean, numit Isaac, comanda Portului Romei; rămânea şi stăpâna mea aici. Ca să-l sfătuiască şi să-l ajute. Pe; fiecare mal al râului fu postată o jumătate de escadron de cavalerie, cu infanteria de susţinere necesară, având ordinul de a rezista, până la ultimul om, în cazul în care portul ar îi atacat. Belizarie luă personal comanda flotei de galere cu palisade. Îi trimise lui Bessas un mesaj: „Aşteaptă-te Ia sosirea mea, pe râu, mâine după-amiază de vreme. Am mijloacele necesare pentru a sparge stăvilarul. Aştept de la tine să întreprinzi un raid neaşteptat împotriva taberei goţilor, imediat după amiază, în chip de diversiune. Aduc pe navele mele provizii suficiente/’

Ziua următoare era şase decembrie, sărbătoarea episcopului Nicolae, sfântul patron al copiilor. Sfântul Nicolae era foarte venei’at de Justinian, care clădise în cinstea lui o biserică la Constantinopol. Am impresia că se relatează mai multe miracole înfăptuite de el, decât de orice alt sfânt din calendar; abia se născuse, că s-a şi ridicat în sus şi a. Îngânat mulţumiri Atotputernicului Dumnezeu pentru darul existenţei şi, prunc fiind,

respectase cu stricteţe posturile canonice de miercuri şi vineri, abţinându-se în zilele acestea de a suge de la pieptul maică-si. Ioana – spre marea ei tulbu rare şi marea ei uimire. Datorită unor cauze nelămurite, Sfântul Nicolae devenise moştenitorul lui Poseidon, zeul mărilor ale cărui temple fuseseră aproape fără excepţie reînchinate lui; după cum Fecioara Maria este moştenitoarea zeiţei Venus şi după cum moştenitorul Câinelui Cerber este Apostolul Petru (Isus însuşi fiind moştenitorul lui Orfeu, care îmblânzea cu melodiile sale fermecătoare orice sălbăticiune). Fiecare sfânt recunoscut de Biserică are caracterul şi virtuţile sale deosebite; Nicolae a ajuns să devină expresia plastică a simplităţii infantile. De data aceasta, soldaţii traci, fiind de credinţă ortodoxă, considerau ziua ca fiind de un deosebit de bun augur, deoarece se ştia despre Nicolae că la celebrul Conciliu de la Niceea fusese covârşit de sentimentele sale religioase fierbinţi şi procedase aspru cu confratele său cleric Arius, întemeietorul ereziei ariene (la care aderă goţii), arzându-i o palmă zdravănă peste ureche.

Deci în zorii zilei Sfântului Nicolae, Belizarie era gata să-şi înceapă călătoria în susul râului, cu vâsle şi pânze. Două mii de ostaşi din Regimentul său de casă, şi anume cei pentru care nu avea cai, ţineau pasul pe ambele maluri ale râului, iar ultimul escadron de cavalerie de care mai dispunea acţiona ca unitate de protecţie. Stăpâna mea îl îmbrăţişă şi-i dori succes şi victorie, iar el porni la drum. Noi, cei care rămâneam locului, aşteptam pe metereze, apăsaţi de griji şi temeri.

înspre amiază veni un mesager călare, cu veşti glorioase. Flota lui Belizarie întâlnise întâi o plasă de lanţuri, fixată de-a curmezişul râului, ceva mai jos de stăvilar – chiar lanţul pe care îl folosise el pentru a ocroti morile de apă, în timpul apărării Urbei – dar infanteria, cu o salvă de săgeţi şi cu un asalt, risipi străjile postate la cele două capete; desprinse opreliştea şi porni mai departe. Turnul cel înalt, plutitor, cu şalupa suspendată de vârf, fusese tras amonte cu ajutorul

unor animale de povară care înaintau pe poteca de remorcare. Apoi, în vreme ce arcaşii de pe galere şi infanteria de pe maluri îi atacau violent pe goţii din turnurile gemene de pe ţărm, acest turn plutitor fu adus în poziţie împotriva turnului de pe uscat, şi anume împotriva celui de pe ţărmul pe care se întindea poteca de remorcare. Acum se văzu care sunt intenţiile lui Belizarie. Şalupa fu, coborâtă de pe scripeţi, cu o bufnitură: când căzu printre goţii înghesuiţi în turn, o duzină de făclii aprinse fură azvârlite intr-însa. Ambarcaţiunea fusese încărcată cu smoală, ulei, răşină şi alte materiale inflamabile, aşa că în mai puţin de un minut întreg turnul era în flăcări. Un escadron de goţi veni şarjând de-a lungul potecii de remorcare, dar şovăi la văzul turnului în flăcări şi la auzul oamenilor care ţipau dinlăuntrul masei de foc. Infanteria noastră îi respinse, în dezordine. Belizarie începu să distrugă stăvilarul şi era gata să continue înaintarea de îndată ce Bessas îşi va fi întreprins ieşirea. Două sute de goţi arseseră de vii în turn. Garnizoana celuilalt turn fugise.

Când Isaac armeanul auzi aceste veşti, începu să ţipe de bucurie, precum făcurăm cu toţii, noi, cei aflaţi în port. Se hotărî să-şi asigure partea sa de glorie, printr-un atac asupra unei tabere a goţilor apărată de o baricadă, care se afla la o jumătate de milă distanţă, păzind Ostia. Adunând o sută de călăreţi, ţâşni din fortăreaţă în delta râului şi, plecând, strigă către stăpâna mea Antonina:

— Fortăreaţa este în siguranţă, păzită de tine, Ilustră Doamnă; curând mă întorc cu daruri.

Isaac nu se mai întoarse niciodată. Ocupă tabăra la prima şarjă, împrăştie garnizoana şi-l răni de moarte pe comandant. Dar goţii îşi dădură seamă că nu au de-a face cu avangarda unei mari armate, ci numai cu un smintit, însoţit de o sută de aventurieri. Veniră îndărăt, în goană, găsindu-i pe oamenii lui Isaac foarte ocupaţi cu jefuirea colibelor. Isaac fu doborât şi din suta lui de oameni nu se întoarseră tefexi la fortificaţii nici zece. Unul dintre oameni,

găsindu-şi calea de întoarcere barată, scăpă galopând în sus, înspre capul deltei. Strigă peste râu, către un avanpost pe care îl lăsase acolo Belizarie:

— O, camarazi, Isaac e mort şi eu singur am rămas în viaţă dintre oamenii săi; şi sunt rănit în coastă. Veniţi şi mă luaţi peste râu, vă rog!

Şi cu vorbele acestea, leşină.

În vreme ce el şi calul său erau transportaţi de partea cealaltă pe o plută, unul dintre oamenii de aici galopă în sus, pe poteca de remorcare, ca să-i ducă lui Belizarie, la stăvilar, veştile rele. Ceea ce îi comunică suna astfel:

— Durere, generale! La Portul Romei totul este pierdut. Isaac şi întreaga garnizoană au fost omorâţi de goţi – toţi, afară de un singur om, străjerul tău Sisifrid, care a scăpat şi a fost cules, rănit, de pe partea cealaltă a râului, la capul deltei.

Belizarie îl cunoştea pe Sisifrid ca pe un soldat curajos, loial, inventiv şi, de asemenea, îl cunoştea pe mesager ca pe un om în care se putea încrede, aşa că nu avea cum să nu dea crezare ştirilor. Prima întrebare pe care o puse, cu un soi de suspin adânc, fu următoarea:

— Şi soţia mea, Doamna Antonina?

X7 – Cornițele Belizarie – voi *XI*

Mesagerul răspunse:

— Nu ştiu. Cuvintele lui Sisifrid au fost: „Am rămas singurul în viaţă dintre oamenii lui Isaacw.

Auzind acestea, Belizarie se clătină pe picioare. Din ochii săi ţâşniră lacrimi şi câtva timp stătu locului, fără grai. Se cruci, bolborosind, zdrobit, o rugăciune. Dar peste puţin redobândi controlul asupra sentimentelor sale: îşi aduse poate aminte în ce fel a pierdut Geilimer, regele vandalilor, o bătălie decisivă, din pricina jelirii, la timp nepotrivit, a cuiva drag. Se făcuse ora trei şi Bessas nu întreprinsese ieşirea scontată, deşi nu se putea să nu fi văzut turnul incendiat şi să nu fi aflat de distrugerea stăvilarului. Trebuia să angajeze, de unul singur, întreaga armată a goţilor? Ar fi

fost un act temerar până la nebunie. Totuşi ar fi făcut-o, cu speranţă de ajutor din partea lui Bessas de îndată ce galerele ar fi ajuns aproape de Urbe; dar n-o făcu deoarece, cu portul ocupat, ieşirea lui spre mare era tăiată, Căci Ostia era şi ea în mâna duşmanului, şi a fi bătut ar fi însemnat, în această situaţie, un dezastru. Singura lui speranţă era să se întoarcă neîntârziat la port şi să-l recaptureze. Ordonă ca timona galerelor să fie întoarsă în unghi ascuţit şi, îmbarcând infanteria, îşi rechemă cavaleria cu sunet de goarne şi purcese de zor în aval. Poate că totuşi nu era prea târziu ca să smulgă duşmanului fortăreaţa şi să-şi răzbune moarta.

Cum noi, cei din port, îi văzurăm navele revenind, furăm covârşiţi de uimire, dar de o uimire mai mică decât a lui când observă sentinelele noastre care continuau să stea la porţile fortăreţei. În cugetul său se înfruntară uşurarea şi scârba – uşurare că ştirea fusese falsă, scârbă că, din credulitate prostească, abandonase o încercare ce începuse atât de bine. Zise cu amărăciune:

— Aceasta este ziua Sfântului Nicolae, când copiii găsesc ascunse în sandale turte dulci şi când soldaţii bătrâni devin nătărăi.

În noaptea aceea îl apucă din nou febra paludică. Nemulţumirea şi neliniştea din cugetul său agravară acest atac; se îmbolnăvi, într-adevăr, foarte rău şi în curând delira. O striga mereu pe stăpâna mea, nerecunoscând-o nici când se afla alături de patul său. Inima ei era sfâşiată când, în rătăcirile cugetului, Belizarie dezvălui groaza prin care trecuse, crezând că fusese omorâtă.

— Ce-mi mai rămâne? striga el mereu. Antonina este moartă!

Când febra atinse punctul de culme, noi, care îl îngrijeam, furăm nevoiţi să chemăm într-ajutor opt dintre străjerii săi cei mai voinici, ca să-l reţină de la vreo faptă necugetată. Ba îşi închipuia că se luptă cu goţii, dincolo de zidurile Romei, ba cu persanii, la Daras. O dată scoase

strigătul lui de luptă cu glas teribil şi apucă în braţe doi oameni, strângându-i atât de rău încât aproape îi zdrobi; dar deodată căzu, gâfâind.

CAPITOLUL XXII

RECHEMARE ŞI IERTARE

Belizarie fu ţintuit la pat zece zile. În ziua a unsprezecea, regele Teudel cuceri Roma, deschizându-i-se drum într-o noapte, cu toată armata, prin Poarta Asiriană, de către patru soldaţi isaurieni, trădători. Bessas nu alternase mereu pro' gramarea gărzilor, precum făcuse Belizarie, şi nici nu schimbase lacătele de lă porţi; astfel că soldaţii fură în stare să se înţeleagă cu Teudel, cu câteva zile înainte, fixând o oră exactă. Trădaseră datorită unei nemulţumiri faţă de căpitanul companiei lor care le reţinuse o parte din raţia de grâu, cu scopul de a o vinde patricienilor.

Goţii regelui Teudel se puseră neîntârziat, pe jefuirea marilor case de patricieni, îngăduindu-i lui Bessas şi garnizoanei să scape fără nicio oprelişte. Teudel se mulţumi cu ceea ce găsi în Palatul Pincian – depozitele lui Bessas, dobândite cu mijloace atât de odioase, care arătau ea o vistierie regală sau ca o comoară a unui amiral de piraţi ce avusese multe succese la viaţa lui. În toată Roma, un oraş care până de curând adăpostise o jumătate de milion de suflete, goţii nu găsiră mai mult de cinci sute de cetăţeni de rând şi patru sute de persoane de sânge patrician – aproape numai femei şi copii, deoarece cei mai mulţi dintre patricieni plecaseră o dată cu garnizoana. Teudel începu să dărâme întăriturile; şi jură că, pentru ostilitatea ei ingrată faţă de binevoitoarea domnie gotică a lui Teodoric şi a urmaşilor săi, Urbea nu merită altă soartă decât aceea de a fi arsă până în temelii şi transformată în păşune de oi.

Belizarie află de această ameninţare şi-i scrise, din Portul Romei: „Rege Teudel, dacă traduci îri faptă ameninţarea ta faţă de Roma, locul de baştină al imperiului, oare numele tău nu va puţi în nările posterităţii? Fii sigur că se va spune şi se va scrie despre tine «Ceea ce cincizeci de generaţii de

romani s-au străduit să clădească, adunând cele mai nobile materiale şi cei mai buni arhitecţi şi meşteşugari din toată lumea, un prinţişor german, insultând această realizare măreaţă, a incendiat Intr-o singură zi, în duşmănie, şi încă într-o vreme în care era pustie, din cauza ciumei şi a foamei.»”

Teudel reflectă şi se reţinu. Belizarie avusese dreptate când presupusese că, la un rege got, verdictul ipotetic al posterităţii va trage mai greu în cumpănă decât propriile sale înclinaţiuni fireşti sau decât sfaturile cele mai practice ale celor mai înţelepţi dintre sfetnicii săi. Totuşi, Teudel demolă trei mile de fortificaţii şi scoase toate porţile, transformând Roma într-un oraş deschis. Apoi, lăsând în urma sa forţe puternice, postate în vecinătate, ea să ţintuiască locului forţele noastre din Portul Romei, porni împotriva lui loan Sângerosul care acum se afla la Taranto.

loan Sângerosul nu îndrăzni să-l înfrunte pe Teudel, aşa că se retrase în grabă la Otranto; datorită acestei acţiuni. Italia de sud, care păruse a l’i în mâinile sale, ajunse din nou în mâinile stăpânitorilor ei goţi. Teudel, considerând cucerirea oraşului Otranto ca o chestiune de importanţă minoră atâta vreme cât loan Sângerosul poate fi imobilizat acolo, se hotărî să niărşăluiască în susul coastei adriatice, spre Ravena, ai cărei locuitori erau, evident, adversari ai cauzei imperiale; era foarte probabil că-i vor deschide porţile. Deţinând Ravena, ar fi fost stăpânul necontestat al Italiei.

Regele Teudel îşi începuse chiar marşul în susul coastei, când îl ajunseră din urmă ştiri care-l umplură de uimire şi indignare. Belizarie, fidel faimei sale de om care încearcă ceea ce pare imposibil, deţinea din nou Roma şi era gata să se lupte pentru stăpânirea ei cu toţi goţii din Italia S

Dar cum, veţi putea prea bine întreba, cum putea îndrăzni chiar şi Belizarie să apere, cu forţele sale prăpădite şi puţine, un oraş deschis, în faţa unei armate care număra acum, la nevoie, optzeci de mii de oameni?

La această întrebare, răspunsul lui Belizarie ar fi fost următorul; „Trebuie să îndrăznim când e vorba să îndreptăm eşecurile noastre anterioare*1.

îndată ce se înzdrăveni într-atât încât să poată încăleca, Belizarie întreprinse cu o mie de călăreţi o recunoaştere a Urbei, plecând din Port noaptea. O găsi complet părăsită (pentru prima oară în istorie, presupun) şi întâlni chiar o mică haită de lupi care dădea târcoale pe câmpul lui Marte – şi soldaţii se abţinură să tragă în ei. Aceşti lupi erau consideraţi a fi un semn bun deoarece, odinioară, vechii romani îi cinsteau ca pe nişte animale sacre: Romulus, întemeietorul Romei-, supsese, ca prunc, de la o lupoaică. Belizarie făcu un ocol al zidurilor, inspectând totul cu atenţie şi la urmă spuse:

— Toate sunt bune, prieteni.

Ceilalţi credeau că mai are şi acum cugetul tulburat de febră dar el explică:

— Regele Teudel, fiind un barbar, a renunţat la intenţia de distrugere, aşa cum m-am aşteptat. S-a mulţumit să disloce şirul superior de pietre de pe metereze şi să arunce molozul în faţă, în şanţ. Lucrând cu toată vigoarea, putem repara într-un răgaz scurt această pagubă.

Armata goţilor care avea misiunea de a-l ţintui locului, aflând că Belizarie se întoarce la Port, îi aţinu calea în patru puncte diferite. De fiecare dată el îşi împărţi forţele în trei: o jumătate de escadron apăra poziţia, în vreme ce alte două ţâşniră înainte pe ambele flancuri şi învăluiră duşmanul, năpădindu-l cu săgeţi, până ce goţii îşi abandonară poziţia. Pe acest drum îndărăt, Belizarie ucise sau prinse mai mulţi goţi decât numărau propriile sale forţe, pierzând numai treizeci de oameni; aceasta datorită faptului că escadroanele de goţi constau numai în lăncieri cărora nu le dădu prilejul să se apropie, covârşindu-i cu săgeţile. Deşi număra cincisprezece mii de oameni pe puţin, armata goţilor nu mai îndrăzni să iasă din tabără; şi Belizarie, lăsând în urma lui numai cinci sute de oameni ca

să păzească Portul, îşi putea grupa toate forţele în Roma. Avea cu el cei patru mii de traci ai săi, mai puţin trei sute, şi două mii dintre oamenii lui Bessas, care fugiseră la el când căzuse Roma, precum şi cinci sute de oameni din trupele regulate, care anterior dezertaseră la Teudel, la Spoleto, şi acum fuseseră convinşi să revină la legământul lor iniţial. De asemenea, se aflau cu el câteva sute de muncitori voinici, adunaţi din satele dimprejur, în majoritate refugiaţi din Urbe, şi care se oferiră bucuroşi să lucreze pentru el dacă erau plătiţi cu grâu şi carne şi puţin vin.

Cornițele Belizarie intră în Roma de ziua celor Trei Crai; regele Teudel nu se întoarse până în primele zile ale lui februarie (al acestui nou an al Domnului 547). În aceste douăzeci şi cinci de zile se înfăptui un adevărat miracol. Întreg şanţul fu curăţat de pământ şi moloz şi înzestrat cu ţăruşi ascuţiţi, tăiaţi din căpriorii caselor distruse; şi pietrele fasonate ale meterezelor fură adunate şi aşezate la loc, deşi fără mortar. Zidurile prezentau inamicului din nou un aspect semeţ şi în porţiunile reclădite eia numai cu câteva picioare mai scunde decât fusese înălţimea lor iniţială. Numai că nu existau porţi şi, din pricina lipsei de fierari şi dulgheri prkepuţi, într-un răgaz atât de scurt nici nu se putuse improviza vreuna. Belizarie fu în consecinţă obligat să recurgă la tactica vechilor spartani: închise portalurile cu porţi umane, alcătuite din cei mai buni suliţaşi, aşezaţi în falangă. Lucrasem cu toţii, în schimburi de opt ore: soldaţi, servitori, civili, inclusiv femeile şi copiii – nici unuia dintre noi nu i se îngădui să se eschiveze de la corvoadă. Eu, un enunc răsfăţat, mi-am rupt unghiile bine îngrijite pe pietrele aspre şi mi-am obosit umerii durdulii cărând coşuri cu pământ. Belizarie se afla pretutindeni în acelaşi timp, asemenea fulgerului într-o furtună.

în prima zi am fost trimis de Belizarie la cuptoarele municipale de var, ca să văd dacă se poate procura varul necesar mortarului, pentru ca cel puţin colţurile zidurilor să poată fi întărite; dar am găsit numai câţiva saci. Prins cu un

cui de peretele biroului preşedintelui, era un document de pergament pe care, deoarece nu mai era valabil, l-am desprins şi l-am păstrat ca amintire. Îl copie/ aici, ca o curiozitate ce se află. Era numirea oficială a preşedintelui, întocmită cu câţiva ani în urmă de Teodoric.

„Regele Teodoric, către Distinsul Faustulus, preşedinte al cuptoarelor de var, salut!

Este într-adevăr o muncă glorioasă să slujeşti Urbea Romei! Cine poate tăgădui că varul, care este la culoare alb ca zăpada şi uşor-ca buretele african, aduce servicii în construirea unor edificii magnifice? în măsura în care el însuşi este slăbit şi înfrânt de sufletul fioros al focului, îşi împrumută puterea zidăriei masive. Este o piatră ce se topeşte, un puf care împietreşte, o pietricică nisipoasă care (o, miracol!) arde cel mai bine când este udată din belşug cu apă, şi fără de care pietrele nu stau locului, nici boabele de pietriş nu se leagă între ele.

De aceea te aşezăm harnicul nostru Domn Faustulus, mai mare peste arderea varului şi peste împărţirea lui după cuviinţă; ca această substanţă să fie la îndemână cât trebuie, atât pentru lucrările publice cât şi pentru cele particulare, şi ca în felul acesta oamenii să fie îndemnaţi şi încurajaţi să clădească şi să reclădească Urbea noastră iubită, îndeplineşte această misiune cu succes şi vei fi înaintat în funcţii şi mai onorabile!”

Când am citit prima oară aceste cuvinte elegante, n-am ştiut dacă să râd sau să plâng: păreau atât de nepotrivite cu pustietatea actuală a Urbei şi cu latina de tabără, barbară, a soldaţilor, care alcătuiau acum principala ei populaţie! în cugetul meu se porni un şuvoi de gânduri despre natura esenţialmente rea a războiului, oricât de dreaptă i-ar fi cauza; şuvoi pe care l-am înăbuşit neîntârziat, ca fiind monahic-creştinesc şi nicidecum mai potrivit cu situaţia decât documentul însuşi. Dar ajunge cu toate aceste vorbe de clacă!

Când regele Teudel ajunse în raza de vedere a Urbei

porni un atac imediat, dinspre nord-est, trimiţindu-şi oamenii în masă împotriva Porţilor Momentana, Tiburtină şi Praenestină. Cred că se aştepta ca zidurile reclădite să se prăbuşească pur şi simplu la auzul goarnelor sale de război, cum se zice că se prăbuşiseră zidurile Ierichonului la sunetul goarnelor de război ale evreului Iosua. Am fost martor la şarja de cavalerie de la Poarta Tiburtină, unde îndeplineam din nou aceeaşi funcţie pe care o îndeplinisem cu zece ani mai înainte

— Încărcând o catapultă cu săgeţi, în vreme ce stăpâna mea ţintea. Zece mii de lăncieri goţi erau aşezaţi în formaţie, chiar dincolo de bătaia armelor noastre, şi escadron după escadron şarjă în coloană, cu lăncile coborâte la acelaşi nivel, podul care păzea poarta. Parcă s-ar fi încercat să se toarne vin într-o sticlă astupată.

într-adevăr, puţini dintre goţi ajunseră la poartă, peste dealul de morţi şi de muribunzi, ca să se azvârle acolo în suliţele falăngii, asemenea unui urs indian în ţepii unui arici. Pierderile lor înspăimântătoare nu se datorau numai tragerilor noastre intense şi exacte, de pe ziduri, cu arcuri, catapulte, scorpioni, măgari sălbatici, ci şi ţepuşelor de fier care împiedicau pătrunderea – un mijloc care nu mai fusese folosit niciodată împotriva goţilor. Am consemnat că lipsiseră meseriaşii necesari pentru a confecţiona porţile noi ale Urbei; dar sergenţii potcovari ai armatei lucraseră zi şi noapte, folo sind toţi oamenii mai mult sau mai puţin pricepuţi, ca să confecţioneze aceste ţepuşe de fier. Fiecare constă din patru ţepi groase, lungi de câte un picior, potrivite într-o minge de fier într-un asemenea unghi, încât vârfurile sunt la distanţă egală unul de celălalt. În felul acesta, oricum ar fi azvârlită pe pământ, această unealtă se reazimă întotdeauna, solid, pe un triunghi de ţepi, cu una din ţepi înălţându-se ameninţător. Unii îi spun „tripiedul diavolului41. Această ţepuşă era insigna de familie a lui Belizarie şi fusese brodată în aur, de femeile stăpânei mele, pe stindardul alb al Regimentului de casă. Motto-ul era

următorul: „*Quocunque jeceris, stabit*” – „oriunde ai arunca-o, va sta”. Cavaleria nu poate trece de o poziţie în faţa căreia sunt presărate, des, aceste ţepuşe, decât dacă descalecă întâi şi le dă deoparte una câte una; altminteri, caii îşi prind picioarele în ţepi şi se împleticesc şi se spintecă în ele.

Cinci escadroane şarjară, succesiv, această barieră îngrozitoare. Dealul de cadavre creştea mereu, până ce fiecare ţeapă verticală străpunsese un cal sau un om. Astfel – precum ar formula-o retorii – podul deveni pasabil, datorită impasibilităţii sale. La poartă avură loc lupte grele, infanteria goţilor fiind acum angajată, iar de pe turnurile din flancuri veneau, prăbuşindu-se peste ei, pietre, apă clocotită şi grinzi. Suliţaşii noştri isaurieni luptau îir schimburi; dar cum în fiecare echipă erau numai cincizeci de oameni şi goţii veneau, înaintând sute şi sute, ai noştri obosiră. Numai prezenţa stăpânei mele care-i înviora, cât şi promisiunea ei de a acorda mare răsplată fiecărui om care supravieţuieşte acestei zile, îi menţinu la posturi. Spre amiază, catapultele noastre rămaseră fără săgeţi şi măgarii sălbatici se dezmembrară de atâta tras. Am pus mâna pe un arc şi am descoperit că nu am uitat cu desăvârşire exerciţiile mele de arcaş, de odinioară, deşi braţele îmi erau moleşite.

Nu se făcu pauză pentru prânz, dar înghiţirăm câte o gură de pâine şi brânză în timp ce luptam, şi nişte sclavi purtau primprejur ulcioare cu vin acru. După-amiază plouă tare, ploaia se transformă în zloată, şi corzile noastre de arc deveniră nefolositoare. Până şi soldaţii cărora de obicei le place să se bată începură să mârâie şi să înjure, în strâmtoarea în care se aflau. Dar goţii suferiră mai mult decât noi. Accesul la poartă deveni foarte lunecos; suliţaşii noştri, cărora stăpâna mea le dădu bucăţi de postav aspru ca să şi le lege de picioare, aveau un mare avantaj asupra inamicului, care se împleticea şi luneca de colo până colo, pe tălpile de piele umezite.

Bătălia se isprăvi o dată cu căderea nopţii, goţii fiind respinşi la toate porţile. Se retraseră pe timpul nopţii şi noi trimiserăm afară grupuri de muncitori, cu făclii, ca să recupereze săgeţile şi suliţele, plătindu-li-se fiecare legătură de cincizeci; în vreme ce noi înşine curăţirăm podurile, scoţând ţepuşele însângerate din trupurile prinse de ele şi luînd ca pradă colane de aur şi inele şi cămăşi de zale.

Regele Teudel atacă din nou de cum mijiră zorile şi din nou avu loc acelaşi măcel dramatic şi toate podurile fură apărate cu succes. Cu cea de a doua săgeată am ucis un got, ţintindu-l drept în faţă, la distanţă scurtă. La amiază goţii se retraseră, urmăriţi de două escadroane de cuirasieri ai Regimentului de casă, ieşiţi prin Poarta Praenestină; dar se regrupară la o milă distanţă. Întreaga noastră cavalerie fu trimisă în sprijinul acestor escadroane. În bătălia care urmă, arcul şi săgeata îşi dovediră încă o dată superioritatea asupra lancei. În decursul acestor două zile, căzură cincisprezece mii de goţi şi mulţi alţii fură purtaţi înapoi, grav răniţi. De asemenea, douăzeci de mii de cai morţi împestriţară câmpul de bătălie. Pierderile noastre totale se ridicară la patru sute cincizeci de oameni, dintre care două sute fură ucişi în bătălia de cavalerie.

Câteva zile mai târziu, goţii se întoarseră ca să atace pentru a treia oară, dar cu o reticenţă atât de evidentă, încât Belizarie – care ştia mai bine, cred eu, decât orice general cunoscut în istorie când anume ti’ebuie să treacă de la defensivă la ofensivă – ieşi el însuşi împotriva lor, cu toată cavaleria. Se spune că de la o distanţă de un sfert de milă, Belizarie îl ţinti pe purtătorul de steag al goţilor, care călărea în faţa frontului. Bătea un vânt din spate, altminteri ar fi fost cu neputinţă de tras la asemenea distanţă: săgeata, căzând de la mare înălţime, îl nimeri pe purtătorul de steag în încheietura picioarelor şi-l ţintui de şa, aşa încât calul, înţepat de săgeată, se cabră şi-l azvârli. Alţii, poate geloşi de isprăvile lui Belizaxie, pretind că săgeata nu

fusese trasă de Belizarie ci de Sisifrid, soldatul de gardă care supravieţuise înfrângerii lui Isaac; dar dacă s-a petrecut aşa, atunci Sisifrid a înfăptuit ceva cu totul neobişnuit, ceva mult peste puterile sale obişnuite. Mai firească mi se pare versiunea că a fost săgeata lui Belizarie, deşi poate că şi Sisifrid a tras asupra purtătorului de steag.

Stindardul regelui Teudel se prăbuşi; ceea ce era cel mai rău dintre toate semnele posibile. Escadronul nostru de frunte şarjă imediat, ca să-l ia, trăgând din şa pe măsură ce înainta şi în jurul stindardului se dezlănţui o luptă crâncenă. Doi lăncieri goţi trăgeau dintr-o parte şi doi cuirasieri de casă de cealaltă. Un ofiţer got tăie coada cu o lovitură de sabie şi oamenii noştri trebuiră să se mulţumească cu ciotul. Acelaşi ofiţer tăie antebraţul stâng al purtătorului de steag, deoarece de încheietura mâinii acestuia era prinsă o brăţară cu rubine şi smaralde, pe care nu voia să ne-o lase. Apoi goţii se retraseră şi în urmărirea care avu loc mai pierdură trei mii de oameni. Când Belizarie se întoarse în seara aceea, avea cai pentru a încăleca restul tracilor săi şi fiecare om putea fi îmbrăcat, în sfârşit, într-o cămaşă de zale. Pierduse numai nouă oameni.

Teudel ridică în ziua următoare asediul şi se retrase la Tivoli, distrugând întâi toate podurile de peste Tibru, mai sus de Roma, cu excepţia Podului Mulvian pe care Belizarie îl ocupase mai dinainte. Teudel fu nevoit să suporte reproşurile amare ale acelora dintre nobilii săi care supravieţuiseră, cum că a fost înşelat de scrisoarea lui Belizarie, ferind Roma de nimicirea totală. Dacă s-ar fi ţinut de ameninţarea lui iniţială şi ar fi prefăcut întreaga Urbe într-o păşune, ziceau ei, războiul nu ar fi luat această întorsătură nefavorabilă. Dar când ajunseră la Tivoli, el îi întrebă: „Şi dacă Tivoli ar fi fost ras de pe faţa pământului? Haideţi, domnii mei, greşeala, la Roma, a fost a voastră, dacă s-a comis vreo greşeală; căci am încredinţat fiecăruia dintre voi clărâmarea unei părţi a meterezelor romane, dar aţi fost leneşi şi le-aţi lăsat prea înalte. Noroc că aţi făcut

acelaşi lucru şi aici: aşa că meritul de a reclădi cât se poate de repede întăriturile de la Tivoli va fi al vostru, tot aşa cum greşeala de la Roma a fost a voastră. La muncă, la muncă, şi posteritatea să vă slăvească!”

Belizarie găsi acum meseriaşii necesari care să confecţioneze noile porţi ale Urbei. Curând misiunea fu îndeplinită şi porţile aşezate la locurile lor. Înainte de sfârşitul lui februarie i-a trimis lui Justinian, la Constantinopol, un rând de chei; cerând în schimb, întăriri care să-i permită să recucerească toată Italia şi bani pentru plata trupelor de sub comanda sa. „Cel ce dă repede, dă de două ori, scrise Belizarie, şi am toată încrederea că în curând voi restitui banii împreună cu persoana şi tezaurul unui alt rege prins.”

Nu scrise numai o singură dată, ci de trei ori şi, la rândul ei, stăpâna mea îi scrise Teodorei. Nu veni însă niciun răspuns şi niciun fel de întăriri. După ce aşeză garnizoanele necesare la Ostia şi Civita Vecchia, Belizarie simţea mai mult decât oricând înainte nevoia unei armate de campanie şi acum trupele regulate erau, ca şi Regimentul de casă, plătite din punga lui. Iar pe italienii sărăciţi nu-i mai putea impune nici cu cele mai modeste impozite. Nu aveau nici bani, nici altceva ce ar fi putut schimba pe bani.

Justinian răspunse, în cele din urmă, că a trimis o mare armată în Italia, sub comanda lui Valerian. Recomandă ca Belizarie şi Ioan Sângerosul (care nu se mai întâlniseră de trei ani) să se împace. Urmau să-şi unească forţele la Taranto, unde armata lui Valerian trebuia să fi şi ajuns.

Dar Valerian rămase luni încheiate pe malul celălalt al Adriaticii, detaşând numai trei sute de oameni pentru serviciu în Italia. Nu era vina lui: Iliria era din nou atacată – de astă dată nu de bulgari, ci de slavi, care veneau în număr imens, în hoarde nedisciplinate – şi Valerian avea ordine să nu părăsească Durazzo până ce nu trece primejdia. Generalul care comanda forţele imperiale din

Iliria nu îndrăznea să rişte o înfruntare cu hoardele de

slavi, ci le urmărea, fără niciun folos, din regiune în regiune. Precauţia lui se datora atmosferei de răzmeriţă din rândurile trupelor, care nu fuseseră plătite de luni de zile şi, în loc de plată, prădau acum împrejurimile care fuseseră mai înainte prădate de slavi. Întreaga dioceză ajunse în starea descrisă de profetul evreu Icel: „Ceea ce a lăsat viermele palmierului, a mâncat lăcusta; şi ce a lăs'at lăcusta, a mâncat omida; şi ce a lăsat omida, a mâncat viermele'1.

Noi nu ştiam de această invazie slavă, nici de întârzierea lui Valerian, şi ne îmbarcarăm, veseli, spre Taranto. Eram însoţiţi de toate trupele care puteau fi scutite de serviciu în garnizoană – în total şapte sute de cavalerişti şi două sute de infanterişti. În ce mă priveşte, mie nu-mi părea deloc rău să-mi iau bun rămas de la Roma. Pe când părăseam Portul Romei, devreme, în iunie, şi eram purtaţi de o briză favorabilă spre strâmtoarea Messinei, nutream cu toţii speranţa unei întoarceri apropiate şi victorioase la Constantinopol. După ce trecurăm prin strâmţori, corăbiile noastre cu pânze, remorcate acum de galere, înfruntară vântul de-a lungul „tălpii cizmei", cum se numeşte această parte a Italiei de Sud, din cauza formei pe care o are pe hartă. Direcţia noastră era Taranto, aşezat în unghiul călcâiului înalt al cizmei. Dar, ca să continui această imagine geografică, abia trecusem de jumătatea din faţă a tălpii când din nord-est ne izbi o cumplită vijelie, furăm deviaţi şi ne refugiarăm la Cotrone, unde se afla singurul loc potrivit pentru ancorare, pe o rază de multe mile. Întâi ni se păru a fi o poziţie foarte primejdioasă: trupe puţine, un oraş fără de ziduri, armata goţilor nu prea departe.

grâne sărace, vântul continuând să bată intens din nord-est. Belizarie convinse pe toţi oamenii teferi din oraş, bărbaţi şi femei, să ajute infanteriştilor la întărirea oraşului cu o palisadă cu metereze şi şanţ; şi trimise cei şapte sute de cavalerişti în faţă, ca să apere două defilee înguste prin lanţul de munţi din partea cabrată a tălpii, munţi care

închid şi apără districtul Cotrone. Dar cu cât cumpăni mai mult situaţia, cu atât îi plăcu mai mult. Districtul era bogat în păşuni şi avea vite multe. Arătă ofiţerilor săi că munţii îl transformau într-o fortăreaţă naturală, mult mai convenabilă pentru a-şi organiza forţele, decât Taranto.

— A fost un vânt norocos cel care ne-a mânat aici, zise el. Aici se vor aduna armatele.

Mai târziu însă, pe când supraveghea ridicarea meterezelor din piatră şi construirea turnurilor, aşteptând în continuare schimbarea vântului, suferi un dezastru. Cei şapte sute de cavalerişti, abia ajunşi în defileele indicate pentru a fi ocupate, zăriră o mare forţă de lăncieri de-ai regelui Teudel. Aceşti goţi se aflau în drum, pentru a asedia oraşul Rossano, aşezat pe. Coasta învecinată, între Cotrone şi Taranto. Loan Sângerosul îşi îngrămădise prada din ultimii trei ani la Rossano şi, de asemenea, mulţi nobili italieni se refugiaseră acolo. Cei şapte sute organizară o ambuscadă şi-i puseră pe lăncieri pe fugă, ucigând două sute dintre ei. Dar victoria le inspiră un fals sentiment de secu-! ritate, aşa că, Belizarie, nefiind de faţă ca să-i. Supravegheze, îşi neglijară îndatoririle, nu aşezară sentinele în defilee, dispreţuind duşmanul, îşi petreceau timpul jefuind în grupuri mici, jucând jocuri sau vânând. Regele Teudel veni personal împotriva lor, într-o zi în amurg, în capul a, trei mii de gărzi de corp şi-i prinse complet nepregătiţi. Se luptară vitejeşte, dar fără folos. Goţii lui Teudel şarjară, strivindu-i sub copite pe toţi, afară de vreo cincizeci care ajunseră la Cotrone cu vestea aceasta, precedând doar cu câteva minute sosirea lui Teudel. Intăriturile oraşului nu erau încă terminate, căci fuseseră plănuite pe scară mare, şi Belizarie nu avea altă soluţie decât de a se îmbarca instantaneu, cu cei două sute de infanterişti şi cu cei cincizeci de cavalerişti care supravieţuiseră. Cotrone fu lăsat în mâinile lui Teudel. Vântul, care stingherise călătoria noastră spre Taranto, continua să bată şi ne purtă într-o singură zi la Messina, în

Sicilia, care se află la distanţă de o sută de mile.

Nu mai sunt multe de povestit despre ultima campanie a lui Belizarie în Italia. Scoase două mii de oameni din garnizoanele din Sicilia şi îi îmbarcă pe nave, cu destinaţia Otranto, unde ajunserăm fără alte accidente. Armata „mare”, promisă de Justinian, sosi în sfârşit la Spalato sub comanda lui Valerian, precum şi o altă „armată mare” venită direct de la Constantinopol, care, în fapt, cred că era menită să arunce praf în ochii lumii. Forţele combinate abia se ridicară la trei mii de oameni, cei mai mulţi dintre ei recruţi neinstruiţi.

Belizarie spuse stăpânei mele:

— Scumpa mea, această armată seamănă cu trei picături de apă pe limba unui om care moare de sete. Îţi mărturisesc că sunt la capătul resurselor: cu cheltuielile acestui război mi-am istovit până acum toată averea personală, cu excepţia câtorva mii de monezi de aur; am ipotecat jumătate din proprietăţile mele de la Constantinopol şi mi-am vândut moşiile de la Cermen şi de la Adrianopol. Mi se datorează mulţi bani, pe care nu-i pot aduna. Iată, bunăoară, un caz pe care, de ruşine, ţi l-am ascuns: afacerile mele cu Herodian, generalul care comanda la Spoleto acum doi ani. A împrumutat de la mine cincizeci de mii de monezi de aur, pe trei luni, fără dobândă, spumndu-mi – ceea ce era chiar adevărat – că un unchi îi lăsase o mare moştenire şi că are nevoie de banii aceştia pentru a-şi plăti şi hrăni trupele. Când, după şase luni, i-am cerut să mi-i restituie, ştiind că banii rezultaţi din moştenire îi sosiseră la Ravena, mă ameninţă plin de obrăznicie că, dacă îl eonstrâng atât de barbar, va vinde Spoleto goţilor şi mă va plăti cu câştigul respectiv. Când i-am reproşat acest răspuns, a vândut de-a binelea oraşul Spoleto şi a devenit unul dintre partenerii de petrecere ai lui Teudel. Acum are banii mei, moştenirea lui şi răsplata pentru a fi trădat Spoleto; iar eu nu am nimic, însuşi împăratul îmi datorează s, ume enorme pentru ceea ce am

avansat în contul său trupelor regulate. De asta nu mă plâng; îmi închin viaţa în serviciul împăratului şi sunt onorat că îmi este debitor. Dar fără oameni şi fără bani nu se poate purta război.

Stăpâna mea răspunse:

— Dă-mi voie să mă duc personal la Constantinopol, scumpul meu bărbat. Te asigur că împărăteasa îl va convinge pe împărat că trebuie să fie trimisă o mare armată şi un tezaur considerabil pentru recucerirea Italiei, fie abandonată Italia pe mâna goţilor. Poţi fi sigur, dragostea mea, că nu voi zăbovi mult cu această treabă.

Aşa că Antonina se îmbarcă, şi eu împreună cu ea; era în mijlocul lui iulie. Călătoria era plictisitoare din cauza unor vânturi potrivnice. Navigam primprejur, de-a lungul coastei greceşti, şi treceam tocmai de insula Salamina când o corabie din Salonic veni, lunecând repede cu briza, la tribordul nostru. Stăteam pe puntea din faţă şi am strigat pe latineşte:

— Ce veşti bune aveţi, marinari?

Căci, pe mare, a întreba de alte veşti decât de cele bune aduce nenoroc.

Secundul corăbiei strigă îndărăt:

— Veşti bune, într-adevăr. A murit jivina.

Eu i-am strigat:

— Care jivină?

Ca răspuns veni un strigăt confuz. Corabia se depărtase aproape dincolo de raza auzului, când am repetat, ţipând:

— Care jivină?

Un marinar, făcându-şi mâinile pilnie, răcni îndărăt, o dată cu vântul: *„Perierunt ambo”,* ceea ce înseamnă: „Au pierit amândouă”.

Apoi auzirăm un mare hohot de râs şi nimic altceva.

Ghicirăm corect numele uneia dintre cele două jivine – balena Porfiriu; dar pe corabie se făcură multe presupuneri în privinţa celeilalte. Deci, în sfârşit, Porfiriu murise. Relatarea pe care o auzirăm în portul următor în care

ancorarăm, era oarecum absurdă. Ştiam bine că, din cauza construcţiei gâtlejului său, Porfiriu mânca numai puiet de peşte; dar acum se spunea că ar fi urmărit o turmă de delfini, până în apele joase ale gurii râului Sangarius (care se varsă în Marea Neagră cam la o sută de mile est de Bosfor), că tocmai ar fi înghiţit o duzină dintre ei şi le mesteca de zor oasele, când fu găsit eşuat pe un banc de noroi, aproape de coastă. Ceea ce se petrecuse în realitate, cred eu, este că atât Porfiriu cât şi delfinii urmăriseră un foarte mare banc de peşti mici, şi că delfinii îi ademeniseră pe Porfiriu în apele joase. Oricum ar fi fost, pescarii de prin vecinătăţi veniră cu bărcile şi-l atacară pe Porfiriu cu securi şi cu cârlige marinăreşti. Era atât de prins în noroi încât nu-şi putea sălta coada ca să-i nimicească. Totuşi, părea să reziste la toate armele lor, aşa că îi petrecură mai multe frânghii în jur şi, cu ajutorul unui scripete prins într-un copac mare de pe malul râului, îl săltară pe uscat. Apoi chemară soldaţi de la postul de gardă învecinat, care-l răpuseră cu suliţi lungi. Porfiriu măsura patruzeci şi cinci de picioai'e în lungime şi cincisprezece picioare în punctul în care avea cea mai mare lăţime. Asigură districtului carne pentru multe luni; căci carnea pe care n-au mâncat-o proaspătă, au afumat-o sau au sărat-o. În carnea capului său – sau mai precis a capului ei, căci Porfiriu se dovedi a fi balenă-femelă – găsiră înfundată o săgeată lungă, cu pene albe, neîndoielnic cea pe care o trăsese odinioară Belizarie, dar în gât nu se găsi nicio suliţă de catapultă vopsită în albastru.

Jivina cealaltă, la care se referise marinarul, nu era de fel o jivină, cel puţin nu în cugetul stăpânei mele. În fapt, departe de a fi o ştire bună, era cea mai rea ştire care ne putea parveni din oraş: murise Teodora. Un cancer brusc, ivit întâi la piept, se răspândise repede prin tot trupul şi împărăteasa muri, vădind curaj, după câteva săptămâni de boală şi mari dureri.

Tristeţea noastră era amestecată cu uimire. Ne

aduserăm acum aminte că prima apariţie a balenei în Strâmtori coincisese la. Zi cu sosirea Teodorei în oraş, în compania lui Acacios, tatăl ei – după cum moartea balenei coincise la oră cu moartea Teodorei; şi, mai departe, că în ziua în care Belizarie şi miliţia Albastră porniseră împotriva lui Porfiriu şi răniseră jivina, Teodora căzuse pradă unei cumplite dureri de cap, care, de atunci încoace, o chinuia mereu, a răstimpuri. Să fi fost oare Porfiriu spiritul ei familial?

Stăpâna mea Antonina începu pe dată să poarte doliu pentru Teodora şi, mai târziu, sacrifică spiritului ei un berbec negru, cu rugăciuni păgâne. Zise:

— Dumnezeul creştin a fost împăcat cu multe slujbe. Dar Teodora venera, în taină, şi vechii

Zei.

Ne continuarăm, totuşi, călătoria, deoarece stăpâna mea avea sentimentul că o dată ce a venit atât de departe, trebuia cel puţin să încerce a-l face pe Justinian să vadă lucrurile raţional în privinţa campaniei italiene.

Stăpâna mea nu-l găsi pe împărat nicidecum îndoliat după Teodora, ci foarte vesel, asemenea unui băieţaş a cărui guvernantă sau mamă s-a îmbolnăvit subit şi l-a lăsat în voia lui, astfel că acum îşi poate face toate mendrele. Era tocmai pe cale de a îndepărta, din toate scaunele episcopale şi din toate parohiile, pe clericii cu vederi monofizite pe care Teodora îi protejase. De asemenea, deşi avea şaizeci şi cinci de ani, se dezlănţui în tot felul de pasiuni promiscue, pentru a compensa toţi anii în care, dominat de Teodora, fusese silit să se reţină. Într-adevăr, virilitatea îl mai sluji încă cincisprezece ani. Agenţii săi cercetau necontenit târgurile de sclavi, în căutare de fete arătoase; şi afară de asta, corupse multe dintre fiicele doamnelor de la curtea Teodorei. Nepoatei doamnei Chrysomallo, care se sustrăgea îmbrăţişărilor sale, îi zise cu blândeţe:

— Bunica ta a fost la fel, draga mea. Dar până la urmă

făcea tot ce îi ceream, pentru că era obligaţia ei.

Se declară singurul moştenitor al Teodorei, anulându-i legatele – inclusiv unul considerabil în favoarea stăpânei mele, şi cinci mii, în aur, pentru mine, care eram pomenit cu multă mărinimie în testament.

La audienţa pe care o acordă stăpânei mele, îndată după sosire, Antonina îi expuse foarte deschis şi foarte precis cum stau lucrurile în Italia. El o ascultă cu oarecare, aparentă, îngrijorare. Dar când auzi că Belizarie nu avea cu el decât o sută cincizeci de oameni din garda sa de corp, ia Otranto – o sută apărau Rossano, iar restul fusese fie ucis, fie lăsat în urmă la Roma – şi că era din nou un om sărac, împăratul nu-şi mai putu ascunde mulţumirea.

Îi spuse stăpânei mele:

— Deci victoriosul Belizarie şi-a recunoscut, în sfârşit, înfrângerea? Dar nu, nu, nu putem da îndărăt banii pe care i-a irosit într-un mod atât de nesocotit, în campaniile sale ridicole. Cum, ce fel laş de a purta război mai este şi acesta – a naviga dintr-un port într-altul, adăpostindu-te pe după ziduri de fortăreţe, ca să eviţi bătălia! Eh, Narses? Ar fi trebuit să ia lecţii de la viteazul nostru loan, care nu se teme de nimic. Fireşte că nu-i mai putem trimite nici oameni, nici bani. Acest Comite Belizarie tot strigă, după chipul fiicei geambaşului pomenită de Regele Solomon: „Dă! Dă!” Solomon, vă veţi aduce aminte, era de părere că patru lucruri sunt veşnic nesătule

— Mormântul, desfrâul unei femei sterpe, pământul nisipos şi focul. Dacă înţeleptul Solomon ar fi trăit în zilele noastre, neîndoielnic ar fi adăugat numele Comitelui Belizarie ca al cincilea insaţiabil.

Când isprăvi, stăpâna mea întrebă liniştită:

— Dar Italia, Clemenţa-ta? Eşti pregătit să-ţi pierzi stăpânirea asupra Italiei?

El răspunse:

— Nu, într-adevăr nu, Ilustră Doamnă Antonina şi din cauza aceasta îl voi rechema acuma pe soţul tău din

această ţară şi voi numi în locul său un comandant mai capabil. Dar noi nu dorim să-l umilim pe acest om de treabă: vom fi atenţi să menţionăm în scrisoarea pe care i-o scriem că serviciile sale sunt încă o dată necesare împotriva persanilor, care continuă să ne conteste stăpânirea asupra Colchidei.

Ea făcu o plecăciune.

— Precum doreşte Serenitatea-ta. Dar în cazul acesta vă rog să dispuneţi ca ordinul de rechemare să fie întocmit imediat. Neîndoielnic că Marele-vostru Şambelan, viteazul Narses, va fi la înălţimea misiunii în care Belizarie al meu a eşuat.

Justinian răspunse, neţinând seama de ironie:

— Vom da toată consideraţia propunerii tale. Ceru să i se aducă pergament şi cerneală şi părea gata să semneze rechemarea atunci şi acolo, dar apoi, brusc, depuse pana de gâscă vopsită în roşu care-i fusese aşezată la îndemână. Zise:

— Încet, încet! întâi avem nevoie de un angajament din partea ta, cea mai bună dintre femei.

Stăpâna mea răspunse:

— Dacă-mi stă în puteri, îl voi lua.

El o informă, cu un zâmbet viclean:

— Îţi cerem să semnezi un document prin care desfaci angajamentul de căsătorie dintre fiica ta,

Ioannina, şi Anastasie, nepotul răposatei mele împărătese.

Stăpâna mea se gândi repede. Părea să nu existe niciun motiv pentru a refuza această cerere deoarece, la moartea Teodorei, Anastasie coiiieni să mai fie o persoană de importanţă. S-ar putea ca Justinian să aibă nevoie de fată ca mireasă pentru unul dintre nepoţii sau strănepoţii săi

— Poate pentru fiul lui Germanos, Justin – presupunând că ea va aduce o zestre frumoasă,

Stăpâna mea răspunse:

— Este bucuria mea şi a soţului meu, să dăm ascultare

Serenităţii-tale în toate privinţele.

Când semnă documentul care fu întocmit repede, cineva – tânărul Justin, cred – chicoti. Chicoteala se răspândi printre cei ce stăteau în apropierea lui. Justinian se uită împrejur, încurajator, şi începu el însuşi să chicotească şi să hohotească pe tron; curând, toată sala de audienţe fu cuprinsă de un râs nestăpânit. Stăpâna meâ se simţi încurcată, furioasă şi descumpănită. Mai făcu o plecăciune şi se retrase.

Adevărul este că stăpâna mea fusese păcălită crunt. Habar nu avea ce i se întâmplase, în tot acest răstimp, veselei ei fiice, Ioannina. Ioannina, acum în al cincisprezecelea an, îşi anticipase de mult cununia care fusese amânată până ce părinţii vor putea fi de faţă; căci, cu consimţământul Teodorei, ocupase până de curând un apartament din palat împreună cu acest Anastasie „Picioare lungi”, cu care era în mare dragoste, trăind cu el de parcă i-ar fi fost soţie. La moartea Teodorei, se restabiliră la Curte obişnuitele râriduieli creştine: Ioannina fu poftită să se întoarcă în propriul ei apartament. Dar, deşi Justinian ar fi dezaprobat căsătoria unui patrician cu o femeie care nu mai era virgină, Anastasie intenţiona să se ţină de legământ, fiind îndrăgostit de biata fată. Acum însă, stăpâna mea pusese iremediabil capăt contractului: semnând prosteşte, renunţase la orice. Şansă a Ioanninei de a se mai mărita vreodată cu im om de rangul ei. Fu o ruşine amarnică pentru stăpâna mea şi, când află cele petrecute, şi pentru Belizarie. Ioannina pretindea că Teodora o silise la păcat, dar el îşi dădu seama limpede că nu era aşa. Justinian jubila făţiş clin pricina acestui triumf prea puţin regesc. Rămânând necăsătorită, Ioanuina îmbrăcă vălul penitenţei pentru a răscumpăra ruşinea pe care o adusese asupra ei însăşi şi asupra părinţilor ei.

Intre timp, Belizarie îşi organizase mica armată, la care loan Sângerosul şi-o adăugase pe a lui

— Redusă acum la o mie de cavalerişti uşori. Se îmbarcă

la Otranto pentru a despresura oraşul Rossano, dar un vânt împrăştie flota, scufundând câteva nave. Restul se readună la Cotrone câteva zile mai târziu, şi se îndreptă încă o dată spre Rossano, dincolo de care fuseseră împinşi de vânt. Dar până atunci, regele Teudel ajunsese la faţa locului, gata să se opună debarcării. Pe litoralul îngust, gărzile sale de corp erau aşezate într-o ordine strânsă, – de bătălie, cu arcaşi postaţi în locurile potrivite: a încerca o debarcare ar fi fost e» acţiune sinucigaşă. Pe ţărmul acesta primejdios nu se aflau alte puncte potrivite pentru debarcare. Cu durere în suflet, Belizarie se retrase din nou spre Cotrone, lăsând garnizoanei libertatea de a alege între moarte şi capitulare. În rândurile asediaţilor se aflau o sută dintre tracii săi viteji.

La un consiliu de război se hotărî ca loan Sângerosul şi Valerian să-şi folosească unităţile de cavalerie pentru a întreprinde raiduri împotriva liniilor de comunicaţie ale lui Teudel, în vreme ce Belizarie intenţiona să se întoarcă la Roma pentru a întări fortificaţiile şi a încuraja garnizoana de acolo. Războiul încă nu era pierdut.

Dar atunci sosi rechemarea la Constantinopol. Îndată ce vestea că Belizarie este rechemat ajunse la Rossano, oraşul se predă. Urmă predarea oraşului Perugia. Ştirea avu consecinţe nefaste şi la Roma. În Urbe începuse răzmeriţă: soldaţii îşi uciseseră noul guvernator pentru că acesta vânduse civililor stocuri militare la preţuri mari, dar se supuseră disciplinei sub conducerea lui Diogene, unul dintre puţinii ofiţeri veterani ai lui Belizarie, care mai supravieţuiseră. Diogene se pregăti pentru asediul aşteptat, însămânţând cu grâu fiecare grădină, parc sau teren viran disponibil; şi cu toate că, întorcându-se de la Rossano, regele Teudel ocupase Portul Romei şi tăiase în felul acesta comunicaţiile cu marea, toate încercările sale dădură greş în faţa zidurilor Urbei. Diogene fusese asediat în Roma de trei ori şi cunoştea bine misiunea de a o apăra. Totuşi, situaţia nu avea decât un singur sfârşit posibil deoarece soldaţii din garnizoană, aflând de plecarea lui

Belizarie, pierduseră orice speranţă de a primi vreun ajutor.

Chiar şi oamenii din Regimentul de casă începură să se frământe, plângându-se că se angajaseră să slujească cu glorie sub Belizarie, nu să putrezească neplătiţi, rău hrăniţi şi fără căpetenie, în Roma părăginită. Dar nu ei, ci un grup de isaurieni fu cel ce vându din nou lui Teudel Urbea; şi Roma îşi schimbă stăpânul pentru a patra oară, în numai câţiva ani. Garnizoana, care fugea, fu ambuscată şi numai aproximativ o sută de oameni ajunseră teferi la Civita Vecchia, ultima fortăreaţă imperială din vest; aici Diogene, deşi rănit, preluă comanda. Totuşi câţiva veterani din Regimentul de casă continuară să apere mausoleul lui Hadrian împotriva tuturor atacurilor – până ce, după multe zile, capitulară şi ei, nefiind în stare să mănânce carne de cal; dar cerură şi li se acordară onorurile de război.

După aceasta, regele Teudel invadă Sicilia. Trupele noastre de acolo se închiseră în oraşele-porturi şi-i îngăduiră să pustiască întreaga insulă. Italia era abandonată în voia goţilor, cu excepţia câte unei mici fortăreţe, ici-colo, şi a Ravenei.

Când Belizarie se întoarse la Constantinopol, Justinian îi făcu reproşuri, ca un ticălos, şi apoi

— O insultă aproape de neîndurat – îi acordă iertarea. Belizarie, conştient că făcuse mai mult decât se putea aştepta până şi cel mai nerăbdător şi mai capricios monarh de la vreun supus al său, nu răspunse nimic, decât că rămâne mereu gata să-l slujească pe împărat. Loialitatea şi mândria îi interziceau să răspundă altminteri.

Nici întoarcerea lui nu fu complet lipsită de primejdii. Se iniţiase o conspiraţie la palat, sub conducerea unui general armean, curajos şi răzbunător, numit Artaban, care intenţiona să-l asasineze pe împărat şi să-l înscăuneze pe nepotul acestuia, Germanos, pe care Justinian îl tratase foarte rău. Tentativa fusese amânată câteva zile, până ce Belizarie va sosi în oraş. Nu pentru că Artaban şi asociaţii săi conspiratori (care-l cuprindeau şi pe Marcellus,

Comandantul Gărzilor) ar fi sperat că Belizarie i-ar ajuta; ci pentru că, ti rund seama de inflexibila lui loialitate faţă de tron, considerau că este mai sigur să-l ucidă şi pe el. Urma să fie doborât când va trece prin suburbii, în drum spre palat, ca să-şi prezinte omagiile. Când complotul îi fu dezvăluit lui Germanos, acesta se prefăcu a fi de acord, dar se grăbi să-l informeze pe Justinian, fiind în fapt îngrozit de infamia acestei propuneri. Conspiratorii fură arestaţi chiar în ziua debarcării lui Belizarie şi el ajunse nevătămat la palat.

Până la urmă, Justinian îi iertă pe conspiratori.

Cornițele Belizarie era acum un om sărac şi nu-şi mai putea îngădui să angajeze soldaţi pentru a-i sluji drept gardă de corp. Depindea în, toate privinţele de stăpâna mea Antonina, inclusiv cheltuielile de fiecarg zi. Totuşi, nicio falsă ruşine nu-l împiedică să devină, în felul acesta-, pensionarul ei. Zicea:

Noi nu suntem numai soţ şi soţie, ci şi vechi camarazi de arme, ale căror pungi sunt una la dispoziţia celuilalt, fără oprelişti.

Antonina recurse la rezervele ei ascunse şi-i răscumpără proprietăţile ipotecate. Trăiau liniştiţi, într-o casă aproape de Arcul lui Honoriu, pe latura apuseană a Pieţii Taurului. (Pe acest Arc ’ sunt aplicate modele în bronz ale unor insecte vătămătoare: se zice că Apolloniu din Tyana, vestitul muzician, le pusese acolo, ca o vrajă împotriva a tot soiul de molime.)

Justinian nu-l trimise pe Belizarie la războiul din Colchida, preferind să-l ţină fără însărcinare în oraş. Li dădu vechiul său titlu de „Comandant al Armatelor din Răsărit1’ şi apoi pe cel de „Comandant al Gărzilor Imperiale", dar nu-i îngădui să joace niciun fel de rol în chestiunile militare; şi nu apelă nici măcar o singură dată la sfatul său. *

Scrierile teologice ale lui Justinian îi aduseseră prea puţină glorie; iar Conciliul tuturor episcopilor creştinătăţii, pe care-l convocase (o sută optzeci sau şi mai bine) aduse

prea puţină glorie asupra Bisericii. Deşi sili Conciliul să anatemizeze anumite lucrări care nu erau pe placul monofiziţilor, încerca acum să le dobândească favorurile; dar aceşti eretici nu se întoarseră, precum se aştepta el – din gratitudine – în comunitatea ortodoxă, ci rămaseră, cu încăpăţânare, în afara ei. Mai mult decât atât, papa Vigiliu fusese în complet dezacord cu colegii săi prelaţi şi cu împăratul în privinţa dreptului de a anatemiza şi făcu tot ce-i stătu în putere pentru a nu se angaja. Până la urmă, temându-se pentru viaţa lui, căută azil în biserica Apostolului Petru, la Constantinopol; şi numai după multă tărăgăneală şi discuţii, consimţi – neavând stofă de martir – să aprobe concluziile Conciliului. La întoarcerea sa în Italia, se trezi înfruntând o schismă: căci aproape întreg clerul Bisericii Apusene considera că lucrările anatemizate cuprind doctrină sănătoasă, **însă** toţi episcopii ale căror dioceze puteau fi controlate de forţele militare ale Constantinopolului – îndeosebi cei din Africa şi Iliria – fură siliţi să se conformeze sau fură demişi şi aruncaţi în închisoare. Cei ce-şi aveau reşedinţa în Italia, Sicilia, Franţa, Spania, rămaseră neclintiţi.

Episcopii din Apus, deşi o urâseră pe Teodora, socotind-o monofizită, regretară amarnic moartea ei. Ziceau:

— De-ar fi fost în viaţă, ar fi luat în derâdere pretenţiile teologice ale împăratului, şi el nu ar mai fi convocat niciodată Conciliul.

CAPITOLUL XXIII

TREI SUTE DE VETERANI

Am acum intenţia de a încheia câteva din istoriile de mai puţină însemnătate; şi apoi să povestesc ultima bătălie a Comitelui Belizarie, care este o poveste a poveştilor, „nestemata care încoronează diadema lui de victorii”, precum s-au exprimat autorii de panegirice. Dar după acesta, îmi va mai rămâne un capitol care mă nelinişteşte şi mă face să tremur când mă gândesc să trebuie să-l scriu.

Să încep, deci, cu Răsăritul. Regele Khosrou încă mai este în viaţă, în acest an al Domnului 571, când scriu această carte. S-a abţinut de la a mai invada Mesopotamia sau Siria romană, de când Belizarie îl întorsese din drum la Carchemish, deşi aliaţii lui, sarazinii, ne hărţuiesc din nou graniţele. A lăsat războiul din Colchida să tărăgăneze, cu victorii şi înfrângeri alternative, până acum zece ani când s-a semnat o nouă Pace Veşnică, în virtutea căreia el a renunţat la pretenţiile asupra Colchidei şi Justinian a acceptat să-i plătească un mic tribut anual. (Acum, când scriu rândurile de faţă, şi această pace a fost încălcată – de astă dată de romani. De asemenea, a avut loc o răscoală izbutită a creştinilor băştinaşi din Armenia persană, care au solicitat protecţia romană.) Khosrou, ca şi toţi predecesorii săi, a întâmpinat cea mai acerbă duşmănie din partea celor ce-i erau rudele cele mai apropiate, de sânge; aceasta pentru că femeile persane nu sunt respectate şi nu au puterea să-şi oprească bărbaţii din neamul lor dp la omoruri reciproce. Fiul său favorit, născut dintr-o femeie creştină, trecu la creştinism când deveni major şi nu mult după aceea se răsculă, cu o mare parte a armatei; Khosrou îl zdrobi în bătălie şi fiul muri.

Khosrou, deşi la început bănuitor faţă de filosofia greacă, o studie cu ardoare în anii săi maturi, altoind-o peste credinţa magilor. În felul acesta, făclia vechii religii, înăbuşită de Justinian la Atena, fu reaprinsă nu numai în Noua Antiohie, pe Eufrat, dar chiar şi în Persia însăşi, la marea universitate a lui Khosrou, Gondi Sapor, lângă Susa. Cei mai valoroşi dintre clasicii greci fură traduşi acolo în persană, împreună cu lucrări din limba latină şi sanscrită. Dar Khosrou are oroare şi persecută creştinismul ca pe o religie care „îi face pe oameni să-şi neglijeze îndatoririle din viaţa aceasta în speranţa mântuirii în cea următoare, şi care tinde să dezonoreze Casa Regală a Persiei, acordând atribute divine unui evreu de neam obscur şi cuget rebel41. De asemenea, persecută o doctrină numită „comunism41;

aceasta fusese predicată întâi de unul Mazdak, care o derivase din practica creştină timpurie, dar care dorea ca în comunitatea de posesiune să nu se cuprindă numai bunurile şi banii, ci şi femeile. Khosrou se bucură de deplină sănătate şi domneşte cu vigoare. Nu ştiu dacă magii sau filosofii greci au fost cei ce l-au convins că admiraţia posterităţii faţă de un suveran este asigurată mai puţin de războaiele agresive împotriva vecinilor săi, decât de o amintire a generozităţii, dreptăţii, culturii, a apărării hotărâte a ţării, şi a străduinţei continue de a asigura buna stare a supuşilor săi, acasă şi În străinătate. Aceasta este, cel puţin în prezent, părerea regelui Khosrou. De la ravagiile ciumei încoace pe care a considerat-o ca un semn prevestitor, venit din ceruri – a fost foarte atent cu poporul său, desigur în chip despotic, şi a reclădit, repopulat şi reapro'vizionat toate regiunile care au suferit de pe urma invaziilor romane, arabe sau hune. De pe acuma este pomenit cu numele de *Nushirvan* („Cugetul generos") şi numele acesta va fi îndelung sărbătorit în istoria persană. Se va spune despre el: „A apărat negoţul, agricultura şi învăţătura – acelea au fost zile într-adevăr bune". Căci Persia este acum puternică, prosperă, mulţumită. De s-ar putea spune, măcar, acelaşi lucru, pe bună dreptate, despre propriul nostru imperiu, după domnia îndelungată a ambiţiosului său contemporan, Justinian!

I «) „Cornitele Belizarie – voi IJ.

Şi acum despre regele Teudel şi cele petrecute în Apus. Patru ani după ce, prin rechemarea lui Belizarie, Justinian acceptase tacit să cedeze goţilor toată Italia – cu excepţia oraşului Ravena – găsi necesar să reînceapă războiul: nu convenea politicii sale religioase ca episcopii din Italia de Nord să fi rupt cu papa Vigiliu şi ca arianismul să continue a dăinui nezdrobit. Conchise că trebuie să reînceapă războiul dar nu se putu hotărî să asigure forţele necesare şi nici să aleagă un general care să le comande. Într-o singură privinţă era hotărât: că nu-i va mai da lui Belizarie niciun alt

prilej să se distingă. Pentru stăpâna mea şi pentru mine constituia un adevărat spectacol de comedie de durată, să urmărim – noi înşine aflându-ne acum în siguranţă, la Constantinopol – cum îşi desfăşoară Justinian aceleaşi jocuri capricioase, care nouă ne-au făcut atâta rău în Italia. În faţa noastră, Belizarie nu făcea niciun fel de comentariu despre chestiunile acestea; şi sunt gata să cred că se reţinea chiar şi în cugetul său de la orice fel de critică ostilă faţă de politica imperială.

Justinian îl trimise intii pe Germanos, cu cinci mii de oameni, în Sicilia. Apoi începu să-şi spună că Germanos fusese persoana desemnată de curând drept împărat de asasinul armean Artaban, şi că ora mult prea de aproape înrudit cu goţii – se căsătorise cu Matasonta, fosta soţie a regelui Wittig, şi tânărul său fiu şi al Matasontei era singurul descendent masculin al marelui Teodoric. Rechemându-l pe Germanos brusc, Justinian dădu comanda unui oarecare Liberi us, un patrician bătrân, inofensiv, care nu avea niciun fel de experienţă în materie de bătălii.

Apoi cineva sugeră că părerile lui Liberius în privinţa încarnaţiei nu sunt dintre cele mai sănătoase; aşa că-l rechemă pe Liberius şi (dintre toţi oamenii de pe pământ!) îl numi pe Artaban, pe care îl iertase pentru tentativa de a-l ucide, şi-l înălţase în rang.

Dar, gândindu-se mai bine, ajunse la concluzia că Artaban putea, la urma urmelor, să fie ambiţios şi să încerce a se proclama împărat al Apusului. De aceea, Justinian îl numi din nou pe Germanos, aducându-şi aminte că Antiohia căzuse din cauză că el neglijase fortificarea stâncii Orocasias

— Un om cu o asemenea pată nu putea fi considerat rival la tron.

Germanos muri brusc, în drum spre Italia: unii afirmă că a fost otrăvit de Matasonta. Comanda reveni celor doi locotenenţi ai săi – Ioan Sângerosul şi fiul mai vârstnic al lui Germanos, tizul lui Justinian. Justinian nu dorea să dea

comanda unică lui Ioan Sângerosul şi în felul acesta să-l dezonoreze pe strănepotul şi tizul său; dar nici nu dorea ca o altă persoană, cu numele de Justinian, să dobândească glorie. Îi rechemă pe amândoi.

„Acum ce urmează?” ne întrebam, eu şi stăpâna mea. Care va fi cel de al cincilea episod al acestei piese, intitulată *Mâncăul bănuielnic?”* Apoi, într-o zi, un servitor de încredere al lui Narses veni la mine şi-mi spuse:

— Prietene Eugeniu, dacă mi-e îngăduit să-ţi vorbesc neoficial, ca un servitor către celălalt: este oare cu putinţă ca stăpâna ta, Ilustra Antonina, să fie dispusă să schimbe câteva vorbe, în particular, cu stăpânul meu, dacă el propune aceasta?

I-am răspuns:

— Dacă stăpânul tău, Distinsul Narses, are veşti bune pentru stăpâna mea, va fi negreşit dispusă să-l asculte: cel puţin nu-l va trata pe stăpânul tău cu lipsa de respect pe care el a vădit-o cândva, în Italia, faţă de dânsa şi faţă de soţul ei, Corniţele Belizarie. Mai mult decât atâta, stăpâna mea şi stăpânul tău au colaborat armonios cel puţin într-o împrejurare ivită de atunci încoace – când
i s-a întins lui Ioan de Capadocia cursa la Rufinianae. Întâlnirea poate fi neîndoielnic aranjată.

Aceste preliminarii fiind puse la punct, se ceru şi se acordă oficial o întrevedere. Iată-l deci pe bătrânul Narses cerându-şi iertare pentru tot răul pe care i-l făcuse, ei şi lui Belizarie, cu doisprezece ani mai înainte! Dorea să ştie dacă Belizarie îl va ierta chiar într-atâta, încât să fie gata să-i dea un sfat într-o chestiune de importanţă pentru stat.

Stăpâna mea Antonina, care nu subestima puterea lui Narses şi fusese îmbunată şi de scuzele. Sale, se oferi să acţioneze ca mediator între Belizarie şi dânsul. În felul acesta fu aranjată o a doua întrevedere. Şi de astă dată totul se petrecu cu aparenţă de prietenie. Narses exprimă încă o dată regrete pentru a se fi opus cândva ordinelor lui Belizarie şi pentru a fi nutrit bănuieli în privinţa loialităţii

sale. Belizarie răspunse cu generozitate, luând dreapta lui Narses în dreapta lui şi îmbrăţişându-l.

întrebarea lui Narses era, pe scurt, următoarea:

— Dragă prietene, mă sfătuieşti să primesc onoarea pe care împăratul vrea să mi-o impună – aceea de a comanda expediţia împotriva goţilor? Şi dacă da, în ce condiţii să o primesc? Căci nu sunt an măsură să judec situaţia militară din Italia şi numai părerea ta are greutate pentru mine.

Nobleţea lui Belizarie nu se vădi niciodată mai limpede decât în răspunsul său:

— Dragă prietene, primeşte această onoare. Nu cunosc pe nimeni mai capabil decât tine să îndeplinească această misiune care trebuie dusă la capăt spre binele imperiului; şi trebuie să se acţioneze înainte ca goţii să-şi redobândească forţa lor de odinioară. Îmi ceri, mi se pare, să evaluez numărul şi compoziţia forţelor fără de care ar fi neînţelept din partea oricărui general, cât de energic ar fi, să încerce recucerirea Italiei. Răspunsul meu este următorul: vei avea nevoie de treizeci de mii de oameni, şi cel puţin douăzeci de mii dintre aceştia trebuie să fie cavalerie cu cai buni; trebuie să cuprinzi floarea armatei romane – escadroanele risipite ale Regimentului meu de casă, pe care l-am instruit şi l-am încercat împotriva goţilor. De asemenea, vei avea nevoie de bani mulţi, nu numai ca să-ţi plăteşti bine armata, dar şi pentru a recâştiga supunerea soldaţilor din Italia care, din lipsă de bani, au dezertat la goţi.

Narses era un bun cunoscător de oameni, Il ştia pe Belizarie ca pe un om incapabil de şiretlicuri şi devotat cu desăvârşire faţă de împărat. Tăcu câtva timp şi apoi zise:

— Îţi mulţumesc, Belizarie, nu numai pentru sfatul tău, dar şi pentru că te-ai ferit să-mi aduci aminte de încăpăţânarea mea. De n-ar fi fost ea la mijloc, Milanul nu ar fi fost nimicit niciodată.

Belizarie răspunse:

— Narses, te cinstesc pentru generozitatea ta şi rugăciunile mele te vor urma.

Narses acceptă însărcinarea lui Justinian, dar insistă asupra condiţiilor, fără să pomenească, însă, că ele au fost definite de Belizarie. Oamenii şi banii fură găsiţi imediat! Narses veni iarăşi la Belizarie şi, fu decentă umilinţă, il rugă în numele prieteniei lor înnoite, să-l sfătuiască în privinţa căilor celor mai potrivite pentru a-i înfrânge pe goţi.

Belizarie zise:

— Oferă-i regelui Teudel o bătălie deschisă, îndată după debarcare, înainte ca să aibă vreme să-şi adune trupele din fortăreţe; niciun rege got nu rezistă ispitei de a da o bătălie deschisă, chiar dacă forţele sale sunt, numeric, mult inferioare inamicului. Stai în defensivă, precum am făcut noi la Daras, aşezându-ţi arcaşii pedeştri mult în faţă, pe ambele flancuri, cu faţa spre interior. Pune în capcană momeală: suliţaşi în armură de zale; regele Teudel a avut dreptate să dispreţuiască infanteria imperială, care rareori rezistă unei şarje de cavalerie.

Narses obiectă:

— Dar dacă procedez precum mă sfătuieşti, nu va târî oare regele Teudel toată capcana după el, înghiţind momeala?

Belizarie răspunse:

— Există această primejdie, de aceea eram pe punctul de a-ţi propune ca suliţaşii tăi să fie cavalerie descălecată, care va da dovadă de mai mult curaj.

— Bine. Şi cavaleria uşoară trebuie să mi-o plasez în faţă, pe flancuri, presupun?

— Da. Ţine-i în poziţie înaintată, nu atât de aproape încât să atragă atacul asupra lor, dar destul de aproape ca să constituie o ameninţare. Ţine Regimentul meu de casă, împreună cu restul cavaleriei grele, ca rezervă.

Narses întrebă:

— Dar dacă Teudel atacă întâi arcaşii pedeştri?

— Ar fi potrivnic codului regal de onoare al goţilor. Călăreţul în armură dispreţuieşte atacul împotriva arcaşului îmbrăcat în piele.

În felul acesta, faimoasa bătălie de la Taginae a fost câştigată încă din Casa de alamă, la Constantinopol, şi de către Belizarie, deşi Narses nu a recunoscut niciodată cât îi era de îndatorat, şi nici Belizarie nu a încercat vreodată să scadă gloria lui Narses, reamintind cele petrecute. Bătălia, pe care regele Teudel o acceptă bucuros, începu printr-o şarjă a lăncierilor săi împotriva intrândului oferit de Narses, întâmpinată de tirul din flancuri a opt mii de arcuri mari. Confuzia pricinuită de prăbuşirea şi zbaterea nestăpânită a unui mare număr de cai răniţi şi de moartea sau descălecarea celor mai multe căpetenii, vtzibili datorită armurii şi harnaşamentelor împodobite, frână şarja de la galop la trap şi de la trap la pas. Când îşi pierde elanul, cavaleria în şarjă nu este un adversar primejdios pentru suliţaşi curajoşi, îmbrăcaţi în zale, şi caii oferă o ţintă dintre cele mai vulnerabile. Escadronul din frunte al lui Teudel nu fu în stare să frângă frontul suliţaşilor: escadroanele din spate nu fură în stare să întreprindă nimic pentru a-l ajuta, şi suferiră pierderi grele datorită tragerii continue a arcurilor. Până la urmă, Teudel însuşi fu rănit. Goţii se clătinară. Atunci suliţaşii romani îşi deschiseră rândurile şi Regimentul de casă ţâşni prin acest spaţiu; şi cu strigătul de război „Belizarie!”, lăncierii goţi fură azvârliţi îndărăt, asupra propriei lor infanterii, care fu târâtă în debandadă şi se risipi în toate direcţiile.

Regele Teudel fu ajuns din urmă şi omorât la câteva mile de câmpul de bătălie. Veşmintele sale pătate de sânge şi pălăria lui împodobită cu bijuterii fură trimise, ca trofee, împăratului, la Constantinopol.

Demolarea fortificaţiilor care împrejmuiseră cândva atâtea oraşe se dovedi a fi pierzania goţilor: nu exista nimic care să stea în calea înaintării lui Narses. Roma fu ocupată la primul asalt al unuia dintre generalii săi. Apoi flota goţilor trecu de partea lui. În decurs de numai două luni – după o ultimă bătălie pe malurile râului Sarno, în apropierea muntelui Vezuviu – războiul era eâştigat. Goţii care

supravieţuiseră aveau moralul frânt şi căzură de acord fie. Să părăsească Italia, fie să se supună lui Justinian.

Scurt timp înainte de a se perfecta această înţelegere, îşi încheie existenţa o instituţie **venerabilă.** Căci dintre senatorii romani şi familiile lor, pe care Teudel îi ţinuse drept ostateci dincolo de Pad, trei sute de persoane fură măcelărite, drept răzbunare pentru moartea lui: iar ceilalţi, zorind din Sicilia spre Roma, la vestea cuceririi Urbei, fură interceptaţi de goţi în apropierea Vezuviului şi, la fel, nimiciţi fără milă, până la ultimul. Ordinul Senatorial nu s-a mai refăcut şi nici nu cred că se va mai reface vreodată. Singura justificare a continuităţii sale, în ultimele sute de ani, o constituiseră bogăţiile şi străvechile sale tradiţii culturale. Justinian moştenise bogăţiile; iar tradiţiile nu puteau fi nici recuperate, nici statornicite din nou. Atâta deci, despre Ordinul Senatorial din Apus şi despre regele Teudel şi despre goţi – al căror nume s-a stins acum în Italia, deşi în Spania continuă să domnească regi vizigoţi.

Sfârşitul lui Bessas: îşi răscumpără vina pentru pierderea Romei prin succesul său în Colchida, unde recuceri de la persani Petra, capitala ţării, şi muri, onorat, la Constantinopol, nu mult după aceea. Dar persanii luară din nou Petra. O stranie coincidenţă: Daghisteus, comandantul roman de la Petra îşi răscumpără vina de a fi pierdut oraşul prin succesul său în Italia; căci el fu cel ce recuceri pentru Narses Roma, pierdută cândva de Bessas.

Narses, care rămase în Italia în calitate de guvernator, câştigă o a doua mare bătălie, prin propriile sale virtuţi, aşa că de astă dată meritul este de atribuit studiilor sale în materie de artă a războiului. O mare armată de franci pătrunsese până în sudul Italiei. Narses surprinse forţa lor principală la Casilinum, în Campania, atunci când (ca şi în împrejurarea anterioară, în timpul lui Belizarie) pierduseră jumătate din oameni, datorită dizenteriei. Armata francilor era alcătuită în întregime clin infanterie, înarmată cu sabie, suliţă şi secure de aruncat, Narses le stătu în faţă cu

propria lui infanterie; dar, atunci când francii şarjară în coloană, le învălui flancurile cu escadroanele sale şi-i făcu ţăndări, trăgând în ei de la distanţă de o sută de paşi, adică de mai departe decât puteau ei arunca securile. Francii nu îndrăzniră să înainteze de teamă să nu fie şarjaţi din ambele flancuri, dar nici nu îndrăzniră să rupă rândurile şi să atace cavaleria – arta lor de a purta război le cere să păstreze în toate împrejurările o ordine strânsă. Muriră la un loc, grămadă, şi din treizeci de mii, numai cinci oameni scăpară. Poate pentru a nu atrage gelozia lui Justinian, Narses atribui în întregime meritul acestei victorii miraculoasei imagini a Fecioarei pe care o purta cu el şi care-l prevenea de toate întâmplările importante.

Când Justinian auzi de Taginae şi de Casilinum, îl slăvi pe Dumnezeu şi fu foarte fericit. Se spune că ar fi zis: „Ah, de ce nu ne-am gândit să-l trimitem în Italia pe viteazul nostru Narses cu mult înainte? De ce l-am rechemat din campania precedentă, în urma unei plângeri geloase a Comitelui Belizarie? Multe vieţi ar fi fost salvate şi multe fonduri economisite clacă am fi avut încredere în Narses al nostru. Ne reproşăm că am vădit prea multă consideraţie faţă de sentimentele lui Belizarie, un ofiţer laş şi stupid; clar poate că un asemenea exces de generozitate este scuzabil la un suveran.”

Apoi se întoarse la studiile sale de teologie şi, convins că Italia este în siguranţă, că regele Khosrou nu mai pregăteşte nicio cursă la graniţa din răsărit şi că barbarii din nord pot fi mituiţi sau înşelaţi ca să se lupte unii cu alţii, neglija armatele şi fortificaţiile mai mult decât orieând.

Belizarie, în calitate de Comandant al Armatelor din Răsărit şi al Gărzilor Imperiale, încercă în trei rânduri să-i vorbească, rugându-l să ţină seama de primejdia în care se afla imperiul. După cea de a treia încercare, sosi un ordin imperial: „Luminăţia-sa interzice să se mai ridice această problemă. Dumnezeu îşi va apăra cu dreapta lui puternică poporul care are încredere în El.”

Într-o zi, în toamna din anul Domnului 558

— Care a fost anul morţii lui Ioan Sângerosul într-un accident de vânătoare, după ce-l slujise cu supunere pe Narses în campania lui din Italia. Şi, totodată, cel de-al zecelea an al reînnoitei noastre şederi la Constantinopol – căpitamil unei corăbii comerciale din Marea Neagră înmână lui Belizarie un mesaj. Era scris cu mâna tremurândă a unui om bătrân, pe o fâşie de pergament murdar.

„Prea Ilustre Belizarie, care mi-ai salvat viaţa din mâinile lui Ioan de Capadocia, acum cincizeci şi mai bine de ani, într-un han aproape de Adrianopol, în Tracia, pe când erai încă un flăcăiandru: a venit vremea să arăt că cetăţeanul Simion nu-şi uită datoria de recunoştinţă. Hunii bulgari m-au luat sclav, cu multă vreme în urmă, în cursul unuia din raidurile lor din Tracia, dar m-au tratat cu indulgenţă, datorită iscusinţei mele ca şelar. Am învăţat limba lor barbară şi sunt admis la sfaturile lor şi mărturisesc că în multe privinţe acum îmi merge mai bine decât pe vremea în care eram sclav al perceptorilor lacomi. Numai că-mi lipseşte vinul bun din Tracia, şi căldura casei mele, atât de bine zidită. Află, deci. Că în iarna aceasta, clacă Dunărea îngheaţă iarăşi, precum prevestesc cei ce cunosc semnele vremii, o hoardă bulgară va năpădi Tracia. Se laudă că vor ataca chiar Constantinopolul şi vor lua asemenea pradă, cum nu s-a mai luat niciodată de la începutul lumii. Îi conduce Zabergan, un han destoinic. Douăzeci de mii de oameni călăresc cu el. Înştiinţează-l pe împărat. Rămâi cu bine.”

Belizarie atrase atenţia împăratului asupra scrisorii. Justinian întrebă:

— De ce această fâşie de pergament ruptă, duhnind a docuri? Oare este un document potrivit pentru a fi arătat unui împărat?

— Un cerşetor murdar, Maiestate, când vede rotocoale de fum ieşind pe ferestrele de sus ale unei case mari, are dreptul să dea buzna în hol cu un strigăt de prevenire:

„Foc!” Locatarii îi mulţumesc pentru avertismentul său la timp potrivit şi-i iartă zdrenţele şi limbajul aspru.

Justinian zise:

— Ilustre Belizarie, asta este neîndoielnic una din vicleniile militare, pentru care, pe drept cuvânt, eşti atât de vestit? Doreşti să ne sperii printr-un fals, ca să ne sporim armatele şi să reclădim fortificaţiile oraşului, ştiind bine că am interzis să pomeneşti această chestiune direct. Nu ne lăsăm înşelaţi, dar îţi iertăm greşelile. Ai grijă, Domnul meu, să izgoneşti din inimă orice umbră de neloialitate. Căci dintotdeauna au existat la această Curte generali care i-au îndemnat pe împăraţii lor să ridice noi armate, pretextând situaţii de urgenţă, dar plănuind în fapt să le folosească împotriva statului. Cercetează-ţi inima, Domnul meu, şi dacă găseşti într-însa păcat, smulge-l cu ajutorul lui Hristos, căci el îţi va împrumuta putere.

În Piaţa lui August, faţă-n faţă cu Palatul Senatului, Justinian aşezase o imensă statuie ecvestră a sa; stă pe un piedestal foarte înalt, turnat în cel mai frumos bronz, de culoare deschisă. Este înfăţişat în armură antică şi poartă un coif cu o pană imensă. În mâna stângă ţine un glob, peste care străjuieşte o cruce. Mâna dreaptă este ridicată într-un gest care vrea să spună: „înapoi, duşmani!” Dar nu poartă" arme, nici măcar un pumnal, de parcă gestul şi încruntarea chipului ar constitui suficientă descurajare pentru duşmani. Şi, în fapt, în ultima parte a domniei sale şi-a tratat armatele de parcă nu ar mai fi avut nevoie de ele. Adevărul este că Justinian, având ambiţia măririi, se purta ca bogătaşul cel fără nume, menţionat de Isus Hristos într-o parabolă – cel care începuse să-şi construiască o casă fără a cumpăni mai întâi cheltuielile; ca urmare se îndatoră şi ajunse de râsul lumii. Ochiul lui Justinian, se spunea în oraş, era spaima stomacului său: îşi irosi veniturile pe cheltuieli religioase deşarte, neglijând nevoile militare, practice.

Toţi erau de acord că, în primul rând, nu ar fi trebuit să

încerce ocuparea Africii şi Italiei cu forţele slabe pe care le avea la dispoziţie. În ciuda succesului aproape miraculos al lui Belizarie, această misiune dublă se dovedise prea grea pentru armatele imperiale. Adevărat, ţineau încă şi ac\im ocupate Cartagina şi Ravena, dar campaniile prelungite au dus aceste ţinuturi prospere şi bine guvernate la o stare de ruină aproape totală. Între timp, graniţele din nord şi din răsărit fuseseră slăbite, datorită absenţei garnizoanelor şi rezervelor; fuseseră de multe ori supuse invaziilor – astfel încât o catastrofă generală era foarte aproape, într-un cuvânt, preţul pentru recucerirea Imperiului de Apus fusese devastarea lui şi, de asemenea, devastarea Siriei, Colchidei, Mesopotamiei romane, Îliriei şi Traciei, ale căror venituri scăzuseră jalnic. Justinian fu obligat acum să introducă o politică de reducere a cheltuielilor; şi, în mod caracteristic, începu prin a o aplica în departamentul apărării mai degrabă decât în domeniul înzestrării ecleziastice; în nădejdea că, prin întemeierea sau înfrumuseţarea unor noi mânăstiri de călugări şi de călugăriţe şi a unor noi biserici, va mitui oştile angelice, care apoi îl vor ajuta, precum mituise odinioară, cu daruri în aur şi în echipament militar, pe franci, slavi şi huni. Îşi justifică în public credinţa sa superstiţioasă prin cuvintele adresate de Isus Hristos Apostolului Petru, când acesta s-a opus gărzilor Marelui Preot al evreilor şi a tăiat urechea unuia: „Pune-ţi la loc sabia în teacă. Căci toţi cei ce sabia ridică, de sabie vor pieri.” Era cu atât mai devotat pacifismului său, cu cât nu se temea pentru propria lui siguranţă: ghicitorii, pe care îi consultase în taină, îl asiguraseră, cu toţii, că va avea parte, la urmă, de o moarte firească, în patul său din Sacrele Apartamente ale palatului.

în ziua de Crăciun, hunii trecură Dunărea îngheţată. Când vestea ajunse la Curte, împăratul ordonă să se citească slujbe în toate sanctuarele principale şi-şi petrecu toată noaptea în vigiliu, în biserica Sfintei Irina; dar nu luă nicio altă măsură. Hunii se împărţiră în două corpuri principale,

unul pornind să pustiască Grecia, celălalt, sub însuşi hanul Zabergan, urmând să ocupe oraşul. Străbătură fulgerător Tracia, fără a întâmpână x'ezistenţă. Fiind păgâni, nu simţeau niciun fior de respect faţă de biserici sau mânăstiri: jefuiau şi siluiau fără nicio deosebire, trimiţând îndărăt, de-a lungul drumurilor troienite şi peste Dunăre, căruţe încărcate cu comori şi mari grupuri de prizonieri. Oamenii care escortau aceste convoaie, călăreţi sălbatici, forţară cadenţa marşului, cu bice sau cu vârful săbiilor; şi orice prizonier care cădea şi nu se scula într-o clipă era ucis fără milă – până şi femeile apucate de durerile facerii, Hunii, deşi în general se poartă frumos între ei, socotesc întreaga lume creştină ca prada lor firească şi pentru ei a înfige un prunc botezat în vârful lancei nu înseamnă mai mult decât, bunăoară, a străpunge un pui de cerb la vânătoare.

Zabergan înainta. Zidurile lungi ale lui Anastasie. Clădite de-a curmezişul peninsulei la distanţă de treizeci şi două mile de oraş, nu eonstituiseră un obstacol pentru călăreţii săi, fiind în multe locuri în ruine, fără soldaţi care să umple golurile, fără catapulte şi alte maşini care să fie folosite din turnuri. De sărbătoarea celor Trei Crai, Zabergan îşi aşeză tabăra pe malurile râului Athyras, la douăzeci de mile de oraş, şi deodată constantinopolitanii fură cuprinşi de panică. Căci pieţele publice erau pline cu nefericiţi refugiaţi de prin sate. Livizi la faţă, purtând bocceluţe şi strigând: „Vin! Vin hunii, ca o turmă de tauri sălbatici, nimicind totul în drum! O, Doamne, aibi milă de noi!” Strigătul acesta se răspândi prin toate străzile: „doamne, aibi milă de noi!” Apoi fiecare cetăţean începu să-şi întrebe vecinul: „Unde sunt oamenii din Gărzile Imperiale? Unde este miliţia oraşului? Nimeni nu-i va împiedica pe aceşti diavoli bulgari să asalteze zidurile interioare şi să incendieze oraşul şi să ne nimicească până la unul?” Mari mulţimi închinară bărci şi fugiră peste Bosfor, în Asia Mică; cincizeci de mii de oameni trecură într-o singură zi.

împăratul Justinian petrecu cea mai mare parte din

aceste zile îngenuncheat în capela sa particulară. Repeta iarăşi şi iarăşi: „Domnul este puter nic. Ne va salva.1! Singura măsură de natură practică pe care o luă fu ordinul ca toate bisericile din suburbii, ca şi vilele sale, să fie imediat golite de comori şi acestea să fie transportate în portul imperial pentru a fi încărcate în bărci.

În cele din urmă, trimise după Belizarie şi întrebă:

— Cum se face, Ilustre Belizarie, Comite al Grajdurilor Noastre şi Comandant al Gărzilor Noastre, că n-ai trimis ostaşi care să respingă pe aceşti păgâni sălbatici?

Belizarie răspunse:

— Maiestatea-ta Sacră mi-a acordat titluri de onoare, dar nu şi autoritatea care, obişnuit, le însoţeşte pe acestea; şi mi-a interzis să pomenesc starea de nepregătire şi de indisciplină a forţelor noastre. De trei ori, de când m-am întors din Italia, am prezentat acelaşi raport; arătând că miniştrii vând posturile de ofiţer din Gărzi la civili neinstruiţi, că soldaţii nu primesc niciun fel de instrucţie militară şi nu li se asigură arme şi că grajdurile imperiale sunt golite de cai de cavalerie. Mi-ai poruncit să mi-mi fac griji pentru siguranţa oraşului.

— Minţi, minţi! ţipă Justinian. Dacă vreodată, prin graţia lui Dumnezeu, vom supravieţui acestei încercări a credinţei noastre, vei fi pus să suferi cazne îngrozitoare pentru că ai neglijat armatele noastre şi fortificaţiile; nici toate mult-lăudatele tale victorii nu te vor salva de ştreang.

Belizarie întrebă:

— Şi, între timp, care sunt ordinele Tale, Maiestate?

— Du-te şi mori ca un viteaz, deşi ai trăit ca un laş. Adună toate forţele pe care le poţi aduna şi întâmpină-i pe bulgari în câmp dechis, imitându-l astfel pe viteazul meu Narses – şi nu te cuibări pe după ziduri, precum ţi-e obiceiul. Numai în felul acesta îţi poţi răscumpăra nesocotinţa.

Belizarie îşi făcu plecăciunea şi părăsi sala tronului. Dar Justinian îşi chemă amiralul şi-l întrebă în taină:

— Flota mea este bine aprovizionată? La ce vreme ne putem aştepta în Mediterană, dacă vom fi nevoiţi să ne îmbarcăm?

Belizarie trimise pe străzi un crainic care strigă următoarele:

— Cornițele Belizarie, în urma unui ordin al Maiestăţii-sale Sacre, împăratul, va conduce o armată împotriva invadatorilor huni. Miliţia oraşului îşi va ocupa posturile pe zidul lui Teodosie, conform culorii fiecăruia, cu armele pe care le poate găsi. Gărzile Imperiale vor defila sub comanda ofiţerilor lor, a căror datorie este să se îngrijească să aibă cai şi arme complete, şi vor mărşălui în jos, spre Poarta de Aur, unde vor aştepta noi ordine. Toţi soldaţii veterani, prezenţi în acest oraş, care au slujit vreodată în războaie în calitate de cuirasieri ai numitului Comite Belizarie, sunt chemaţi să se adune neîntârziat pe Câmpul de Paradă; el se va pune în fruntea lor şi le va asigura cai şi arme.

Belizarie se duse la maeştrii dansurilor din facţiunile Verde şi Albastră. „În numele împăratului, rechiziţionez toate cămăşile de zale, suliţele şi scuturile care se poartă la spectacolele de pe Hipodrom şi din teatre41. Se duse, de asemenea, la Maeştrii Curselor din facţiunile Verde şi Albastră. „în numele împăratului, rechiziţionez toţi caii din grajdurile Hipodromului!” Arcuri şi săgeţi găsi destule la palat, iar în grajdurile imperiale un număr de cai de trăsură şi câteva care de război. În felul acesta găsi echipament pentru veteranii săi.

Câmpul de Paradă este vestit în istorie, deoarece este locul în care Alexandru cel Mare şi-a trecut În revistă trupele înainte de a porni la cucerirea Răsăritului. Aici se îmbulziră veteranii lui Belizarie, venind din toate colţurile oraşului – bărbaţi pentru care trecerea anilor adusese destinele cele mai felurite. Unii erau bine îmbrăcaţi şi solizi, alţii în zdrenţe şi palizi, unii şchiopătau, unii umblau ţanţoşi.

Dar lumina bravurii strălucea pe fiecare chip şi-şi strigară unii altora: „Salut, camarade! E bine când se întâlnesc

soldaţi bătrâni!”

Avură loc numeroase întâlniri între camarazi de arme care nu se mai văzuseră de mulţi ani, oraşul fiind atât de mare. Se auzi:

— Mai eşti în viaţă, bătrâne Sisifrid? Am crezut că ai murit cu Diogene, în timpul retragerii din Roma.

Şi:

— Camarade Unigatus, ultima oară te-am văzut la Osimo, la asediu, când q suliţă ţi-a străpuns mâna.

— Hei, camarade, nu mă cunoşti? Am fost împreună în bivuac, în Paradisul de la Grasse, sub un quincunx de pomi, acum douăzeci şi patru de ani, câteva zile înainte de bătălia de la borna Milei Zece.

Eram de faţă, împreună cu stăpâna mea, Antonina, şi am avut parte de multe saluturi afectuoase din partea unor camarazi de odinioară, care-mi încălziră inima.

Dar erau unii care aveau amintiri de campanie şi mai vechi decât ale mele. De pildă, doi oameni *care* întreprinseseră cu Belizarie raidurile îhipotriva gepizilor şi împotriva aceloraşi bulgari, pe când era un ofiţer tânăr, imberb.

Dintr-o şcoală de lupte din suburbii veni, cu părul alb, Andreas, fostul sclav purtător de ghiozdan al lui Belizarie şi fostul băieş, care se retrăsese din războaie după cele două isprăvi de seamă, în luptă individuală, la Daras. Grăi astfel:

— În şcoala mea de lupte m-am păstrat mlădios şi puternic, Stăpâne Belizarie, deşi am şaizeci şi cinci de ani. Iată, port coiful cu pană albă pe care mi l-ai dăruit ca răsplată, la Daras. L-am întreţinut bine, frecându-l cu nisip. Îngăduie-mi să-ţi fiu purtător de stindard!

Când se adunară toţi, peste trei sute de oameni, veni, parcă lunecând, o făptură înaltă, suptă de post şi îmbrăcată într-o rasă de călugăr. Prinse căpăstrul lui Belizarie şi-i zise:

— O, frate Belizarie, pentru această singură zi îmi las deoparte sutana, îmi pun la o parte nenorocirea, şi îmbrac iarăşi armura de zale. Căci, deşi cred că m-am împăcat cu

Cerul pentru păcatele şi smintelile mele şi îndeosebi pentru a-l fi ucis pe scumpul nostru camarad, Ioan Armeanul, n-aş putea muri cu cugetul împăcat dacă nu ţi-aş recâştiga încrederea şi afecţiunea, pe care le-am pierdut datorită neglijenţei mele în faţa Milanului.

Belizarie descălecă şi-l îmbrăţişă pe călugăr, răspunzând:

— Uliaris, ai să comanzi o sută de oameni din forţa aceasta. Am auzit de sfinţenia ta şi de faptele tale bune în rândurile călugărilor cerşetori ai Sfântului Bartimeu şi te primesc ca pe un împrumut din partea lui Dumnezeu.

Traian (scăpat de curând de vârful de săgeată care sălăşluise atâta vreme în carnea chipului său)

comandă o altă sută de oameni. Dobândise mare glorie în Italia, sub Narses. Ţinea acum o tavernă în docuri. Turimut, acelaşi care se luptase atât de bine în cea de a doua campanie italiană a lui Belizarie, comanda restul trupei. Trecuse prin zile rele şi abia de curând fusese eliberat din temniţă; dar nu-mi mai aduc aminte dacă fusese închis pentru crimă sau pentru erezie. Belizarie îndreptă pe fiecare om către una din trupe şi dovedi că-şi aduce aminte de numele fiecăruia care fusese cândva în subzistenţa lui, şi de istoria fiecăruia. Apoi le dădu cai şi arme şi armuri. Deveniră teribil de voioşi. „Slavă lui Belizarie!” strigară ei, şi „Condu-ne pe dată împotriva duşmanului!” Belizarie era mişcat. Dar le răspunse:

— Camarazi, de dragul amintirii bătăliilor glorioase de odinioară, nu uitaţi cum au fost câştigate. N-au fost câştigate numai prin curaj şi îndemânare în mânuirea armelor, ci şi prin prudenţă.

Călăreau în coloană, şi copitele cailor răsunau pe pavajul Străzii Superioare. Poporul aclamă şi strigă: „De bună seamă, Dumnezeu este cu noi

— Căci iată, vine Belizarie!”

Stăpâna mea călărea alături de el, pe un cal înalt, şi-şi purta capul ca o tânără mireasă: şi eu o urmam de aproape, pe un cal scund, spaniol. Purta o perucă frumoasă,

roşie, faţa ei era plăcută din cauza rujului şi o cremei albe şi sânii scofâlciţi îi erau bine profilaţi. Numai stând în apropiere îi puteai citi vârsta, după mâinile ofilite şi ochii gălbejiţi, după obrajii supţi şi gâtul fleşcăit.

Trecurăm prin suburbia Deuteron, spre Poarta de Aur, unde totul era în dezordine – toată lumea striga ordine şi nimeni nu asculta. Dintre cele două mii de oameni care se prezentaseră la convocarea Gărzilor, nu aveau cai mai mult de cincizeci;

şi, afară de doi sau trei ofiţeri, n-am văzut un singur om purtând cămaşă de zale sau arme potrivite; puteai fi sigur că, dintre ei, nu participaseră vreodată la o paradă militară nici măcar atâţia cât ar fi format efectivul unei companii pline. Până şi miliţia oraşului era o unitate alcătuită din oameni mai buni; căci câteva duzini din ambele contingente, Verde şi Albastru, se exersaseră ca arcaşi la poligonul oraşului (trăgând în zile de sărbătoare, la întrecere, pentru o gâscă sau un purcel de lapte, or o cană de vin) şi mulţi alţii se luptaseră, noaptea, cu sabia, în ciocnirile dintre facţiuni.

Belizarie i-ar fi adăugat micii sale armate pe arcaşii aceştia, dar ei refuzară, spunând că obligaţia lor era de a apăra numai zidurile şi că ar fi potrivnic legilor să-i conducă în afara oraşului.

Dintr-un turn de lângă poartă îl auzirăm pe Demarhul Albaştrilor (căci Verzii apărau cealaltă jumătate a zidului) strigând:

— Nu există niciun om printre voi care să se pricеapă la mânuirea catapultelor? în fiecare turn sunt catapulte şi un mare număr de săgeţi.

Stăpâna mea Antonina strigă, veselă, drept răspuns:

— Nu, niciun bărbat, dar există o femeie bătrână, cu o perucă roşie, veterană a două asedii ale Romei!

Şi mie-mi spuse:

— Haide, Eugeniu, ostaş bătrân, să-i învăţăm pe recruţii aceştia meseria lor.

Aşa că noi descălecarăm şi ne urcarăm în turn, unde înnoirăm frânghiile catapultelor, care putreziseră, şi unserăm cu ulei manivelele. Apoi ne duJ serăm din turn în turn, instruind oamenii la catapulte şi scorpioni, cum să le mânuiască şi cum să le repare şi cum să ţintească. Dacă vreunul nu era destul de atent sau părea stângaci, stăpâna mea îi striga:

— Bastard de eretic Verde ce eşti! şi-l pocnea peste umăr cu cravaşa de călărie, făcându-l de ruşine în faţa fârtaţilor săi.

Intre timp, Belizarie adună Gărzile neînarmate şi le adăugă o mie de ţărani traci, zdraveni de stat, aleşi dintre refugiaţi. Le zise ofiţerilor:

Dincolo este un parc de desfătare al împăratului, împrejmuit cu o palisadă din pari. Concluceţi-vă oamenii într-acolo şi fiecare să aducă doi pari. Trebuie folosiţi în loc de săbii şi suliţi. În chip de scuturi, adunaţi tăvi şi farfurii de metal de prin Casele particulare.

Apoi gloata aceasta, prea puţin războinică la vedere, ieşi prin porţi, încolonată, Belizarie călărind în frunte, cu cei trei sute de veterani ai săi. Stăpâna mea şi cu mine ne uitam după ei cum plecau, simţindu-ne mândri, dar având şi presimţiri rele. Ea zise încet, neluând în seamă regimentul de civili care îl urma, jalnic, asemenea unui convoi de prizonieri:

— Trei sute a fost numărul grecilor la Termopilae, după vechţul cântec. Niciunul dintre ei nu s-a mai întors, dar numele lor va trăi în veci.

I-am răspuns cu un zâmbet, ca să o înveselesc:

— Suflete nefericite care nu au avut un Belizarie să-i comande!

Dar ea:

— Faţă de zece sau douăzeci de mii de huni, ce sunt aceşti trei sute de bărbaţi vlăguiţi, care pornesc, călare, să-i întâmpine în bătălie, din ordinul împăratului? Te aştepţi la un miracol, Eugeniu?

I-am răspuns:

— Da, deoarece am văzut multe, în dreptul satului Chettos, la două mile de Melantias, unde hanul Zabergan îşi făcuse tabără, Belizarie îşi puse oamenii să sape un şanţ şi să înalţe o baricadă; şi fiecare om înfipse unul din. Cei doi pari în estacadă, păstrând celălalt pentru a-l folosi drept suliţă. Belizarie îşi trimise veteranii în faţă, ca să se aşeze astfel încât să pară că sunt posturile avansate, de cavalerie, ale unei armate larg desfăşurate. În spatele lor, pe un front de cinci mile, infanteria aprinse în timpul nopţii numeroase focuri de sentinelă: în timpul zilei (vremea fusese uscată), îi puse să târâie tufe de-a lungul drumurilor, înălţând mari nori de colb.

în cea de a doua noapte sosi un mesaj foarte important, adus de un băiat de ţăran. Venea din nou de la bătrânul Simion pe care hunii îl aduseseră cu ei, în calitate de ghid şi interpret. Raportă că armatele lui Zabergan nu numărau mai mult de şapte mii de cavalerişti aleşi, restul forţelor sale luând drumul Greciei; şi că vor ataca tabăra peste trei zile, deoarece considerau cea de a treia zi ca deosebit de norocoasă, după calendarul lor.

— Şi după al meu, strigă Belizarie, căci este ziua de naştere a soţiei mele, Antonina.

Tabăra de la Chettos fu în continuare întărită printr-o baricadă de spini; brăzdare de plug şi grape fură împrăştiate în faţa porţilor, ca să îndeplinească rolul ţepuşelor. Veteranii glumiră, numind una „Poarta Pinciană” şi cealaltă „Flaminiană”; şi un deluşor de la miază-zi deveni „mausoleul lui Hadrian”.

Zabergan află, până la urmă, că nu avea în faţă o ai’mată demnă de acest nume, ci numai pe bătrânul Belizarie şi câţiva bărbaţi nesăbuiţi. De aceea socoti că ajunge dacă trimite două mii de huni, sub comanda fratelui său, ca să strivească tabăra imperială. Drumul lor trecea printr-o pădure întinsă şi deasă, în care exisă un defileu îngust; acolo era un sălaş cunoscut de lotri, care aveau obiceiul de

a sta la pândă, după pradă, în tufele dese care mărginesc şleaul. Belizarie pregăti aici o ambuscadă. De o parte a drumului ascunse trupele lui Traian, de cealaltă pe cele ale lui Turimut; şi în spatele lor, de-a lungul râpelor defileului, armata lui de „spectatori11, cum îşi numea infanteria înarmată cu pari.

Să nu lungesc povestea peste măsură. Hunii intrară în trecătoare fără a-şi da seama de primejdie. La semnalul goarnei, Belizarie şi Uliaris îi şarjară cu restul trupei – Andreas, mult în faţa tuturor, purta stindardul. După lance, sabia: Belizarie se luptă în rândul din faţă, tăind şi împungând, cu vechea lui precizie. O clipă stindardul fu în primejdie; dar Andreas ucise un hun care încercase să i-l smulgă, înfigându-i un pumnal în burtă. Apoi Traian şi Turimut şarjară din spate cu trupele lor, în vreme ce toţi spectatorii răcniră atât de fioros de parcă ar fi fost la o cursă de care, şi pocniră parii de scuturile improvizate de parcă ar fi fost nerăbdători să primească ordinul de atac. Bulgarii erau îngroziţi. În locul acesta îngust nu aveau cum să-şi folosească arcurile, nici să-şi vădească iscusinţa în manevre de cavalerie. Purtau numai îmbrăcăminte de piele, ceea ce îi făcu mai puţin rezistenţi la asalturile veteranilor, care erau îmbrăcaţi în zale. Cedară brusc şi goniră îndărăt în mare debandadă.

Belizarie continuă urmărirea, netemându-se de săgeţile pe care le trăgeau hunii în fuga lor; caii nu puteau fi răniţi cu uşurinţă, din pricina pieptarelor metalice pe care le improvizase pentru ei.

Propriile sale săgeţi făcură mai mari ravagii decât ale hunilor. Patru sute de duşmani fură ucişi, inclusiv fratele lui Zabergan, pe care Uliaris îl străpunsese cu lancea la prima şarjă. Restul fugi îndărăt la Melantias, strigând: „Acasă, fraţilor, acasă! Spiritele morţilor vin asupra noastră – oameni bătrâni, cu ochi de foc şi păr alb, în valuri!” îşi zgârâiau obrajii cu unghiile, în semn de jale.

Hanul Zabergan ridică tabăra şi se retrase cu toată

armata. Belizarie îl urmări, etapă după etapă, începuse această bătălie cu numai trei sute de oameni şi o isprăvi cu cinci sute. Noii veniţi erau ţărani traci, aleşi dintre recruţi, oameni obişnuiţi cu caii şi pricepându-se să folosească un arc uşor, de vânătoare; li se dădură caii şi armele bulgarilor morţi. Dintre oamenii lui Belizarie muriseră numai trei, dar mulţi erau răniţi; Unigatus, care se luptase vitejeşte cu singurul lui braţ teafăr, muri de rănile sale câteva zile mai târziu.

Belizarie trimise împăratului un mesaj:

— Ascultând de ordinele Tale Sacre, am biruit duşmanul şi-l urmărim.

Pe străzi, bucurie, şi laudă nesfârşită la adresa lui Belizarie: „Această victorie a lui Belizarie umbreşte toate cele dinainte”; la palat, mortificare şi bombăneală.

Justinian îi spuse amiralului său:

— Descarcă navele. Nu ne mai îmbarcăm.

Şambelanul său (altul, nu Narses, care se mai afla în Italia) strigă, cu prefăcută indignare:

— Oare cetăţenii sunt nebuni, de nu aduc pentru salvarea lor mulţumiri Serenităţii-tale Glorioase, care ai ordonat această bătălie, ci lui Belizarie; oare nu datorită neglijenţei lui a fost pustiită Tracia şi oraşul aproape pierdut?

f! Justinian trimise lui Belizarie următorul mesaj: – Ajunge acum. Lasă-i pe huni să plece în pace, nu mai irosi vieţi în bătălii inutile. Putem avea nevoie de serviciile lor în alte războaie, împotriva celorlalţi duşmani ai noştri. Dacă vei continua să-i urmăreşti, vei cădea în dizgraţia noastră.

Belizarie dădu ascultare. Apoi solul lui Justinian călări mai departe, până la tabăra lui Zabergan. „Mesajul împăratului. Urmând exemplul gloriosului Hristos care, odinioară, cu trup omenesc a poruncit slujitorului său Petru să-şi pună la loc sabia, după ce lovise curajos un ofiţer evreu şi îl rănise, ne-am retras şi noi armatele. Dar te conjurăm în numele lui Cristos să pleci în pace.” Hanul Zabergan era deconcertat

de acest mesaj, dar înţelese că, în sfârşit, Belizarie fusese rechemat. Redobândindu-şi curajul, zăbovi toată vara în Tracia, incendiind şi jefuind. În toamnă, Justinian îi oferi bani ca să plece şi Zabergan, temându-se ca nu cumva să-i fie tăiată retragerea de o flotilă de nave înarmate trimise din Marca Neagră, în susul Dunării, semnă un tratat şi se retrase.

Justinian se apucă acum febril să reconstruiască zidul lung al lui Anastasie, dar nu luă măsuri pentru instruirea trupelor de apărare necesare. Curtenii strigară: „Iată cum Părintele poporului îi face de ruşine pe ofiţerii săi neglijenţi!"

Când Belizarie şi cei trei sute de veterani ai săi se întoarseră prin Poarta Fântânii. Cu Gărzile şi ţăranii în urma lor cântând imnul victoriei, cetăţenii entuziaşti îi primiră cu ghirlande şi frunze de palmier şi sărutări. De la palat veni un singur mesaj scurt: „Corniţele Belizarie şi-a depăşit autoritatea când a ordonat desfacerea gardului de la parcul nostru de lângă Poarta de Aur, fără o împuternicire scrisă din partea custodelui parcurilor. Parii să fie neîntârziat puşi la loc!" Ultima frază deveni o zicală a vinăriiior: când un om, care îi făcuse vecinului său un serviciu de seamă,. Era luat de scurt de acesta pentru vreo greşeală minoră, binefăcătorul nedreptăţit exclama de obicei: „Da. Da. Stimabile, parii să fie neîntârziat puşi la loc!"

Această bătălie de la Chettos a fost ultima pe care a dat-o Corniţele Belizarie; şi nimeni să nu se îndoiască că relatarea mea nu este adevărată, căci faptele acestea nu s-au petrecut undeva la vreo graniţă depărtată, ci aici aproape, la nicio zi de drum de un oraş cu un milion de locuitori. Oricine poate să iasă călare, într-o plimbare de agrement de o după-amiază, ca să vadă defileul şi cele două tabere, a lui Zabergan la Melantias, şi a Comitelui Belizarie la Chettos, şi să se în toarcă apoi din nou în oras, înainte de căderea nopţii.

CAPITOLUL XXIV

ULTIMA INGRATITUDINE

Cum pot îndura să relatez această ultimă cruzime, fără a avea răbdarea şi inima mare a celui ce a suferit-o? Povestea mea a ajuns până în anul Domnului 564, în care Justinian atinse cel de al optzecelea an al vieţii sale şi cel de al treizeci şi şaptelea al domniei. Imperiul se bucura, în sfârşit, de pace, dar era o pace ca a unui om bolnav, după o criză de febră violentă, când nimeni nu poate spune dacă-şi va reveni sau dacă va muri.

împăratul devenise şleampăt la înfăţişare şi neglijent la vorbă; şi căzuse el însuşi – acest vajnic campion al ortodoxiei, acest necruţător persecutor al ereticilor – într-o erezie scandaloasă cu privire la natura Fiului.

Teodora fusese de părere că trupul lui Isus Hristos nu a fost supus patimilor şi slăbiciunilor omeneşti şi că, în fapt, a fost carne incoruptibilă şi, prin urmare, nu a fost carne umană; căci natura oricărei cărni obişnuite este coruptibilă, zicea ea, afară de cazul în care este transformată într-o mumie, după obiceiul egiptean, sau îngheţată din întâmplare, într-un bloc solid de gheaţă. Dar părerea ortodoxă era că până la înviere, Isus a trăit în trup omenesc coruptibil şi că a nega aceasta înseamnă monofizitism şi nesocotire a sacrificiului pe care Isus l-a adus pentru neamul omenesc.

Justinian emise acum părerea Teodorei (pe care, în timpul vieţii ei, o combătuse întotdeauna) ca pe o nouă descoperire a sa; avea proaspete în memorie argumentele ei. Printi--un edict, stigmatiză pe cei de părere contrarie ca pe nişte „adoratori a ceea ce este supus putrezirii”. Ceru tuturor patriarhilor şi episcopilor să accepte acest nou articol de credinţă. Tremurând, aceştia cerură răgaz pentru a cumpăni câtva timp problema. Dar patriarhul Constantinopolului, care era un cărturar migălos şi un om foarte drept, îşi rupse veşmintele şi-şi presără colb pe cap, exclamând:

— Este chiar mai rea decât erezia monofoziţilor

— Se înrudeşte cu blasfemia ticăloşilor de manicheeni care declară că cele două naturi ale Fiului sunt contradictorii. Căci, dragii mei fraţi, dacă Isus Hristos, ' când a trăit aici, pe pământ, a fost într-adevăr nesimţitor faţă de patimi şi slăbiciuni (precum ar vrea Clemenţa-sa să ne facă să credem), ce vom spune despre ceasul în care a plâns pentru Lazăr şi despre zbuciumul de pe cruce – rugămintea de a trece de la El paharul suferinţei? Dacă trupul lui Isus a fost într-adevăr trupul invulnerabil al unei zeităţi, atunci faptele mărturisite de Sfinţii Evanghelişti ar trebui considerate fie nebunie curată, fie prefăcătorie!

Clericii de la catedrală furnizară informaţii potrivnice patriarhului şi acesta fu demis.

În aceste chestiuni, Belizarie nu exprimă nicio părere. Când Sergius, un senator de frunte, îl întrebă ce crede, el răspunse:

— Este destul de greu să trăieşti după poruncile lui Hristos, chiar şi fără să te încurci singur în cercetări filosofice cu privire la natura sa. Ar fi ca şi cum eu m-aş ocupa eu un studiu critic despre persoana împăratului.

Sergius se uită la el cu atenţie, înceremd să-şi dea seama dacă îndărătul cuvintelor sale se ascunde vreo intenţie satirică ascuţită, dar răspunse:

— Cel mai bun dintre oameni, oare un astfel de studiu nu ar fi edificator?

Belizarie se prezenta zilnic la împărat, la palat, în afară de perioadele în care Curtea se afla în vacanţă, când obişnuia să-şi viziteze moşiile şi să se ducă la vânătoare. Rămase fidel deprinderilor cumpătate, era generos cu cei săraci şi iubit de prieteni; între el şi stăpâna mea Antonina nu fură schimbate nicioată decât cuvinte de dragoste şi înţelegere. Stăpâna mea se conformă codului de maniere creştin – abandonase toate apucăturile păgâne, exceptând doar folosireaanumitor farmece nevinovate pentru a tămădui dureri de măsele şi de cap şi pentru a abate puterea vrăjilor rele. Cursul vieţii lor era atât de calm şi de

ordonat, încât se părea că ei se plimbă agale spre mormânt, mână în mână, şi că în drumul lor nu se va mai ivi nicio altă piedică şi nu-i va mai ajunge din urmă nicio nenorocire.

Dar Justinian îl detesta pe Belizarie, nutrind faţă de el o ură ireductibilă; nu putea suferi gândul că s-ar putea să moară lăsându-l pe duşmanul său să se bucure de faimă neştirbită şi de prosperitate.

; – A furat gloria noastră, striga Justinian. Supuşii noştri ingraţi îl stimează mai mult pe ei decât Sacra Persoană a împăratului.

Infamul Procopius, care fusese secretarul militar al lui Belizarie în toate războaiele, petrecuse câţiva ani scriind o lungă istorie a lor. Şi, fiind un om drept dar ciufut, care nu avea obiceiul de a linguşi, spuse adevărul amar, ascunzând numai puţin sau neascunzând de loctrădarea cutărui general sau incompetenţa cutăruia, şi-i acordă lui Belizarie mferitele cuvenite pentru victoriile obţinute, când avea atât de puţini sorţi de izbândă. Nu-l acuză nemijlocit pe Justinian pentru capriciile sale, pentru, incompetenţă, cruzime, tărăgăneală, meschinărie, ingratitudine, dar expuse într-un fel atât de deschis laptele istorice încât, citindu-le, nicio persoană eu scaun la cap nu avea cum să nu-şi alcătuiască o părere dintre cele mai nefavorabile despre monarh şi să nu-l admire la culme pe general. Această istorie fu trimisă în cele din urmă la şcolile de copişti din Alexandria, unde fu publicată. Circulă multă vreme înainte ca Justinian să afle de existenţa ei, cam cinci ani înainte de bătălia de la Chettos.

Când Procopius află că împăratul este furios şi-şi dădu seama că se află în primejdie de moarte, scrise o scuză abjectă. Îl imploră pe stăpânul său sa creadă că, dacă istoria sa cuprinde greşeli, vina o poartă Belizarie, deoarece îi dăduse informaţiuni greşite; şi se angajă nu numai să retragă toate copiile cărţii, dar să scrie şi o lucrare istorică t’iiprizând un elogiu al marilor fapte ale lui Justinian.

Justinian îl iertă, îi dădu o pensie şi-l ridică la rang de patrician. Procopius avu grijă să vorbească despre fostul său patron pe un ton dispreţuitor; şi nici nu-l mai salută pe stradă; dorea cu orice preţ să păstreze favorurile împăratului. Dar când i se înmână în sfârşit elogiul, Justinian fu foarte nemulţumit. Se dovedi a fi numai o relatare a cumpătării, cărturăriei şi pietăţii sale, o înşirare a bisericilor şi a fortăreţelor înălţate. Justinian se aşteptase ca istoria anterioară să fie rescrisă, astfel încât nu supusul său Belizarie, ci el însuşi să apară drept cel ce a binemeritat, cucerind Africa şi Italia. Pensia lui Procopius fu sistată.

Atunci Procopius, în amărăciunea sa, scrise o altă carte, în care îi calomnia nu numai pe Belizarie şi pe stăpâna mea Antonina, dar şi pe însuşi împăratul şi pe răposata Teodora. Câteodată spunea adevărul,. Câteodată răstălmăcea faptele, câteodată minţea – după cum simţea nevoia de a se răzbuna. (Până şi eu, Eugeniu, am fost introdus în acest talmeş-balmeş: de pildă, se spune că am ajutat-o pe stăpâna mea la asasinarea servitoarei Macedonia, a cărei limbă a fost, zice el, tăiată în mici bucăţele şi azvxrlită în mare.) Procopius se lăudă faţă de prietenii săi: „Am scris o carte care va aşterne jeg şi mucegai peste numele câtorva mărimi care m-au nedreptăţit11. Dar feri cartea de orice privire, intenţionând să o transmită posterităţii.

În toamna de după bătălia de la Chettos, un grup de senatori, în frunte cu Sergius şi cu Marcellus (cel care fusese iertat de împărat pentru partea pe care o avusese în conspiraţia anterioară, a armeanului Artaban) iniţiară o nouă conspiraţie pentru a-l ucide pe Justinian. Conspiraţia fu descoperită întâmplător şi căpeteniile silite să dezvăluie numele complicilor. Printre aceste căpetenii se afla Herodian, generalul care, odinioară, cedase regelui Teudel oraşul Spoleto ca un act de duşmănie faţă de Belizarie şi apoi dezertase la goţi; după moartea lui Teudel, predase lui Narses Cumae şi fusese iertat de Justinian. După ce Herodian se întoarse la Constantinopol, Belizarie deschise

împotriva lui o acţiune în justiţie şi recuperă datoria de cincizeci de mii de monezi de aur, care era legată de povestea predării oraşului Spoleto. Herodian, ca să scape acum de inevitabila pedeapsă cu moartea, se răscumpără printr-o falsă mărturisire, declarând că iniţiatorul complotului îndreptat împotriva vieţii lui Justinian a fost Belizarie. La propunerea sa, Apion, procurorul public îşi trimise agenţii în casa lui Procopius, eăutând documente care să-l incrimineze pe Belizarie. Găsiră acolo, încuiată într-o ladă, cartea cu poveşti scrise din răzbunare. Apion o citi şi apoi îl ameninţă pe Procopius cu spânzurătoarea pentru insulte aduse Maiestăţii sale împăratului – dacă nu consimte să depună o asemenea mărturie încât să ducă la punerea sub acuzaţie a lui Belizarie, ca trădător. Procopius acceptă şi cartea i se restitui. Acum se va înţelege de ce îi spun lui Procopius „infamul”.

Apion veni într-o dimineaţă, devreme, la casa lui Belizarie, însoţit de doi stenografi ai Curţii şi un grup de soldaţi. Îl găsiră jucându-se cu mingea, înainte de a se cufunda în bazinul de înot. Mă aflam printre jucători, apărând poarta. Belizarie îl salută pe Apion cu voioşie şi-i spuse:

— Nu eşti oare procurorul public recent numit? R, într-adevăr, o vizită matinală. Ne ţii tovărăşie la prânz, după ce voi fi înotat?

Apion răspunse foarte grav:

— Interesele Sacrei-sale Maiestăţi nu pot aştepta nici prânzul tău, nici al meu, nici vreo baie în apă rece. Îmbracă-ţi imediat veşmintele, Comite

1 iclizarie. Am un mandat de arestare împotriva ta;

eşti acuzat de înaltă trădare. Soldaţi, puneţi mâna pe aceşti servitori; mărturia lor va fi necesară.

Belizarie îmi spuse:

— Eugeniu, notează scorul; vom termina altă dată această partidă. Apoi roag-o pe stăpâna ta Antonina să coboare cât se poate de repede.

Dar mă împiedicară să o chem pe stăpâna mea. Apion zise:

— Trebuie reţinuţi şi servitorii Ilustrei Antonina.

Belizarie se îmbrăcă şi-l invită pe Apion şi pe soldaţi să intre în odaia încălzită, ziua fiind răcoroasă. Aici Apion dădu citire mandatului său, care era formulat aproximativ astfel:

„Către Ilustrul Patrician Belizarie, Comite al Grajdurior Imperiale, Comandant al Gărzilor Imperiale şi al Armatelor din Răsărit, Salut!

Vei şti, Belizarie, prin cei de faţă, că noi, Justinian, împăratul tău, suntem nemulţumiţi de tine şi-ţi cerem să te supui paşnic ofiţerului nostru, Distinsul Procuror Public Apion, când va veni cu soldaţi ca să te aresteze.

în mod repetat, în decurs de mulţi ani, te-ai dovedit a fi un supus neloial şi rău, păsându-ţi mai mult de propria ta siguranţă, bogăţie şi glorie, decât de sacrele interese ale Stăpânului tău; precum va arăta următoarea listă.

Întâi, în cel de al cincilea an al domniei noastre, ai îngăduit ca jumătate din oraşul nostru Constantinopol să fie jefuit şi incendiat de gloata facţionistă înainte de a întreprinde vreo acţiune împotriva căpeteniilor, trădătorii Ilypatius şi Pompei.

Idem, când te-am trimis împotriva vandalilor, în Africa, în cel de al şaselea an al domniei noastre, ai propus şi ai intenţionat să uzurpezi suveranitatea noastră în această dioceză; dar anumiţi generali loiali ne-au prevenit, dezvăluindu-ne vinovăţia ta şi noi te-am rechemat, înainte ca să fi avut vreme să comiţi. Acest rău faţă de noi.

Idem, când te-am trimis împotriva goţilor, în Italia, în cel de al optulea an a domniei noastre, ai nesocotit în mod deliberat instrucţiunile noastre scrise şi ai încheiat pace cu duşmanul altminteri decât te-am autorizat. Mai departe, ai purtat o corespondenţă secretă cu goţii şi te-ai oferit duşmanului drept candidat pentru împărăţia Apusului, intenţionând şi propunând din nou să uzurpezi

suveranitatea noastră; dar noi te-am împiedicat din nou. Te-ai întors acasă, în acest oraş, lăsându-i pe goţi nebiruiţi, ceea ce a fost pentru noi un mare neajuns.

Idem, când te-am trimis împotriva persanilor, în cel de al treisprezecelea an al domniei noastre, ai evitat să dai bătălie cu ei şi le-ai îngăduit să se întoarcă nestingheriţi acasă şi să distrugă marele nostru oraş Callinicum.

Idem, în cel de al patrusprezecelea an al domniei noastre, când te-am trimis iarăşi împotriva persanilor, nu te-ai folosit de absenţa regelui care atunci se îndeletnicea cu devastarea teritoriului nostru Colchida; n-ai trecut în Asiria şi n-ai devastat acea ţară şi n-ai salvat prizonierii luaţi la Antiohia, deşi ar fi fost o acţiune lesne de întreprins; nici nu ai tăiat calea de retragere a regelui din numitul teritoriu, Colchida.

Idem, în acelaşi an ai rostit cuvinte trădătoare Ia adresa iubitei noastre împărătesc, Teodora, care acum se aflǎ în Ceruri.

Idem, în cel de al şaptesprezecclea an al domniei noastre, când te-am trimis din nou împotriva goţilor în Italia, n-ai făptuit nimic de seamă, ai irosit fondurile şi forţele noastre şi te-ai întors după cinei ani, lăsându-i pe goţi să fie biruiţi, în sfârşit, de credinciosul nostru şambelan, Narses. Din Italia ne-ai scris epistole recalcitrante şi ameninţătoare şi la întoarcei’ea ta ai făcut parte din conspiraţia îndreptată împotriva noastră, organizată de Artaban armeanul.

Idem, în cel de al treizeci şi doilea an al domniei noastre, după ce ai neglijat fortificaţiile şi trupele de sub comanda ta, încurajând astfel invazia barbară, ţi-ai atribuit gloria de a fi respins pe aceşti huni, glorie care revenea în primul rând Atotputernicului Dumnezeu şi apoi nouă înşine; la fel cum în vremuri trecute ai încercat să uzurpezi gloria pe care am dobândit-o în faţa persanilor, vandalilor, maurilor, goţilor, francilor şi altor neamuri, punându-te în lumină în faţa gloatei din oraş şi asigurându-ţi popularitate cu

pomeni.

Câtă răbdare şi câtă îndurare am vădit, de câte ori te-am iertat pentru faptele şi cuvintele tale nesăbuite!

Acum, în acest al treizeci şi şaptelea an al domniei noastre, a ajuns la cunoştinţa noastră că eşti implicat într-o altă conspiraţie îndreptată împotriva vieţii noastre. Generalii noştri Herodian şi Ioan (poreclit «Epicureanul») mărturisesc că ai încercat să-i împingi să-şi calce datoria de credinţă faţă de noi şi Distinsul Patrician, Domnul Procopius, care mai înainte a fost secretarul tău militar, ni te-a denunţat pentru aceeaşi crimă atroce. Aceştia mărturisesc că te-ai înţeles cu ei asupra unei zile anumite când un atac ucigaş urma să fie întreprins asupra noastră, cu săbiile chiar în sala noastră de consiliu, în timp ce şedem pe tronul nostru, purtând Veşmintele Sacre ale Regalităţii. Ei s-au prefăcut că acceptă, dar s-au temut şi au repetat cuvintele tale în faţa ofiţerilor noştri.

Află deci, trădătorule, că iertarea noastră imperială, de atâtea ori acordată cu bunăvoinţă, îţi va fi refuzată în cele din urmă; căci un criminal care a păcătuit în mod constant pe când pletele sale erau negre şi continuă să păcătuiască când pletele sale sunt albe, nu este de adus pe calea virtuţii. Ar fi slăbiciune din partea noastră să iertăm dincolo de limita arătată de Scripturi, cea de şaptezeci ori şapte.

Supune-te!”

Când Apion isprăvi, Belizarie îl întrebă*:*

— Cine a întocmit acest mandat şi l-a supus spre semnătură Clemenţei-sale?

Apion răspunse:

— Eu însumi.

— După grai pari a fi un trac din împrejurimile Adrianopolului. Te recunosc oare, după trecerea atâtor ani! N-am fost colegi de şcoală sub mâna învăţatului Malthus?

Apion roşi la faţă, căci nu putea uita ce figură jalnică făcuse în ochii colegilor săi de şcoală. Răspunse:

— Asta n-are nicio legătură.

Noi, servitorii, furăm conduşi la închisoare şi puşi la tortură, unul câte unul – sclavi şi liberi deopotrivă, de la cel mai tânăr dintre paji şi până la Andreas şi cu mine, care, amândoi, aveam aproape şaptezeci de ani. Furăm puşi pe scaun şi biciuiţi; şi frânghii răsucite fură strânse în jurul frunţii noastre şi picioarele noastre fură arse în căldări cu jăratec. Pentru unii, tortura fu mai severă decât pentru alţii. Andreas şi cu mine furăm ferecaţi în aceeaşi celulă, înainte de a fi duşi la tortură. Fusese şi el de faţă la arestarea lui

Belizarie şi fierbea de mânie împotriva lui Apion.

— Procurorul public a parcurs o carieră dintre cele mai glorioase, în vreme ce colegul său de şcoală comanda armatele împăratului: pene de gâscă, cerneală, pergament, umilinţă, mită! După douăzeci de ani ca simplu funcţionar ajunge la demnitatea de stenograf al Coroanei; alţi douăzeci de ani şi este ajutor de arhivar general. Alţi cinci, şi este procuror public, şi acum îl slujeşte supus întreg tribul – copişti, curieri, aprozi, temniceri, poliţişti. Un mic copist se laudă faţă de camarazii sui: „Distinsul Apion m-a onorat astăzi cu un zimbet şi şi-a adus aminte de numele meu”. Acum nu mai oferă, ci primeşte mită; umilinţa este lăsată deoparte. Este temutul Maestru al Torturilor – stăpân peste lanţuri, bice, scaune de tortură, fiare încinse – al căror gust ne aşteaptă acuma.

Şi Andreas mai zise:

— Acest mititel de Apion, smiorcăitul de el! Parcă acum îl văd ghemuit într-un colţ al clasei, privindu-ne încruntat, fiindcă nu i-am dat turte cu mirodenii – căci se furişase şi n-a luat parte la bătălia cu bulgări de zăpadă împotriva oblaţilor. O, turtă a discordiei! Cred că trebuie să-l convingem pe Preşedintele Străzilor să îndepărteze de pe piedestal elefantul şi să înalţe în locul său o statuie a Distinsului Apion!

Andreas muri sub tortură, dar ca să-l necăjească pe Apion nu scoase nici un singur ţipăt. Eu m-am văicărit şi am ţipat fără contenire. Ştiam că procedând astfel, fie îl voi

mulţumi pe ofiţerul din camera torturilor, fie îl voi zăpăci, aşa că va ordona sclavului: „Ajunge pentru moment, omule, slăbeşte frânghiile, deşurubează! Toate ţipetele mele sunau la fel: „Mulţi ani trăiască Ivlaiestatea-sa Graţioasă!! i şi „Nu ştiu nimic, nimic!” În felul acesta am scăpat. N-am să vă tulbur cu descrierea rănilor de pe trupul meu, în ziua aceea. Sunt o persoană fără nicio importanţă.

Inchizitorii mă întrebau iarăşi şi iarăşi:

— Nu l-ai auzit pe tx-ădătorul Belizarie discutând cu Patricianul Marcellus – n-a rostit fraze trădătoare? Iată, aici sunt scrise cuvintele auzite de colegii tăi, servitori, într-o seară, cuvinte spuse de Belizarie stăpânei tale. Eşti sigur că nu ai auzit şi tu cuvintele acestea? Toţi jură că ai fost de faţă.

Am negat orice şi am susţinut că Belizarie este cel mai bun şi cel mai binevoitor şi cel mai loial dintre oameni. Totuşi, sub tortură, alţii mărturisiseră tot ce era necesar.

Nu am fost de faţă la judecată, care a avut loc în luna lui ianuarie cu uşile închise. Se spune că Belizarie nu a răspuns la niciuna dintre acuzaţii, mărginindu-se să le nege. Au fost formulate şi unele mai sălbatice decât cea de trădare. Căci fu acuzat de a fi comis sodomie cu fiul său adoptiv, Teodosie, şi obscenităţi cu fiica lui vitregă, Marta. Ceru permisiunea de a pune întrebări martorilor acuzării – Herodian, loan Epicureanul şi Procopius; dar Justinian care judeca personal cazul, refuză. Se spune, de asemenea, că la un moment dat, Justinian îşi bătu joc de el, prefăcându-se că-i asigură o judecată dreaptă, şi-l întrebă:

Există vreun martor de seamă, Domnul meu, pe care ai vrea să-l citezi ca să depună mărturie că nu eşti trădător?

Belizarie ar fi răspuns:

— Sunt patru:

— Şi cine sunt? Se află în oraş?

— Nu, Clemenţa-ta.

— Numeşte-i, totuşi.

— Geilimer, fost rege al vandalilor; Wittig, fost rege al

goţilor; Khosrou, Mare Rege al Persiei; Zabergan, Mare Han al hunilor bulgari. Aceştia au aflat pe pielea lor că nu sunt trădător.

Stăpâna mea Antonina fu acuzată de complicitate. Se spune că atunci când o aduseră la tribunal, vorbi incoerent, de parcă s-ar fi ramolit, evocând amintiri scârboase despre viaţa lui Justinian înainte să fi devenit împărat. Cuvintele ei, se zice, erau capricioase şi sarcastice. Ea declară:

— Prietena mea, Teodora, din casa de club Albastră, avea un mic căţel de salon, foarte lacom şi lubric. Obişnuia să flecărească cu el despre teologie şi-l hrănea cu bucăţi de carne crudă; iar căţelul acesta indiscret se gudura şi era gata să lingă orice talpă din oraş şi să adulmece la orice colţ de stradă. Noi îi ziceam Cezar dar înainte de asta avusese un nume barbar, de got.

Mai zise, de asemenea:

— Excelenţă, am cunoscut cândva un omuleţ mic, zâmbăreţ, cu obrajii roz, care a comis adulter cu trei generaţii de femei. (Se referea la Doamna Chrysomallo, fiica şi nepoata ei.) Se ruga lui Beelzebut şi nu a învăţat niciodată să vorbească greceşte corect. Dar, de milă am fost politicoasă cu acest omuleţ zâmbăreţ şi cu obrajii roz.

Justinian era agitat. Clasă grăbit dosarul ei:

— Această Nobilă Doamnă şi-a pierdut minţile. Trebuie dată în grija medicilor. Nu poate fi judecată.

Totuşi, stăpâna mea continuă:

— Fetele frumoase din casa de club Albastră s-au plâns, toate, în privinţa lui Phagon cel lacom. Spunea că cererile pe care li le adresa sunt nefireşti; că este zgârcit cu darurile pentru dragoste , şi că el confundă extazul spiritual cu cel al cărnii

— Adorând ceea, ce putrezeşte; şi că miroase a ţap.

— Îndepărtaţi-o, îndepârtaţi-o! ţipă Justinian, cu voce ascuţită.

— A ţap şi a tămâie, amestecat. De asemenea, se scăpa în pat şi avea negi pe coapse.

Sentinţele fură rostite. Pedepsele variau: pentru unii, moartea prin decapitare, pentru unu moartea prin ştreang, pentru alţii temniţă pe viaţă. Pentru Herodian şi loan Epicureanul, iertarea.

Stăpâna mea fu închisă în Castelul Căinţei, cel zidit de Teodora la Hieron, şi proprietăţile ei fură date în custodia Bisericii. Viaţa lui Belizarie fu cruţată. Dar i se luară toate titlurile, şi toatejxmurile în imobile, şi comorile, şi fu lipsit până şi de dreptul de a primi alocaţia comună. Şi se mai făptui împotriva lui şi o cumplită răzbunare. O, durere a acestei clipe! Să scriu repede: lumina ochilor săi fu stinsă în Casa de alamă, în aceeaşi seară, cu ace înroşite.

Stăpâna mea, întinsă pe priciul din celula de bolnavi a Castelului, mă chemă la miezul nopţii şi-mi zise:

— Eugeniu, te temi mai mult de împărat decât ne iubeşti pe noi, pe mine şi pe scumpul meu soţ?

— Ce-mi ceri, stăpână? Sunt al tău, porunceşte-mi.

— Eugeniu, ia o barcă, treci Bosforul şi stai aproape de Casa de alamă, dar fără să fii zărit; şi fii gata să-l călăuzeşti pe Belizarie al meu, când

ii vor da drumul, mâine. Îl vor elibera foarte devreme, înainte ca străzile să se umple de oameni.

Am aşteptat în Piaţa lui August, aproape de Casa de alamă, multe ceasuri în şir. În zori, l-am văzut, scos în ghionţi brutali de doi soldaţi beţi. Unul strigă:

— Du-te şi caută-ţi acum norocul, bătrâne. Eşti liber ca văzduhul.

— Ehei, strigă celălalt, nu tu bani, nu tu casă, nu tu ochi, nu tu faimă!

Dar un caporal tânăr ieşi şi-i certă:

— Sunteţi două javre ticăloase, care nu v-aţi ridicat niciodată capul peste troaca cu lături. Plecaţi imediat, vă ordon, şi culcaţi-vă pe spate, pe pavajul Casei de alamă. Holbaţi-vă la mozaicurile de pe tavan şi luaţi aminte la bătăliile zugrăvite acolo. Veţi vedea marile victorii de la borna Milei Zece şi Tricamaron şi ocuparea Neapolelui şi

apărarea Romei şi victoria de la Podul Mulvian. De la cine primeşte împăratul trofeele victoriei în tablourile acestea – regi şi regate şi tot ce este preţuit de monarhi? Ei bine, de la acest Belizarie, pe care acum, când este orb îl insultaţi, zicând că nu mai are faimă!

Belizarie, întorcându-şi faţa fără vedere spre caporal, îi zise:

— Mai încet, cel mai bun dintre oameni! Oare vrei ca soldaţii să-l laude pe acela pe care împăratul îl urăşte?

Caporalul răspunse:

22 Cornițele Belizarie voi. IX

329

— Tatăl meu s-a luptat în Persia şi în Africa, cu Regimentul tău de casă, şi a căzut la Roma, apărând mausoleul lui Hadrian. Dacă aceşti derbedei îţi neagă faima, spurcă amintirea tatălui meu. Primeşte această coadă de suliţă ruptă, viteazule, ea să-ţi susţină paşii şovăitori. Nu-mi pasă cine mă aude când spun: Faima nu poate fi stinsă cu un ac!

Afară de măturători şi de cerşetorii fără de casă, străzile erau pustii. Belizarie, cu toiagul în mână şi oprindu-se adesea, coborî de-a lungul Străzii Superioare, călcând peste stindardele de marmoră pestriţă, din pavaj; l-am urmat la distanţă mică. Când ajunse la statuia elefantului, se opri ca să pipăie picioarele groase şi aspre ale dobitocului, fe-am auzit, murmurându-şi cu nepăsare: „Iată-l, deci, pe Behemoth, pe care l-am făcut cu tine; mănâncă iarbă precum un bou. Oasele sale sunt puternice, precum bucăţi de bronz, oasele sale sunt aidoma barelor de fier. El este mai marele peste căile Domnului.’:

Apoi vorbi mai direct, citind din aceeaşi carte: „Iată, strig tare din cauza nedreptăţii, dar nu sunt auzit, strig tare dar nu există judecată. Mi-a zăgăzuit cărarea, de nu pot trece, şi întuneric a aşezat în calea mea. M-a despuiat de gloria mea.” Atunci i-am vorbit încet, din spate, zicându-i:

— Stăpâne, sunt eu, Eugeniu Eunucul. Scumpa mea

stăpână, Antonina, m-a trimis ca să-ţi fiu călăuză

Se întoarse, şi şi-a întins mâna după mâna mea, şi m-a tras la el, şi m-a îmbrăţişat. Apoi mă întrebă, îngrijorat, de stăpâna mea, iar eu îi dădui tristul ei mesaj de dragoste. Mergând mai departe, mâncă în chip de prânz pâinea albă şi fructele pe care mi le dăduse ea.

Belizarie îmi ceru să-l conduc în suburbia Blachernae; trecu cu paşi atât de întinşi prin pieţele şi străzile goale, încât părea mai degrabă că el mă conduce pe mine, nu eu pe el. Nimeni nu ne băgă în seamă. Un vânt de răsărit aduse dinspre brutăriile municipale miros de pâine proaspătă şi el luă aminte; şi pe când treceam prin docurile din mahalaua Zeugma, adulmecă şi zise:

— Miros scorţişoară şi lemn de santal şi marinari. Orbirea aceasta mă va preface chiar într-un câine.

În sfârşit, ajunserăm la mănăstirea Sfântului Bartimeu, la Blachernae. Aici Belizarie bătu cu toiagul în poarta din spate şi un frate deschise.

Belizarie ceru să-l vadă pe stareţ, dar fratele răspunse:

— Îşi face socotelile; nu-l pot deranja pentru unul ca tine.

Belizarie zise:

— Spune-i, te rog, că numele meu este Belizarie. Fratele râse de ceea ce socotea a fi o glumă. Căci

Belizarie purta o haină de om de rând, jegoasă de cât fusese purtată în închisoare şi peste ochi avea legată o cârpă murdară.

Fratele glumi:

— Iar numele meu este Aposotolul Petru.

în clipa aceea l-am zărit prin **uşă** pe călugărul Uliaris, trecând de-a lungul unui coridor cu o treabă oarecare. I-am strigat:

— Frate Uliaris, ajutor!

Uliaris veni repede la uşă. Când îl zări pe Belizarie, plânse amarnic şi strigă:

— O, scumpe prietene, o, scumpe prietene! — negăsind alte cuvinte.

Belizarie zise:

— Uliaris, camarad iubit, du-te, te rog, la Prea Sfinţitul tău stareţ şi obţine de la el un anumit bun al meu, pe care l-am împrumutat cândva predecesorului său, până ce voi avea nevoie de el. Este strachina de cerşit a Sfântului Bartimeu, patronul vostru: căci a sosit ceasul nevoii mele.

Uliaris se duse la stareţ care întâi nu voi să predea strachina. Zicea că era o relicvă sacră cu care nu trebuie să umble mâini profane şi pe deasupra o mare sursă de venituri pentru mânăstire; şi că împăratul va fi mânios, dacă va vădi milă faţă de

Belizarie.

Uliaris îi zise stareţului:

— Este neîndoielnic că Dumnezeu va blestema casa noastră dacă nu dăm această strachină posesorului ei de drept; am profitat de generozitatea lui în aceşti treizeci de ani.

Atunci stareţul consimţi – deşi codindu-se şi-i dădu lui Uliaris cheia de la lădiţa bătută cu pietre în care păstra strachina. Uliaris veni din nou la noi şi ne dădu strachina.

Belizarie urmări cu degetul inscripţia încrustată, repetând cu glas tare cuvintele: „Sărăcie şi Răbdare”. Uliaris mai era şi acum atât de apăsat de durere şi de uimire, încât nu găsi cuvinte de bun rămas, ll îmbrăţişă pe Belizarie şi reintră în casă.

Belizarie şi cu mine ne duserăm acum în suburbia Deuteron, lângă Poarta de Aur. Ne oprirăm lângă porticul unei biserici a Fecioarei. Aici Belizarie se aşeză pe scări ca să cerşească, dar servitorul îl izgoni cu brutalitate, neştiind cine este. Avu parte de acelaşi tratament la bisericile Sfintei Anna, Sfântului Gheorghe, Sfântului Pavel şi a Martirei Zoe, căci servitorii de biserică reţin treptele bisericilor pentru anumiţi cerşetori de profesie, care de varsă ca plată pentru acest privilegiu o parte din pomenile pe care le primesc. Până la urmă, îmi ceru să-l conduc la mânăstirea lui Iov Profetul, nu departe de locul unde ne

aflam; aici fu în sfârşit primit cu bunăvoinţă. Căci un cerşetor care se şi afla postat acolo, îl recunoscu şi i se aruncă de gât, plângând; era Turimut, ostaşul din gardă, care dăduse iarăşi peste vremuri grele.

Belizarie se aşeză, rezemându-se de un contrafort al mânăstirii şi încrucişându-şi picioarele. Străzile începură să se umple la ora aceea. Cu strachina în poală, Belizarie strigă cu glas tare, mândru:

— Pomană, pomană! Un ban pentru Belizarie! Un ban pentru Belizarie care cândva a împrăştiat aur pe aceste străzi! Un ban pentru Belizarie, oameni buni din Constantinopol! Pomană, pomană!

La acest strigăt ciudat, care părea mai degrabă un ordin decât o cerere, se adună o mare mulţime; şi uimirea generală făcu loc indignării generale, când oamenii îl recunoscură pe eroul şi salvatorul lor de odinioară ca cerşetor orb, la marginea drumului. Curând începu să plouă în strachina cu bani, monezi de argint şi de aur, amestecate cu cele de aramă. Deşi unii îşi acoperiră fata cu pelerina pe când dădeau, se găsiră mulţi oameni cu rang şi greutate care nu se ascunseră şi, de asemenea, multe femei.

Apoi se adunară câţiva dintre veteranii săi care auziseră vestea. Alcătuiră un soi de gardă de corp ca să împiedice poporul să-l înghesuie prea rău, aşa că oamenii trecură în rând câte unul, plătindu-şi obolul de gratitudine faţă de Belizarie, care salvase oraşul de huni. Turimut făcu rost de un sac: de câte ori strachina se umplu, deşertă monezile în sac şi-i dădu lui Belizarie strachina îndărăt. Înainte de a se lăsa seara, trecuseră patruzeci de mii de oameni şi se umpluseră mulţi saci cu bani. Dar Belizarie continua să strige: „Un ban pentru Belizarie, oameni buni din Constantinopol! Pomană, pomană!” Fiecare dădu după puterile lui – femeile bătrâne şi sărace dădură gologani mărunţi, copiii la fel. Până şi prostituatele contribuiră cu argint, din câştigurile dobândite în noaptea aceea. Un om aduse o monedă mare de aur, întrebând cu glas tare:

— Al cui este chipul şi inscripţia?

Era un exemplar din medalia bătută după cucerirea Africii, proclamându-l pe Belizarie „Gloria romanilor11.

Când Justinian află ce se petrece, se înfurie, dar se şi alarmă. Mânia mulţimii creştea şi pe străzi se auzeau strigăte de răzvrătire; în faţa palatului aveau loc demonstraţii. Pe zidurile clădirilor publice se mâzgăleau cu cretă fraze ca aceasta, în latină: „*Justinianus ab injustitiis*” (Justinian, numit astfel pentru justiţia lui strâmbă) şi, în greceşte: „Samson, orb, a distrus un rege şi curtea sa”.

Justinian trimise în grabă după şambelanul său şi ordonă să se întocmească un act de graţiere; îl semnă imediat, reintegrându-l pe Belizarie în toate titlurile şi bunurile sale. Apoi omul orb fu escortat de veteranii săi credincioşi, cu onoruri, la casa lui. Împărţi între ei banii pe care îi adunase

— Suma se ridica la câte două sute de monezi de aur de om. Dar strachina o restitui stareţului.

Stăpâna mea Antonina fu eliberată din Castelul Căinţei. În cele câteva săptămâni de viaţă cât îi mai rămăseseră, Belizarie se bucură de deplină seninătate. Stăpâna mea Antonina fu necontenit alături de el; şi în fiecare zi, trei sau patru dintre veteranii săi îl vizitară, pentru a pritoci vorbe despre vremurile de odinioară, înţelegându-se să vină pe rând. I se interzise să părăsească terenul din jurul casei, căci Justinian se temea de popor; dar i se vădi atâta consideraţie şi atâţia oameni se grăbeau să-l viziteze, încât părea mai curând că avea o Curte, decât că execută o sentinţă de detenţie.

Belizarie muri în somn, în ziua a treisprezecea a lunii martie, în anul Domnului 565. Când trupul său fu despuiat pentru înmormântare, se văzu. Cu uimire că nu avea niciun fel de cicatrice, în ciuda atâtor bătălii sângeroase date pe toată faţa pământului. Stăpâna mea Antonina care primi moartea lui cu calm precum ar fi dorit el însuşi, zise:

— Ei, singurele răni pe care le-a primit vreodată au fost făcute de mâna propriului său împărat!

înainte de sfârşitul anului, în ziua a treisprezecea a lunii noiembrie, muri şi Justinian, de o cangrenă. Încotro s-au dus aceste două suflete, fiecare la rândul său, n-au decât să discute creştinii despre ei. Dar se spune că sfârşitul lui Justinian a fost zgomotos şi ciudat totodată; şi când, până la urmă, îşi dădu duhul, ţipând de groază, glasul Stăpânului Minciunilor răsună prin încăperile palatului, într-o parodie sinistră a Scripturilor: „Acesta este Fiul meu iubit, care-mi aduce atâtea bucurii14.

Voinţa lui Justinian de a-i supravieţui duşmanului său Belizarie se împlinise. Dar dintre cele patru persoane atât de strâns legate în această poveste – Justinian, Teodora, Belizarie, Antonina

— Viaţa cea mai lungă o avu scumpa mea stăpână. După moartea lui Belizarie, deveni foarte liniştită şi curând am rămas singura persoană căreia îi mai adresa cuvântul. Până la urmă, îmi ceru să o duc la mânăstirea în care fiica ei ’Ioannina era acum stareţă; şi acolo muri, scurtă vreme după ce se împăcă cu Ioannina. Îşi lăsă toţi banii acestei mânăstiri, afară de un venit anual îndestulător pentru a-mi acoperi nevoile. — Eu îi supravieţuiesc chiar şilui Narses. Lăsaţi-mă să povestesc şi sfârşitul lui şi apoi să isprăvesc. La moartea lui Justinian, îi urmă pe tron Justin – nu strănepotul său Justin, fiul lui Germanos, ci un văr mai vârstnie, fiul Vigilantei, sora lui Justinian. Narses, care continua să fie guvernator al Italiei, fu vorbit de rău de o deputăţie de italieni care venise la Constantinopol, la Justin. Narses cârmuise bine şi ferm, dar sărăcia ţării era atât de mare, încât strângerea impozitelor nu putea să nu pară o povară. Justin consimţi să-l demită pe Narses, scriind în Italia că, din pricina vârstei sale foarte înaintate, este scutit de poverile comandamentului. Narses, cedându-şi autoritatea şi titlul unui anume Longin’us, părăsi palatul din Ravena şi se retrase într-o vilă, la Neapole. Aici primi o scrisoare particulară jignitoare, de la Sofia, strănepoaţa Anastasiei, sora Teodorei; Sofia era acum împărăteasa lui

Justin: în această scrisoare, ea remarca, nu fără cruzime, că a procedat bine lăsând meseria armelor în grija bărbaţilor şi-l îndemna să-şi reia ocupaţia dinainte – să toarcă lână împreună cu servitoarele palatului. Motivul acestei manifestări de rea voinţă fusese o batjocură la adresa ei, exprimată de Narses, pe vremea când era şambelan.

Când Narses citi scrisoarea, strigă tare:

— Am să torc Splendorii-sale un astfel de fir, încât nu va izbuti toată viaţa ei să-l deznoade.

Apoi începu să toarcă un fir de intrigi cu duşmanii de dincolo de frontiera de nord. (Deşi nu mă veţi crede, Narses avea nouăzeci şi patru de ani, dar era mai ager la minte şi la trup decât mulţi oameni de cincizeci. La vârsta de nouăzeci şi unu de ani câştigase o mare victorie în nord, împotriva unui anume Comite Vidinus, un rebel, şi împotriva francilor şi alemanilor, care-l sprijineau.)

Justin îşi dădu seama că lombarzii sălbatici plănuiau să invadeze Italia şi dorea intens ca prietenul său Longinus, noul guvernator al Italiei, să dobândească gloria de a-i respinge. Dar Narses, hotărât să se răzbune pe împărăteasa Sofia, trimise un mesaj regelui Alboin al lombarzilor, spunându-i: „împăratul m-a îndepărtat de la comandă şi a deschis câmpiile rodnice ale Italiei în faţa luptătorilor tăi hotărâţi”.

Germanii aceştia invadară Italia de Nord, pe calea trecătorii Brenner. Narses îi scrise lui Justin, oferindu-se să-l respingă pe Alboin, dacă i se redă neîntârziat comanda. Dar Justin nu-i acordă nicio atenţie. În consecinţă, lombarzii, pe care Longinus nu avusese hotărârea de a-i înfrunta, ocupară toată Italia de la nord de Pad şi o ţin ocuată până în ziua de astăzi.

Narses muri din pricina remuşcărilor.

Ce trebuie să spun acuma despre supunerea plină de răbdare a lui Belizarie faţă de cruzimea şi capriciile lui Justinian, împăratul său? Unii au emis părerea că a avut un caracter mult peste cel al omului obişnuit; alţii că a avut un

caracter mult prea slab, fiind de fapt un poltron. Chestiunea ar putea fi discutată la nesfârşit. Ceea ce pentru mine trage mai greu în cumpănă decât disputa filosofică deşartă, este faptul că eu cunosc nemijlocit înseşi părerile lui Belizarie. Căci, aşa cum nu ţinuse cu donatiştii din Africa, cei care refuzaseră să primească tainele din mâinile unui preot cu viaţă păcătoasă, acceptându-le numai din mâinile unuia cu reputaţie imaculată, la fel nu ţinea nici cu donatiştii politici, care criticau pe cei ce aveau autoritatea asupră-le şi, prin neascultarea şi ignoranţa lor, ruinau totul, în ce mă priveşte, fiind un servitor, găsesc că indiciul cel mai sigur în privinţa caracterului unui om este felul în care se poartă cu servitorii săi: purtarea aceasta oglindeşte demnitatea cu care el însuşi se comportă faţă de cei aşezaţi, în autoritate, peste dânsul. Cred că Belizarie a fost cel mai blând stăpân din câţi stăpâni au avut vreodată servitorii.

Mai este un fapt de notat: deşi Justinian l-a tratat înfiorător pe Belizarie, niciodată nu i-a ordonat să săvârşească vreo faptă care era categoric potrivnică legilor lui Dumnezeu; căci, fiţi siguri, Belizarie nu ar fi dat ascultare, fiind de părere că legile lui Dumnezeu sunt superioare oricărei porunci dată de om.

Şi mai este ceva: Justinian, în ciuda relaţiilor presupuse cu Beelzebut, fusese foarte zelos în profesarea credinţei creştine. Respecta vigilii, posturi, a clădit şi îmbogăţit mânăstiri şi biserici, a descurajat necredinţe, a lărgit puterile seculare ale episcopilor – şi a urmat cu toată seriozitatea îndemnul ironic al lui Isus de a întinde celor ce te lovesc şi obrazul celălalt. Astfel: a plătit bani hanului Zabergan, care devastase Tracia, a conferit rang de patrician lui Artaban, asasinul, a cinstit trădători dovediţi, ca Herodian şi Ioan Epicureanul. După moartea Teodorei, l-a rechemat de la Alexandria chiar şi pe Ioan de Capadocia, ajuns cerşetor şi l-a răsfăţat iarăşi. Dar, dacă faţă de răufăcători, împăratul fusese extravagant de iertător, cu oamenii cinstiţi nu ştia cum să se poarte, deoarece doctrina

creştină dă în primul rând îndrumări cum trebuie trataţi păcătoşii, opresorâi, calomniatorii şi trădătorii, dar de prea puţine indicaţii cum anume trebuie răsplătită virtutea din fire. (Este mai binecuvântat a da, decât a primi: a ierta, decât a fi iertat.) Astfel, Justinian l-a răsplătit pe Hipatius cu moartea pentru felul drept în care se purtase în timpul „Răzmeriţei Victoriei'4; şi l-a tratat pe nobilul Germanos cu bănuială şi dispreţ; iar faţă de Belizarie s-a purtat ca însuşi diavolul. Părerea mea este următoarea: cred că lui Belizarie îi era milă de Justinian pentru că împăratul dorea să fie un bun creştin, dar nu ştia cum să ajungă la aceasta.

După Evanghelii, Isus Hristos a rostit odată o parabolă despre o oaie rătăcită, salvată în sfârşit de cioban; şi a scos din ea morala că, în Ceruri, un păcătos care se pocăieşte stârneşte mai multă bucurie decât nouăzeci şi nouă de oameni drepţi, care nu trebuie să se căiască. Fără îndoială că şi de data aceasta Isus a vorbit ironic, înţelegând prin „oamenii drepţi” pe cei mărginiţi, mărunţi, mulţumiţi de ei înşişi. Dar la bătrâneţe, Justinian, încercând în mod absurd să îmbunătăţească parabola, părea să fi ajuns la concluzia că ciobanul trebuie să insulte şi să tortureze singura oaie care rămăsese în ţarcul oilor, respectându-şi datoria, în loc să se rătăcească împreună cu cei nouăzeci şi nouă de semeni decăzuţi; şi mai părea să fi dedus morala că, în Ceruri, orice persoană (alta decât însuşi Fiul lui Dumnezeu) care se poartă cu inflexibilă probitate, stârneşte indignare. Această părere nu este de fel neobişnuită în rândurile teologilor eminenţi, care sunt cu prisosinţă conştienţi de propriile lor impulsuri păcătoase.

„Sub vechii Zei, obişnuia să spună fostul meu stăpân, Damocles, exagerând întrucitva, virtutea a fost întotdeauna onorată şi infamia combătută; crucea ticălosului nu a fost aurită şi bătută cu pietre; omul nu se complăcea în umilire de sine.” Să lăsăm pe fiecare să creadă ceea ce îi place. Şi dacă se întâmplă ca cititorul să fie devotat virtuţii, şi nu un teolog ipocrit care despică logic firul în patru, şi niciun ascet

pervertit, această poveste nu-l va jigni, ci, dimpotrivă îl va întări în principiile sale. Căci Cornițele Belizarie a fost devotat, cu firească simplitate, virtuţii, de la care nu a abdicat niciodată. Iar aceia dintre voi pentru care povestea Evangheliei are un oarecare miez istoric, veţi spune poate că Belizarie s-a purtat la judecata lui Justinian foarte asemănător cu felul în care s-a purtat Stăpânul său la judecata lui Ponţiu Pilat, guvernatorul Iudeii, când a fost acuzat, pe nedrept, de aceeaşi crimă: trădare faţă de imperiu; şi că a suferit cu un mai puţină răbdare.

Atâta, deci, despre lucrurile acestea.

CUPRINS